

ՀԵՐՆԵՐ

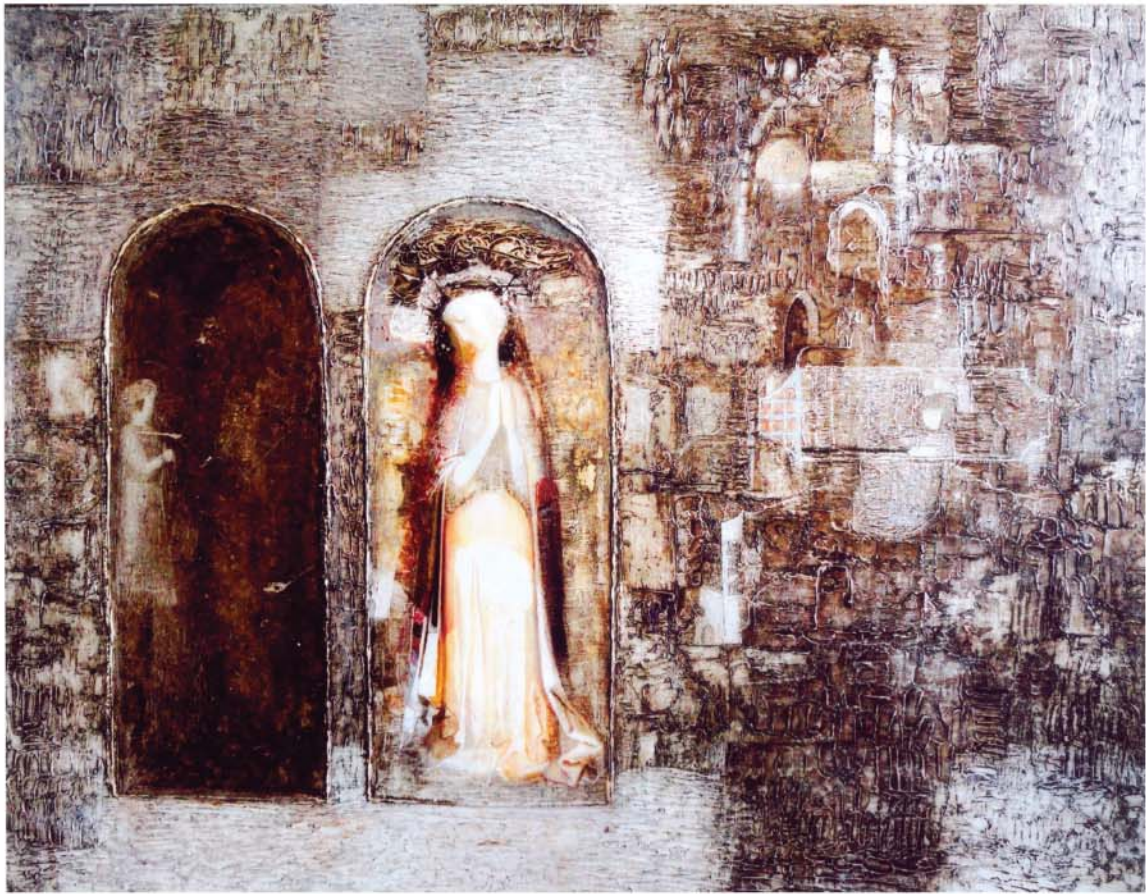
I

2012

ՄԱՐՏ



2012 №1, (3)



ქეთევან დედოფალი



ფიროსმანის ობლობა

UDC(უაკ) 050(479.22)
ა-376

ISSN-2223-3312

ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა
მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემია

ათინათი III



გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2012



გულნაზი ხარაიშვილი

ჟურნალ „ათინათის“ მთავარი რედაქტორი
ჟუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა
მრავალპროფილიანი საერთაშორისო
აკადემიის პრეზიდენტი

გული მსურს მოგცემთ, მე სასხლად “სიკეთი” მჰქვია.

გ—ულს მოგცემთ და... ნვიმის დროსაც შეგიფარებთ,
უ—ლამაზეს ვარდს გაჩუქებთ გაზაფხულზე,
ლ—ოცვით იმედს ტანზე საბნად დაგაფარებთ,
ი—ებს დავრგავ ნინაპართა ნაფეხურზე.

მ—ოვრწყავ ლექსით გამოფიტულ სულის ნაყოფს,
ს—ასაფლავ გამითხაროს თუგინდ მტერმა,
უ—ნდა მენდოთ, შეგახვედრებთ ყველას სამყოფს...
რ—ომ იცოდეთ ამას შევძლებ, რადგან მჯერა.
ს—ადღეგრძელოს შევსვამ თქვენთვის, განსხვავებულს,

მ—ოყვასს ვეტრფი, თუმც ეკლები მედებთან...
ო—მს მოვიგებ, ლექსს არ დავნერ გაავებულს,
გ—აზაფხულდა, ჩემს ჟურნალში ედემია.
ც—რემლი ნამსკდა, როს დამკანრა აკაციათ,
ე—ხ, არა ღირს გახსენება ამის ალბათ!
თ—ბილი ქურქი, მე სიკეთის, ტანთ მაცვია,

მ—ოქუხს რითმა, ის მეყოფა სნეულს აბად.
ე—რს სალბუნად, უშურველად, ჩემს გულს მივცემ,

ს—აუკუნის კარს შევალე მოფერებით,
ა—თინათის სიყვარულით ცის ნამს დავლევ,
ხ—ავსს არ იჩენს ჩემი ხელით ნანერები.
ე—ნძელებმა მომახარეს გაზაფხული,
ლ—ურჯ ზეციდან მზის სხივები მენვევიან.
ა—რის შინაც ნიქარებით გადახნული,
დ—ა გადალლილ უღელს მარჯვედ ეწვევიან.

ს—ანმისიდან მაღლი წვეთავს, მისხალ-მისხალ,
ი—ფრქვევიან დილის ცვარზე “ათინათად”...
კ—ეკლუცს იწყებს ხის ტოტი და კვირტებს ისხამს,
ე—კლები კი, ვარდს მოჰყვება ტანზე მზითვად.
თ—ოლიები წყლის სარკესთან დაფრინავენ,
ე—ნამებათ თეთრი ფრთები სუფთა მხეფით,

მ—დინარეზე ლამაზ ბუმბულს გაფინავენ,
ქ—არავანი დასეირნობს სწორი გზებით.
ვ—აზი ყვავის, ხვავრიელად მტევნებს ისხამს,
ი—ქ, ზეცაში, ვარსკვლავს შუქი აუნთია.
ა—მოდის მზე, სანმისიდან მრონს მისხამს,
გულს მიცოცხლებს, გულიც თქვენთვის დამითმია!

ჩვენნი ქვეყნის ნუგაში

ბედნიერია ის ქართველი, ვისაც მიუღია უწმინდესისაგან ლოცვა-კურთხევა. ამიტომაც, ექიმი-ოფთალმოლოგი, სახელმწიფო მრჩეველი ვახტანგ გაჩეჩილაძე, რომ წერს:

„არიან ადამიანები, ჭეშმარიტი მამულიშვილები, რომლებიც ეკუთვნიან არა რომელიმე ისტორიულ მიმდინარეობას, არამედ მთელ ერს, მის წარსულს, აწმყოს და მომავალს, თავიანთი ბრძნული და კეთილი ხედვით, გვასწავლიან, გვაიმედებენ, გვაფრთხილებენ და მომავლის იმედს გვისახავენ.

მზესა და წმინდანებს ორი საერთო თვისება აქვთ: ორთავე საოცრად ნათელია და ორთავე სიცოცხლის შემოქმედებია.

ღმერთი ერთია ამ ქვეყანაზე, ამ ქვეყანაზე ერთია ჩვენი უწმინდესი და უნეტარესი, სრულიად საქართველოს კათალიკოს პატრიარქი – ილია მეორე. ჩვენი ქვეყნის ერთადერთი იმედი და ნუგეში.

მე ვარ უზომოდ ბედნიერი ადამიანი, რომელიც ხშირად ვიღებ მისი უწმინდესობისაგან, ლოცვა კურთხევას, მის მშვიდ დიდებულ სახეზე ელვარებს რალაც ზებუნებრივი, ამაღლებული კეთილი და ღინჯი დიდებამოსილება.

მისი უწმინდესობა ბრძანდება სამშობლოზე, უსაზღვრო სიფაქიზით შეყვარებული, სახელოვანი ღვთისნიერი მამულიშვილი, ეროვნულობით, პატრიოტიზმით, გმირული საქმეებით ამაღლებული, ენის, მამულის და სარწმუნოების ტრიადა სრულყოფილად არის ხორცშესხმული მის ქრისტიანულ, ადამიანურ თვისებებში.

საოცრად მაღლმოსილია მისი დიდებული — „ავე მარია“ და ქადაგებები — სრულიად საქართველოს უძვირფასეს განძად იქცა. ეს ნაწარმოები გახდა ლამაზი ოცნების, ნატვრის, მომავალი ძლიერი განათლებული ქრისტიანული ერის სიმბოლოდ.

მისმა უწმინდესობამ სიცოცხლეშივე თვითონ შექმნა საკუთარი სახელის უკვდავება და დიდება. ეს უდიდესი აღიარება მან მოიპოვა განუმეორებელი ნიჭით, რომელიც უმაღლეს ჰარმონიად განსახიერდა. მას გამოარჩევს ფართო განათლება, პოეტური და მუსიკალური განცდის სიმძლავრე. მისი ცხოვრება და საერო მოღვაწეობა ხომ ნათელი დადასტურებაა იმისა, თუ ნამდვილ ერისკაცის პიროვნებაში ერთმანეთს როგორ უნდა შეერწყას მაღალი გონებრივი, მოქალაქეობრივი და ადამიანური შეგნება.

მისი უწმინდესობა ბრძანდება ის ადამიანი, ვინც ქართველ ერში აქტიური მამულიშვილობა გააღვიძა და ჩვენი ქვეყნის მომავალი დასახა. მან განსაზღვრა, ვინ იცავს და გადაარჩენს ჩვენს დიად სამშობლოს.

საოცარია, მაგრამ ფაქტია, ერთი ადამიანი, ერთი გული იტევდეს ამდენ სიბოძოს, სიყვარულს და უნაწილებს ყველას.

თქვენო უწმინდესობავ:

თქვენ ბრძანდებით საქართველოს იმედის ცოცხალი წმინდა ხატი, ყველას მშველელი, ყველას მფარველი და მრჩეველი.

დღეგრძელი იყავით, ჯანმრთელი და მხნე, სამშობლოს და ხალხის საკეთილდღეოდ.

მუდამ თქვენზე მლოცველი.

მხოლოდ სულით მდიდარ ადამიანს შეუძლია ჩანვდეს იმ სიღრმეთა არეს, რომელიც უწმინდესშია. სახელმწიფო მრჩეველი, ექიმი-ოფთალმოლოგი ვახტანგ გაჩეჩილაძე, სამშობლოზე შეყვარებული პიროვნება არის. ამიტომაც, რომ ასე აღიქვამს, ჩვენი ერის სიმშვიდის მამის სიდიადეს.

ბატონი ვახტანგის ხატად მიაჩნია სურათი, რომელიც გადაღებულია 1989 წლის 9 აპრილს უწმინდესთან ერთად.

ხოლო ფაზისის აკადემიის პრეზიდენტი ბატონი ნუგზარი ნადარაია, სრულიად საქართველოს მიმართავს: გამოდით, გამოიყვანეთ შვილები, შვილიშვილები და ილოცეთ, რათა გადარჩეს საქართველო. იგი მუხლმოდრეკილი ევედრება უფალს ერის ხსნას, თვითონ ეკლესიის მრევლია და იცავს ძირძველ ადათს.

მსოფლიო მოქალაქე, დიდი მოგზაური ჯუმბერ ლეჟავა, უწმინდესის ნაჩუქარ ხელის სამაჯურს ატარებს და ამბობს: სამაჯურს აქვს ძალა იმიტომ, რომ იგი უწმინდესის ხელშეხებულია.

პოეტი ნუნუ გურალია ლექსის სტრიქონებით გამოხატავს უწმინდესისადმი კრძალვას:

თქვენ ჩვენი სამწყსოს დიდო მამაო,
ლოცვის ტაძარო წმიდათ-წმიდაო.
სულის სალბუნო, სულის მკურნალო,
ცაო ნათელო, დღეო მზიანო.
ვითარც ხატება ყველას გულებში,
კელაპტარივით ჩუმად ანთიხართ,
შენ, საქართველოს უწმინდესი და
უნეტარესი პატრიარქი ხართ.

ჟურნალი „ათინათის“ იდეაა სიკეთისა და მაღლის თესვა. „ათინათის“ პირველი და მეორე ნომერი, გამოგვიგზავნეთ ერის წმიდა მამაო. ბედნიერ ადამიანებად ჩავთვლიდით თავს, თუ ჟურნალ „ათინათის“ რედაქციას გვეღირსება თქვენთან პირისპირ შეხვედრა, რათა ჩვენი კალამი მოძლიერდეს თქვენი მაღლით.

ერის მხსნელი ხარ, ღვთით უწმიდესო,
მეც თავდახრილი კრძალვით მოგმართავ:
მინდა ჩემს ერში მაღლი რომ ვთესო,
გნახო და... ვარდი ხელით მოგართვა.

რედაქტორი

გულნარა შოთაშვილი

ბადი თუ უბედობა...

ადამიანს სამ ღირსშესანიშნავ თარიღს აყო-
ლებს ღმერთი; დაბადებას, ქორწინებას და სიკ-
ვდილს...

ქორწინება ორ ალბათობას ითავისებს თავის
თავში: ბედსა და უბედობას...

ადამიანის თვალი, ქორწინების დღის აწყობილ
თუ აუწყობელ საქმეებით წინასწარ განსჭვრეტს მო-
მავლის ნახევარს, ღმერთის თანადგომით თუ გან-
დგომის დანახვით და შეძლებისდაგვარად გადაინაც-
ვლებს ბედის ატმოსფეროში, რომ უბედობის გზას
გვერდი უქციოს, რითაც ნაღმა შეაბრუნებს უკუღმა
ნასასვლელ საქმეს, მაგრამ ცდას ხშირად მაინც
სჯობნის უბედობა, ვინაიდან ქორწინების დღით ახა-
ლი ცხოვრების დაწყების სიხარული გაუმჭვირვალ
საფარს აფარებს გონებას, განსჭვრეტისა და დაკვირ-
ვების უნარს უდუნებს, მოსალოდნელ და გადასატან
დარდის ფორიაქს ავიწყებს, კეთილი მომავლის იმე-
დით ცხოვრების კალაპოტის შეცვლის ახალ აზრს
უნერგავს და შეძენილი მეორე ნახევრის იმედად ტო-
ვებს...

... და ვაი მას, ვისაც ცხოვრების თანამგზავრი;
გრძობამოცვეთილი, უყურადღებო, უგერგილო, უგუ-
ლო, ცივი და უსაქმური შეხვდება... ხდება ისიც, რომ
ერთად შეყრილი ხასიათს ვერ უწყობენ, სწრაფვას
ვერ ათანხმებენ, სურვილსა და სიყვარულს ვერ ამ-
თხვევენ ერთმანეთს, სადაც ქალების ცდა ოჯახის შე-
ნარჩუნებისა მარცხით მთავრდება...

ხდება პირიქითაც და ოჯახის საძირკველი საშ-
ვილიშვილოდ ჩადულაბდება...

ოჯახის დაშლის ემბაკისეულ მანქანას ვერც კა-
ნონი ერევა და ვერც სამართალი.

ქალს, რომლის შესახებაც წინამდებარე მოთ-
ხრობას ვწერ, ქორწინების დღემ სიხარული, მწუხარ-
ება, ცრემლი და სინანული ერთად შეუკრა და თავზე
მომავლის გვირგვინად დაახურა... და ყოველი მოუ-
ლოდნელი წვრილმანი ძლიერად მოხვდა გულზე და
წარუშლელი კვალი დაუტოვა... რამაც რწმენისა და
იმედის გაცრუების სამზადისს ჩაუყარა საფუძველი
და ბზარი შეაპარა იმ კაცის სიყვარულს, რომელსაც
ქალობა და გული ჩააბარა...

ნანას, ქორწინების დღისთვის სათუთად გამომ-
ცხვარი ტორტის, ახალი ოჯახის წევრებისაგან დაწუნე-
ბამ, თუ უცნაურად გადაკრულმა სიტყვებმა: ცრემლი
მეტი არგუნა, ვიდრე სიხარული და ნუხილი მეტი მიაღე-
ბია, ვიდრე ღიმილი...

... დრომ გაიარა, გულისტკივილი არ ჩანყნარ-
და, ნატკენი და გაბზარული გული ვერა და ვერ გამ-
თელდა უკვალოდ, მიუხედავად მეუღლის სითბო-
სიტკბოსი, ყურადრებისა, ოჯახის მოამაგისა და სიყ-
ვარულისა, ყრუ ტკივილი მაინც შერჩა გულს...

წლისთავზე ღმერთმა ვაჟი აჩუქათ. მერაბი ცას
ენია სიხარულით. მეუღლე, ბიჭის დედა, ვარსკვლა-
ვებს ააცილა და პატივისცემასა და ყურადღებას უმა-
ტა.

იზრდებოდა ბიჭი მშობლების სიყვარულით,
ზრუნვითა და მოფერებით. ნანა დაჰკანკალებდა პირ-
მშოს, უვლიდა ქმარ-შვილს და ირჩენდა ქორწინების
ტკივილს, რომელიც განუტურნებელი ეგონა.

მერაბის ცოლ-შვილისაკენ მთლიანად შემობ-
რუნებამ, მის მშობლიურ ოჯახში უკმაყოფილების
ტალღა აატორტმანა და უძირო ჭაობი წარმოშვა. შე-
მოუძახეს ბიჭის მამას, მაგრამ მოსიყვარულე მეუღ-
ლემ და ბიჭის მამამ ყურად არ ილო მათი შხამიანი შე-
მოძახილი, არც განყრომია, არც მადლობა უთქვამს,
სახეზე სათავისო ღიმილმა გადაურბინა და უხმოდ
გაეცალა დედმამიშვილებს და მიჰყვა საკუთარ გუ-
ლისხმას; ფიანდაზად გაშლოდა ფეხთქვეშ, ვაჟის დე-
დას, ვინც ვაჟკაცობა დაუფასა...

-შენ მე მისმინე, გენაცვალე, - ცოლს მკერდში
ჩაიკრავდა, ყელ-ყურს დაუკოცნიდა - სხვათა ლაპა-
რაკს ყურად ნუ მიიღებ, შენ გამაგებინე სიცოცხლისა
და კაცობის ფასი და თუ ადამიანი ვარ, დაგიფასებ...

უხაროდა ნანას მეუღლის განსხვავება დედ-მამ-
ის შვილებისაგან შინაგანაც და გარეგნულადაც და
ისიც, რომ ყველა ადამიანს ღირსების მიხედვით
სცემდა პატივს. საითაც არ უნდა წასულიყო, ყველას
შესაფერის საჩუქარს ჩამოუტანდა, იმის და მიხედვით
ვის რა ადგილი ეჭირა მის ცხოვრებაში.

ნანა მაგალითს მეუღლისგან იღებდა, სანყენს
გულგარეთ გაატარებდა, ოჯახს ქალის ხელს არ აკ-
ლებდა, მეზობლებში სიყვარულს თესდა და ელოდა
შედეგს...

დრო ელვის სისწრაფით გარბოდა, ბიჭი სამი
წლისა გახდა და ღმერთმა მეორე შვილის დედობაც
დაუკანონა ნანას. მერაბი თავს ევლებოდა ფეხმძიმე
მეუღლეს...

ნანა უმაღლესი ცოდნით დაკანონებული ინჟი-
ნერი იყო, მაგრამ მერაბს სიტყვის გაგებაც არ უნდო-
და მის მუშაობაზე.

- ჩემო ნანა, შენს შვილებს და ოჯახს სჭირდები,
არ მემეტები მეორე დიდი საქმით დატვირთვისთვის,
ოჯახი და სამსახური მთელ დროს შეინიარავს და სა-
კუთრივ შენთვის დრო აღარ დაგრჩება და დაიჩაგრე-
ბა შენი ქალური არგუმენტები... ვერ მოასწრებ ყვე-
ლაფერს.

- სხვა ქალები თუ ასწრებენ, მე რითა ვარ მათ-
ზე ნაკლები? - ლამაზ თვალებს ღიმილს უფარებდა
ნანა.

- სხვებსაც აკლიათ ის დრო, რაც ქალობას
სჭირდება. ვიდრე ჩემი მანქანის საჭე მუშაობს, ოჯახს
არაფერს მოვაკლებ და რად უნდა დაიტვირთო თავი?!
- ცოლს კაცურად მიეფერებოდა და ნანაც თმობდა -
შენ მალე მეორე შვილის დედა გახდები და იფიქრე
მის გაზრდაზე, დიპლომი არც დაობდება და არც და-
იშლება, დაზარდე შვილები და მერე ვნახოთ, ძვირფა-
სო! ...

არც სჭირდებოდა ნანას საშოვარზე ფიქრი,
ოჯახის უფროსი ცოლ-შვილს არაფერს აკლებდა.

მეორე ბიჭიც გაჩნდა "ყვარლი ხარი უნდა მყავ-
დესო" - ხუმრობდა მერაბი და დღედაღამ შრომობდა.
ბიჭები ჯანმრთელები, ჭამისმოყვარელები და "ჯიგი-
ტები" იზრდებოდნენ. უფროსი მეხუთე წელიწადში
იყო, ოჯახმა მეტი მოითხოვა და მერაბის შრომა და
გარჯა გაორმაგდა, მაგრამ კი არ დადიოდა, წყვილი
ბიჭის მამა, ფრთებშესხმული დაფრინავდა.

ნათქვამია ბედნიერება ცვდებაო და მერაბის
მანქანაც გაცვდა, ტვირთს ველარ იტევდა და მერაბმა

და რამაზმა ახალი მანქანა აახარისხეს; თანამედროვე ტექნიკის საუკეთესო ნიმუში იყო ახალი ნაწილებით განახლებული მანქანა - სატვირთო...

უხაროდა ნანას მეუღლის სიხარული და ღმერთს მის გვერდით თანადგომას ეაჯებოდა.

- ღირდა ნვალეზად, ჩემო რამაზ, - მხარი გაჰკრა მერაბმა მეგობარს - ორ წელიწადს მხოლოდ საპოხ-სანვავს მოგვთხოვს, ჩვენი მარჩენალი...

- ასე მგონია ჩვენი მანქანის ფასი მსოფლიოში არ მოიძებნება. გაიცინა რამაზმა.

- უფრო შორს ნუ წახვალ ოცნებებით და არ დავეძებ - ლამაზი კბილები გამოაჩინა მერაბმა.

- როგორ თუ შორს? მე ხვალინდელ, ზეგინდელ და უფრო შორეულ დღეებსაცა ვჭვრეტ...

- მომავლის განჭვრეტა კარგია, მაგრამ მე სხვა სიშორეზე ვამბობ, შენ ალბათ, ჩვენი შეკონინებული მანქანა ამერიკულ "სტუდაბეკერზე" უკეთესი გგონია...

- ეს რა გამოჩხრიკე მერაბ? მე არც ამერიკელების მანქანებს ვადარებ და არც ჩინელებისას, ჩვენს მანქანას, ჩვენი ქალაქის ქუჩებში მოსიარულე მანქანების "მეფედ" ვაცხადებ და ასეც იქნება...

- საზიდი ტვირთი არ დაელიოს, ჩვენს პირმშოს და სხვას გზადაგზა გამოაჩენს, ჩემო რამაზ, ახლა ნავიდეთ ჩემთან და გემრიელი პური ვჭამოთ, ჩემს სათაყვანო ნანას მზად ექნება სუფრა...

- შენთან რად? ჩემთან! - არ დანებდა რამაზი - დედაჩემს ყველაფერი მზად ექნება.

ასე ვერ მოვრიგდებით, ნილი ვყაროთ - მერაბმა ხის ქერქის ნახეხი მუჭაში მოიქცია - ვისაც თავისუფალი ხელი შეხვდება, მასთან ნავიდეთ.

- რატომ, ვისაც თავისუფალი ხელი შეხვდება მასთან არ ნავალთ - წარბები აჭიმა რამაზმა.

მერაბმა ორი მომუჭული ხელი გაუნოდა ძმაკაცს და განაცხადა - ეგრე იყოს, როგორც სთქვი.

არ შეხვდა "სასვე" ხელი რამაზს, მეორე ხელი მერაბმა ოდნავ გაშალა და გადმოატრიალა...

მერაბთან მოდიოდნენ და რამაზი ემუქრებოდა ძმაკაცს.

- მაინც ნავიყვან, ხვალ ზეგ, მაზეგ... პურ-მარილს არ დავაძველებთ.

მეგობრები მიუსხდნენ ნანას გაშლილ უხვ სუფრას და სიცილსა და სადღეგრძელოებში დრო შემოეღიათ და სასმელიც მოეკიდათ, შრომით დაღლილებს ბახუსი დაეპატრონა...

- ბიჭოს, რა დრო გასულა?! დედაჩემი იდარდებს...

- დაურეკე, ისინიც ჩვენსა მოვიდნენ, ზაფხულის დღეც გრძელია და ღამეც თბილია...

- რადაო - ქორწილი კი არა გვაქვს - გაიკვირვა რამაზმა - ადრე კი გავიხსენე ჩემიანები, აი...

შუალამე გადასული იყო, მერაბმა რამაზი რომ ქუჩაში გამოაცილა, მერე ბორძიკით შეჩერდა, მეგობარს მხრებზე ჩამოადო ხელები და დამარცვლა:

- ჩვენ ხომ ძმები ვართ რამაზ, მარტო საქმის ძმები კი არა, გულისმიერი ძმები და შენთან დამალული სულ პატარა რაიმეც, გულს ლოდად აწვება ...

- და არც არაფერი გვაქვს ერთურთისგან გადამალული, არაფერი დამიმალო, თორემ გავწყნრები...

- ამიტომ მინდა ფარდა ავხადო ჩემს ტყუილს და წინასწარ გთხოვ არ გამიწყრე, გული არ აიყარო ბიჭო, ჩემზე, ეს ტყუილი ჩემდაუნებურად მომივიდა...

რამაზი შეფხიზლდა, თვალი გადაავლო წარსულს, საეჭვო ვერაფერი აღმოაჩინა, მერე თვალებში ჩაატყდა მოსაუბრეს და ძლივს ამოღერდა:

- ისეთი რა ჩაიღინე, რომ აღიარება გიჭირს? თქვი, ნუ დამტანჯე...

- არ გამიბრაზდები? ძმობას და მეგობრობას არ დამამადლი? მაპატიებ ჩადენილს?!

- თქვი, თუ კაცი ხარ! ან შენ რად იტანჯები და ან მე რადა მტანჯავ...

- ვთქოო?!

- თქვი!

- მაპატიებ?

- გააჩნია, რას - უკან დასახევი დაიტოვა რამაზმა.

- წილისყრის დროს ორთავე ხელში მეჭირა ხის ქერქი... აივანზე გადმოდგარ ცოლს შეხედა რამაზმა, მერე რამაზს ჩახედა თვალებში და დააბოლოვა - ისე ძალუმად მინდოდა პირველი სამალარიჩო ჩემს სახელში შესულიყო, შენი ამორჩეული ხელიდან ქერქი გავაგდე და... მოგატყუე, ჩემო ლხინისა და ჭირის ძმაო... არ გეწყინოს, ბიჭო, ხვალ, ზეგ შენთან ვიპურ-მარილოთ...

მერაბი განაჩენს ელოდა მეგობრისგან... ღვინო აორთქლებულიყო, აღარ ტორტმანობდა.

რამაზს თვალები უცინოდა, შუბლს ძალით იკრავდა. დღეს უკეთ მიხვდა მერაბის გულის სიკეთის ამბავს და სიამაყე და სიყვარული ერთად მოეძალა, ფასდაუდებელი ძმაკაცისა, ნიკაპი აანევირა, თვალებში ჩაჰხედა და უეცრად ზარივით ხარხარი მოასკდა ბაგეს და ლამის სინყნარეში დედო-ზარივით დაიქუხა. მერაბმაც ბანი მისცა...

ხარხარებდა ორი მთვრალი ვაჟკაცი, შუაგზაზე მდგარი, გამვლელნი თვალს შეავლებდნენ მოხარხარე ვაჟკაცებს, გაიღიმებდნენ და გზას ვარდივით გაშლილი სახით გააგრძელებდნენ. ისინი კი ხარხარებდნენ, შეჩერდებოდნენ და ისევე ახარხარდებოდნენ. მერე უეცრად დანყნარდნენ.

- მაგაზე მეტი ტყუილისთვის არ გაგვემეტები-ოს ერთმანეთი, ძმაო, ეგ ტყუილი კი არა, მიპატიჟებაში ჯობნებაა. მაგაზე ვერ გავწყნრები, მაგრამ იმაზე კი გავბრაზდები, შენ რომ თქვი... "ასე მგონია მეტს ვეღარ მოვესწრებიო" ... შენ ოპტიმისტი ხარ და მეც იმედით მავსებ, პესიმისტობა არ გეკადრება, ჩემო მერაბ... მომავლის იმედი და სიყვარულ-სიცოცხლის სურვილი გაუტეხელი უნდა ატარო, გულს ნურც მე გამიტეხ და ნურც შენ გაიტეხ, უადგილო პესიმიზმით... ახლა ნავედი, დედა მელოდება.

ვიდრე მერაბი გარეთ იყო, ნანამ საქმეს გული ვერ დაუდო, როცა მეუღლე ლოგინში დაიგულა, ღიღინით შეუდგა საქმეს და ისე დაათენდა, წვეთი არ დაუძინია.

- ასე ადრე რატომ ადექი, სიხარულო? სად გეძინა ჩემთან რომ არ იწექი?

- სუფრა მივანყე, სახლი დავასუფთავე, ბავშვების ტანსაცმელი ამოვრეცხე და დილამ მშვიდობა შემომძახა ღია ფანჯრიდან, დანოლა აღარ ღირდა, ჩემო მერაბ...

- დახარჯული ენერგია ძილმა უნდა აღგიდგინოს, ჩემო მშვენიერო, ასე უაზროდ გახარჯული დრო გვიან გამოაჩენს თავს...

- ჩემი ქმარ-შვილის კარგად ყოფნით ენერგიას ვერაფერი ვერ გამომიღებს.

მერაბმა ღიმილით ჩაიკრა მკერდში, მერე კარისკენ გაიყოლია, გასვლისას მეუღლეს თბილად ეამბოროა და გზას იმედიანად დაადგა... ბედნიერ ოჯახიდან გამოყოლილი სითბო უღვევად მიჰყვებოდა მერაბს და უიმედობას ვერაფერი დაუმკვიდრებდა გულში...

საქართველოს ეკონომიურმა სიდუხჭირემ საბარათო სისტემა დააკანონა სურსათზე. სურსათი განსაზღვრული რაოდენობით შემოდის. კარაქის დეფიციტი ბატონობდა, მაგრამ ტალონებზე მინც რიგდებოდა...

მერაბსა და რამაზს საკვების საწყობის გამგემ ტვირთის - კარაქის ჩამოტანა დაუკვებთა. ბიჭებს საქმე სურდათ და უარი არ ეგებოდა... გახარებულმა მეგობრებმა შუალამემდე ისაუბრეს, მაგრამ მერაბს უცნაური ფორიაქი გულს უმძიმებდა. სახლში მისულმა ცოლ-შვილს ღიმილით გადაავლო თვალი. მძინარე შვილები დაკოცნა, ცოლს მიეფერა და ისე თქვა "თამაზიმ და მე ვივასშმეთო" ნანას აღარაფერი უთქვამს. ლოგინში ჩანოლილ მერაბს ისეთი უცარი ძილი დაანვა, ნანას დანოლა არ გაუგია და დილით გაუჭირდა თვალის გახელა, მაგრამ პირველ დიდ საქმეს არ ეღალატებოდა...

საჭესთან მჯდარ მერაბს ნუთით არ შეუნყვეტია საუბარი, იცინოდა, გზას აკვირდებოდა და სამომავლო ვეგმებს აწყობდა, მაგრამ უსახურ მელანქოლიას ვერა და ვერ იმორებდა.

ჩავიდნენ.

მეორე მანქანაც ბაზაში დაუხვდათ...

დაიტვირთნენ.

პური გავტეხთ ბიჭებო, კუჭი გაფიცვას მიწყობს უკვე - თქვა რომანმა და პირველმა შეაბიჯა სასადილოში... მებუფეტეს სამი ხუთვარსკვლავიანი კონიაკი გამოართვა, ორი მერაბსა და რამაზს მიანოდა - თქვენი ვიცი არ დაღვეთ, ოჯახებში გასინჯეთ მისი სიძლიერე, ერთს კი მე და დათო დავლევთ...

- მე მერაბთან დავჯდები, დავით - უთხრა სასადილოდან გამოსულმა რომანმა - შენ მეორე მანქანა გებაროს. არ მიწყონო, გთხოვ - მიყვარს მაგნიტოფონი და მუსიკას მოვუსმენ.

- რა საწყენია, მანქანაა ისიც - გაიცინა დათომ და ღიმილით ჩაჯდა ზილის კაბინაში.

რომანის უკეთილშობილესი და პატივისმცემელი გული ყველას სიყვარულს იტევდა... ბიჭებს გაუხარდათ დამკვეთის თავისთან ჩაჯდომა და ხალისიანად დაადგინენ გზას...

ნანამ მეუღლე გააცილა, გაღვიძებული შვილები დააპურა, მერე ვარდისფერ ტანსაცმელში გამოწყობილი დივანზე მოკალათდა, ნიგნი გადაშალა, მაგრამ კითხვას გული ვერ დაუდო, გულს რაღაც ეფიქრებოდა, რაღაცაზე წუხდა და რაღაც აღიზიანებდა. გულის ერთ კუნჭულში გაუმჭვირვალი ჯანდი იდგა და ხელს უშლიდა უცნაური მომავლის დანახვას, რაც ტკივილიანი, უსურველი და უცნაურის მომლოდინე უფრო იყო, ვიდრე სიხარულისა და ხელს უშლიდა სიხარულის ფესვების აფოფინებას.

ნანამ თავის გაქნევით მოიშორა მოჯარული ფიქრები და აჭინჭყლებულ პატარას მიხედა.

- მამიკო მინდა - ატირდა მიშკო.

- მეც მიდა მამა, მაგრამ არ ვტირი - დიდი კაცივით შეკრა კოპები შოთამ - სადაცაა მოვა მამიკო, მე თვითმავალ გემს მომიტანს შენ კი...

- ფიფლილას! - დაასწრო მიშკომ

- ჰო, თვითმფრინავს მოგიტანს - დაეთანხმა

ძმა.

შვილების სიყვარული დარდს უნელებდა ნანას, ქმრის მოლოდინს უვსებდა, მაგრამ შიგნეულის ტკივილ-კენესას ვერ უნელებდა და გაფიცებული ტურქებით ჩურჩულებდა: გული და სული ჩაატანეს მანქანის ფეხზე დადგომას, გვერდით ედექი, მაცხოვარო ჩვენო, მშვიდობა და მომავლის სიხარული არ დაგვილიო ოჯახებით...

დრო შეჩერდა, გაიყინა, მზეს მცხუნვარება დააკლდა, ნანას ხელიდან გაუსხლტა მოთმინების გორგლის ნვერი, საქმეს გული ვერ დაუდო, უცნაური ლოდინის უფერული ფარდა ეფარა ყველაფერს, საგნებს აზრი დაჰკარგვოდა და მხოლოდ მერაბის სახე იდგა გონების ცენტრშიც, ხედვის არეშიც, გულის კარებშიც, ფიქრის გზაზეც თუ ფიქრის გორგალის თავშიც და ყველა და ყველაფერი მისი მეუღლით იწყებოდა, მისით ცოცხლობდა და მისით მთავრდებოდა...

უკვირდა ნანას დღის გაძალება-გაძვალტყავება, უმიზნობა და მიზეზიანობა, მაგრამ დასკვნა ვერ გამოეტანა, მისი მთავარი აზრისთვის ვერ მიეგნო და უცნაურად აძიგდიგებულ გულს ვერ იოკებდა...

მზე კრეფდა მცხუნვარე სხივებს და საღამოს სიგრილე იჭერდა სიცხის ადგილს. ნანამ ინსტინქტურად ჩართო ტელევიზორი და დიქტორის ხმა შორეთიდან მოესმა

- სამგზავრო ავტობუსი დაეჯახა დატვირთულ ავტომანქანას და მასში მსხდომი მძღოლი და ორი თანამგზავრი ადგილზევე დაიღუპნენ...

ტელევიზორი გამორთო ნანამ და უბედურების სიმცხუნვარეს იმედიანი ფიქრი შეუნაცვლა:

- ჩემები ორნი არიან - გაიმარჯვა ადამიანურმა ეგოიზმმა - ღმერთო ჩემო, ჩემი არ იყოს, ორონდ ჩემი არა...

აივანზე უმიზნოდ გაეხეტა, ეზოში შეკრებილი ხალხის დანახვამ შავი ტალა მოახალა გულს, რამაზისა და მერაბის თანატოლთა კამათმა თვალი დაუბინდა, მათ ამოხედვაში უბედურების სიშავე დაინახა, სიცივემ კბილები აუკანკანა. ბავშვებთან შებრუნდა, მათმა ტიტინმა გული აპოვნინა... სახლში მეზობლები შემოლაგდნენ, ჩამოსხდნენ. დაღამებულიყო, ნანას ფიქრიც გაშავებულ-გამძაფრებულიყო, გონებას შავი ნისლი დასწოლოდა და ხმის გაღების ილაჯი წაერთმია მისთვის, ძალაც გაეყოლებია, დიდრონი ჭრელი თვალები შეუცნობელი ნაღვლის მწარე ცრემლით აღვსებოდა, მაგრამ ხმამალა განცხადებამდე იმედს ებლაუჭებოდა და არ ნებდებოდა მოვარდნილ წკვარამს და კბილებდაკრეჩილ ხარხარს გამარჯვებულ სიკვდილისას...

ხელოვნურად გამოძერწილი იმედის იმედად დარჩენას არ ანებებდა მომხდარი უბედურება და რაც ბედნიერების სახელით არასოდეს მოინათლებოდა, იმას აძალებდა.

ოთახში დედამთილ-მამამთილი და მული შემოვიდნენ, უსიტყვოდ გადაკოცნეს რძალი და კუთხეს მიეყუდნენ. კარებში მალალი, მალალშუბლიანი, არწივისთვალეებიანი ვაჟი შემოჩნდა. ნანას ქორწინების დღე დაუდგა თვალწინ; შემოსულმა მხარბეჭიანმა გიორგიმ ხელგაშლით შემოუარა წრე, მუსიკისა და ტაშის გრიალში და მიწოდებული თასი ღვინო გამოსცალა. მერე ნანა, მისი ნაღვლიანი თვალებისა და შეკრული შუბლის დანახვამ მეცხრე ციდან მინას დაანარცხა, მაგრამ იმედი სიცოცხლისა უდღეური წინილასავით ღიმილებდა, მანამდე, ვიდრე მოსულმა ნაღვლიანად არ ამოღერდა:

- ჩემო დაო, გაძლება უნდა თავსდატვიხილ უბედურებას, ვერაფერს იზამ, უნდა შეეგუო, მერაბი ავარიამი დაიღუპა. - და ოჯახში შვილების მამა შემოასვენეს, დედის კვილმა ჰაერი გაიყინა, დის ქვითინმა ცისარტყელა გააცამტვერა ცაზე, მეუღლე გაღურჯდა, გაითიშა და მისმა იატაკზე ზღართანმა ფეხზე წამოჰყარა მეზობლები. შვილები მამის ცხედარს მისცვივდნენ.

- ძინამც? - იკითხა მიშკომ.

- მამიკო - ატირდა შოთა - მამი, ჩვენ გელოდით მამიკო...

- მოაშორეთ ბავშვები აქაურობას - დაიძახა ხანშიშესულმა მამაკაცმა და ბავშვები ოთახიდან გაიყვანეს.

ნანა სანოლში დაანვინეს, ნიშადურმა გონზე მოიყვანა, ისევ მეუღლესთან მივიდა, მკერდში ჩაეკრა და გაყურდა, სუნთქვაც განუდგა...

- მოაშორეთ მკვდარს, ცოდვაა - თქვა ვილაძამ.

- აცალეთ იტიროს, ცრემლი გონებას გადაუწმენდს, ფიქრის უნარს აღუდგენს, გულს ჭვანგს მოაშორებს - თქვა ხანდაზმულმა ქალმა - ქმარდაკარგულ ქალს სხვა რა საქმე აქვს? მერე ცხოვრება აჩვენებს თავის გზასა და ადგილს, გაიკვალება ახალი ბილიკი და გაუყვება ნანაც იმ გზით, სადაც ორთავეს ერთად უნდა ევლოთ...

- რა დროს ფილოსოფიაა?! მოკვდება ქალიც - ნამოდგა ახალგაზრდა ქვრივი - არავინ იცის, როგორ გზას მიაკუთვნებს ნანას ღმერთი, ორი შვილის დედას, სატირალს კი რა დაუღლეს საყვარელი მეუღლის დამკარგავს - ნამოაყენა და იყვირა - მომეხმარეთ ხალხო, მომკვდარა ქალი!

ძნელი იყო გონსგაყრილი ქალის აყვანა და ოთხმა ადამიანმა მიიტანეს სანოლთან. გონს ძლივს მოიყვანეს, მაგრამ გამკრთალი სახის ფერი არ იძლეოდა მისი მალე ნამოდგომის დასტურს...

მერაბის დედას ჩამოფხოკნილ ლოყებზე სისხლი ჩამოსდიოდა და თმას იგლეჯდა, მამა შვილს კაცურად ტიროდა და მკერდში ჩაკრული კაცურად ებასებოდა.

ნანა უგონო თვალებით იცქირებოდა...

- ბავშვები, ბავშვები მიუყვანეთ - შეახსენა ვილაძამ - მათი სიახლოვე ამ ქვეყნისკენ მოაბრუნებს.

ბავშვები ტიტინით მისცვივდნენ დედას.

- დედა, დედიკო ლატომ წევხალ? - ატიტინდა მიშიკო

ნანას თვალებიდან ბინდი გადაეცალა, შვილებს მიეფერა, ამოოხვრას ამოაყოლა - სისუსტე. გაუსაძლისობა, უბედობის ბალღამი და მოვარდნილი უბედურების ზეგვის სიმძიმე. დედას ორი შვილისას, უფლება არ ჰქონდა, ქმართან ერთად მომავალიც დაესამარებია და ლამის სიბნელეს გადაულოცა, წკვარამში გადასაშვებად, გაუსაძლისობა.

1995 წ. ოქტომბერი

რაფიელ გელანტია

თბილისი, 31 დეკემბერი, 2011 წ.

ანჟი ანჟა

სექტემბრის დასაწყისში ჩვენი მეზობელი ანა ოჩამჩირის რაიონში გაემგზავრა. მოქვიდან შემოუთვლიათ, თქვენს ახლობლებში გაუგონარი უბედურება დატრიალდა და თუ შეძლებთ, ჩამოდიეთ.

ანა ომისშემდგომ არ ყოფილა მოქეში. მიხვდა, რაღაც ისეთი მოხდა, რაც ომის დროსაც არ ყოფილა, ორი თვის შემნეობა აიღო და აფხაზეთში წავიდა.

მოქვის თემში რამდენიმე თვე დარჩა. ახლობელი აფხაზეთის ოჯახებში ათევედა ღამეს, მოგვიანებით დედულეთში, ქართული ჯალისა და აფხაზური ჯალაფსუას გასაყარზე მდებარე მშობლიურ სახლში გადავიდა. იქაურთა დახმარებით გავერანებულ ეზო-კარს მიხვდა და გაპარტახებული სახლიც მოანესრიგა.

ანას დაბრუნებამდე ყურმოკვრით ვიცოდით მოქვის ამბები, მაგრამ ახალგაზრდა ცოლ-ქმრის თავზარდამცემმა დასასრულმა გაგვაოცა, მეზობლები შევიკრიბეთ და ანას ოჯახში მივედით. ანა ძაძებით იყო შემოსილი.

მალევე გავარკვიეთ; ახალგაზრდა რუსლან გაბლიას თავი ჩამოუხრჩია, მისი სასონარკვეთილი მეუღლე კი მდინარეში გადამხტარა.

სიკვდილის სეზონია აფხაზეთში და ეს არავის უკვირს, მაგრამ ამ სიკვდილით სხვა რამ მოკვდაო აფხაზეთში, ამბობენო აფხაზები,-განმარტა ანამ და სახელდახელოდ გაშლილ ჭირის სუფრასთან კაცები მიიწვია. წესი წესია და ჩვენც შევეუდექით წესის აღსრულებას.

ცნობისმოყვარეებს რა გამოლევს ჩვენთანებში და ანაც სულმოუთქმელად გვიყვებოდა იქაურ ამბებს.

ოდესღაც დიდებული და სინმინდით მოსილი ისტორიული მოქვი, ისევე, როგორც ამჟამად მრავალი სოფელი აფხაზეთში, უკაცრიელია, მოსახლეობა გავიდა სოფლიდან და უამრავი ეზო-კარი უპატრო-

ნოა, დანგრეულია გზები და ხიდეები, საცოდავად გამოიყურება თემის ცენტრი, სკოლა და საავადმყოფო. სოფელი მოხუცების შერჩათ, რომელთა უმეტესობა გაბლიაა. როგორც იქაურები ვარაუდობენ, მოქვის ოთხივე სოფლის მიწებს გაბლიებმა დაადგესო თვალთ. მათ ომის შემდგომ გახსენებიათ, რომ ოდესღაც აამსთები და აშნაყმები ყოფილან და სოფლის მიწები იმპერატორის სიგელით მიუღიათ საკუთრებაში. მერე ეს მიწები კომუნისტებს წაურთმევია და აქვე უკანონოდ ჩასახლებული ღარიბი ქართველი და აფხაზი ოჯახებისთვის დაურიგებიათ. გაბლიებს მიაჩნიათ, რომ მათმა საგვარეულომ სხვებზე მეტი სისხლი გაიღო აფხაზეთის ომში, რადგან ყველაზე თავგანწირვით იბრძოლეს სამშობლოსა და საკუთარი მიწების გადასარჩენად. ანას აზრით, გაბლიები ვერ იტანენ თანასოფელ ანჟებს, ვინაიდან მათი უმეტესობა დარჩა სოფელში და საკუთარ ეზო-კარს უვლის, თანაც ეეჭვობათ, რომ მათ დღემდე ვერ გაურკვევიათ აგიერებიდან მოდიან თუ ნაღდი აფხაზებიდან.

ბიჭის თვითმკვლელობისა და ჟანის დაღუპვისა წვრილმანებზე იკითხა ვილაძამ. ანამ იყურა, სათითაოდ შემოგვხედა და თქვა: ამ საკითხზე იქ არავინ საუბრობს, ხომ იცით, აფხაზეთია მანაც, თუმცა იქაც არიან გრძელენებიანი და დიდყურებიანი დედაკაცები, რომლებმაც ყოველთვის იციან ყველაფერი, მით უფრო, რომ, როგორც ამბობენ, თვითმკვლელობის ფაქტებზე წინასწარი მოკვლევა; ასეა თუ ისე, ახალგაზრდებს ისე უყვარდათ ერთმანეთი თურმე, რომ დაცილებას სიკვდილი არჩიესო.

-ასე სად ხდება ახლა, ეს მორიგი აფხაზური ზღაპარია, თქვა ვილაძამ და ამით ქალბატონ ანასთან კაცების სასაუბრო ამოიწურა.

ოთახის კუთხეში მიცვალებულებისთვის პატარა კუთხე იყო განყოფილი, მაგიდაზე ძველი და ახალი მიცვალებულების ფოტოსურათები, სასმელები

და კერძები ეწყო, უზარმაზარი კანდელი იწვოდა. კედლიდან მშვენიერი ახალგაზრდა წყვილი გვილიმოდა.

ჩვენ დიდხანს შევრჩით სუფრას, მეზობელმა ქალებმა კი ანა სხვა ოთახში გაიყვანეს და მანამ არ გამოუშვეს, სანამ ქალური ცნობისმოყვარეობა სრულად არ დაიკმაყოფილეს.

* * *

რუსლანს მამა, აფხაზეთის ომის გმირი, ლანდივით ახსოვს. იგი მამაცი აფხაზი მეომარი ყოფილა, ტამიშის ბრძოლებში დაღუპულა. რუსლანი, თავისი სახელოვანი მამის გამო, ყოველთვის და ყველგან გრძნობდა პატივისცემას და მონივნებას, მით უფრო, როცა ომზე ჩამოვარდება საუბარი. მას ყოველი წლის 30 სექტემბერს ათავად ბებიასთან ერთად იწვევენ გამარჯვების აღლუმზე და მთავრობის გვერდით გამოუყოფენ ადგილებს.

ოთხიოდე წლის რუსლანი, დედამისმა, ნაცნობი ქართველების დახმარებით სოხუმში, ბებიასთან გადაიყვანა, თვითონ კი, აფხაზთა ომის წესების გამო, აფხაზ ქალთა ლაშქარში დაბრუნებულა.

რუსლანის ბებია საიდა, ცნობილი ქალია აფხაზეთში, რომელიც თავისთავს ათავადებს აკუთვნებს, თუმცა თავის დროზე აშნაყმა გაბლიაზე ყოფილა გათხოვილი. აფხაზ ბებიას, რომელიც თურმე დიდხანს მუშაობდა აფხაზეთის ხელისუფლებაში და სოხუმის ცენტრში სამოთახიანი ბინა აქვს, ომის დროს ქალაქში დარჩენილა, რადგან ახალგაზრდობის წლებიდან უბატონოდ არავინ მოიხსენიებდა მას და უკადრისს არც ომის დროსაც აკადრებდა ვინმე.

კომპარები არ ასვენებდა ბებოს და აუხდა კიდეც-მისი რძალი, რუსლანის დედა, ნალმზე აფეთქდა ლაბრას მისადგომებთან და სისხლისგან დაიცალა.

რუსლანი დედაქალაქში გაიზარდა, აფხაზეთის უნივერსიტეტი დაამთავრა. ლამაზი, მაღალი, ახოვანი, სიტყვაძუნნი და მეტად ნიჭიერი აფხაზი ახალგაზრდა, გაცვლითი პროგრამით ოქსფორდისა და ჰარვარდის უნივერსიტეტებში გაუფრთხილდა. რუსლანს მთავრობამიცი ინვესტირებდა როგორც ექსპერტს და კავკასიისა და აფხაზეთის ეთნოგრაფიისა და ისტორიის საკითხებში, ხანდახან თარჯიმნად ახლდა მშვიდობის მშენებლობისა და კონფლიქტის მოწესრიგებასთან დაკავშირებით სოხუმში ჩასულ დელეგაციებს.

ახალი თაობის პატიოსანი, მომხიბვლელი და განათლებული აფხაზი ყმანვილი ქალაქის მრავალგამორჩეული და შეძლებული აფხაზური ოჯახის ოცნების სასიძოდ ითვლებოდა, მაგრამ რუსლანი თანაყოფელ და თანაკურსელ ულამაზეს ანჟი ანჟის ეტროფოდა, რომელსაც აფხაზთა წესით, უცხო თვალისგან მოშორებით, არდადეგებზე თუ უქმე დღეებში აცილებდა მოქვე და დაბრუნებულზე ოჩამჩირის ავტოსადგურში ელოდებოდა.

ყველასაგან ყველაფრით გამორჩეული იყო ანჟი, -არავის ჰქონდა ჟანასავით ელვარე თმა, ზღვისფერი თვალები, ყირმიზი ყელი, მაღალი ფეხები, თეთრი კანი და ნორჩი ქალის ვნებისმომგვრელი სურნელი. ეს იყო, რომ ანჟი გაეროს ყველა კონკურსში იმარჯვებდა, მაგრამ გასაუბრების ეტაპზე რატომღაც ფერხდებოდა და უცხოეთში გასაგზავნათა შორის ვერ ხვდებოდა. თბილისში კი სამჯერ მოხვდა და ბევრი თანატოლი შეიძინა.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ რუსლანმა აფხაზეთის მთავრობაში დაიწყო მუშაობა, ანჟი კი მშობლიურ ჯალში დაბრუნდა და მოქვის ძველ და დიდ სკოლაში, რომელსაც რამდენიმე ბავშვი ჯერ

კიდევ შემორჩენოდა, რამდენიმე საგნის მასწავლებლად დაინიშნა.

შარშან, აპრილის დასაწყისში, გვარში უხუცესმა ხუხუტ გაბლიამ უხუცესთა სახელით სოფლის ყრილობა მოიწვია. რუსლანიც მიიწვიეს, როგორც სახელოვანი დედ-მამის შვილი, მთავრობის კაცი და გაბლაიების გვარის იმედი. ბევრ საჭირობოროტო საკითხზე იმსჯელეს, მათ შორის უპატრონო მიწებისა ქონების განაწილებაზე და ყრილობის სახელით მოთხოვნა გაუფრთხილეს მთავრობას.

შეკრების შემდეგ გამართულ სუფრაზე, ხუხუტ გაბლია, ახლა როგორც თამადა, გამორჩეული პატივით მოეფერა რუსლანს, დიდხანს ისაუბრა მისი მშობლების მამაცობაზე, გაბლიების სისხლის სინმინდესა და ღირსებაზე. მერე შეჩერდა, მიმოიხედა, რითაც დამსწრეთა ყურადღება მიიპყრო და რუსლანს ოჯახის შექმნა ურჩია, მაღალი წარმომავლობის აფხაზი ქალის შერთვა და მოქვეში მამაპაპური კერიის გაჩაღება, თანაც ისე, რომ დედაქალაქშიც დარჩენილიყო. ბევრი გაბლია კარგად იცნობდა ბატონ ხუხუტის ხასიათს, რომელიც უანგარიშოდ სიტყვას არ გაიმეტებდა, ამიტომაც არ გაკვირვებიათ, როცა, იგი ადგა, რუსლანს ბეჭზე დაადო ხელი და ჩურჩულით უთხრა, -აქ ბევრი უპატრონო მიწა და სახლია, გეკუთვნის, მოითხოვე, შეიერთე, უპატრონე, მიწა, დამიჯერე, ადამის დროდნ არის ყველაზე დიდი განძი და ასეთად დარჩება მომავალშიო. რაც შეეხება საკომლო ნიგნში გაფორმებას, ამას ჩვენ მივხვდებით, მაგაზე მენ არ იდარდო, როგორ წესია, იმგვარად მოგვარდებოდა.

მოეწონა ნათქვამი რუსლანს, მოიხიბლა უფროსების რჩევით და დაუფიქრებლად მიიღო გვარის წინადადება, იმ იმედით და რწმენით, რომ მალე ანჟიზე დაქორწინდებოდა, ახალგაზრდები სოხუმში დარჩებოდნენ, მის ეზო-კარს კი ანჟის ხუთი ძმიდან რომელიმე მოუვლიდა.

მაისის ბოლოსთვის ანჟი და რუსლანი დაქორწინდნენ, ქორწილი სოხუმში გადაიხადეს, ბებია გაუძღვა ამ საქმეს. ქორწილის სუფრას ლამის აფხაზეთის მთელი მთავრობა ესწრებოდა.

გადარიცხნენ უხუცესი გაბლიები, აფხაზური ტრადიციისა და წესის მიხედვით შეურაცხყოფად მიიღეს რუსლან გაბლიას შეუღლება მდაბიო, ატივი წარმომავლობის ანჟი ანჟაზე, მით უფრო, გვარის უფროსის თანხმობის გარეშე. მომხდარი სირცხვილად, უთანასწორო სისხლთა აღრევადა, ათასწლოვანი ადათის უპატიებელ ცოდვად ჩაუთვალეს რუსლანს, თუმცა ამაზე ხმამაღლა არავისთან უთქვამთ.

რამდენიმე დღეში რუსლანი მოქვეში დაიბარეს და ხმა არ ამოაღებინეს და განაჩენი გამოუტანეს, -ორი კვირის თავზე ანჟისთან გაყრა დაუდგინეს.

რუსლანი გაოგნებული და დამცირებული დაბრუნდა სოხუმში, მაგრამ უხუცესი ნათესავების მოთხოვნა ანჟის არ გაუმხილა-შეეცოდა უმანკო, უცოდველი ანგელოზი, რომლის გარეშე სიცოცხლე ვერ წარმოედგინა. იმ დღეებში ათავადი ავადობდა და მასაც მოერიდა.

ცხრა დღის თავზე რუსლანი სამსახურის მეგობართან ერთად ჩავიდა მოქვეში, მარჯვენა ხელის სამი თითი ერთმანეთს მიატყუა, მაღლა ასწია, ოდნავ მოიხარა და უხუცეს გაბლიებს მშობია უსურვა, თავაზიანად მოიკითხა და სასაუბროდ მოქვის ტაძარში გადასვლა ითხოვა, სადაც, ადრე წესად იყო მიღებული დავების გარჩევა, სიტყვის ხატზე დაფიცება, მსჯავრის დადგენა, უნებური ცოდვის მიტევება და შეწყალება.

-რა ტაძარი, რისი ტაძარი, იქ ახლა მხოლოდ სოფლის თხები და ავაზაკები ათევენო ლამეს, ბრძანა

ხუხუტ გაბლიამ, წამოდგა და სოფლის გამგეობის გაპარტახებულ შენობაში, გამგებლის ოთახში შეუძღვა მოსულეებს.

-რატომ გეშლება ყმანვილო,-მიმართა ბატონმა ხუხუტ გაბლიამ რუსლანს.- რა დროს ეგეთებია, სხვა დროა ახლა, ქართის სატყუარაა მოქვის სინმინდისა და პატიოსნების ზღაპრები. გეტყობათ, ეს ნასწავლი ხალხი, შენ და შენი ხასა, მისი ნაბუშარი ძმები და ახლობლები ძველებურად ვერ შელევინხართ ამდაგვარ სისულელეებს,-დატუქსა ახალგაზრდები ბატონმა ხუხუტმა და სოფლის გამგებელმაც დაუკრა კვერი.

იყუჩა, თავის დანყნარებას შეეცადა რუსლანი, - უფროსი უფროსია, მისი ნათქვამი-შესასმენი, რჩევა-მისაღები, გადანყვეტილება-ეჭვმუუტანელი, გაახსენდა ათავადი ბებიას ათასჯერი შეგონება და ბრაზის მოთოკვას შეეცადა; მაღლა აიხედა, კედლისკენ დაიხია და ფანჯარაში გაიხედა. მზეზე ვარდისფრად ელვარებდა მოქვის ტაძარი მიმდებარე დიდ მწვანე ველზე, უჩვეულო შარავანდელი ადგა გუმბათზე. მზეს სრულად აევის სოფლის ზურმუხტისფერი ვაკე და გორაკები. სამოთხე მეფობდა ირგვლივ. თვალში უსიამოვნოდ მოხვდა ტაძრის გუმბათის ალაგ-ალაგ დაჟანგული სახურავი, რომელიც სისხლისფერ ენებად იკლაკნებოდნენ გუმბათის ქანობზე.

- მოქვის ღვთისმშობლის საკათედრო ტაძარი ააგო აფხაზთა მეფე ლეონ მესამე, იგი უბადლო თავის სიდიადით, არქიტექტურული გადანყვეტის თავისთავადობით, გარე და შიდა ორიგინალობით, მე ასე მასწავლებს აქაურებმა, მოგვიანებით ვნახე ნიგნებში... შეეპასუხა რუსლანი ბატონ ხუხუტს.

- რა კარგი ბიჭი იყო ბავშვობაში, ახლა კი, შეხედე, ნამდვილი უზრდელი და სალახანაა, რამდენს ბედავს ეს ნაამერიკელი კაჭკაჭი,- საუბარში შეიჭრა მოქვის სკოლის ყოფილი დირექტორი და ახლა სოფლის გამგებელი როდიონი.

- აკი გითხარი, სად გაგონილა ჩვენებური ათავადის გაზრდილი ბავშვი, ვურჩიეთ გუდაუთაში ან სხვაგან გაეგზავნა, ძიძა, გამზრდელი მოენახა მისთვის. არ დაგვიჯერა ათავადმა, მე თვითონო და აი, ნახე,- შეეხმიანა ბატონი ხუხუტს.

-თქვენ, ბატონო როდიონ, სწორედ თქვენ ასწავლიდით აქაურებს, რომ სწორედ ეს ტაძარია ყველაზე დიადი და სასწაულებრივი, რაც კი აფხების, აფშილების, აფსარების ხელით შექმნილა, თქვენგანვე გვსმენია, რომ მოქვი არის მოწმე და დასტური იმისა თუ როგორ შეიქმნა აფხაზთა დიდი ქვეყანა, რომელიც, შემდგომ... შენისა არ იყოს, ქართმა წავართვა ლიხიდან ტუადფსემდე, იქნებ იმის იქითაც, რომ უმადურმა ხალხმა მოგვპარა ისტორია, ტრადიცია, ანბანი, „ვეფხისტყაოსანიც“ კი. ...

-რატომ დაგავინწყათ თქვენვე ძველი ქადაგი, ბატონო როდიონ, არ გაჩერდა რუსლანი, რომ ამ ტაძრის აღმშენებელი სწორედ ის ლევანია, რომელიც ოდესღაც დიდ აფხაზეთის სამეფოს მბრძანებლობდა და ქართლის ერისთავად იჯდა, კახთა მეფეს ებრძოდა და თავის ვასალად აქცია...
-გაჩუმეთ ეს ყვავის ბახალა, -სკამიდან წამოიწია ბატონმა ხუხუტმა.

-არა, ვერ გამაჩუმებთ, იმიტომ, რომ მეც თქვენი სისხლისა ვარ, თქვენსავით ჯიუტი და ამპარტავანი, ფიცხი და მარად მოდავე ყველასთან... ჯანდაბას ჩემი თავი, მხოლოდ უფალმა უწყის ვინ ვინაა, ახლა ჩვენი წარსული, ანმყო და მომავალი ყირაზეა, მაგრამ ვერსად გაექცევით იმას, რაც იყო, არც იმას, რომ ამავე ლევან მესამემ, ღვთისმშობლმა აფხაზმა კაცმა ალაშენა მოქვი და აქედან ძალიან შორს გასაოცარი კუ-

მურდო. ამ ტაძრებით იამაყებდა დიდი ფრანგი, უფრო დიდი გერმანელი თუ ძლევამოსილი ბრიტი...იამაყებდა ყველა, გარდა საკუთარი თავიდან გამოპარული პატარა ხალხებისა...

-ფიცხი ყმანვილია რუსლანი, შეცბა, დაშოშმინდა როდიონი და ბატონ ხუხუტს თვალი ჩაუკრა,- მიუშვი, იქაქანოს, გაერთოს ლანირაკიო...

-აქ, მოქვეში, შვიდასი წლის წინათ, მოქველი დანიელისა და ეფრემის ხელით შეიქმნა მოქვის სახარება, ოქროს ფურცლებზე დაინერა ოთხთავი, მინიატურები-საკაცობრიო განძი, რომელიც ევროპელმა ფაშისტებმაც ვერ მოინელეს და უვნებელი დაბრუნდა სახლში. აქვე თავისი ფეხით მოსულა იერუსალიმის პატრიარქი, აქვეა აფხაზეთის უკანასკნელი მთავრისა და შერვაშიძეთა საძვალე...

-არ ყოფილა მთლად ასე საქმე ჩემო რუსლან,- ხმას აუწია ბატონმა რადიონმა, -როგორც გაირკვა, ჩვენი ეკლესია-ტაძრები და მონასტრები მრავალი საუკუნეა ქართის ტროას ცხენია მარად თავისუფალი აფხაზი კაცის საბატონოდ; არც ლეონ მესამე ყოფილა მთლად უმნიცკლო ამ საქმეში, იგიც დიდი იმპერიებისა და გარე ბატონების სამსახურში მდგარა, რადგან მასაც ახრჩობდა უგონო პატივმოყვარეობა...არ გსმენიათ, ალბათ, რომ მეფემ თავისი ხელით მოუხსნა კიბე მოქვის აღმშენებელ აფხაზ ოსტატს და იგი მწყურვალე მოაკვდინა ტაძრის სახურავზე, რათა ამაზე დიადი სხვა ტაძარი არ აეშენებინა. შენი აზრით, ესაა სალოცავი ადგილი და სინმინდე? რითაა ნაკლები ლიხნი, ბიჭვინთა, თუნდაც ახალი ათონი. განა დაბრმავდი, დაყრუვდი, ვერ ხვდები რა მოხდა, რა ხდება და რას გვიპირებენ ეგ შენგან ქებული ცბიერი და მატყუარა, ლეონივით დაუნდობელი დასავლეთი და მათზე ყურმოჭრილად მინდობილი ენგურგალმელები...

-ეს რა მესმის ბატონო როდიონ, თქვენ ამბობთ ამას?-გადაირია რუსლანი, რადგან ბავშვობიდან სოფლის სინდისად და ღირსებად მიაჩნდა იგი, თანაც ათავად ბებიას ყველაზე ახლობელი ადამიანად, რომელიც ომის დროსაც კი ჩამოდიოდა სოხუმში და დიდხანს ბჭობდა ბებიასთან.

მაინც არ გაჩერდა რუსლანი.-არ ვარგა ასე, რატომ გვართმევთ წარსულს მომავალ თაობებს, რაც არ უნდა თქვათ, ლევანის შვილიშვილია ბაგრატი, აფხაზთა დიდი მეფე, რომელმაც აფხაზთა დასტურით და დინასტიათა შეთანხმებით შექმნა გაბრწყინებული ივერია. ამ დიდი აფხაზის თაოსნობით დანყებული საქმისთვის დაიხოცა ათასობით და ათეულ ათასობით აფსილი თუ აფხი რაინდი. რას გაძლევთ, რად გინდათ ეს? თუ ასეა, გეკითხებით ბატონებო, რაღა დაგვრჩა ჩვენი ისტორიიდან, ძველი ფესვებიდან, მატყუარა აჩრდილების სამეფოა აფსნი თუ წმინდა სულთა ქვეყანა? - არაფერი შეგეშალოთ ბატონებო, აფხაზეთის მთავრობაშიც არ ეექვებათ უკვე, რომ ვინც ჩვენს ისტორიაზე ამოიღებს ხმას თითის ნვერებზე უნდა იაროს, რადგან პატარა ხალხების ისტორიის მკეთებელი მექოთნეები ისე მოგვაბამენ ყურებს, როგორც ჩათლიან საჭიროდ სხვა დროსა და სხვა ვითარებაში...

-საკამარისია, დავამთავროთ ამ ბავშვთან უაზრო კამათი, გასაგებია, ეს ბიჭი წასულია ხელიდან, უზრდელი, უწყესო და მეტისმეტად არუპაპია, ამისი გამოსწორება შეუძლებელია,-თქვა ბატონმა ხუხუტმა და განაჩენის გამოსატანად მოემზადა: მძიმედ წამოდგა, აფხაზური ყალმუხი გაისწორა, მარჯვენა ხელი ნვერულვაშზე გადაისვა, ჭერისკენ აღაპყრო თვალები, ხელები და მშვიდად წარმოთქვა:

-შენ, რუსლან გაბლია, ჩვენი სისხლი და ხორცი ხარ, სახელოვანი ოჯახის შვილი, მაგრამ ყურად არ

იღე ჩვენი წესი და ადათი, განარისხე წინაპართა წმინდა სულები, სალოცავები და მდაბიო ქალთან სისხლის აღრევით უპატიებელ ცოდვაში ჩადეცი, ამიტომაც დღეიდან შენ მოკვეთილი და გარიყული ხარ ჩვენი გვარიდან...

თქვა და დაჯდა. ასე იყო დიდხანს, მერე რბილად დაამატა-ნუ შეეცდები შუამავლების ძებნას, ათავადის ხალხის გამოგზავნას, ძუძუმტეებისა და ახლობლების ძებნას. აი, კიდევ რა, შეილიშვილად მეკუთვნი და მეცოდები, თავს ნუ დაიღუპავ...არ იცი, ალბათ, რომ ანუები ოდითგან აფხაზობენ, მაგრამ ახვაშალები, არიან, მათი ჯილაგევით ქვეშეკეშები და დაუნდობლები. გაფრთხილებ, ახალი ცოდვა არ დაიდო კისერზე და სისხლისღვრა არ გააჩალოთ, უთქვენოდაც უკვე აფხცა კვამართაა მთელი ქვეყანა...ბევრი ნაბიჭვარი ძმა ჰყავს შენს ხასას, მაგრამ ჩვენ არ დავანებებთ შენს თავს, თავადაც იციან,... რომ მათი სული ხუთი მტკაველია, ჩვენი კი თხუთმეტი... არა მგონია გაბედონ. თუ ასე მოხდა, იცი შენ, იარაღი და ტყვია წამალი არ გვაკლია...

ცეცხლი მოეკიდა, ყრუანტელმა დაუარა რუსლანს, გულმკერდი აენვა.

-არა, არ გამოგივით, არ იქნება ასე,-თქვენ ხალხის მიწებს არ ეღირსებით, აფხაზეთის მთავრობა საერთო ქონებას არ გაყიდის, უმინო, უქონელ და უსაზღვრებო ქვეყანას მომავალი არა აქვს, ჩვენ კი უპატონო სახელმწიფო გვინდა, რომელშიც არ იქნებიან მშვიერი, მწყურვალი, მათხოვარი მოქალაქეები. შეეშვით ჩვენთან დარჩენილი ადამიანების დევნას, ისედაც ცოტანი ვართ, ავაზაკი და ნაძირალა მოგვიმრავლდა, მათი უღელი დღემდე ვერ მოვიცილებთ. გსმენიათ, ალბათ, თუ რა ხდება აფხაზეთს გარეთ,-თავისუფლების სახელით, სახელმწიფოები და ხალხები გაძარცვეს, მეტისმეტად გასუქდნენ, ვერაფრით ვერ გაძღნენ და მონათმფლობელობა დაადგინეს, ზნეობა გადაადგდეს, ადამიანსა და ცხოველს შორის მიჯნა წაშალეს, ჩვენ კი ამას არ დავუშვებთ, ამისთვის არ გვიბრძოლია...

-მე ჯერ არ დამიმთავრებია,-გაანწყვეტინა სიტყვა ბატონმა ხუხუტმა, კარგია, რომ შემახსენე-შევთხოვ ყოვლისშემძლე ანცვას, თუ გადაიფიქრებ და ჯიუტობას შეეშვები, გაბლიები არ მიგატოვებთ, უკანონო ქალის გაგდების გამო შენს თავს არავის დავანებებთ...

ბოლო ძალა მოიკრიფა რუსლანმა და თითქოს იქ არც არაფერი მომხდარაო, თავაზიანად დახარა თავი და უფროსებს ბზილა ვააბეიტი უსურვა, მერე კიდევ უფრო დახარა თავი და უნხაა ბზიახეიტით გამოემშვიდობა, ისე, როგორც ამას ათავადი ბებია აკეთებდა.

რუსლანი შუალამეს დაბრუნდა სოხუმში. ანჟის არ ეძინა, მაგრამ სკამიდან არ წამომდგარა, მაგიდაზე დაედო თავი და ტიროდა. რუსლანმა ჩვეულებრივად აიყვანა ქალი ხელში, გახადა და გვერდით მიუწვია. სასწაული გამოდგა ის ღამე, გათენებამდე იალერსეს. დიდი ხანია ანჟი და რუსლანის ერთი მთელი, ერთი ხორცი და ერთი სული გახდნენ...

ბევრი საქმე დახვდა რუსლანს სამსახურში და მოქვის ამბებზე ფიქრის დრო არ ჰქონდა. გვიანობამდე რჩებოდა ოფისში და შუალამე ბრუნდებოდა ბინაში. ერთხელ ათავადმა თავის საძინებელში მიიწვია რუსლანი და ჩურჩულით უთხრა,-ახალი ცოლ-ქმარი ხართ, ზაფხულია, თავლობის დრო გაქვთ, წადით სადმე, გაერთეთ, ცოდოა, მოიწყინა შენმა ქალბატონმა, დღედაღამ იმ ყუთშია თავჩარგული, ნეტავ ვიცო-

დე, რა იპოვეთ იქ ასეთიო. დაფიქრდა რუსლანი, ათავადი ქალი უმიზეზოდ არ იმეტებდა დარიგებას.

სამსახურში ნელა გადიოდნენ დღეები, ანჟის გვერდით კი უმალ გარბოდნენ ღამეები. ეს იყო, რომ სულ უფრო უსიტყვო ხდებოდა ანჟი, აემღვრა, სევდა ჩაუწვია თვალებში.

ერთ საღამოს ფეისბუქში შევიდა რუსლანი. გაუხარდა, მრავალი ახალი მილოცვა დახვდა, ბევრი ახალი მეგობარი და უამრავი ფოტოსურათი.

ანჟის მათი ქორნილის ფოტოები დაედო თავის გვერდზე. ესამოვნა, ეს მათი ბედნიერი წუთები იყო, წამდვილი სასწაული, რომელიც არასოდეს დასრულდება.

დაილაღა, წამოდგა, ათი სრულდებოდა. ფერად ეკრანზე შავ-თეთრი ფოტოები შენიშნა.

ჯერ გაუკვირდა, მერე გაშეშდა: აი, ანჟის დედა მხედრიონის მეომრებთან, დედიშობილა ცეკვავდა, ირგვლივ გალემილი ბიჭები ეხვია ჭიქებით ხელში;

-აი, ანჟიც, თავისი ბროლის თემოები, ნეივები, ტერფები მაგიდაზე შემოუწყვია, მათი ახალგაზრდა ლექტორი კი ძუძუებს უკოცინს;

შეფიქრიანდა რუსლანი, ამ კაცს წამდვილად მოსწონდა მისი ქალბატონი.

... აი კიდევ, ანჟი ჰოლივუდის გემოვნებით; გახდილი, შეღებილი, გაშლილი თმები სახესა და მხრებზე მიუყრია, თავი კაცის ნელზე შემოუდვია და მის ასოს ეფერება;

ვერ გააგრძელა, წამოხტა, კომპუტას ეკრანი მაგიდიდან ჩამოაგდო და დერეფანში გავარდა.

იმ ღამეს მეგობართან დათვრა, გათენებაზე დაბრუნდა შინ. ანჟის არ ეძინა, იჯდა, თავი იდაყვებში ჩაერგო და რუსლანს ელოდებოდა.

ხმა არ ამოუღია კაცს, ქალი ხელში აიყვანა, ლოგინზე მიაგდო, მიეძალა და ტანგაუნდელად იხმარა. მერე და მერე ისევ, სანამ არაქათი არ გამოეცალა. ხმას არ იღებდა, ანჟი, არ გაძალიანდა, თავი გვერდზე მიაგდო, საბრალოდ კვნესოდა და ტიროდა.

ღილით რუსლანი მოეფერა ქალს, უბოდიშა და ჭარბი სასმელით იმართლა თავი, საზიზღარი რუსული პორნოვიდეოები ახსენა.

ანჟი დასაკლავი ბატკანივით დუმდა და ცრემლების დამალვას ცდილობდა.

სამსახურში მომრავლდა რუსლანის სახელზე შემოსული წერილები. ბავშვობის მეგობრები, ნაცნობები აფრთხილებდნენ და ატყობინებდნენ, რომ მისი ცოლი ბავშობიდან კახპობდა, საღარბაზოებში მეძავობდა, მოქვში ჰყავდა თავისი პირველი მამაკაცი და დროდადრო აკითხავდა.

კურიერს შემოჰქონდა და შემოჰქონდა წერილები, გაკვირვებული თანამშრომელი ქალი მალულად აათვალთვალ-ჩაათვალთვალდა ჭერისკენ მომზერალ რუსლანს და თავდახრილი ტოვებდა ოთახს.

მრავლდებოდა წერილები და მათი ავტორები, ამბები და ფოტოები უფრო და უფრო საინტერესო, სარწმუნო და დამაჯერებელი ხდებოდა.

სასადილოშიც არ ჩადიოდა, გრძნობდა, რომ ყველამ ყველაფერი იცოდა და დასცინოდნენ.

“სამაქვა” აეკვიტა,დუჟანისთან ერთად აფხაზურ თეატრში ნახახი სპექტაკლი; რუსლანი მკვდარით გამოტილი იწვა ტახტზე. დედა და მამა ერთიმეორეს აბრალებდნენ, შვილს ვერ მოუარეო. დედა აკვნის “ავარაშვას” უმღეროდა, მაგრამ არც ეს შველოდა. ბებიასაც მოჰქონდა და მოჰქონდა წამლები, მაგრამ სულ ტყუილად, რადგან წამალი კი არა წყალი იყო, ხალხი კი სიცილით იგულებოდა...

საქმიანი ქალღმერთთა აივსო სამუშაო მაგიდა, ვერ აზროვნებდა რუსლანი, გონი არ ემორჩილებოდა. შეუსრულებელი საქმეების გამო უფროსმა დაიბარა და უსაყვედურა.

რუსლანი გვიანობამდე იჯდა კომპიუტერთან, მოქვის შეხვედრებისა და შემდგომი ამბების დეტალებს იხსენებდა და დღიურში შეჰქონდა, ახალ ფოტოებსაც ათვალთვლებდა და საქალაქდემი ჰყრიდა.

ფოტოალბომი დაასრულა და ანჟის გადაუგზავნა.

ანჟი კი დუმდა.

მეტის ატანა შეუძლებელი იყო და შაბათს სახლში დარჩა, ანჟი ხმას არ სცემდა, მოფერებაზე არ პასუხობდა, სარეცელზე მიეგდებოდა და უსიტყვოდ ასრულებდა ცოლის მოვალეობას.

გატყდა რუსლანი, მეტის მოთმენა არ შეეძლო, მაგრამ საუბრის დასაწყებად სიტყვებს ვერ პოულობდა, არც ანჟი იღებდა ხმას, თუმცა კაცს არ ეეჭვებოდა, რომ მან ყველაფერი იცოდა.

სალამო ხანს ბინიდან გასვლა დააპირა. გასვლის წინ ანჟის უთხრა, -ქალბატონო, ამაღამ მეგობართან ვრჩები, შენ ბევრი დრო გექნება, გთხოვ, არ დაიზარო და შენი ელ-ფოსტა დაათვალიერო... არ ვიცოდი, რომ ჰოლივუდის ვარსკვლავიც ყოფილხარო, -მიამახა და კარი გაიჯახუნა.

კვირადღეს ადრე დაბრუნდა ბინაში, ანჟი არ იყო, არც ათავადი ჩანდა.

მაგიდაზე ანჟის წერილი იდო: „მე ნავედი, არ მეძებო, ვერ ვპატიო, რომ ეჭვი შეგეპარა ჩემში, თუმცა უშენოდ სიცოცხლე არ მინდა. მეგონა, რომ პიროვნება და ადამიანი იყავი. იმედი გამიცრუე. გატყობ, შინ შეგძლია ბატონობა, გარეთ კი მშობარა და ლაჩარი ხარ, თავისი და საკუთარი ცოლის დაცვა არ შეგიძლია“.

წერილს მინანერი ახლდა, -“ათავადი ქალბატონი ყველაზე დიდი და ძლიერია თქვენში, მართლმსაჯული მატრიარქი, მოუყევი რა მოხდა სოფელში და რაც ხდება ჩვენს შორის“. ცოტა ქვემოთ კი გამართული ბავშვური ხელი შესრულებული ერთი ფრაზა იყო: „სიცოცხლეში და მის იქითაც შენი ჟანი.“

გადაირია, რაღაც მოკვდა რუსლანში, კაცს არ ჰგავდა.

გამთენიისას ჩაეძინა; შეეცადა ხელი მოეხვია ქალისთვის. ლოგინში ცარიელი იყო. მალლა აიხედა, ცა კუპრივით შავი იყო. აფრინდა, ღრუბლების ნაბადი ხელებით გადასწია; იქ მზე იყო, დედიშობილა ანჟი მუხლებამდე წყალში იდგა და იცინოდა, თავისთან უხმო. მისვლა დააპირა, მაგრამ ფეხები ვერ გამართა. სიმწრით აყვირდა, მაგრამ თავისი ხმა თვითონაც არ ესმოდა... ანჟის ირგვლივ თეთრი ანგელოზები დაფარფატებდნენ და ანჟისავე მოკლე მკლავებს ეფერებოდნენ... როგორც იქნა, წამოდგა, ქალს გეკიდა და ხელებში მომწყვდევს სცადა. ჟანა გიჟივით ახარხარდა და უმალ მორევში გადაეშვა. რუსლანიც გადახტა, მაგრამ ქალის სველ სხეულს ხელი ვერ შეავლო...

წამოხტა, თვალი გაახილა, ოფლში ცურავდა, კანკალელებდა.

ანჟი მონეტრა, უსაშველოდ მოუხდა.

კომპიუტერში საჭორაო პროგრამა გახსნა და ჩართული დატოვა, -იქნებ გამოჩნდეს და შემეხმინოს, ან რამე მანიშნოსო. ანჟი არ ჩანდა. ასეც იცოდა, მეტისმეტად ამაყია აფხაზურ ოჯახში გაზრდილი ქალი, ნათქვამს არ გადავა და უკან არ მობრუნდება.

სამსახურში წავიდა, დღიური შეავსო, დაასრულა და ერთი კვირის შვებულება აიღო.

მესამე თუ მეოთხე დღეს მოქვეში გაემგზავრა.

შუადღეს დატოვა სოხუმი. უძირო ლურჯი ცა თავზე წამოეცვა მის ქათქათა ქალაქს, მაგრამ თავი არ მხეს ვერსად გაქცეოდა, მეტისმეტად ცხელოდა.

ბინდბუნდში უკვე სოფელში იყო.

მეზობელი გაბლიას ბიჭს გასალბებები გამოართვა და ეზოში შევიდა.

გაოცდა, მაგიდაზე „აკ-47“, რამდენიმე ხელყუმბარა და სამი მჭიდი ენყო, წერილიც ახლდა, -“მარტო არა ხარ, მოგხედავთ“.

მიხვდა ვისგანაც იყო.

ზღვა ჩამოდიოდა ციდან, საბანი აკეცა და ნესტიან საწოლში შეძვრა. ჩაეძინა. კარზე კაკუნმა გააღვიძა. ადგა და კარი გააღო. ჟანების გამოგზავნილი ჭალარა აფხაზი იყო, ჯალაფსუას მკვიდრი. თავაზიანად იბოდიშა უდროო დროს მოსვლა და ჟანების შემონათვალი გადასცა- რუსლანის სული და ხორცი ჩვენ გვეკუთვნის, მაგრამ თუ გათენებამდე, სანამ ვინმემ არ ნახა, აქაურობას დატოვებს და აფხაზეთს გაეცლება, სიცოცხლეს ვაჩუქებთო.

თქვა და წამოდგა. რუსლანმა კართან შეაჩერა მიმავალი და ჟანიზე ჰკითხა.

-ძმებმა გადამალეს, უპასუხა მოსულმა, იცი შენ ალბათ, სირცხვილია ქმრისგან გაგდებული ქალის სახლში ყოლა. მიმავალმა ურჩია დამხვედურს, -ყველას არ გაულო კარი, ვინ იცის რა ხდებაო და მანდარინის ბუჩქებში გაუჩინარდა.

რუსლანმა ავტომატი გადატენა, ლოგინი ფანჯარას მოაცილა, უსაფრთხო ადგილი შეარჩია. გონი მოიხმო, შეეცადა გარკვევას. ცუდად იყო საქმე, ხაფანგში გაება; ერთი გასროლა და გაბლიები ატეხდნენ სროლას, ისევე როგორც ჟანები. სახლი გარშემორტყმული იყო, ხალხი განყდებოდა უაზროდ.

თავის მოკვლა იყო გამოსავალი, მაგრამ არც ეს იყო ადვილი, რადგან გასროლა არ შეიძლებოდა.

სარდაფში ჩავიდა, თოკი მონახა და ოთახში დაბრუნდა. კედლიდან დედა და მამა შემოსცქეროდნენ. რა ბედნიერი ხალხია, ღირსეული საქმისთვის განყდნენ, მას კი ამისი მანსიც არ დაუტოვეს...

თოკი გახსნა და ერთი ბოლო გამონასკვა, ფანჯრის რაფაზე ავიდა და თოკის მეორე ბოლო ფანჯრის ფარდის საკიდზე გამონასკვა. ცოტაც და ყულფი კისერზე ჩამოიკვია, სკამზე შედგა და ფეხი გამოჰკრა.

დილით მთელი სოფელი დასტიროდა რუსლანს.

სალამოს ახალი უბედურება შეიტყო ხალხმა, -ჟანი გადარეული მოქვინყლის მორევში გადაშვებულა თურმე.

მალევე იპოვეს შავ ზღვასთან ახლოს, ჯუმყურიის მიდამოებში.

ათავადი ბებია ჩამოვიდა სოხუმიდან, მკვდრის ფერი ედო. იტირა, დანყნარდა და საქმეს შეუდგა; დაკრძალვის დღე გადწყვიტა, უამრავი ნათესავი მოიწვია აფხაზეთიდან და ენგურგალმიდან მოსანვევთა სია შეადგინა და შემტყობინებლები მოიწვია. მეზობლების გასაგონად კი თქვა, -ვისაც არ მოესვლება ჩვენთან, იცის და თავადვე გადწყვიტოსო. შავოსანი ქალები იახლა და ჟანის დატირების ნებართვა ითხოვა, ლოყები დაიკანრა და ქალის ცხედარზე დაემხო.

აუარებელი ხალხი ჩავიდა მოქვეში ასობით თავზარდაცემული ადამიანი, გაბლიებიდან ჟანებთან გადადიოდა.

გაბლიების, გაბელიების, გაბლანების, გაბლიანების, გაბლაიების, ჟანიების, ჟანიანების და ჟანავეების ტევა არ იყო ორივე ეზოში. ათავადის ბევრი ნათე-

სავი და ახლობელი ჩამოვიდა სამურზაყანოდან და ენგურგალმეთიდან.

უამრავი ხალხი იდგა მოქვის ტაძრის დიდ მწვანე ეზოში.

სოსუმედან ჩამოსულმა რუსლანის მეგობრებმა თავისი გაიტანეს,-ათავადის ქალი და ჟანები დაიყოლიეს, რათა ქალ-ვაჟი ერთად დაეკრძალათ.

მესიაკონის გორაკის წვერზე, რომელსაც ხალხი უხსოვარი დროიდან ეკრძალებოდა, საფლავის ერთი დიდი ორმო გაიჭრა.

მესიაკონი სამისნოა აფხაზებში, ისეთივე, როგორც სამეგრელოში,-კეთილი სულებისა და გონიერი წინასწარმეტყველების მითიური სამყოფელი.

მშვენიერი ადგილია მესიაკონის მოქვის ბორცვი, ზემოდან გადაჰყურებს მდინარე მოქვისა და ლალიძგის შუამდინარეთს; წინ, დაბლა და მარჯვნივ ქათქათებს მოქვის ღვთისმშობლის საკათედრო ტაძარია, მარცხნივ ბედიის ღვთისმშობლის ტაძარი, წინ, შორეულ თვალსაწიერში ილორის წმინდა გიორგის ეკლესიის სილუეტი ლივლივებს.

იმ დღეს ტირილით ვერ გაძღა ხალხი, ჭირისუფლებს და ჩამოსულებს მრგვალ ჩარჩოში ჩასმული ქალ-ვაჟის ფოტოები ებნიათ გულზე.

გიორგი გამხიტაშვილი
(მაკაველი)

წლებია ბელოდი

წელიწადის ოთხივე დროს ყოველი დილა სხვადასხვანაირად იწყებოდა. ზაფხულში – ბადეების გარეშე დარჩენილი ფანჯრებიდან შემოფრენილი ბუზების ბზუილით და ხანდახან გვარიანი სილის გაწვნით საკუთარ, ჯერ კიდევ მძინარე სახეში, რომლის კანზეც მოსაბეზრებლად დასეირნობდნენ ეს უნიათო, შეუფენებელი მწერები. ზამთარში – იგივე ფანჯრებიდან შემოსული, გაყინული მოტორების დაქოქვისგან გამონვეული შემანუხებელი ხმაური, რომლის ექოც საფუარით უერთდებოდა ოთახის ჰაერს, მოცულობას სინათლის სიჩქარის სისწრაფით უზრდიდა და კიდევ უფრო ამძიმებდა გამამთბობლისგან ისედაც შელახულ, ჭლექიან ჰაერს. შემოდგომით – ზაფხულის ხვატის მიერ ტუსაღვით გამოკეტილი წვიმა იგლეჯდა ერთიკუთხედიან ხელობრივებს და თავისუფლებამოწყურებული ნარნარით მონკაპუნოდა სახურავიდან ფანჯრის რაფაზე, იქიდან კი დიდებადბრუნებული ასვლებდა შმორიან კედლებს ვიდრე მიწამდე. გაზაფხულზე – ვულგარული სამყაროს ჭრელაჭრულა ჩიტების სტვენა-გალობა აკურატულს და შედარებით უბინოს ხდიდა.

მე წელიწადის ყველა დროს ვიღვიძებდი.

იმ დილითაც ისევე გამაღვიძა მისმა თბილმა ტურქებმა და ცხელმა სუნთქვამ, როგორც აგერ უკვე შვიდი წელია მალვიძებს. ისე ჩუმად მესაუბრება ხოლმე, რომ ძლივს მესმის ნარმოთქმული სიტყვები, ლამისაა თვალები გავახილო და გავაგებინო, რომ მღვიძავს და ცოტა ხმამაღლა ილაპარაკოს. მაგრამ არა!...

მას არასდროს გაუგია, რომ მაგ დროს მე ყველაფერი, თითქმის ყველაფერი მესმის. არც მინდა გაიგოს. ასე უფრო კარგად ვგრძნობ თავს, ასე უფრო ვრწმუნდები იმაში, რომ ვუყვარვარ, ძალიან ვუყვარვარ! ეს ალბათ სიამაყეა, თავდაჯერებულობა, რომელიც მუდამ ჩემი ტვინის ახლომახლო დაიარება და

ხანშიშესულმა და დიდსათვალეზიანმა კაცმა, რომელიც ძველებურ პროფესორს ჰგავდა, ერთი მუჭი მინა მიაყარა მიცვალებულებს და ენის ბორძიკით თქვა,-იმედია, მალე დასრულდება შფოთი აფხაზეთში, გონს მოვეგებით დიდი მდინარის გაღმა-გამოღმა. ღმერთო დიდებულო, ნუთუ ასე უძღვება სატანა, ბრმა და მუნჯია ყველა ჩვენთაგანი, რომ აუცილებელია ამ უმანკო ბავშვების სიკვდილი, რათა ჩვენი უგუნურების ნაყოფი ვიხილოთ ამ ანგელოზების სამუდამოდ გაცივებულ თვალებშიო... .

* * *

ანა, თავის დროზე თბილისში ნასწავლი ქალბატონია, კარგი დედა, მეოჯახე და საინტერესო მოსაუბრეა. ომამდე აფხაზეთის სოფლებში ქართულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლიდა თურმე.

ერთხელ ფეხით ამოვედით ჩვენი საერთო საცხოვრებლის აღმართზე. მოქვის წყალზე ალიო ქობალიას დიდებული ლექსი ზეპირად წაიკითხა ქართულ და აფხაზურ ენებზე. მევე ლექსის პირველი და ბოლო სტროფები ზერეულედ იმღერა და თქვა,-აი, ხომ ხედავ, შედეგია, არც კი ვიცი აქ ვინ და რამდენმა იცის ეს ჰიმნი, იქ კი, აფხაზურ ოჯახებშიც დღემდე ღიღინებენო ამ საოცარ საგალობელს.

მარწმუნებს იმაში, რომ მე ბედნიერი ვარ, რომ მე ყველაფერი მაქვს. შეიძლება მას უნდა რომ გამეღვიძოს, მეც ჩავეხუტო, ვაგრძნობინო, რომ ჩემთვისაც ძალიან ძვირფასია, მაგრამ არა,,, მე ამას არ ვაკეთებ, ასე უფრო მშვიდად ვარ.

შემოვიდა, ჩემი სანოლის კიდესთან ჩამოჯდა, მაკოცა, რალაც თქვა, მაგრამ მე ვერ გავიგე. მევე თავზე ხელი გადამისვა (როგორ მიყვარს მისი თბილი ხელის ხეტილი ჩემს შუბლზე), საბანი გამისწორა და წამოდგა. კართან შეჩერდა და ისევე ჩაილაპარაკა. თითქოს არ უნდა გამეგო, მაგრამ ყურთასმენა ისეთი დაძაბული მქონდა, რომ მისმა სიტყვებმა თითოეული საგნის შემდეგ ჩემს ყურებამდეც მოაღწია: "არასდროს თქვა, რომ შენ მარტო ხარ"...

გავიდა... თვალები არ გამიხელია. თითქოს არ მინდოდა ამ ფრაზას დავეტოვე, სიტყვებს, რომელთა შინაარსს იმ წამს ვერაფრით მივხვდი. მის ამოხსნაში ისევე ღრმად ჩამეძინა.

- ადექი პატარავ, სკოლაში დაგაგვიანდება. - დედის ხმა მეცნო და გამომალვიძა. სასიამოვნოდ გადავკოტრიალდი სანოლის მეორე მხარეს და საათს შევხედე. სკოლაში არც ერთმა ჩემმა თანაკლასელმა არ იცოდა საათის ცნობა, მე კი შარშან მასწავლა მან, - "უკვე ექვსი წლის ხარ, სკოლაში წახვალ მალე, საათის ცნობა ხომ უნდა იცოდე ჩემო ერთადერთო იმედო?, მამას სიამაყევ!" - ასე ვისწავლე საათის ცნობა.

რვის ნახევარი ხდებოდა...

მე და დედა სკოლიდან ვბრუნდებოდით, ძალიან ცხელია და ნაყინი მომიწინა, დედამ დაუყოვნებლივ შემისრულა თხოვნა. ძალიან მესიამოვნა, ძლივს გავიგრილე ყელი. როგორ ცხელია...

- ადექი, ჩემო საყვარელო, ამდენი ძილი როგორ შეიძლება,

ადექი სწრაფად, სადაცაა სტუმრებიც მოვლენ. - კვლავ დედის ხმამ გამაღვიძა. საათს შევხედე, თითქმის შუადღე იყო. რამდენი ხნის უნახავი მყავდა ჩემი ოთახის კალენდარი. (როგორ მძულს,,,) ადექი, უცებ ამოვიცვი შორტი და გუმინდელი დღე ჩამოვხიე კალენდრიდან... დღეს თხუთმეტი წლის (გა)ვხდები.

როგორ მომბეზრდა ამდენი ხალხი, როგორ არ მაქვს არავის ნერვები, დამალა ყველაფერმა. ყველას ახლა ვუყვარვარ. ყველა ახლა მეფერება. დამანებეთ თავი! ბავშვი აღარ ვარ!!! ვბრაზდები, ნერვებს ვეღარ ვთოკავ, ყვირილი მინდა, უსასრულო ყვირილი. გაიგებს კი ის ამ ლოდინით სავსე ღრიალს? იქნებ გუმანმა უგრძნოს და სადმე, თუნდაც სამსახურში მიმავალი ნამიერად შეჩერდეს ქუჩაზე გადასვლისას, შემდეგ მანქანების გამაყრუებელმა სიგნალმა გამოარკვიოს ბუნდოვანი მოვლენისგან, - "მომეჩვენა, გადავიღალე", - თქვას და გზა განაგრძოს...

დიდი მხიარულება იყო, ძალიან ბევრი მეგობარი და მე, ბევრი საინტერესო საუბარი და მე, ბევრი სიმღერა და მე, კისკისი და მე, ჩურჩული და მე, ვალსი და მე, სადღეგრძელოები და მე. რამხელა ტორტი გაუკეთებია დედაჩემს, თხუთმეტი ფერადი სანთელი ანთია, თხუთმეტჯერ დამლოცეს.... თხუთმეტჯერ ჩავფიქრდი, მეტიკინა!

ალბათ უფრო სიმწრისგან და ბოდმისგან გამოვცალე ამდენი ჭიქა სასმელი. მაგრამ არცერთი იყო ჩემში იმაზე მეტი, ვიდრე მოლოდინი. მოლოდინმა დამათრო, ლოდინმა დამახვია თავბრუ. როგორ მინდოდა იმ ფერად-ფერადად შეფუთულ საჩუქრებს შორის, რომლებიც მეგობრებმა მომართვეს, მისი თუნდაც ერთი, ჩვეულებრივი კენჭი ყოფილიყო. ქვა, გამოუსადეგარი ნივთი, რომელსაც მე მომიძღვნიდა, რომელსაც ერქმეოდა მამის საჩუქარი.

დედას არასდროს უხსენებია მამა, როდესაც რამეს ვკითხავდი, მხოლოდ მამინ თუ მეტყუოდა ხოლმე, - "მოვა, აბა სად წავა. მას შენ უყვარხარ."

რატომ აკეთებს ამას? რატომ არ მეუბნება, რომ მან მიგვატოვა? რატომ არ ლანძღავს? ნუთუ ასეთი ჩუმი დარდი იქარვებს ტკივილს?! არადა სტკივა, ვიცი, რომ ძალიან უჭირს. (მე მის ადგილას, შემზიზღდებოდა) უყვარს, მეცოდება...

ვუყვარვარ?, ალბათ კი. (სასაცილო ვარ, როგორ შეიძლება უყვარდე კაცს, რომელმაც რვა წლის წინ დილით, რვის ნახევარზე მიგატოვა,) თუმცა, მე იგი მაინც მიყვარს. რვა წელია დედას ვეკითხებოდი - სადაა მამა? - ის კი ყოველთვის მპასუხობდა: მუშაობს, სადაცაა დაბრუნდება.

როდესაც სკოლაში დავინახავდი ჩემს კლასელ ბექას, რომელიც ყოველ დილით მამამისს თეთრი „ბმვ“-თი მოყავდა, სულ ვფიქრობდი ხოლმე, რომ მამაჩემს უფრო კარგი მანქანა ჰყავდა, რადგან ის აგერ უკვე წლებია მუშაობდა და გვინახავდა (ასე მეუბნებოდა დედა. თუმცაღა მას არასოდეს შევეუნახივართ) დედა მუშაობდა, მაგრამ ყოველთვის მამისგან გამოგზავნილ საჩუქარს ეძახდა ჩემს ახალ პერანგსა თუ ფეხსაცმელს. რატომ აკეთებდა ამას?...

შვილო, ადექი. - კვლავ დედის ხმა, როგორ მეზიზღება ნეტა ვინმემ იცოდეს ეს ხმა დილაობით, როგორ მინდა არასდროს არაფერი გავიგო. სამზარეულოში სურათი დავინახე, თვალები მოვიფშვნიტე, არ მეჯერა,,,

- დედა, ეს სურათი საიდან?
- მამაშენია.
- ვიცი, დედა, მაგრამ საიდან თქო?! - სიბრაზემ ისე მიკბინა, რომ დედას დაუწყვირე.
- დილას მოიტანეს.
- ვერაფერი გავიგე, დედა, ამიხსენი რა ხდება!
- დამშვიდდი, შვილო, შენ მას უყვარხარ. - ამ სიტყვებმა თითქოს გული გამიღო და თან ისე მომანვა ცრემლი რომ არა დედა, ალბათ ბავშვივით იატაკზე გავერთხმებოდი და ისე დავინყებდი მოთქმას.

სალამოს რვის ნახევარი ხდებოდა, მერვე სართულზე გავაჩერე ლიფტი, ჯერ დედა გავიდა, შემდეგ მერამდენს ყვარებია მამა,, ნეტავ, სიცოცხლეშიც თუ ასე ეხვეოდნენ გარს?!...

თოკები გაუშვეს სასახლეს, მინამ მაგნიტივით მიიკრა ხე, თითქოს დიდხანს ელოდა მასში განსვენებულ ნადავლს. მინა და ქვები ერთდროულად ეყრებოდნენ კუბოს ფიცარს და იმ სიტყვებს ანშობდნენ, რომელსაც მამა ამომძახოდა დაბლიდან, (გგრძნობდი, მესმოდა!) იმ დაგვიანებულ სიტყვებს, რომლებსაც აღარ შეეძლოთ ჩემი გული სიამაყით აევსოთ, სიტყვებს, რომლებსაც რვა წელი ველოდი დილაობით ჩემს სანოლთან.

მშვიდობით მამა, მიყვარხარ, მე შენ გელოდი, წლებია გელოდი!
რვა სიტყვით გავაცილე რვა წლის წინ გაუჩინარებული მამა. დღეს კი ისევ მერვე ცაზე ვარ, მამასთან სულ ახლოს.

- გიო ადექი, კურსელმა დაგირეკა, ლექციის დრო შეიცვალა. - კვლავ დედის ხმამ გამაღვიძა...

ქეთევან გელაშვილი

ის, რაც არ დავაფასა

მე და ჩემი ძმა სულ ვჩხუბობდით. სახლში ერთი კომპიუტერი გვექონდა და მის გამო ლამის ერმანეთს ვხოცავდით დედამამიშვილები.

როცა კომპიუტერთან მე ვიჯექი, ჩემი ძმა მოვიდოდა, ცბიერად გაიცინებდა და თმას ამიჩეჩავდა ხოლმე. (მეზიზრებოდა როცა ასე აკეთებდა): "არ დაილაღე სულ კომპიუტერთან ჯდომით? ახლა ცოტა დაისვენე." მერე მომკიდებდა ილიებიში ხელებს და ამწევდა სკამიდან. მე ცამეტის ვიყავი, ის - ოცის და ამის გაკეთება არ უჭირდა. მერე თვითონ დაჯდებოდა და რამდენიც არ უნდა მეწუნუნა, მეხვეწნა და გამელიზიანებინა, არ ადგებოდა, სანამ არ მორჩებოდა რა-

ღაც სულელურ და ჩახლართულ პროგრამებში ძრომიალს და არ დამიძახებდა: "მოდი, დაიკო, ითამაშე და აცდინე დრო ტყუილუბრალოდ."

"თითქოს შენც იგივეს არ აკეთებდე!" - მივაძახებდი ხოლმე.

მოკლედ ვერ ვიტანიდი მასთან კომპიუტერის გამო დავას, რადგან უმეტეს შემთხვევაში მე ვაგებდი.

შაბათ-კვირასაც ის მასწრებდა კომპიუტერთან დაჯდომას. გავიღვიძებდი დილით ადრე და პირველ რიგში კომპიუტერთან გავიქცეოდი, იქ კი ჩემი ძმა დამხვდებოდა და დამცინავად გამილიმებდა, მერე მთელი დღე დავდიოდი გაბუტული.

მაგრამ ერთ დილას ჩემი ძმა იქ არ დამხვდა.
გამიკვირდა.

პირველად ვიფიქრე კომპიუტერზე მეთამაშა,
მაგრამ მეტისმეტად მეუცხოვა მისი არყოფნა. თავი
რატომღაც ცუდად ვიგრძენი.

სასტუმრო ოთახში გავედი.

იქ იყო დედა, მამა და რამდენიმე უცხო ადამიანი.
დედა ტახტზე იჯდა და ტიროდა, მამა ოთახში
აქეთ-იქით დადიოდა და თავში ხელებს იშენდა, უცხო
ადამიანები მოშორებით იდგნენ თავჩაქინდრულნი და
ხმას არ იღებდნენ.

ვერაფერს მივხვდი.

დედა ხმამალა ტიროდა, კი არ ტიროდა ბლარდა.
მის დანახვაზე გული მომენურა. ახლოს მივედი. ყველამ
მე შემომხედა, ისე თითქოს ვეცოდებოდი, მამამ სახე
ამარიდა, დედამ რომ დამინახა ჩამიხუტა და ტირილი
გააგრძელა.

ვერაფერს მივხვდი

მინდოდა მეკითხა რა ხდებოდა, მაგრამ რატომ-
ღაც ვერ გავხვდი.

- დე, - მხოლოდ ამის თქმა მოვახერხე.

- მაიკო, შენი ძმა შენი ძმა... - დედას ხმა ჩაუნ-
ყდა ისე, რომ სათქმელი არ დაუმთავრებია.

მე ვერაფერს მივხვდი.

...

დედამ შავები ჩაიცვა, მამის ხმა დადუმდა, დე-
და სულ ტიროდა, ნაცნობებს ურეკავდა და რალაცას
ელაპარაკებოდა, თან ტიროდა. ბევრი სტუმარი მო-
დიოდა და გვისამძიმრებდა.

ჩემი ძმა არ გამოჩენილა.

მეორე დღეს მოიტანეს კუბოში ჩასვენებული.
აი თურმე სად ყოფილა. მივხვდი რაც მოხდა, ბუნდოვ-
ნად, მაგრამ დედასავით ტირილის სურვილი არ გამ-
ჩენია.

რატომღაც არაფერი მიგრძენია.

მოვიდა უამრავი სტუმარი. ზოგს ვიცნობდი,
ზოგს - არა. ყველა ტიროდა და საუბრობდა ჩემს ძმა-
ზე.

- რა ახალგაზრდა...სადაა ღმერთი, სადაა სა-
მართალი?!

- რა ზრდილობიანი, მზრუნველი, სხვებთან ურ-
თიერთობაში არაფერი რომ არ ეშლებოდა.

“ვინ? ჩემი ძმა?”

- თან რა ნიჭიერი, სკოლაში ფრიადებზე სწავ-
ლობდა, მასწავლებლებს დიდი იმედები ჰქონდათ...
უნივერსიტეტში რომ ჩააბარა ყველას აკვირვებდა
მონდომებით. ასეთი ჭკვიანი რამდენ რამეს მიაღწე-
და.

“ვინ? ჩემი ძმა?”

- ასეთი ახალგაზრდა, ენერგიით სავსე, მთელი
ცხოვრება წინ ჰქონდა, ნეტა ღმერთს მე წავეყვანე
მის მაგივრად!

- სამეგობროს სული და გული იყო, სადაც ეგ არ
იყო, საქმე არ კეთდებოდა და მხიარულებაც არ იმარ-
თებოდა. ესლა რაღა გვეშველება...

“ვინ? ჩემი ძმა?”

- გავიგე, გოგოს გამო უჩხუბია. ვილაც აშარს
მიუყენებია მისი შეყვარებულისთვის შეურაცყოფა,
ეს გამოქომაგებია, იმ აშარს კი დანა დაურტყამს, გა-
უხმეს ის ხელები და ადრე და მალე მოეღოს ბოლო.

- გოგოს გამო გაფუჭდა ეს კაცი?

- რაინდი ყოფილა, რაინდი. სადღაა ესლა მაგის-
თანები.

ვინ? ჩემი ძმა? ხუმრობთ, ხალხო? ჩემი ძმა ხომ
ასეთი სულ არ იყო. ის იყო...ჩემი ძმა იყო...

როგორი იყო?

არ მახსოვს. კომპიუტერის გამო ვჩხუბობდით,
სულ არ მაცლიდა თამაშს, თმას მიჩეჩავდა და დამცი-
ნავად მეხუმრებოდა, რალაც რთულ პროგრამებში
დაძვრებოდა, ხშირად დადიოდა მეგობრებში, სახლში
თითქმის არ იყო, დამცინოდა ხოლმე კომპიუტერზე
დიდხანს თუ ვიჯექი და...და...

მეტი არაფერი მახსოვს, მეტი არაფერი ვიცი.

ვინ იყო ჩემი ძმა?

...

სტუმრები კი აგრძელებდნენ მასზე საუბარს.
იმდენ ახალ რამეს ვიგებდი ჩემს ძმაზე. დედა კი არ
ტიროდა, არამედ ღრიალებდა, სახე დაემანჭა და თვა-
ლები დაუსივდა. კუთხეში იჯდა ქერა გოგო და ჩუმად
ღვრიდა ცრემლებს, თან ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ამბობდა:
”არ მინდოდა,სულ ჩემი ბრალია, ჩემს გამორატომ შე-
ეპასუხა, მე ეს არ მინდოდა!”

მე მაინც არ ვტიროდი.

ვილაცამ შემომხედა. არ მოეწონა, ალბათ. ასე
აუღელვებლად რომ ვიდექი.

- დახე, ამ ლანირაკს ცრემლიც არ ჩამოუვლია.

მისი ძმა არ არის, ასე მშვიდად როგორ შეიძლება
იყოს?

- დაანებე თავი, ბავშვია ჯერ, მაგას რა ჭკუა
მოეკითხება.

“ბავშვი სულაც არა ვარ!”

მათმა მწყრალმა საუბარმა სულ გამიფუჭა ხა-
სიათი. დედა რომ ტიროდა და მამაც საშინლად წუხ-
და, მეც ჩუმად ვიყავი, ძირითადად გარემოების გამო,
სხვებისთვის ხელი რომ არ შემეშალა. ამ საუბარმა კი
თანაგრძნობის ეს მცირეოდენი სურვილიც გააქრო.

“დიდი ამბავი! რა ყველაფერს აზვიადებენ ეს
უფროსები, სამაგიეროდ კომპიუტერი სულ მე დამ-
რჩება. როცა მორჩება ეს ყველაფერი, ყველაფერი
კარგად იქნება.”

...

პანაშვიდმაც ჩაიარა, დაკრძალვამაც. დედას
გლოვა არ შეუნყვეტია, მაგრამ თავი ხელში აიყვანა.
მამის ხასიათიც შერბილდა. მე ისე ვიქცეოდი, თით-
ქოს არაფერი მომხდარიყო. მშობლები არ მელაპარა-
კებოდნენ. ალბათ, შეამჩნიეს ჩემი ცივი დამოკიდებუ-
ლება ყველაფრისადმი. ყველაფერი ასე თუ ისე ჩადგა
თავის კალაპოტში. ცხოვრება თავის წინანდელ მდი-
ნარებას დაუბრუნდა.

მაგრამ რალაც აკლდა.

რა?

როცა ეს გრძნობა მეუფლებოდა, საკუთარ
თავს ვუმეორებდი:

ყველაფერი კარგად იქნება!

ყველაფერი კარგად იქნება!

ყველაფერი კარგად იქნება?

...

შემოდგომა მიიწურა.

მას შემდეგ რამდენიმე თვე გავიდა.

რალაც მაკლდა.

კომპიუტერზე თამაშიც მომბეზრდა. აღარ მე-
ხალისებოდა.

დილაობით, როცა კომპიუტერთან მივდიოდი,
იქ, სადაც ჩემი ძმა უნდა ყოფილიყო, სიცარიელე
მხვდებოდა.

ხანდახან შევკრთებოდი, მეგონა, რომ ჩემი ძმის
ხელი ამიჩეჩავდა თმას ან ამწევდა სკამიდან, მაგრამ,
როცა მივიხედავდი, ოთახში არავინ იყო.

რალაც მაკლდა.

რა?

წვიმდა.

სევდა მომერია.

რაღაც მაკლდა.
ტირილი მომინდა ისე ძალიან მაკლდა ეს რა-
ღაც.

თავი ცუდად ვიგრძენი.
იმ ღამეს გვიან დამეძინა.

...

მესიზმრა, ახალი წლის ღამე, რამდენიმე წლის
წინ. თოვლით გადაპენტილი ქალაქი, ფიფქების ნელი
ცეკვა და...ჩემი ძმა.

მესიზმრა, როგორ შევხვდით ახალ წელს ერ-
თხელ მარტო მე და ის. მთელი დღე ვთამაშობდით
თოვლში. ჩემმა ძმამ დიდი თოვლის კაცი გააკეთა და
თავზე მე შემომსვა. ვიჯექი თოვლის კაცის თავზე,
დავყურებდი ზემოდან ჩემ ძმას და ვიცინოდი. მერე
ლოლოები ვწუნუნეთ, საღამოთი კი ავიპარეთ კორპუ-
სის სახურავზე და ვუყურებდით ფეიერვერკს.

გამახსენდა, როგორ მეთამაშებოდა, როგორ
მითბობდა ხოლმე ყინვისგან გათოშილ ხელებს, რო-
გორ თბილად მიღიმოდა, როგორ მიხუტებდა, როცა
მცოიოდა და ხელში აყვანილი დავყავდი.

გავიღვიძე. ნუთუ მართლა ასეთი იყო?

ბოლო დროს ხომ სულ ნერვებს მიშლიდა, დამ-
ცინოდა.

...

კომპიუტერი მომზეზრდა. ჩავიცვი და გარეთ
გავედი. გადავწყვიტე პარკში გამესეირნა.

- მაიკო! - მომესმა ვიღაცის ხმა. მივიხედე. ის
ქერა გოგო პანაშვიდზე რომ სლუკუნებდა.

- როგორ ხარ მაიკო? - მომესალმა. მეც მივე-
სალმე.

რაღაც მკითხა, ყურადღება არ მიმიქცევია.

- ჩემი ძმა - ვთქვი პაუზის შემდეგ - როგორი
იყო ჩემი ძმა?

ნაღვლიანად გაიღიმა. სადღაც შორს გაიხედა
და ნამოიწყო:

- შენი ძმა? ყველაზე კარგი ადამიანი, ვინც კი
ოდესმე შემხვედრია. მხიარული, მაგრამ თავდაჭერი-
ლი, მეგობრები უყვარდა ძალიან და ყველაზე ზრუ-
ნავდა.

თავი დავხარე.

- სულ თავის დაიკოზე ლაპარაკობდა. - ყურები
დავცქვიტე - როცა სადმე წავიდოდით, ან ზღვაზე
დასასვენებლად, ან ატრაქციონებზე, ან პარკში სასე-
ირნოდ, სულ ამბობდა ნეტავ ჩემი და აქ იყოსო, სულ
კომპიუტერზე ზის და მეშინია ან თვალები არ ასტკივ-
დეს, ან რაიმე პრობლემები არ შეექმნასო, ეკრანის
წინ ჯდომის მაგივრად სჯობია გაისეირნოს ან მეგობ-
რებთან ითამაშოსო.

ცრემლები მომანვა. სინდისმა შემანუხა. გამოვ-
ტრიალდი და გამოვიქეცი.

რა სულელი ვარ!

ჩემი ძმა არასოდეს დამცინოდა, ნერვების მოშ-
ლაც არ ჰქონდა მიზნად დასახული.

ახლალა მივხვდი, თუ რა სითბოთი და ალერსით
იყო სავსე მისი ყოველი სიტყვა.

რა სულელი ვარ!

იმის მაგივრად, რომ მასთან ერთად გამეტარე-
ბინა ყოველი ახალი წელი კომპიუტერზე ვიჯექი და
მეგობრებს "ვეჩათავებოდი".

რა სულელი ვარ!

ავტირდი. რამდენიმე თვის დაგუბებული ცრემ-
ლი ეხლა დავღვარე.

უმიზნოდ ვხეტილობდი. მოსალამოვდა. მშობ-
ლები ალბათ მეძებნენ, მაგრამ სახლში მისვლა არ მინ-
დოდა.

თვითონაც ვერ შევამჩნიე თუ როგორ მოვხვდი
სასაფლაოზე.

ჩემი ძმის საფლავზე.

მარმარილოდან მისი მომღიმარი სახე შემომ-
ცქეროდა. ავლრიალდი, ისევე როგორც დედა, რამდე-
ნიმე თვის წინათ.

ჩამოვჯექი და საფლავის ქვას ზურგით მივეყ-
რდენი.

აი თურმე რა მაკლდა. ჩემი ძმა. მისი ხუმრობე-
ბი, თმების აჩეჩვა, ყოველ დღით მისი ნახვა, მისი
ღიმილი, მისი ზრუნვა და მასთან თამაში.

შემცივდა. მოვიკუნტე. თავი მუხლებში ჩავრგე.
ტირილი არ შემინწყვეტია.

- ძამიკო, დაბრუნდი რა!..

უკვე ბნელოდა. მანქანის ხმა მომესმა. ყურად-
ღება არ მიმიქცევია.

- ძამიკო, რამდენიც გინდა იჯექი კომპიუტერ-
ზე, თუ გინდა სულ იჯექი, მე აღარ მინდა, რამდენიც
გინდა ამიჩეჩე თმა და დამცინე, ოღონდ დაბრუნდი
რა, სულ აღარ გავეკარები კომპიუტერს, ერთად შევ-
ხედეთ ხოლმე ახალ წელს, ისეთი თოვლის კაცი გავაკე-
თოთ, როგორც მაშინ, მერე მთელი ღამე ფეიერვერკს
ვუყუროთ, ნავიდეთ ზღვაზე და ატრაქციონებ-
ზეოღონდ დამიბრუნდითშენ და შენი ალესიანი ღიმი-
ლი...

...

ტირილი არ შემინწყვეტია. წამით ავიხედე მალ-
ლა. ფიფქები ნელა ცეკვავდნენ. დედას მამის მკერ-
დში ჩაერგო სახე და ტიროდა.

გულნაზი ხარაიშვილი

ცრემლში ჩაფუჭული რვა მარტი

2012 წლის რვა მარტი, ან გარდაცვლილმა დურმიშხან კუპატაძემ სიზმარში მომილოცა.

მე, პირადად, ამ მნიშვნელოვან დღეს, საქართველოში მცხოვრებ ყველა ქალს და შვილებისთვის
ლუკმა პურის საშოვნელად უცხოეთში გადახვენილ ქალებს გილოცავთ. პირველ რიგში, დაგილოცავთ სა-
ქართველოს, რათა მგლის ხახამ არ შთანთქას ჩვენი სამშობლო. მერე გისურვებთ, რომ იყოთ ბედნიერები,
განურჩევლათ ასაკისა, 2012 წლის ღამეს დაბადებული პატარა ქალბატონებიდან დაწყებული, ასი წლის
მოსუცების ჩათვლით.

ალბათ დაგაინტერესებთ, შვილმკვდარი დედა რა მოფერების მანიამ შემიპყრო. გეტყვით!.. დამე-
ლუპა ჩემი ბუთხუზა ბიჭი გელა სხირტლაძე 2012 წლის 19 თებერვალს, დილის ათის ნახევარზე.

მეკითხებით რითი?

გპასუხობთ: — არ ვიცი.

დღეს რვა მარტია, ადრე გამეღვიძა. ჩუმი ცრემლების ზღვაში შევცურე და... ფიქრში ის ლექსები ამომიტივტივდა, რომელსაც ჩემი შვილი კითხულობდა 17 თებერვლის ღამეს დალუპვამდე.
აი ისინიც:

(სამაჩაბლო) მდინარე ფრონა

მდინარე ფრონეს, მთიდან მოაქვს ცრემლის ნაკადი,
ის სამაჩაბლოს, ომის ქარცეცხლს შებერებია...
კვლავ ომია და... სევდიანი ტალღებით დადის,
ტკივილმოსხმული მსხლის ნაყოფი ძალზე ბევრია.
წლობით ნაშენებ სახლის კედლებს ხავსის ფერი აქვს,
ჩამოუღუნავს ქარს მუხისთვის სულ ნორჩი ტოტი.
ცრემლმა დააღპო კედლები და ფეტვივით დაფქვა,
სიცოცხლე ქუხდა... ახლა ტირის იქ ხის ნაფოტიც...

იქ, სადაც ჩემმა ბიჭმა ფეხი აიდგა, ტირიოდა ბუნება, ტირიოდა ხალხი, თებერვლის სუსხიან დიდთოვლობაში, მთელი სოფელი შეეგება ჩემს შვილს. გულშემატკივარი იყო მთელი რაიონი... საკრებულო, სტიქიას უმკლავდებოდნენ, ყველანაირი ტექნიკით, რათა მიეღოთ იქ აღზრდილი და საბოლოოდ გამოთხოვებოდნენ მას.

მოვუხმე ფიქრებს, ჩავუტარე გულს სასამართლო,
დამჭირდა ყველა ეპიზოდი, ჩემი წარსულის.
დარბაზად სულის გაღავანი, ძალიან ფართო,
იმედი იყო უიმედობით გადაკარგული.
მიმტევებლობაც გამოჩნდა და ვინილე ნაკლიც...
მადლმა ისინი გადანონა, აჯობა ყველას.
სიკეთის ქმნისთვის, ხორცს ვხედავდი დანებით ათლილს,
გული ამტკივდა და დამჭირდა სასწრაფოდ შველა.
მივინდე უფალს და დავეძებ გაზაფხულის კვალს,
ეხ! ვერსად ვნახე მე სიმშვიდის თბილი სამყარო.
გამოვიფიქტე... ვიცი, დარდი მე უკვე მომკლავს,
გაქრა იმედი... გლოვობს ჩემი გულის სამყარო.

ეს ლექსი როცა ნაიკითხე, შვილო, ჩაფიქრდი და მითხარი: მე გამოვტაცებ შენს იმედს ღრუბლებს და დარდიან გულში ჩაგახუტებო. რამდენ რამეს მპირდებოდი, იმ დედაშვილის გაყრის ღამეს პოეზიის საღამო გვქონდა. ჩემი პოეზიისა, შვილო.

მარტოობის კუნძული

ქარის კრუსუნმა, ბუხარში სიცივე დამარხა,
ამაკანკალა... შევაფეთე თვალები ყინვას.
ოჰ, რა დღეში ვარ, ნეტავი განახა,
მარტოობის კუნძულთან ვდგავარ და ვგმინავ...

ბევრი ვიბრძოლე

სულის მოძღვარო, რა გზას დავადგე,
რომ ღმერთთან წარვდგე...
მადლს ბევრჯერ ვთესავ,
სიკეთე კი გზებზე დავაგე,
სიყვარული...
ჭადრაკით ვითამაშე...
ბევრი ვიბრძოლე...
მაგრამ წავაგე.

პატარა ვახტანგის (უმცროს შვილიშვილს)

სულის საამოდ მომეველინე, ჩემო პანანავ...
გული გამითბე, გამიმრავლე,
ფუძე ოჯახის,
მე შენ სავალ გზას, სიყვარულით
გამოგინალდავ,
ვბრძოლობ ღვთის კალმით...

ხელები მაქვს მაღლით ნაჯაფი.

ჰმ!.. დედი, ყველას ტკივილი გტკივა, ამიტომაც, მე შენ რომ გგავარ.

რის ვაი ვაგლახით, ჩამეძინა, ვხედავ, ქარიშხალმა ჩემს სახლში კორიანტელი დააყენა, უჰ! სახლი რას ჰგავს, ზეზე ნამოვინიე და ვხედავ, ჩემს ფანჯარაში ლამაზ ქოთანში გახარებული ყვავილი დგას, გვერდით დურმიშხან კუპატაძე ომახიანი ხმით მომძახის: შვილი მოგიკლეს? შენ ხომ მკურნალ ექიმზე ერთი აუგი არ დაგცდენია. მიიღე ჩემგან ეს ყვავილი და შეეცადე „იმედი არ მოკლა“. ტელეფონის ზარმა გამაღვიძა...

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი მირეკავდა, ეს ნიჭიერი ქალბატონი დურმიშხან კუპატაძის დაკრძალვაზე გავიცანი. მისმა თბილმა, მგრძობიარე ფიქრებმა დურმიშხანისადმი მიძღვნილმა, დამაინტერესა და ახლოს გავესაუბრე. იმ დღიდან ქალბატონი ლიანა ჩემი აკადემიის წევრი და ყურნალ „ათინათის“ ავტორი გახდა. ალბათ, ესეც ბედი იყო? მას შემდეგ ის ჩემი ყველა ფიქრის, ჩემი ყველა ტკივილის გამზიარებელია, უთქმელად ესმის ჩემი ყველაფერი. რაც ეხლა ძალიან სჭირდება ჩემს მდგომარეობაში მყოფ შვილმკვდარ დედას.

დურმიშხან კუპატაძის გახსენება ყურნალ „ათინათის“ მეორე ნომერში დაგებუჭდე. მე მის საფლავთან ფიცი დავდე, რომ ყველა ნომერში მის სულს შევეხმინებოდი. ის იყო გაზეთ „ლიტერატურ-

რული რუსთავის“ მთავარი რედაქტორი, პოეტი, მწერალი... ყველა ნომერში ბეჭდავდა ჩემი ძმის ლექსებს, ბეჟან ხარაიშვილს მკითხველი იცნობს, ხოლო მან 30 წელი იცოცხლა მხოლოდ, მისი ლექსები დღესაც ცოცხლობენ, 28 წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც არ მინახავს ბეჟანი, მენატრება... უსაშველოდ მენატრება. ჩემი ძმა ლევან ხარაიშვილი, ერთი წელია, რაც დამელუპა, ლევანი ისეთი ავტორიტეტი იყო ქ. ჭიათურაში, ბირჟის ბიჭები გაიყოფოდნენ და გზას მითმობდნენ, ლევანის ხათრით. ჩემ ხელში გაზრდილი 32 წლის სიცოცხლით გაუმადლარი მაზლიშვილიც ერთი წელია, რაც აღარა მყავს, რამაზ სხირტლაძე. ამ ტკივილებს მიმატებული ჩემი ავადმყოფობა, დარდით შექენილი „კრიზი“.

დღეს 8 მარტია. კვლავ დურმიშხანის მორთმეული ყვავილები მიდგას თვალწინ, მისი სიტყვები კი მაფიქრებს:

„იმედი არ მოკლა“.

დურმიშხანმა იცოდა, ყვავილები რომ მიყვარდა და არ მაკლებდა 83 წლის მოხუცი ყურადღებას, შენ, ჩემი ნუნუკა ხარ, შვილოო, ხშირად მიმეორებდა ამ სიტყვებს.

ჩემი სახლის წინ ყვავილის ხე დარგო, ამით გამიხსენებო, მითხრა. გიხსენებ, ბატონო დურმიშხან, ჩემი ლექსის სტროფებით... .

სიკეთის ხა (დურმიშხან კუპატაძეს)

შენ თესავდი დიდ სიყვარულს ხალხში და იცოდი ყადრი შენი მინის. . .
ახლა მაღლა ვარსკვლავთან ხარ ცაში, მჯერა მანდაც მუზის ცეცხლით იწვი. . .
დარდმოსხმული შენს ნაკვალავს დავდე, გახსენებას ნამავს ცრემლის წვიმა.
ჩემს სახლის წინ სიკეთის ხე დარგე, ხშირად ფიქრით იმ ხის ძირში მძინავს.
გნამდე, ფესვებს ხშირად წყალს დაეუსხამ, რომ იცოცხლოს იმ ხემ გრილი ცვარით.
ყურადღება იყო რალაც სულ სხვა, სუნთქვას წყვეტდა ნუთიერად მტკვარი.

შენ ჩემო ტკბილო გელა, შენ ვერ გაგიხსენებ, შვილო, შენ დედას სჭირდები. გაურკვევლობაში ვარ, გენაცვალოს დედა. ნუთუ აღარ გაახარებ შენ ლამაზ ცოლ-შვილს. უფროსი გოგონა თამარ სხირტლაძე პირველი კურსის სტუდენტი დამიტოვე,

ბიზნესის და ადმინისტრირების ფაკულტეტზე სწავლობს, თეონა მეთერთმეტე კლასშია და პატარა ვახტანგი ორწლიანხვერისაა. შემოიხედე, შვილო, ჩემი ყურნალის ფურცელებში დაათვარიელე, შენი ცოლ-შვილის სურათები.





გენაცვალის დედა, იმხელა ტკივილი ხარ ჩემთვის, ზღვაზე დიდი, ცაზე დიდი და დედამინაზე დიდი. მოგიკვდეს დედა, სიცოცხლით გაუმადლარო შვილო.

დავუჯერებ დურმიშხანის სიტყვებს და იმედს არ მოვკლავ. თავს იმით დავიმშვიდებ, რომ შინაურების გარდა, შენ უცხო სულელები შემოგებებიან: ბათუ ხარებავა, რომელზეც დავწერე პოემა „მდულარე ცრემლი“, მერაბ ლომიძე, მასზე დედიკო დანერვილი მაქვს, „მკვლელობა საკუთარ სახელში“, დავით გამყრელიძე (ზედმეტ სახელად პეღე)

„ცაში დატრიალებული სიხარული“. ეს სამი სიცოცხლით გაუმადლარი იმედის ბიჭები მოგხედავენ, შვილო. მე კი შენს ცოლ-შვილს ცრემლს არ დავანახებ, მე შენ ძმას, მამობას და ძმობას ვაგუწევ, თუ უხმო ცრემლებმა არ დამახრჩო.

ჩემი ლექსების კითხვაში, გარდამეცვალე დედი! მეხვეწებოდი დედი, ექსპრონტად ლექსი მითხარიო, ხომ გითხარი, დედა გენაცვალის, „ღმერთო სიცოცხლე მარჯუე, ჩემი შვილისთვის მინდათქო“... ახლა კი ლექსით ვამთავრებ შენთან საუბარს, შვილო.

შენ რამდენს სტანჯავ „ცუღო ბედო“

ცრემლის წვეთებო, გადმომდინდი მწარე არაყად, მკერდი ამივსე, შხამის წვეთით შე, სატიალო. დაუნდობელო, არ გრცხვენია? გხედავ ამაყად არ გეცოდები? ხორცს მიჯიჯგნი... ჩემში ტრიალებ... სხვისი შვილების ტკივილებით ცრემლი გამიშრა, ბათუს, მერაბის უკვდავების ძეგლი დავუდგი. ლარისას ბიჭის სიკვდილით მე, ძილი დამიფრთხა და არასოდეს არც მითქვია სხვისი აუგი. ძალიან მიკვირს რად ჩამაცვი სამოსი დარდის. სიკეთის თესვით, გზები ხომ მაქვს გადატკეპნილი, ქვად მაქციე და... მთელ ძარღვებში ტკივილი დადის, დავფორთხილობ, უკვე წელში გადაწყვეტილი. ოი, ჯალათო, ჩემი თავი რატომ გეკუთვნის, მადლს უხვად ვთესავ... არ მომკივის სხვისი ცოდვები. სხვა გზა არა მაქვს, „მდულარე ცრემლს“ ფრთხილად შევფუთნი. შენ იმდენს სძულხარ... „ჩემო მკვლელო“, კვლავ მეცოდები.

დედა გენაცვალის ტყუპებით გზრდიდით ორივე ბიჭს, ამიტომაა, რომ ვამბობდი ლექსში, მაშინ როცა გახარებული დედა ვიყავი.

მიხარია... მიხარია... მიხარია...
დედა ვარ! შვილებსა ვზრდი, მიხარია,
წარსული?.. ჩემებიც იქ არიან,
სიცოცხლე?.. ერთი ღამის სიზმარია.

ან კიდევ:

თქვენ რომ მინდოდით მყოლებოდით, სული ჩაგიდგით, დაიბადეთ და მე დაგარქვით დავითი, გელა, თქვენ პატარებმა იქ, დიდ ოჯახში ფეხი აიდგით. მე დედა ვავხდი, დამეკისრა ტვირთი რამხელა. უკვე დაგზარდეთ, დაგამჩნიეთ დედური კვალი

და ჩაგაგონეთ ერის დაცვა, სამშობლოს ვალი .
გამრავლდით, შვილო, აბრიალდეს ბუხარში ალი,
გქონდეთ ძმობა და სიყვარული, მაშინ ვარ ქალი.

ლექსით ვმღეროდი:

გულში ვმღერი, როცა შვილებს ვხედავ,
და უფალო, სიტყვას კრძალვით გბედავ.
სულ მამყოფე ბედნიერი დედა,
კიდევ რამეს ვინატრებდი ნეტა?

ჰოდა, დედიკო, ახლა მე გულში ვტირი, ჩემი დარდით სხვას არ შევანუხებ, რადგან შვილო, ყველას
თავიანთი გოლგოთა აქვს გასავლელი, ჩემით არავის დავამძიმებ.

გელა: შენ გაჭირვებული გეცოდებოდა.

გელა: შენ ოჯახი გიყვარდა.

გელა: შენ სამშობლო გიყვარდა.

ჩემო მაგარო, სამართლიანო ბიჭო, ძიუდოს თანრიგოსანო, ლესელიძის სახელობის სამხედრო სკო-
ლა დამთავრებული, მეტალურგიის ქარხნის მთავარო ოპერატორო, მერე, უკვე ოჯახს რომ დასჭირდა,
ყველაფრისმცოდნე, 39 წლის შვილო, წახვედი და დამიტოვე სამი ობოლი.

შენი დაბადების ორმოც წელს, 27 აპრილს შენი გარდაცვალების 40-ით შეხვედები, შვილო.
დედა გენაცვალოს, შვილო, დედა!

მწარედ ვიხსენებ ჩემო ბიჭო,
შენს ტკბილ ბავშვობას. . .
ბუნჩულა ხელებს, რომ გიკრავდი
წითელ არტახით.
ბიჭი გინდოდა თგყოლებოდათ. . .
ტკბილ ვახშმობა და. . .
ახლა სადა ხარ! გელოდება შენი ვახტანგი. . .
თავის ტოლები, დაჩაგრავენ
უმამოს შვილო,
ვის მიაშუროს მოქომაგედ, შენმა პატარამ,

ჩემო კეთილო, ალალო და ძალიან თბილო, . .
არ შემიძლია ამ ტკივილის უკვე ატანა.
ისე მძიმეა, ვერ ვერევი დამწყდა
მკლავები,
ვთხოვ გამომცადე. . . აბა დედა რას
იზამს შენთვის. . .
მე შენს ცოლ-შვილის, მძიმე უღელს
ვერ ვუმკლავდები,
ეგ, ფიცრის სახლი, მე დამითმე,
ინამე ღმერთი!

ჩემო გელა

გამიჩნდი შვილო, დაიბადე ვეფხვივით ბიჭი,
ისე გაგზარდე, გრილ ნიაფსაც არ გაკარებდი.
ახლა სადა ხარ, შენს გარეშე ძალიან მიჭირს,
ცხრა თვე სიფრთხილით, სიფაქიზით დაგატარებდი.
თავს გველებოდი, გიფანტავდი, ღრუბლიან ნისლებს,
რად გამოხურე შენი ქერის სახლის კარები.
გულში დამჭერი. . . ვედარ ვიძრობ მკერდიდან ისრებს.
ო, დავიღალე, შავი ფერის კაბის ტარებით.
ორპირხმალივით გამილესა ბედმა წამწამი,
და ქარიშხალმა „წიფელივით“ ლამის გამახმოს.
ჩამოვიშალე მგლოვიარედ თმიდან ნანწავი,
სადახარ შვილო, სად გეძებო, მითხარ სად ვნახავ!



იკა ქადაგიძე

ქართული მზერა

გზა მოეც ისეთ უიღბლობის შემორკინებას,
 ლაშა-გიორგის ხმას რომ ჩრდილავს, ჰე, ჰამადავლე.
 ძმარი შეასვი ლურსმნის ფერდზე გაკიდულ ნებას,
 საკუთარ სიზმარს ჩონჩხის ყანნით შენ სანამ დაღევ!
 კიდურზე მშვილდად დრო მოგწვდება, გადანვართული,
 მტვრიან ქონგურზე მათრახები გულმშვიდად ავლენ,
 ყველა ეპოქას მოინელებს მზერა ქართული,
 მზის ფერხულს ქვიშად შემოაცვდი, ჰე, ჰამადავლე!
 მე ისე მცხელა, უდაბნოთა კიჟინის ფერად
 ჟამითი კარი უსასრულო ტალღებით განვვლე,
 მამულის ძარღვი გადამექცა უხავსო წერად
 შენ რომ გაკრთობდა უშორეს დღეს, ჰე, ჰამადავლე!
 გზა მოეც ისეთ უიღბლობის შემორკინებას,
 რომ შიშსაც ხელი ვითა ფაფარს ისე ნაავლე,
 მზემ ლაშას მზერის სილურჯეში სვლა თუ ინება,
 საუკუნენი აღმა დავლენ, ჰე, ჰამადავლე!

ქართული სული

შენ რომ შეგეძლოს ნაკვერჩხალი რამლივით ყარო,
 მე დამთხვეული ყარიბივით მზეს ვტყორცნი სურებს,
 ქართული სული უკერპესად დრო-ჟამს გაჰყურებს,
 და არად უღირს თუ განუდგა მთელი სამყარო!

შენ რომ შეგეძლოს მოირმისფრო ცა მინად ყარო
 ჩემში იფეთქებს მძლავრი ჯიში გადანახული,
 ვერ აღმოფხვრიან, საფერთქლებში მიდულს ხახული,
 თუნდ ეპოქათა მძვინვარება გადამაყარონ.

შენ რომ შეგეძლოს ვინრო სივრცეს სუნთქვა აჰყარო,
 მე უსაშველო ბრძოლის ჟინი დამებედება,
 უჟამო სისხლი გამკვირვდება ჭიუხ ქედებად,
 სადაც ოდესმე მზერას იღრძობს მთელი სამყარო.

შენ რომ შეგეძლოს დედამინა რამლივით ყარო,
 მზის სავსე ჭიხინს თავს დავატებ ზღვით სავსე სურებს,
 ქართული სული უკერპესად დრო-ჟამს გაჰყურებს
 და არად უღირს თუ განუდგა მთელი სამყარო!

მზის პეიზაჟი

მე წამოვედი მაშინ, მზე რომ იასამნობდა,
 რატომღაც წვიმას დაუტოვეს დუმილის ნება,
 ზღვა მოვიკიდოთ ეულ ზურგზე, დრო რომ გვექნება,
 ზვირთი ამბობდა.

მე წამოვედი მაშინ, მზე რომ იასამნობდა,
 უეცრად ფეხი წამოგკარი მზერათა უტყვ ქარს,
 შენი სიტყვები მაგონებდნენ ნანვიმარ სამხარს,
 ქვიშა რომ ფლობდა.

მე წამოვედი მაშინ, მზე რომ იასამნობდა,
 რწმენაში ენთო მოარული ფერების ფეტვი,
 უხსოვარ ბგერებს გავატანე, შენ რასაც მეტყვი
 მზერა ცას თმობდა.

მე წამოვედი მაშინ, მზე რომ იასამნობდა,
 უსიერ კლდეებს დამთქნარების ნაჰგვარეს ნება,
 დროს რომ გავუსწროთ თუნდაც ერთხელ,
 არ შეიძლება? ზღვა გვიამბობდა.

სერაფიტა

დაეც სიმაღლე — დამრეც კენჭად დრომ რომ მოხატა,
ხორშაკშეუნველ სივრცეების შემოგელვებით,
მზის შენაცვლება მოეჟვნისფრო ცრემლის ოხათა,
ჩემგან ტირიფის სიჩუმეში ყოფნა ეგების.

ქართა სასულეს წვიმა მოსვამს ენკენისთვეთა,
მზე აღასრულებს ფიქრის სიზმარს, ელვის მბეჭველი,
ცა ჩემს გიშრისფერ კულულიდან ჩამოეხეტა,
ფიქალი მხრებით ამოგწვდება დღე უეჭველი.

ჩემს ხრიოკ ღიმილს მონალდული ჟამიც ეყოფა,
ორბაფრენილი სივრცეები, ღრუბლები კიდევ...
ზღვას მობივრილო ნაპირები შემოექობა,
ხელითა შენით დაუმსკდარი მზე შემომიჭდევ.

შენთან მოვილტვი, უფასკუნჯო სირთულით ულევ
წყვიდადფერ მზერით უმოძრაო სულებს რომ ფილტრავ
და ოდეს ზეცა ვარსკვლავთ მოდგმას იბერნისნულებს,
ქართულ სამყაროს მეოხ ეყავ, შენ სერაფიტა!

ახლა გავიგე რა არის თურმე
ბედნიერება ქალის, ძლიერის,
შემოგარიგებ გრაალს მისტუმრე
ოდეს შვას ქვიშამ დასალიერი.

ტიტე მოსია

ჰალი

გამეჩხირება ფიქრები ტვინში:
ჩხირების თლა სჯობს კითხვას და წერას.
მელანქოლია ჩამიჯდა წილში,
უმონყალოდაც მიჩაგრავს რწმენას.
იზრდება დიდი სევდის მინდორი.
მყრალი ჩხავილი ყორნის გაისმის,
თუ დავთმეთ ჩვენი წილი დიდგორი,
მივიღეთ ჩვენი წილი კრწანისი.
შემოვიქსოვეთ მარაზმის პარკი,
ვართ განუწული ნაღვლის წვიმაში.
მამულის დახსნა! ეს არის ხარკი
და ქედის დახრა ვალის წინაშე.

ასლი

მარტის მზესავით კეკლუცობს პოზა,
ყურს მიეჩრდილა სიმღერა გედის.
ინყება ჩემი დღიური პროზა,
სტრიქონიც ნელა ცახცახში შედის.
ზემოდან დამზერს უმცროსი უფროსს,
როგორც გაპოზა გულის სატევრით.
შენ სააქაოს მოგავხარ უფრო,
მე საიქიოს რიგში ჩატენილს.
სიცოცხლე იქცა სიკვდილის არსად,
არარაობის კვალსაც ავლებენ.
ორიგინალი ვიქეცი ასლად,
ქსეროქსზე არც კი გამამრავლებენ.

ფრაგმენტი სოხუმური დღიურიდან

ჩასძინებოდათ ვარსკვლავებს, მთვარეს,
ზღვა იყო წყნარი და სანაპიროც.
ხის სიმშვიდეში ეძინა ღამეს,
თითქოს სამყაროს სუნთქვას ვუსმენდით.
შენივე გულის მოძრაობა კი
ჩემს ტუჩებზე იმკვრივებდა ხმას.

ეპისკოპოსი ჰენჯო

ირმა რატინას

გაშიგნულ მინის ქვის სამარხში
ჟამთაცვლას ფეხი გადაუტყურდა.
არის სავსება ჰენჯოს სიმშვიდის.
ბამბუკის მილში
ვერ ეტევა სანუთროს ვნება,
იმ ჰაერგამტარ ბამბუკის მილში...
სანთლის წვეთივით დნება სხეული.

გივი სიხარულიძე

ნისლად გადაეფარა

ფიქრობს ათას რამეზე,
უკვე ჩავლილ დროზე და
საათებზე, წამებზე. . .
სევდას გატყობ, რაინდო,
უკვე მიმქრალ თვალებზე.
მერე გილამდებოდა ისევ,
ისევ ქალებზე. . .
ახლა უკვე გაფრინდა,
ფიქრი შენი ელვარე,
ალარა ხარ არნივი,
არც ავაზა მშფოთვარე,
ალარ გიდულს ძარღვებში
სისხლი შენი მღელვარე,
ჩაქრი, როგორც სანთელი,
თითქოს მთას მიეფარე,
და წარსულის ზეობას
ნისლად გადაეფარე.

დროის ათვლა

დროის ათვლა, ჩემო, შენით დავინწყე,
ნაღდად ვიცი შენზევე დამთავრდება,
ვერ გავიგე წუთისოფლის ანბანი,
სად იწყება და ან სადრა მთავრდება.
შენ, ჩემს გულში შემოჭრილო გრიგალო,
ველარ ვხვდები საით გაგაგრიგალო,
დამიმსხვრეე გულის შუშაბანდები,
გიჟად ვიქეც გამიჩინე დარდები,
არც ია ხარ, და არც მისი დობილი,
ენძელა ხარ მინდვრის ლელვით შობილო,
მე სიო ვარ, ძლიერ ქართა ძობილი,
შენს სიყვარულს ალაღად მინდობილი.

ღმერთისგან ნაფერებო ქალო!

ლაგამს მორეულო,
უნაგირ აწყვეტილო, რაშო.
მთის ნისლო, წამოსულო,
მშვენებად ჩამოსულო,
ჩანჩქერად გადმოღვრილო, ქალო!
ზღვის ტალღით ნაფერებო,
შენ, მუზის ფერებო,
მზისა და ვარსკვლავის
და მთვარის ფერებო,
მისგან ნაფერებო,
ჩემგან ნაფერებო,
ყველასგან ნაფერებო,
ყველგან ნაფერებო,
შენ, იის ფერებო,
შენ, ვარდის ფერებო,
ღმერთისგან ნაფერებო, ქალო!

ვულკანური წარმოშობის ქალო

ვულკანური წარმოშობის ქალო,
სიყვარულის და სინაზის ქნარო,
მონატრების საოცარო წამო
მე შენს გარდა, აბა ვინ ვინამო?
ფიქრის ნისლში გახვეულო ქალო,
შენ, ხატევა, საამო და წყნარო,
მთის ფერდობზე მონავარდე წყარო,
ფერფლად ვიქეც
თუ არ შეგიყვარო!

ეთერ ზარიძე

ჩვენი ლამაზი გრძნობის უკვდავ ჰანგს,
ეს გაუმარჯოს აპრილის წვიმებს. . .
სიყვარულისთვის აჟღერებულ ჩანგს
და სიმღერაში დაწყვეტილ სიმებს.
ქარ-ცეცხლად ვნების აგრიგალებას,
ჩვენი ოცნების ნერტილს და მძიმეს,
სიცოცხლეს ქცეულს მადრიგალებად
და შეხვედრების სითბოს და იმედს.

ზამთრის ქარები

გამაბეზრებენ ზამთრის ქარები,
უშენოდ შთენილს, რა მეშველება?!
და თოვლის თეთრი მინანქარები
სულში ტკივილად ჩაესვენება.
ვკითხულობ შექსპირს, ბაირონს, დანტეს,
თავს დამტრიალებს შენი მშვენება. . .
გრძნობას, რომელიც ლექსებში ვხატე,
არ უნერია გადაშენება.

ერთი ნაბიჯი

ცრემლი დამჩემდა ბედად,
ვიცი და აღარ გელი. . .
გულში სრიალებს სევდა,
როგორც ასპიტი გველი.
დარდის სანვიმარ ღრუბლებში
უჩინარდები ისევ,
გამიორგულდა ნუგეში,
სევდის მუსიკას ვისმენ.
სულში ტკივილმა დათოვა,
არსად იმედი არ ჩანს,
სიყალბემ შემომაქსოვა
სამგლოვიარო ფარჩა.
ტანჯვამ ვერ გადამაქცია
მოღალატედ და ჩარჩად. . .
ვხვდავ, რომ აღსასრულამდე
ერთი ნაბიჯი დამრჩა.

ქარმა ღრუბლები ისევ აშალა
და გადაფურცლა სევდის ამბებად...
ძველი ოცნების წყარო დამშრალა,
ნამღერი ლამაზ დითირამებად.
ვის გაანდობენ ვარდები გუმანს,
ბუღბუღის ენით ნაალერსაღნი,
და მონყენილი დღეები სდუმან,
როგორც ზამთარში თეთრი ვერსალი.
ისევ არყოფნის ზარმა დარეკა,
მაგრამ იმედად არ ჩანს არავინ,
და დარდის მღვრიე ტალღამ წალეკა
ძველი გრძნობების თეთრი კარავი.

პარიზის ცისქვეშ

(ბატონ რეზო ადამიას)

უკვდავ ქმნილებად ამეტყველდა ფერების გამა,
პარიზის ცისქვეშ თავს იწონებს ქართული ნიჭი,
ჩვენს სამშობლოში თქვენისთანა ბევრია განა,
მაგრამ ქართველებს კარგის ქება ძალიან გვიჭირს.
თქვენს ზეკაცობას ძლიერ შვენივს ეგ თავმდაბლობა,
ნამდვილო კოლხო, ზნით მაღალო, სულით ნათელო,
თქვენ რო არსებობთ, ამისათვის უფალს მადლობა!
ნეტავ თქვენებრი ბევრი ჰყავდეს ჩვენს საქართველოს!

საით მივექანებით?

ირგვლივ ისევ ბინდია, ქრიან შმაგი ქარები...
გზები საით მიდიან? საით მივექანებით?
უღიმღამო სიცოცხლეს ვუმზერ ეჭვის თვალებით,
ღმერთო, ნეტავ ვიცოდე, საით მივექანებით?
ქართულ ენას ვინუნებთ სასაუბროდ, სამღერად...
უცხო ქვეყნებს მიველტვით, გასართობად, სამზეროდ.
დედა დედინაცვალზე უსინდისოდ გავცვალეთ...
სხვის ენაზე სინმინდეს ვრყვნით და განგებ ვამცირებთ,
ყველაფერი ქართული დასალუჰად გავწირეთ.
სადღაც ეშმა ხარხარებს, ქრიან შმაგი ქარები...
ქართველებო, შეჩერდით! საით მივექანებით?!

გვედრი უფალო

ამდენ სატანჯველს ისევ რწმენა
უნდა ვუფაროთ
გაამთლიანე საქართველო!
გვედრი უფალო!
არ დაიკარგოს ჭაბუკ გმირთა
სისხლი უკვალოდ!
მომავალს ჩვენსას გზა ისევ ჩვენ
უნდა ვუკვალოთ.
ჰქონდეს ქართველებს დღე-მზიანი,
მშვიდი, უქარო,
შენც ბრძოლა გმართებს პოეზიის
ტალღავ მქუხარო!...
არ დაუტოვოთ შვილთაშვილებს
სახლი უკაროდ,
გაამთლიანე საქართველო!
გვედრი უფალო!

თამარ ჯაჭვადი

ქართული სული

უკუნი ღამე ვეღარ გათენდა,
ვერ უპოვიათ გზა-კვალი აზრებს...
თურმე რამდენჯერ დავიბადე და
რამდენჯერ მოვკვდი ცხოვრების გზაზე.
მე დავიბადე, ცეცხლოვან ცაზე,
კრატერადქცეულ მთების საშოდან,
ხეებს აგვისტო ეწვოდათ ტანზე
და მზის კომეტა მიწას დაშორდა.
მე დავიბადე, როცა ვიღაცამ
გამომიწოდა დაცემულს ხელი,
როცა მაჩუქეს მოულოდნელად
იასამანი სულ ერთი ღერი.
როცა ვიღაცა თავისი მკერდით
ჩემსკენ მომართულ ქვას აეფარა,
როცა ტკივილებს ლექსებად ვწერდი
და ღამეები საგზლად მეყარა.
ვიბადებოდი ყოველ გაზაფხულს,
როცა ენძელა თვალებს ახელდა...
როცა ძარღვებში ენგურად ჩქეფდა
მონატრება და გრძნობის გამხედა.
როცა შორი გზით წასულ სიყვარულს
მოვწყურდებოდი, მჯეროდა მისი...
და მახარებდა ძალიან ცოტა,
კვირტებადხუჭულ ხეებს ვკოცნიდი.
მე დავიბადე დაბადებიდან,
მერქვა ადამი და მერქვა ვევა,
მერქვა ლაზარე, მერქვა გიორგი,
ხმალი, სანთელი და ცრემლთა ფრქვევა.

მე დავიბადე მაშინ, როდესაც
შემოდოდა ჯვრით ხელში ნინო...
დედის ცრემლივით უანკარესი
თან ზიარების მომქონდა ღვინო.
მე დავიბადე ვაზის ყვავილით,
მეჭირა ხმალი და გუთნის ტარი,
ვედარებოდი მესიის მახვილს
და დარუბანდის მეზარა კარი.
მე დავიბადე მაშინ, როდესაც
ვეფხვის და მოყმის ბალადას ვწერდი,
თაფლით გაპოხილ მოძმეთა გვერდით,
როს გავიშიშველე ზურგი და მკერდი.
მაშინ, როდესაც მამულს უჭირდა
და მიაშველა დედამ ცხრა ვაჭი,
როცა არაგვზე მტერი ჩაიხრჩო
სამასი რკინის მკლავის ლავაში.
მე დავიბადე ძალიან ხშირად,
მე დავიბადე ძალიან ბევრი,
მაშინ, როდესაც სიცოცხლეს თმობდა
მამულისათვის ერი და ბერი.
მაგრამ, როდესაც მწუხრი მკორტნიდა,
სიყვარულისგან არ დავიცალე,
ათი ათასჯერ დაბადებული
ასი ათასჯერ გარდავიცვალე.
მე მაშინ მოვკვდი, როცა ვტიროდი,
არ მანუგემა ქვეყნად არავინ...
უკაცური და მიტოვებული
ქარებს მიჰქონდა ჩემი კარავი.

მე მაშინ მოვკვდი, როცა ზაფხულმა არ ჩამიღვარა ძარღვებში სითბო, როცა ბიჭებმა არ შემომხედეს, როცა გოგონამ სკამი დამითმო. მე მაშინ მოვკვდი, როდესაც სიტყვა ტყვიანზე მწარედ მეტკინა გულში... როცა მეძავის სანოლში ჩანვა, ვინც სიგიჟემდე მიყვარდა გუშინ! მე მაშინ მოვკვდი, როცა მეგობარს აღარ ეტკინა ჩემი წუხილი, როცა სამშობლოს მიგინებდნენ და ხელ-ფეხ გაკრული მე თავს ვუხრიდი. როცა მომგლიჯეს გულივით მიწა და სამშობლოდან გამომაძევეს... როს ბავშვი ციცქნა კუბოში ინვა და მთებს შევბლაღვე, ღამენათევებს. მოვკვდი, როდესაც მართმევდნენ ენას და სხვის ენაზე ამაჭიკჭიკეს... ჩემი წიგნები წყალს გაატანეს, ჩემი ტაძარი მიუგდეს ჭინკებს. როდესაც შვილი, თავისი ნებით, გზას გაუყენეს სტამბოლისაკენ, როცა წამართვეს დედის ძუძუ და ბელურასავით მიყრიდნენ საკენკს. მე მაშინ მოვკვდი, როცა აპრილმა სისხლით შეღება ცაცხვების კალთა, მე გაზაფხულის მოსვლას ველოდი, სატანა მოდგა თბილისის კართან. მოვკვდი, როდესაც ნანისქვილარში, ზუბოვკის გზაზე ქარი კიოდა, გადაკარგული, გარუსებული მგოსნის – ქართული გული მტკიოდა. მე მოვკვდი, როცა უცხო მხარეში გადაიხვეწა დიდი გენია... და სალოცავად მშობელ მიწაში წმინდა საფლავიც არ დამრჩენია. მე მაშინ მოვკვდი, როს განჯის გზაზე სიკვდილს ებრძოდა ერთი მერანი, ხელმოცარული, გაოგნებული უკან იხევდა ბედის მწერალი. მე მაშინ მოვკვდი, ნადედოფლარი ქარს რომ მიჰქონდა თეთრი მანდილი, ერთგულეზას და ერის სიყვარულს ვერ ახუნებდა დრო და მანძილი. როცა ოქროთი ნაჭედი სკივრი ბედნიერ ღიმილს ვერ იფარავდა... და მძიმე იყო მამობის ტვირთი, მარტყოფის ველზე წუხდა მარაბდა. მე მოვკვდი, როცა მეტეხის ხიდზე პირქვე დაამხეს ქართველის სინდისი, ასიათასჯერ სისხლმა შეღება დედის კალთა და ხატება მისი. მე მოვკვდი, როცა ბერდანკის ტყვიამ გზაში მოცელა თეთრი ირემი, თუ საქართველო გოლგოთის ტყვეა, დადგეს აღდგომა დანაპირები! როს წვიმად მოსვლას ნატრობდა ბავშვი ცალთვალა დევის ნესტიან ქოში... და შეუკერა მამის გენიამ ობოლ გოგონას შელის ნუკრის ქოში. მე მაშინ მოვკვდი, როს ლექსთა მეფეს ხელი ვკარით და ცაში გაფრინდა, ვილაცა ალბათ შეიფერებდა, ვილაცა სხეულს დაუდაფნიდა. მე მოვკვდი, როცა ავი სენივით

ფილტვებს ეკვეთა მამულზე დარდი, ეული მხატვრის გასახსენებლად თბილისში დადის მაღალი ლანდი. მე მოვკვდი ბელორუსიის ტყეში და ქერა თმები მიჰქონდათ ქარებს... ასი წლის შემდეგ მოვა ვილაცა და ნატყვიარი ლექსით იხარებს.

...
ენამებოდა მარად პოეტი,
სიყვარულით და მამულით სავსე,
დაბადებიდან ვიბადებოდი,
დაბადებიდან ვკვდებოდი ასე.
როცა შვილები დაივინყებენ
აიყრებიან ჭალარა მთები...
უკანასკნელად გასკდება გული,
უკანასკნელად მაშინ მოვკვდები!

ერის მოქვარი

საქართველოს

კათოლიკოს პატრიარქს

მამულისათვის ლოცვაა დეცეული
სიცოცხლის წლები საით მიდიან?!
ქედუხრელია ქართული სული
და საქართველო ისევ დიდია.
დგას ამბიონზე გრაალის მცველი,
ვინც ერზე ფიქრში წლები ათია...
და დაღალული მთრთოლვარე ხელი
საკურთხეველზე სანთლად ანთია..
მიგვიძღვის ლოცვის საუკუნეში,
სული სპეტაკი, შუბლი ნათელი,
ქადაგებს ჩემი ერის ნუგეში
და ჭირსა შიგან —
გალობს ქართველი.
დაქანცულია ლოცვით ხელები,
სულიერ მამას უსმინე ერო,
რწმენით მალღდება შენი ტაძარი,
სამარადისო, საბედნიერო.
ნუ დაგვეხრები სიმართლის ფარო,
არ მოგვიშალო მადლით შენება...
იცოცხლეთ დიდი ერის მოძღვარო,
თორემ უთქვენოდ რა გვეშველება?!

მადლობელი ვარ

რისთვის შემოველ?
გამაბრუნა სანთლების სუნმა,
ყველა ჩუმი
და სევდიანი ეკლესიაში...
რალაც ძლიერი,
ზებუნებრივი შეიგრძნო სულმა
და აფარფატდა
საკმეველის მსუბუქ ნიაგში.
ადამიანურ სურვილს აბა
რა ძალა დათვლის?
მე რა ვინატრო?
სანატრელი რაოდენია!
სიცოცხლისათვის, ტანჯვისათვის,
ამ წვიმისათვის,
არაფერს ვითხოვ,
სულ უბრალოდ
მადლობელი ვარ!

მანია რაზმაძე

მე მივდიოდი საქართველოდან
 მე მივდიოდი, გზა დაღმართს გასცდა,
 თან მიმყვებოდა გორიჯვრის ოხვრა
 და განშორების შემლილი განცდა
 ბრმა ტყვიასავით შიგ გულში მომხვდა.
 მდულარე ცრემლი, მღვრიე თვალებში,
 გადარეულ და შლეგ ქარებს ჰგავდა,
 უკურთხებელი, რიოში ბედი,
 სულს მიხუთავდა და ყელზე მადგა.
 მაცხოვრებელი მომავლის სხივი
 გაოცებული შემომცქეროდა...
 სხეულს ავსებდა მწველი სიცივე,
 მე მოვდიოდი საქართველოდან.

ისევ გტოვებ საქართველოვ,
 ისევ ზენა ქარია,
 არ გეგონოს, რომ მივდივარ,
 მივეკრი, მიმიხარია.
 საცალფეხო ბილიკები
 ჯვარზე წყვილად ადიან,
 ცრემლებით რომ მიმაცილებს
 ჩემი გორიჯვარია.
 გულის სიმებს აჟღარუნებს
 ზე-მაღალი მოირა
 და ცისკარმა განშორების
 სევდა მხრებზე მოისხა.
 დავბრუნდები, საყვარელო,
 ჩაგეხვევი საგულეს,
 სიყვარულის სურნელებას
 მხოლოდ შენ ერთს გაგულებ.

ახლა ისე გულწრფელი
 ვერ ვიქნები იცოდე,
 რაგინდ სიყვარულით და
 ჩუმი ცეცხლით ვინვოდე.
 დილით ქარის აკორდებს
 ავედევენე ლილინით,
 ატმის ყვავილს მაგონებს
 თვალმცინარი ღიმილი.
 სხივდაფენილ ქუჩაბანდს
 აშუღივით მივეყვები
 და ჩვენს პირველ შეხვედრას
 მეათასედ გიყვები.
 გთხოვ, ნუ მომაჩერდები,
 დატუქსული თვალებით,
 ვერ ვირწმუნე ლაჩრების
 გადახდილი ვალები.
 თუმცა, რარიგ მნადია
 თვალდახუჭულს მჯეროდეს,
 მთელი ჩემი ცხოვრება
 მართალ სიტყვას ველოდე!

პით მგლოვიარე კამელიაძი

ზეცის თავანზე ნისლი აშლილა
 მომნატრებია სველი თვალები,
 თეთრი არწივი ფრთას რომ გაშლიდა,
 იმგვარ სილალეს ვეაღერებ.
 მწველი სტრიქონის ლურჯი ჩქერალი,
 უტიფარი და მწარე სევდები,
 პოეზიაზე შეყვარებული
 წრფელი ცრემლებით დამისველდები.
 ფორტეპიანოს თეთრ კლავიშებზე
 დათამაშობენ ცელქი თითები,
 ეამბორება სიტყვათა კონებს
 გრძნობა მუხებით ნასათუთები.
 ტკბილად მღეროდა ვით გაზაფხული,
 ნარნარა მოლი ია-იებით,
 ვარ მონყენილი და დაზაფრული,
 ვით მგლოვიარე კამელიები.

გიული შალიკაშვილი

ჩამო მამაო შოთა (ბაბლიძე)

წუთის ფორიაქს ავხსნიდი ასე,
 უნდა შვას შენზე ახალი ლექსი.
 ოთახს ციური სხივებით ავსებს!
 თვით ანგელოზთა გალობა მესმის!
 ვარდის წვეთები ეცემა რიდეს,
 სხვაგვარად იწყებს სანთელი ლიცლიცს.
 ღვთის სადიდებლად ვილოცებ იმდენს. . .
 როგორ მიყვარხარ, ეს მან ხო იცის?!
 და ანებივრებს თვალს ფერთა გამა,
 გაიშრიალებს მანტია შენი.
 და რომ გშვა ჩვენთვის მიწამან, ცამან,
 ჩვენ რას ვაკეთებთ, მამაო შენთვის?!
 ღვთით ვუმკლავდები, შენით ბედს ელამს! . .
 და უქმად იცდის ცდუნება კართან! . .
 და ამ ჩემეულ საჭრეთელს, წერაქვს,
 როს ვინყობ ხოლმე სარეცლის თავთან
 ჩამესმის ხოლმე ეგ წმინდა სუნთქვა,
 მაგ ლოცვის ბუბუნს მივყავარ სადღაც!
 მრავალჟამიერ, მადლობა უფალს,
 მჯერა, უკლებრივ ისმენს შენს ლაღადს!

შენით ვიმრთელებ ნაჭუჭებს სულის,
 ჟამეულ დელგმას შევება უნდა.
 ეგ გამოხედვა, ეგ კილო ბრძნული,
 რომ მაქარგვინებს იმედის გუდას!
 რწმენა ციაგობს, ხალისი მრთელობს,
 ტერფებს ვუკოცნი წინაპართ ჩრდილებს.
 ხმა მივანვდინო ჩემს საქართველოს,
 რომ გაუფრხილდეთ შენნაირ შვილებს.
 შვილთა სიმრავლით ზეობდეს ჭერი,
 ამ ფიქრით ვურბენ შენს ფუძე-კერას.
 შენებრი რმერთმა დე, გვიშვას ბევრი,
 ვერ იბოგინებს დუშმანი, ვერა.
 ჩემი სიმღერა ახალი, ძველი,
 შენი კურთხევით ენაფვის ფრენას.
 ციური სითბო გრძნეული ხელის
 სულს დამზრალს რომ ჰგვრის შვებას და ლხენას!
 ასცქერს ცის ველზე ყვავილებს გაშლილს,
 სიო აქანებს ნაზად ცის ფარდას.
 მინიერ ელდას დამბაჩას ახლის,
 ეგულებოდე შენ ოღონდ კარგად.

31.08.2011წ.

ემიგრანტ შვილს — ლაღის

ქარი გარს ურბენს გაძარცვულ ველებს,
 ხან მთელი ძალით აწვება კარებს.
 დარდი კალთაზე იფშვნიტავს ხელებს,
 რომ კივის ჭერი — ხარ საზღვარგარეთ!
 ელდა იღერებს ყელსა და კისერს,
 შფოთავს წუთი და შუბლს უთვლის ღარებს.
 საყვედურობენ ეს მთებიც ნისლებს,
 დედა-შვილი რომ ასე გაგვყარეს.
 და დრო-ვერაგი განაგრძობს ხითხითს,
 ჯერ ისევ ხრჩოლავს კვამლი დენთისა,
 ჯერ არც ამშრალა ტბორები სისხლის,
 ქანაობს ქარში ხიდი ბენვისა!
 მტკვარი ბორგავს და ახეთქებს ზვირთებს,
 შიმშილი დაძრწის კარიდან კარად.
 რუსეთის „მელა“ უკან არ იხევს,
 ბოროტების რომ ქცეულა გვამად.

ემიგრანტებზე ტკივილის ექო,
 ბზარებით სავსეს ასკდება ზეცას.
 მე სიმართოვე თავითვე მერგო,
 ჩემო გოგონავ, ბედს ვჩივი შენსას.
 ამოიკვნესა კალამმაც თითქოს,
 ამდენ კითხვებმა დაზნიქა დაფა.
 და... შენს ხვალეზე „დედა“ სულ ვფიქრობ,
 დე, დაგიფაროს ღვთისმშობლის კალთამ.
 უხვად მოგმადლოს სამებამ ძალა,
 გზად წმინდა ნინოს გაგიძღვეს ჯვარი.
 ვიცი, ცა გიცნობს წრფელსა და ალაღს,
 მან იცის შენი ცხადიც, სიზმარიც!
 ჯებირს ასკდება მდინარე ფიქრის,
 და კივის ისევ დარდსა და ვარამს.
 თუმც მონატრება ნაპერწკლებს ისვრის,
 დამიბრუნდები, იმედით დავალ.

მანანა დანგაძე

სხვა მზით გათენდა

რა დროს სევდაა და რა დროს-გლოვა,
 შეხეთ, ეს დილა სხვა მზით გათენდა,
 დღეს თავს მოფუკრავ დარდების გროვას,
 ძილ-ღვიძილში რომ ცრემლებს მადენდა.
 დღეს გავილაღებ, ველად გაჭრილი,
 და აპრილივით ავყვავილდები,
 გაფართოვდება ჩემი გზანჯრილი,
 როს დაასკდება ხეებს კვირტები.
 დღეს სულ ერთია, თუ ვინმე მელის,
 ისიც სულ ერთი, თუ არ მელიან,
 მტრედი მომიტანს სატრფოსგან წერილს?!
 თუმცა წერილი... - უკვე ძველია.
 გამოვცოცხლდები სულად ეული,
 იის ფერებით გავმართავ სტრიქონს,
 მთვარის სტუმრობით ღამეთუელი
 სევდას მოვამთობ ისე, ვით პითონს.
 მორჩა ურვა და ჭექა-ქუხილი,
 გათენდა სხვა დღე, შეხეთ ამ დილას,
 წყალს გავატანე ყველა ნუხილი
 და მზეს ვპატიუებ ჩემთან სადილად.
 19.03.10

მძულხარ!

მძულხარ, როდესაც კვირტი იშლებს,
 ყვავილებს პენტავს ფიქტებად ქარი,
 წვიმის ნაჟურით დაორსულებულ
 მინას რომ სტკივა ნამამრის კვალი.
 მძულხარ, როდესაც ყველა ნაკვალევს
 ზეცის ცრემლები გადარეცხს, ნაშლის,
 მძულხარ, როდესაც ისევ და ისევ
 შეიფერება სისხლისფრად ვაშლი.
 მძულხარ, როდესაც მოგონებების
 კარავს გაიშლის ფიქრები ბანზე.
 მძულხარ ზამთარში, მძულხარ ზაფხულში,
 მძულხარ დარში და მძულხარ ავდარში,
 მძულხარ, როდესაც ლექსთან ვჭიდილობ,
 სტრიქონს ვატარებ ცეცხლის ღადარში.
 მძულხარ უჩუმრად, მძულხარ უსიტყვოდ,
 მძულხარ, როდესაც სარეცელს ვეკცავ
 და სულერთია მზე გამიცინებს,
 თუ ცრემლებს ინმენდს ღრუბლებით ზეცა...
 უფალს ავხედე, ცა მონმენდილა,
 გული საგულეს კვლავ შენით ფუთქავს,
 იქ, სადაც სიტყვა „მძულხარ“ წამომცდა -
 ყველგან „მიყვარხარ“ მინდოდა მეთქვა.
 19.09.09

აპრილმა გამიტყუა

ტანს შემოვაფლითე დარდების სუდარა
 ტყე-ველი გავიხადე არედ,
 შენ კი არ დაგეძებ -
 სულს არა უნდა რა,
 აპრილმა გამიტყუა გარეთ.
 გავწყვიტე საბელი, ოცნება ნაგები,
 გუგუნი ავუტეხე ზარებს,
 ნეტავი სად გაქრა კვესი და აბედი,
 რა ვუყო მოურჩენელ ბზარებს.
 მზეს სხივი მოვწყვიტე,
 მწველსა და ალიანს,
 ნალველი გავატანე ქარებს,
 არც ჩემი ბრალია
 არც შენი ბრალია -
 აპრილმა გამიტყუა გარეთ...

...
 საკვამურიდან ხრჩოლავდა ბოლი,
 ჩამოღვენთოდა ცრემლებს სანთელი,
 ფიქრის ძაფს რთავდა მთვლემარე ცოლი,
 რამდენი რამე ჰქონდა სათქმელი...
 ეხეთქებოდა ცივ სარკმელს ქარი,
 ამურის ისრებს ისროდა მთვარე,
 სხვის ცოლს უმზერდა ვნებისფრად ქმარი,
 გონდაბინდებულს შეცვლოდა მხარე...
 საკვამურიდან ხრჩოლავდა ბოლი...
 და იღვრებოდა ღვინო ბოციდან,
 დარდის ძაფს რთავდა მწუხარე ცოლი,
 ქმარი ვნებისფრად სხვის ცოლს კოცნიდა.

მანანა დანგაძე

სევდის ანარეკლი

არც არასა გთხოვ,
 არც რას მოველი,
 გრძნობას ვუმღერე
 მწუხრის ჰანგები,
 აქ ცისქვეშეთში
 ცრემლად მოვედი
 და ცვარ-ნამივით
 დავიკარგები.
 არც არასა გთხოვ,
 არც რას მოველი,
 სევდამ აავსო გული ფერფლითა,
 სულს შემოაცვდა განცდა,
 რომელიც
 დროს ნუთებვივით შემოეფლითა.
 არც აღარას გთხოვ დედამინიერს,
 დაე, ხანძარმა გული დანაცროს...
 შენ სავანეში შემომიმწყვდი
 და უნდა დამხვდე
 ყოვლის სანაცვლოდ!..
 მე კი არას გთხოვ,
 არც რას მოველი,
 უხმოდ მივყვები
 გზას ნარ-ეკლიანს,
 მაცხოვრის ხატში სევდა
 ყოველი
 ჩემი ცხოვრების ანარეკლია!..

...

გაფრინდნენ ჩემი
 ლურჯი სიზმრები,
 მოგონებები
 დამრჩა სახსნელად,
 ველარ ვიხსენებ
 როდის მიყვარდა...
 როდის მიყვარდა
 უკანასკნელად!..

...

ნლები თითქოს გაგეფანტა,
 გაქრა ქარში
 ასეთია ბედის მწარე განაჩენი...
 მზეს თუ ხედავ
 ნვიმით სავსე ნაჩლიქარში -
 გადარჩები!

...

ჩამოფურცლულა ლარნაკში ვარდი,
 ფრთა შეკვეციათ სულში იმედებს...
 ისე მიყვარდი, ისე მიყვარდი,
 სიყვარულისთვის ვერ გაგიმეტე.

მ ა ც ხ ო ვ ა რ ს !

რა უნდა გითხრა იმაზე მწველი,
 რაც უკვე ითქვა შენზე ჩემამდე,
 შენს მოსვლას უკვე მეორედ ველი,
 ვერ ავიკიბე სულით ზენამდე.
 მოისრა ირგვლივ სინძინდე ძველი,
 ქვეყნად გამეფდა შურის ბაცილა,
 აღარ გვყავს ტაძრად თევდორე მღვდელი,
 მტერი მეფის გზას რომ ააცილა.
 აღარც დემეტრე „თავდადებული“,
 ნმინდა ქეთევან-რწმენით ქებული
 ვერ ჩაიხუტა მშობელ მინამა.
 ნატვრად გაგვიხდა სიმართლე-წვეთი,
 მომძლავრებულა ქვეყნად პილატი,
 ღმერთო, მაჩვენე ხნული და ბელტი,
 რწმენა მომეცი, ძალა მიმატე...
 რა უნდა გითხრა იმაზე მეტი,
 რაც უკვე ითქვა შენზე ჩემამდე...
 უშენოდ მიჭირს, შენს მოსვლას ველტვი-
 ვერ ავიკიბე სულით ზენამდე!

მომენატრები

მოენატრები ნაზამთრალ სულს
 შმაგი სურვილით
 და როგორც სფინქსის საიდუმლო -
 ვეძებ სამალავს.
 ვით აფროდიტეს ვერ მოუკლა
 ნყალმა ნყურვილი,
 დაურწყულბელ ჩემს სიყვარულს
 ქაფში დავმაღავ.
 მომენატრები, როგორც სუროს
 ვაზის ცრემლები,
 ზღვას მივენდობი -
 იყოს ჩემი ფიქრის თავდები
 როგორ ნავშალე წარსული და
 მივეცრემლები
 და უშენობა როგორ მკლავს და
 როგორ ვნამდები.
 მომენატრები! კვლავ სიზმრებში
 ჩუმად მოგიხმობ
 და სიყვარულის ზღვას შევასმევ
 ღამეს ვნებიანს,
 ათასმეერთე ზღაპარივით
 ისევ მოგიტხრობ
 ყველაზე დიდი ფოთლები რომ
 ადრე წყდებიან...
 მომენატრები და მაცხოვარს
 ვანდობ სანუხარს,
 მოვინანიებ ცოდვას უკვე
 ბევრჯერ მოხდენილს,
 რომ მე ნავედი, შენ კი არა,
 შენ არ წასულხარ
 და კარის ზღურბლზე სულ სხვას
 ვეძებ
 „უკვე მოხვედი?“ ...
 მომენატრები!..

მანანა დანგაძე

სურვილი

ახლა ისეთ ხასიათზე დავდექი,
 მინდა ზეცას მივანვდინო ხელი...
 ჩამოვხიო ღრუბლის ერთი ნაფლეთი,
 სადედოფლო მოსასხამის ფერი.
 ვარსკვლავები დავიმშვენო მაყრებად,
 ნეფედ ვუხმო ფარნავაზს თუ ქუჯის;
 გაზაფხული უფრო გამილადდება,
 თავს დამადგამს გვირგვინს იის ლურჯის.
 ოქროს ეტლით გადვუქროლო მთა-ველებს,
 და ზეციონს სამადლობოდ ვუხმო...
 ნექტრად შევსვა სადღეგრძელო და მერე,
 ნუთისოფელს გავეცალო უხმოდ.
 გამიტაცებს სივრცე დღით თუ ღამითი,
 რომ მწვერვალებს მივანვდინო ხელი,
 გადმოვხატო ნისლის ერთი ნაფლეთი,
 სადედოფლო მოსასხამის ფერი.

პოეტი

ნუ იტყვიტ... ნუ იტყვიტ:
 „სანყალი პოეტი!“
 რადგან დაძონძილი ქურთუკი აცვია... –
 პოეტი ამქვეყნად ყველაზე, ყველაზე,
 ნამდვილად ყველაზე მდიდარი კაცია!
 არა სთქვათ... არა სთქვათ:
 „ბოროტი პოეტი,
 დამრეცი, ნამგლეჯი, მგელივით ტაცია“...
 პოეტი ამქვეყნად ყველაზე, ყველაზე,
 ყველაზე კეთილი და სათნო კაცია!
 რაკი წერს, ნუ ჰკადრებთ:
 „უნიჭო პოეტი“,
 რითმა თუ გახედნა და დაუმარცვლია,
 პოეტი სულია... უბრალო სულია,
 პოეტი უფლისგან რჩეული კაცია!
 ნუ შესძრავთ,
 როდესაც მდუმარებს პოეტი,
 რამეთუ კრძალულის მანტია აცვია...
 პოეტი ამქვეყნად ყველაზე ღარიბი
 და სულით, ყველაზე მდიდარი კაცია!

...
 რატომ ყმუოდა იმ ღამეს ძალი?
 მთვარემ ღრუბლებში გვერდი იცვალა,
 გათენდა... მაგრამ მწუხრს შერჩა სახლი...
 იმ დილას მამა გარდაიცვალა.

ქველი თბილისის გახსენება

დანანლაობს
 მტკვრის ნაპირთან თბილისი
 და გვირისტი გაატარა ღამემ,
 რა საარი შემოისმა დილის ხმის,
 „ტურფავ, ტურფავ“ –
 მიმღერეო რამე.
 სატივეზე მოხსნეს ტივებს საბელი
 და არღანმა გააყრუა არე,
 ფიროსმანმა მიმოხატა რა ფერით
 ორთაჭალის - ძველი უბნის მხარე.
 შეუკაზმავთ ფაეტონში ცხენები,
 გლეხი ყიდის
 მის მარჩენალ ხარებს,
 დუღს თბილისი
 ციებით და ცხელებით,
 კინტოები თავს უკრავენ ქალებს.
 ყვავილების მინას ყიდის ვილაცა,
 იეთიმ გურჯი
 ჩამორითმავს ბნკარებს,
 აქ სიმღერა დაუნყია თიხასაც,
 მეთარენი აკვნესებენ თარებს...
 ისმის ზარი,
 ზარი ცისკრის ლოცვებად,
 გალობის ხმა ეკლესიას ავსებს,
 მაცხოვარი ისევ დაილოცება
 და მირონი ჩაეღვრება თასებს...
 გულს მანვება დარდებად და იარად,
 ისევ ისე
 იმ ძველ თბილისს ვნატრობ,
 როცა მთლიან საქართველოს კი არა,
 ყვავილების მინას ჰყიდდნენ მარტო!

...
 წლები იმ წარსლით ამაყობდა...
 ვწუხვარ და... შეცდომებს ვნანობ!
 ნეტავ, კიდევ ერთხელ გამაგონა -
 „დედა შემოგველოს, მანო“.

...
 ეს, სანუთროვ, გამარკვიე
 მივდივარ თუ მოვდივარ,
 თუ მოვდივარ რად შემოსე
 ფერი მკაცრი ტონებით?!
 იის ნაზი სულის ნაცვლად,
 ახლა ცივი ლოდი ვარ,
 ნეტავ, საით გამიფრინდენ
 ჩემი იადონები.



მანანა დანგაძე

ოღონდაც

არ მინდა ბრენდი, ვისკი,
 ჯინ-ტონიკი,
 ვერც რომი და ტეკილა გავიტოლე, -
 ვენახი მანავით და ოჯალემით,
 უფალო, გევედრები - დამიტოვე!
 არ მინდა ფურშეტი და პიკნიკ-ფართი,
 ვერც შოუ, შოუმენი გავიტოლე,
 თამადა მჭერმეტყველი
 ქრისტეს სისხლით,
 უფალო, არ მომაკლო - დამიტოვე!
 არ მინდა ჯიშად გადაგვარებული,
 სხვის ბაგას შეფარებულს ვერ ვიტომებ,
 უფალო, დამილოცე ბიბლია და
 მაცხოვრის სახარება დამიტოვე!
 არ მინდა ურჯულოთა კანონები,
 იუდა ქრისტეს მოსვლით გამოიციე,
 მამაო, გამიხარე სიცოცხლის ხე,
 ლაზარეს ამალეება დამილოცე...
 მავანი ეკლესიას მედავება,
 მავანი მინის გოჯსაც არ მიტოვებს,
 უფალო, ყველა ცოდვას ვალიარებ,
 ოღონდაც საქართველო დამიტოვე!

...
 უფალი გვმოდერავს:
 „კეთილი სიტყვა
 არ დაინანოთ - თქვენი ვალია“,
 რადგან ცხოვრება დედამინაზე
 სიცოცხლის მხოლოდ შესავალია.

„კიდევაც დაიზრდებიან“

მტერო, მე თუ ვერ გაგეცი
 პასუხი საკადრისია,
 თუ ვერ ვივარგე, დავეცი,
 ვერ შევასრულე მისია,
 შვილი მეზრდება ალგეთში,
 სთქვან „ნეტა იმას ვისია“,
 ცეცხლი უბრწყინავს თვალეებში
 ნამდვილი ბოკვრის ჯიშია,
 ჯერ სწავლობს რკინის ჭედასა
 ხმალს ლესავს - ესეც ნიჭია,
 ა, ის გიტირებს დედასა
 ისეთი მოდგმის ბიჭია.

...
 მთვარე, ღამის სტუმარი
 შავ ღრუბლებთან მეძაობს.
 რატომ იყო მდუმარი
 აი, თურმე ზეცაო!
 მოლაღატის პერანგი
 კეცა, ვერ დაკეცაო,
 მზეს რა ვუთხრა პასუხად -
 ამას ვფიქრობ მეცაო.

ლამზირა შეყილაძე

ჯვარცმის მიზეზი

შენ სიყვარულად მოხვედი ქვეყნად,
 ბევრი გაგიჩნდა ამის მოდავე.
 ტანჯვით, წამებით, სისხლის დანთხევით,
 უკვდავებაში აიზეცავე.

ხალხის გულისთვის თავი გასწირე,
 ჩვენ-კი გაგყიდეთ ოცდაათ ვერცხლად.
 ლოცვით შესთხოვდი ზეციურ მამას,
 ჩვენი სულების გადასარჩენად.

ჯვარზე გაკრული განამეს ძლიერ,
 ვერ შევეგუეთ სიტყვის სიმართლეს.

უსამართლობის ტკივილებს სძლიე,
 შენ-კი ცოდვილებს გზა-კვალს გვინათებ.

თავად ხალხი ვართ ჯვარ-ცმის მიზეზი,
 ვერ შეგიცანით უფალი წმინდა...
 თავისუფლება ბარაბას ვარგეთ,
 შენი წამება თუმც ტკივილს გვგვრიდა.

არის განსჯა და აზრთა ჭიდილი,
 ეხლა სიმართლეს დავეძებთ ზემოთ.
 ტკივილისაგან, რომ ვითანგებით,
 მიზეზი ჩვენში ვეძებოთ მხოლოდ.

8/1 2012 წელი.



გატონ ნუგზარ ნადარაიას

შენი ერის სუნთქვა გესმის,
გულში ღვივის ერთგულება.
შენს სამშობლოს შესადარი,
ქვეყნად არად გეგულება.

გიყვარს შენი მთა და ბარი,
იცავ პაპის ადათ-წესებს.
მათ ნაკვალევს უფრთხილდები,
საზრდოს აწვდი ხეთა ფესვებს.

მამულის დარდს იქამანდებ,
ლოცვით ხვდები ამერ-იმერს...
მართალ სიტყვის იცი ძალა,
მით გინოდებ ცოტნეიდელს.

რაინდული სულის პატრონს,
რა-რიგ გშვენიის რაინდობა,
უხმაუროდ დაგაქვს მადლი,
ეს სიტყვა ისევ ისე დატოვებ.

მჭერ-მეტყველო გიჭრის აზრი,
და არასდროს არ შეცდები.
ღმერთმა მრავლად მოგვივლინოს,
შენებრ ბრძენი ვაჟკაცები.
25/XII 2011 წელი

გატონ ჯუმბერ ლეჟავას

დალაშქრე, ყველა ქვეყნის მწვერვალი
და მიაღწიე უმაღლეს ზენიტს...
შენ საქართველოს დიდება დაგაქვს,
მაღლა და მაღლა, ზევით და ზევით.

გზას გინათებდა რწმენა და მადლი,
მეუღლის სულის ნაზი ღიმილი.
უამრავ ხიფათს დაუგე ფანდი...
ფარ-ხმალ აყრილი დარჩა სიკვდილი.

მრავალ განსაცდელს უმკლავდებოდი,
დაბრკოლებებთან ბრძოლა გინევდა.
მეამაყება საქართველოში,
რომ დააბიჯებს კაცი ლეგენდა...
25/XII 2011 წელი

სიცოცხლემ უთხრა სიკვდილს,
თითქოს ყველა შენში კვდება...
მე-კი დღემდის ძლიერ მიკვირს,
რომ შენში მაქვს უკვდავება.

ამოსუნთქვა გარდაცვალება

ვიცი ოდესმე, გარდავიცვლები,
სიკვდილი მომკლავს? არა მგონია...
როცა მოვკვდები სიცოცხლე მომკლავს
და ამ ცხოვრების მელანქოლია.

თუმცა...რამდენჯერ მოვკვდი, ვინ იცის,
სევდის ცრემლები ღვარა თვალებმა.
სიკვდილი არის ტკივილი თორემ,
ამოსუნთქვა გარდაცვალება.
10/XII 2011 წელი

სამყაროს დედა

ეს იყო მაშინ, როს გახდი დედა,
სიცოცხლისათვის განირე თავი...
იმ დღეს ისეთი ლამაზი იყავ,
რომ შეყვარებულ გაზაფხულს ჰგავდი...

როცა სიცოცხლე გაჩნდა ამ ქვეყნად.
სიკვდილს მოსტაცე სიცოცხლის წამი.
მინდა მჯეროდეს, მაუნყე ზეცავ,
სამყაროს დედა... ხომ არის ქალი?...
7/V 2011 წელი

დროში გვაქვს ბოლო

ყოველთვის ვფიქრობ, საიდან მოდის,
ან სად იწყება, ან სად აქვს ბოლო.
მოუსვენრობ და ვეფლობი დროში,
წუთისოფელიც დრო არის მხოლოდ.

ყველას ჩვენ-ჩვენი წარსული მოგვაქვს,
ო... რა მძიმეა ტვირთი აღმართში.
ცხოვრება უფრო სატანჯველს მოჰგავს,
როცა ვეშვები ცრუ თავდაღმართში.

ამბობენ ასე ვარსებობთ ქვეყნად,
მე-კი მგონია დროში ვართ მხოლოდ.
გრძნობებით, ხილვით ვიღვრებით ცრემლად,
დროს შევყურებთ და დროში გვაქვს ბოლო.
7/V 2010 წელი

ქარიშხალს არ მიენდო, ის მაცდურია,
თავნება ბავშვივით ცელქი და ანცია...
სიცრუით ნაქსოვი სამოსი აცვია,
ქარიშხლის შვილია, მასავით ტაცია...



ალარ გელოდი

ლამე ივსება მთვარის ნათებით,
მელიმილება ლურჯი ზეცა-მე,
მოხვედი ჩუმი გამონათებით
და უფსკრულეთი გამიზეცავე...

მეწვიე ისე ალარ გელოდი,
სასურვილეთი გამინეტარე.
თურმე ჩემს გულში ჩუმად მზეობდი,
სულში ვარდები გამინექტარე.

მე-ახლა ვხვდები ჩემი სიცოცხლე,
შენში მქონია შემონახული.
მოგელტვი ფიქრით, ნატვრით, ოცნებით
და სიყვარულით ჯერ არ ნახულით.

23/X 2007 წელი

მოვა ამიტომ

ვერ შემაშინებს მტერთა სიმრავლე
და ამ ცხოვრების ორომ-ტრიალი.
ვერ დამიმონებს ცრუთა სიმხდალე,
უამინდობა ქარიშხლიანი.

მხოლოდ სიცოცხლე მათროლებს ისევ,
რომლის მშვენებაც წლებმა წაილო,
რომ გაზაფხული მოვიდეს ისე,
მე მისი მოსვლა ველარ გავიგო.

ვერ შევამჩნიო რილო-ჭრელიდან,
მორცხვად მზირალი ლურჯი იები,
რომ ვერ ვიხილო მერცხლებს მოსვლას,
რა-რიგ ელიან მაგნოლიები.

რომ გაზაფხული მოვიდეს ჩუმად,
უნდა ვიფხიზლო რა დამაძინებს,
რომ ვერ მომისწროს? გავთავდე სრულად,
ამაზე ფიქრი მართლად მაშინებს.

მე მაინც გელი ჩემო იმედო,
ლურჯო ზეცავ და თბილო ამინდო.
ვიცი იმედი, რომ ბოლოს კვდება
და გაზაფხულიც მოვა ამიტომ...

20/X 2011 წელი

სიცოცხლეს ვეძებ

ნუთისოფელში დავალთ
და უსიცოცხლოდ ვერ ვძლებთ,
სიკვდილს თვალეში ვუმზერთ,
მასში სიცოცხლეს ვეძებთ.

ზოგი სიცოცხლით ტკბება,
ზოგი სიკვდილსაც ნატრობს,
ზოგი ცხოვრებით თვრება,
ზოგს ერთი წვეთიც ათრობს...

ბევრს აქეთ რჩება თვალი,
ამ ნუთისოფელს ვერ თმობს,
ზოგი აქვეა მკვდარი,
ზოგიც სიკვდილში ცოცხლობს...

8/IV 2011 წელი

სარკე

ო...სარკე, სარკე ადრე მიყვარდი,
ახლა კი ხშირად გარიდებ სახეს.
სევდამ და დარდმა გამინაპირა,
მე-კი რატომღაც ვაბრალებ სარკეს.

რად ხარ შორი

მეგულთბილები როგორც ზღაპარი,
ცხოვრებას გასდევს სიცოცხლის ზოლი,
ჩემში ანთიხარ ვითარც ლამპარი,
თუ-კი ახლო ხარ, რად ხარ შორი...

ხშირად მახარებს შენზე ფიქრები,
კვლავ ნეტარება დგება თვალეში
თუ ველარ გნახავ ჩავიფერფლები,
ცხელი უდაბნოს სიმხურვალეში.

12/III 2010

გულს უშენობა სტანჯავს,
მზერა გადასცდა ზღვარს.
ნეტავ აქ იყვე ჩემთან,
თრთოლვით გავცქერი გზას.

შენ-კი რატომღაც შორს ხარ,
ამ მონატრების ჟამს.
გული შენ გიხმობს მხოლოდ,
შენზე ფიქრიც კი მწვავს.

8/V 2011 წელი



ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

მიხეილ სააკაშვილს

ასაკიანი დედა ვარ უკვე
და შენ ხარ მხოლოდ შვილის სადარი,
რაც ხმა მოგეცი, მას შემდეგ უფრო
მელამაზება ჩემი მთა-ბარი.
რომ გაამართლე ხალხის ეს ნდობა,
დღეისდღეობით არის მთავარი,
ვის აღარდებდა ხალხის ტკივილი,
შეჭირვებული ასე მრავალი.
ჩვენ ზოგიერთი გვახსოვს თავკაცი,
კაბინეტებში გამოკუნჭული,
აყვავე და გააცისკროვნე,
მთელ საქართველოს კუთხე-კუნჭული.
ერეკლეს მსგავსი, დავითის მსგავსი,
დიდაკაცი ქართველს ყოველთვისა ჰყავს,
დიდ არენაზე შენი სიტყვის თქმა
მონმენდილ ცაზე გაელეგებას ჰგავს.
არა ვარ ვანგა, რომ ვივლთმისნო,
შემდგომში ქართველს რა გველოდება,
შენებრ ჭკვიანი, შენებრ მამაცი,
არ ვიცი, კიდევ თუ გვეყოლება.
უფრო საკადრი სიტყვა ვერ ვპოვე,
როგორც პოეტი თავს ვგრძნობ ჩაუქად,
მადლობა უფალს, შენებრ ძლიერი,
ასე ჭკვიანი, ერს რომ გვაჩუქა.

გულნაზ ხარაიშვილს

ქალს თუ რა ძალუძს? ამ ღრმა ფიქრებში,
მისი გაცნობით ახლა შევცურდი,
წლებით უმცროსმა, კრძალვით მითითა,
რაა კარგი და, ან რაა ცუდი.
სიკეთე ფინოს ამ ქვეყანაზე,
აი, იმისი ხვაშიადია,
თავმდაბლობა კი, ძალუმ ანა ზებს,
თანაც, ამხნეებს, ჩემებრ დარდიანს.
ნატკენი სული მომირჩინა და
სიკეთის ფასიც გამაგებინა,
წამომაყენა, მომეფერა და...
კალამი ისევ ამალეზინა.
რამეს მივალწევ? მისით მივალწევ,
თუმცა... რალა დროს ამაზე ფიქრი,
ამ ნუთისოფლის მატთანში,
ბოლო ნაბიჯებს რუდუნით ვითვლი.
ასეთნაირთა სახელი რადგან,
ატყვია ანმყოს, გასწვდება მერმისს...
ჩემს ცხოვრებაში, პირველად მხოლოდ
მის ხმაში, ჩემი, დედის ხმა მესმის...

ჯუმბარ ლაშაშას

შენთვის არ იყო დილა და
შენთვის არ იყო საღამო,
მსოფლიო განაცვიფრე და
ერს სხვა რით უნდა აამო.
ნიძლავს ჩამოვალ ვერ ცნობენ,
რინა არის თუ სვანეთი,
შენისთანაზე ამბობენ:
რა დედამ შობა ასეთი.
თუმც ქართველისგან სასწაულს,
ჩვენ ოდითგანვე ველოდით,
აირზენათი შიშობენ,
შენ კი დაჰქრინარ ველოთი.
მოდგამში გმირნი ბევრი გყავს,
სასწაულს ახდენ შენ ერთი,
თან მარადმწვანე ნაძვს ჰგავხარ,
ასაკითაც არ დაბერდი.
გინესის წიგნში? კვლავ შევალთ,
თუმც მე არა ვარ მისანი:
„კიდევაც დაიზრდებიან,
აღგეთს ლეკვები მგლისანი!“

სოფო ნიჟარაძეს, სულიო იგლენიასი

ბათუმური იდილია,
ახალი წლის ღამე,
სასწაული თუ შეგეძლო
თან ამხელა რამე.
გაინაბა სულიერი,
და მიგქონდა არე,
შენ პატარა მზე იყავ და
ის კი... დიდი მთვარე!...

ლაგაზ ბანოვანს, მიცნირს ლუარა სორდიას.

დიდ ბოდის გიხდი... შეხედვით,
ჩვეულებრივი მეგონე,
მძიმე კალამს სძრავ, უტყუარს,
მიტომ გვიყვარხარ მეგობრებს.
შენგან შორია აუგი,
სხვის ფიქრში ძებნო ჭინკები,
ძვირფასო, უძლიერესო,
ღრმა პროზით გვეჭიკჭიკები.

დიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

მაცვალა გონაშვილს

გემოვნებაზე არავინ დაობს,
 სტრიქონი ვის რით ახვევს ალებში,
 ზოგს სამიჯნურო აცეკვებს ხარბად
 მე ისარივით გამკრა თვალეში.
 შენმა ამ ხედვამ, დიდო პოეტო,
 შემატორტმანა, შემიძრა სული
 - „ყველას თვალეში კიაფობს სევდა
 და ღმერთმა იცის რა უდევთ გულში...
 და როგორც ჩვენში, აქ ცხოველებშიც
 მეტი ფასი აქვს ძაღლებს ჩინიანს.
 ჩირად ფასობენ აქ უჩინონი,
 ვუცქერი, ვფიქრობ და მეშინია... ” –
 და არც ტყუილად არ გეშინია,
 რადგან ბრძოლაა ცხოვრება კაცის,
 და სავალალოდ, პირიქით, ხშირად
 საამურია ცხოვრება კატის...
 თუ მაგარი ხარ, ნუ შეიძვრები,
 განა არ ხდება? განა არ არი?
 თუ ბედმა კაცსა ის მიუსაჯა,
 დანატრებოდა თვისი მთა-ბარი.
 ცხოველებს ზოგჯერ კარგი ბედი აქვთ,
 როს დაჰფოფინებს თვისი პატრონი,
 რა ჰქნან იმ კაცთა, სხვის მიწაზე რომ
 ეხეტებიან სულით მარტონი?
 ან ვინ ჩამოთვლის, რა სასწაული,
 ვის რა ბედი აქვს, ადამთა მოდვას,
 არ ვიცით? ზოგი ქუჩაში ცხოვრობს,
 ვერ იოცნებებს საკუთარ ოდას.
 კიდევ შენიშვნა, ქართლის მგოსანო,
 შენს დიდ ლექსებზე სულნი ჰკივიან...
 შენისთანები ხალხის ხვედრია
 და შენისთანებს... ვერა ჰყიდიან!...

თამარ ჯაჭვას

გშენის ნვივმალალ კალმით,
 სამშობლოსთვის ვედრება,
 ქართულ ლექსში, ვფიცავარ,
 ქალი ვერ შეგედრება.
 გარეგნობით? გონებით?
 დიახაც ხარ მთავარი...
 პოეზიის მეფე ხარ!
 პოეზიის თამარი!..

თემურ ნიკლაურს

ქართული ჰანგის დიდო კორიფე,
 კვლავ საუკუნე კიდევ გემღეროს,
 ელტონ ჯონი და თუნდ პავაროტი
 და ბელაფონტეც შენ შემოგვევლოს.
 ველარ შეიძლებ ამხელა სცენის
 დიდი ჭაპანი რომ არა სწიო,
 ქართველთ გულებში დაიდე ბუდე
 შენ, საქართველოს, დიდო არნივო!

ლალი ვაშაკიძეს

ლამაზ ქალს უზომოდ გშენის,
 ლამაზ სამოსის ფერები,
 შენ, ცხოველების მიწიას,
 როგორ არ მოგეფერები.
 შენთვის ტკივილის მორჩენა
 კაცის, პირუტყვის ერთია,
 შენისთანების დამცველი
 ძირს მიწა, მაღლა ღმერთია.
 უნდა შემინდო ასეთი
 თამამი აზრის გამხელის,
 შენს შეილზე ნინ გეკუთვნოდა,
 მის საქართველოს სახელი.

აკაკი მელიქიძეს

შენს ნაცვლად კითხვას, პასუხს ვერ გავცემ,
 მელოდი, თუ არ მელოდებოდი,
 რა აზრი ჰქონდა ნეტა სიცოცხლეს,
 მეუღლედ თუ არ მეყოლებოდი.
 არარად ვაგდებ დელემას, დიდ ქარებს,
 ციცაბო კლდეზეც ფიცხლად ავდივარ,
 თაკარა მზეც კი ვერარას მაკლებს,
 რადგანაც შენი ჩრდილით დავდივარ.
 ცოლ-ქმრობა მტკიცე გვაქვს დულაბივით,
 არ გვაქვს ოჯახი ნაჯახირევი,
 ამქვეყნად მხოლოდ შენ გეფერები,
 ამქვეყნად მხოლოდ შენით ვირევი.

ჩემს გოჯ მინას

ვინ ხარ მაშინ, თუ არ იცი,
 სად არს შენი სალოცავი,
 თუ არა გაქვს გამიჯნული
 სახტომი და საცოცავი.
 რომ დამჯაბნა დღეს ჯაბანმა,
 თავადვეა საცოდავი,
 აფხაზეთ-სამაჩაბლოში
 დარჩა ჩემი სალოცავი.
 იტაცებენ ახლებსა თუ
 ძველს, თავის ხავსებიანად,
 ითვისებენ ფრესკებსაც კი
 ქართულ წარწერებიანად.
 სად დავტოვო ჩემი რინა
 მამა-პაპის ნაფიცრალი,
 არ შეარჩენს ჩემს გოჯ მინას
 ღმერთი, ჩემი საფიცარი

სიმონ ზაქარაია**შეიცან თავი შენი**

*ედენება აფხაზეთის
ომის მოლაღატეებს*

ჩემი მამული გაძარცვე,
ველარ გამძღარხარ სისხლითა,
ადათნესებიც ხელყავი,
სიმხეციით-სისატიკითა.
ხოცე და ჟლიტე მოხუცნი,
ალარც ბავშვები დაინდე,
არც ხეიბართა წყალობა,
ხვეწნა-მუდარა გაიგე.
უცხო მხრით გადმოხვეწილო.
უთვისტომო და გმობილო,
ჩემს მამულს ჩასაფრებულო,
მუდამ ღალატით ცნობილო.
მეზობელი ხარ ურწმუნოვ,
ძმურად გექცევი თანაო,
ჩემს განსაგმირად რომ ლესავ,
შენს გულს გაგიპოვს დანაო.
მუხანათობა, ღალატი,
ნესად გაქვს ადამიანო,
რად ეტრფი ძმათა განწირვას
ყასაბო დალაქიანო!
ნუ ფიქრობ მუდამ სიავეს,
ალარ მოგბეზრდა განაო,
შენიც და სხვანიც გიხმობენ,
ეს სისაძაგლე კმარაო.
„რეზნია“ ხომ გახსოვს, სასტიკი,
თავმოჭრილს სისხლმა გბანაო,
სხვის მამულს თავი ანებე
უფალმა ასე ბრძანაო!

27 ივნისი, 1997 წელი

ჩემო მამულ!

თეთნულდივით ნათელი ხარ,
არწივივით ამაყო,
შენი მსგავსი არსად არის,
გადაეცი კალამო.
ჩვენი ერის აკვანი ხარ,
წმინდა სულის ჰამაკო,
დედასავით მე რომ მიყვარს,
შენ ხო იცი კალამო!
ნილხვედრი ხარ მარიამის,
ენით, რწმენით მაღალო,
უკვდავება გინერია,
გადაეცი კალამო!
ერთი „ნაკლი“ კი გამოგყვა
სიყვარულში ბრმა ხარო,
„მაგრამ ღმერთი არ გასწირავს“,
გადაეცი კალამო!
ჩემი სულის სიმღერა ხარ,
ჩემი გულის მაღამო,
ზუსტად ასე გადაეცი,
გეხვეწები კალამო.

წინაპრების უკვდავებას

გახსოვდეს მუდამ არ დაივინყო,
ამაგი დიდი წინაპრებისა,
იქიდან არის შენი აჩრდილი
და ზიარი ხარ მათი ბედისა.

დიდ გეჟე აიბტს

რაც ამ ქვეყნად გამაჩნია
ყოველივე ძვირი მე,
შენი გენის განგებაა,
მეფევე, შენი ჭირიმე.
ძლიერი ვარ და ამაყიც,
მომდევს შენი ნიჭი მე,
შენი სისხლი ჩემს გულში ჩქეფს,
პაპავ, შენი ჭირიმე.
მტერმა ბევრჯერ ამაოხრა,
ვერ შემერყა ძირი მე,
ისევ ვიბრძვი შენი მზის ქვეშ
პაპავ, შენი ჭირიმე!
უკვდავების სათავე ხარ,
შენზე მიმღერს გული მე,
ჰელიოსის ძეები ვართ
მეფევე, შენი ჭირიმე.
შენი ბედის დარდი მაკრთობს,

ცხარე ცრემლით ვტირი მე,
„ოქროს სანმისს“ გადაჰყევი,
მეფევე, შენი ჭირიმე.
რომ აწრთობდი რკინის სახნისს
და ფიცხ ფოლადს ვიცი მე,
რკინის ხარით მიწას ხნავდი,
პაპავ, შენი ჭირიმე.
ოქროს ძერწვის ხელოვნებაც,
შენ გეკუთვნი, ვიცი მე,
ოქროს დარბაზს ამშვენებდი,
მეფევე, შენი ჭირიმე.
შენს სიყვარულს არას ვაკლებ,
მიმიცია ფიცი მე,
შენი მოდგმა უკვდავია,
პაპავ, შენი ჭირიმე.

1998 წ.

ბედი ცვალებადი

ჩვენი ბედი ამინდს მოჰგავს,
 წამდაუნუმ იცვლებათ,
 ზოგს აუგად მოიხსენებს,
 ზოგსაც ამკობს ღირსებაო.
 ბევრს უძეოდ გაატარებს,
 ზოგიც ტყუპებს დაარწევსო,
 ზოგი ტაძრებს ააშენებს,
 ზოგიც კიდევ დაანგრევსო.
 ბევრმა ზღვები გადაცურა,
 ოკეანეს გადაცდაო,
 ზოგმა მთვარეს ფეხი შედგა,
 ვარსკვლავებიც „აღაგზნაო“.
 ზოგჯერ მამულს გმირებს მოჰგვრის,
 სამშობლოსთვის უკვდავსაო,
 ლაჩრებსაც კი დაახვავებს,
 ურწმუნოს და გულქვასაო!
 ზოგს სამშობლოს აუყვავებს,
 დახვდება ბარაქაო,
 ზოგიც ცეცხლით გადაბუგა,
 მინისაგან აღვავაო.
 ასეთია კაცის ბედი
 ამინდით იცვლებათ
 თუ ჟამთსრბოლამ ვერ გიშველა,
 ველარ გიხსნის ღვთის მცნებაო.
 1997 წ.

ბანშორეზა...

სანამ შავ მინას შემომაყრიან,
 შენს სიტყვებს გულით ჩავეხუტები,
 ღვთის შთაგონებით მიხვდები მაშინ,
 რომ არასოდეს გაგებუტები.
 1996 წელი.

ისევ მან...

შენთვის მიძღვნია ბზობის დღე ღვთისა,
 თუმცა ლოდინმა უკვე დამალა,
 ათას ფიქრებში ერთი მადარდებს,
 ნუთუ ყოველი წარსულს ჩაბარდა.
 1997 წ.

* * *

მამულო ხვედრი მონისა,
 ნილად არასდროს რგებია,
 გხედავ რომ გიჭირს ნატყვიარს,
 წყლული ვერ მოგიჩენია.
 სული შენი მაქვს მამულო,
 სისხლიც და ხორციც შენია,
 შენთვის ვილოცო ვიომო,
 განგებას მოუჩენია.
 1999 წ.

ბეჟან ხარაიშვილი

* * *

მე მივდიოდი საქართველოს გამოსრულ
 გულში-
 ვარძიაში და შემაჩერეს უცბად აწყურთან,
 და თითქოს ურო დამარტყეს თავში,
 და თითქოს იქვე ადგილზე გავშრი, —
 ჯარისკაცებმა მომთხოვეს საშვი...
 ბებერი მტკვარი გაეკრა მინას
 და სირცხვილისგან იწითლა ცამან,
 რად არ მოსთხოვა ხანძელს საგზური
 უკაცრიელმან ადგილმან ამან...
 და ახლა, როცა მესხეთ-ჯავახეთს
 ასდინდა სუნი ქართველთ სიმცირის,
 მე უნდა აქეთ, აწყურთან ვიდგე,
 ჯიშინ ძვლებზე მკბენდეს სიცივე...
 და კარს უღებდეს უცხო ტურისტებს
 ხერთვისი, ხანძთა, ბებერი ტაო,
 გადამავინყე დიდი თურქობა,
 გადმიშვი მთაო!

* * *

გულთან არ დამადო ხელი...
 მტკივა...
 მტკივა...
 და
 დანაღმული ვარ მკერდზე ძარღვებით.
 ეჭვის მახრებით
 ფაჩუნობს ღამე...
 მთვარის ეკრანზე მე გხედავ მუდამ...
 რა ხელმა უნდა აილოს ნეტავ,
 რომ ვერ დასძალავს
 ისეთი გუნდა?!
 ისევ გამისხლტა თვალთა მიმინო
 და
 შენს ფანჯარას
 გარშემო უვლის, —
 — ყველაზე დიდი სასაფლაოა
 გული!



ბეჟან ხარაიშვილი

* * *

მომიახლოვდი, როგორც არასდროს,
 მომიახლოვდი!
 — ვყიდი ვარძიას,
 — ვყიდი ხერთვისს,
 — ვყიდი არხოტს და
 — ვყიდი ხოშარას...
 მე აღარ მინდა თქვენი ლიბანი,
 ისრაელი და მთელი კამბოჯა,
 მე საკუთარი დარდი გამბოჭავს,
 მე საკუთარი ბოლმა მომშხამავს,
 შენ კი ჯიბეზე ხელებს იფარებ.
 მე ამიტირდა მუხრანი... ანა...
 მე რომ გავყიდო, იყიდი განა?
 მე რომ გავგიჟდე მომკლავდი განა?
 მე თვალუბდათხრილ დიდ ფრესკებს
 გიცვლი,
 მხარჩამოკვეთილ ამ ხერთვისს გიცვლი
 იმ პირველადქმნილ საოცრებაზე.

* * *

ცა რომ მტრედისფერობს,
 ტყე რომ ფერი-ფერობს,
 მზე რომ ნისლის ყანნებს ეტანება,
 ბუჩქთან წამოვწვები
 სადმე ცვარიანში
 ლექსებს დავაპურებ ნეტარებით!
 უბეს გამიქექავს
 ქარი თიბათვისა,
 გულში ჩამეტკობა პირველყოფლის,
 რითმებს გამოაკრთობს
 წვეთთა სინაზეში
 და მზით გადაფერავს
 მწვანე მოლი,
 წყარო სისხლს გადუსხამს
 ლელის ცისფერ ვენებს
 და ძმას ჩაეხვევა
 ძმადნაფიცი,
 ამ მთებს ვენაცვალე,
 ამ ტყეს ვენაცვალე,
 მეტი რაღა დამრჩა დასაფიცი!
 ერთი გაიხედე ქარი რა დღეშია,
 როგორ გადალოკა არე-მარე,
 ეს შენ გიმღერიან ზეცის ასულები
 მუხავ, ჩამუხლული, გაიხარე!

გაზაფხული

მზესთან
 იანვარში შენათვალ მიჯნურობას,
 მწვერვალებზედაც უარყოფს თოვლი
 და ისე თეთრად
 და იმგვარი სიჩუმით კვდება,
 რომ შინდის კვირტებს გული უსკდებათ.
 რა დროს სიკვდილია,
 კიდევ ერთგან გაჭრიან მიწას...
 ჯერ უნდა მომჭრან მარჯვენა და
 სული მომთხოვონ...
 მწვანე შუქნიშნად ინთებიან
 გზაზე ხეები,
 ეს იმას ნიშნავს, გავიარო,
 — ნინ მამულია!

* * *

ფულისთვის კი არა...
 განძივით კი არა...
 ხარკისთვის კი არა...
 ხათრისთვის კი არა...
 ალაჰს ემსახურა ძამა ქართველი
 სად არ იარა, —
 სად არ იარა, —
 სად არ აწვიმდა, —
 სად არ ათოვდა, —
 არ იკარებდა ქართველი სათოფედ!
 ენატრებოდა მცხეთა და მარტყოფი,
 გულმა ვერ გაუძლო მარტყოფნას,
 თმათა სითეთრე თმის წვერით ივარცხნა
 და მამულს შესწირა საკლავი კი არა, —
 სხვა მკლავი კი არა, —
 პაატას მხრებზე დაკლული სიცოცხლე.



გულნაზი ხარაიშვილი

მეუღლე

ისევ შენ გელი... უნდა მოხვიდე,
ყური დამიგდო და მომისმინო,
გაყინულ ხელზე, ხელი მოგკიდე,
გითხარ: ტკივილი როგორ ვითმინო.
შენ გელოდები კვლავ კიდით — კიდე,
უსაზღვრო დარდი თავისკენ მძირავს,
თურმე ჩაგიტყდა სიცოცხლის კიბე,
მე კი მგონია ლამაზად გძინავს.
მას შემდეგ მხვდება ცრემლის ნისლეები,
მდის ნიაღვარი... განცდები მტანჯავს,
დრომ არ მიშველა, მათოვს ფიფქები,
ტკივილის ფრთილებს ვართავ და ვართავ.
ნაღველი ჩრდილად სულ თან დამყვება,
შენ კი გასერავ ღრუბლებს თქორიანს,
თუმც მოგონება მეამაყება,
იქნებ იქეცი ლამაზ თოლიად,
ხშირად ვტირი და ვიღვრები წვეთად,
ლამის სიზმრები შენს თავს მახსენებს,
მალლა თუ ფრინავ მშვიდობის მტრედად,
ცოტა ხნით ჩემთან ჩამოისვენე.

დედა სამყარო

კვლავ შემომესმა ხმაური ღელის,
ზეცაც მგონია წვიმას აპირებს,
თითქოს ეს წყალი შავ ღრუბლებს ელის,
რომელიც მთებმა გაინაპირეს.
აქვს კანონები თავად ბუნებას,
თანაც მკაცრი და დაუზოგავი,
ხან მალლა მეხი დაიგუგუნებს,
ხან ზვავი მოდის კლდიდან მცოცავი.
გთხოვ და მოვითხოვ, დედა სამყაროვ,
მეც განაჩენი გამომიტანო,
იქნებ ტკივილი უკვე მაკმარო,
და სიხარული გამომიგზავნო.

არ გაბედო

ჩემს გადადგმულ ნაბიჯს, სულ არ მივტირი,
კვალს დავეძებ, სადაც შენ გაგივლია,
მე ცეცხლი ვარ, გაგანია, მიფრთხილდი,
შემისწავლე, როგორც წმინდა ბიბლია.
არ გაბედო ჩემი სულის სიხინჯე,
რადგან გულში შენით გაზაფხულია,
მაშინ გირჩევ, კლდის ნაპირთან მიხვიდე,
დაინახავ ხრამი ამოვსილია.
შეშფოთდები... როს იხილავ წამებულთ,
ლაღატისთვის კუპრის ალში იწვიან,
შენც სიცოცხლეს დაამთავრებ წვალეებით,
ღირსიაო... დამიჯერე იტყვიან.

მამული, ენა, სარწმუნოება

მამულს ვუყურებ, ო, ძლიერ დაღლილს,
ის მილამაზებს ფიქრს და ოცნებას,
მას ვუძღვნი ლექსებს და ცრემლებს ვალვრი,
ვით სილამაზეს და საოცრებას.
ქართული სიტყვის ანდამატები,
მახვილზე მჭრელი, ხანაც თილისმა.
მადლით მოსილი უფლის ხატები,
გულში ჩაიკრა დედა თბილისმა.
ენა რად მინდა მინის გარეშე,
ჩემი მამული მტერს რად აოცებს?
წელში გაგვწყვიტა უცხოთ თარეშით,
ჰქმენ ისევ მადლი... ღმერთო დაგვლოცე.
მე ჩემი რჯული უნდა ვინამო,
რომელსაც ჩემი ფიქრი მიჰკვივის...
სიყვარულისთვის აღარ მანამოთ,
ნურც ცეცხლში დამწვავთ შუშანიკვით.

ძირულისპირი

ყაყარობით მოფენილა
ძირულის პირი,
ხმალი ქარქაშში
ჩაჟანგებულ - დადუმებულა,
საიმერეთოს წინაპრებო,
ნარსულში ვყვირი,
ჩვენი მინები მტრების ხელში
გარინდებულან.
იქ „მოდინახეს“ ზეციური
ადგათ ნათელი,
აუ, რამდენი დაგიკარგავს
სამშობლოვ გმირი,
ერმა დაგინთოთ სამუდამო
ლოცვად სანთელი,
სოხუმს და გაგრას ტირის,
გლოვობს ძირულის პირიც.

მენატრები

მენატრები, საოცნებოვ მენატრები,
გზას მინათებ ლამეული მთვარის მსგავსად.
ჩემს ცხელ ცრემლებს მწვავე დარდად ემატები,
დაგეძებ და ვერ გპოულობ, არ ხარ არსად.
შენს ლოდინში დაღლილი და დაქანცული,
შენს ტკბილ ალერსს და ტკბილ სიტყვას ისევ ველი,
სიყვარული, როგორც ხმალი გაბასრული,
ჩამეც გულში და წამალიც რას მიშველის.
კვნესის სული, მომხვევია ეჭვის მუმლი,
მონმე არის უბრად მდგარი ეს ჭადრები,
უშენობით ყველა დღეა წამებული,
სიცოცხლე ხარ! ამიტომაც მენატრები.

გულნაზ ხარაიშვილი

ტატა ახალაია — დიოსკურელს

ტ—იტებს დაგიკრეფ გაზაფხულზე, კონით მოგართმევ,
ა—გიფაქიზე სულის კედლებს, ფაქიზო ქალო.
ტ—ირი აფხაზეთს... გახსენდებით, დარდს თავს ვერ ართმევ,
ა—ხლოს დავდგები, გაგიღენავ ტკივილის კალოს.

ა—სჯერ რომ მომკლან, მეგობრისთვის ღველფში დავდნები,
ბ—ო, ჩემო კარგო, ერთგულებით ვიცავ ჩემიანს...
ა—მას გპირდები, სიდუხჭირეს გავუძეკლავდები,
ლ—ოიალობა დამიჯერე, არა მჩვევია.
ა—ბა, მამ ერთად, დრამატურგო, კარგო მწერალო,
ი—ცის ეს ღმერთმა, საქებს ვაქებ, გამოგიტყდები,
ა—საკიც გშენის, ხელოვნების დიდო მწვერვალო,

დ—ად გინამე და ჩემი სითბო გესმის სიტყვებით.
ი—ცინის გული, რადგან შემხვდი ღვთით კურთხეული,
ო—მის ჭრილობებს უმკლავდები, უძლებ ნატყვიარს,
ს—ოხუმი გელის, დღეები გაქვს აქ უფერული,
კ—ივილი ხმათა, სისხლისფერი, ზღვას რომ ატყვია.
ე—ნმინდესთან ჩვენ შეგვახვედრა დიდმა უფალმა,
რ—ოგორ გულწრფელი იყო მაშინ, იქ საუბარი,
ე—რთად ვიბრძოლოთ, რომ არ გვავნოს კვლავ ცივმა ქარმა,
ლ—ოცვით ფიცი ვთქვათ და არ ვიყოთ მტერთან უბარი.
ს—იცოცხლევ ჩემო, ფიქრიც არ ღირს უღირსის წამად,
ნურც ნაამაგარს გადაითვლი თითებზე ხელით,
ღმერთმა მომგზავნა, ალბათ, შენთან ჭრილობის წამლად
შემოგეცხები მალამოდ და გწამდეს გიშველი!

ოქრო რად მინდა

ზღვად ჩამიგროვდა გულში ლექსები,
ტალღა მოასკდა მკერდის ნაპირებს.
ლექსით სუყველას გეალერსებით...
და... საჩუქრებსაც ლექსით ვაპირებ.
პრანჭიკელებმა იცინეს ჩემზე,
ათამაშეს კუნთით ბეჭები...
პოეტიაო ამბობენ შენზე,
აბა, გვაჩვენე შენი ბეჭდები...
ოქრო?... რად მინდა, განძი ლექსია,
ხან ბაჯალოა, ხან მზე და მთვარე,
ის მტევნებით ჩემში ასხია,
თქვენი პასუხი აქ დავამთავრე...
გადახარხარდნენ... დღეობა იწყეს,
ერთ მასად იქცნენ კაცი და ქალი...
გულისნორები ველარ გაიყვეს,
დაბარბაცობდნენ ქუჩაში მთვრალნი.
გადამესვენა მკლავებზე მთვარე,
მომეფაქიზა გადაღლილ შუბლზე,
მითხრა: შენია ეს არემარე,
და მიმანიშნა ჩემს მდიდარ სულზე.

ცოტნეიდელო ციდან გლოცავს დიდი უფალი (ნუგზარ ნაღარაიას)

შენ უმკლავდები ცივ ქარსა და თოვლიან ზამთარს. . .
ღვთის გზას ადგახარ იფერფლები სიკეთის ალით.
არ უშინდები ქარბორბალას, ერევი აფთარს. . .
ცოტნეიდელო, მიტომ გლოცავს ციდან უფალი.

ხელგამონვდილი

ხელგამონვდილი წინ, რომ შეგხვდება
და კრძალვით გეტყვის: „დამეხმარე“,
სირცხვილის ალი წვავს და ედება,
ზიზლით ნუ ეტყვი — „გამეცალეო“.
იქნებ არა აქვს თვით წამლის ფული,
და მისციემია დარდსა და გლოვას,
ვინ იცის როგორ ატკივდა გული,
„შემინყალეო“... როდესაც გთხოვა.
იშვიათია, პოეტს რომ ჰქონდეს,
შემირცხვენისხარ... მცირე არ მისციე,
შიმშილით გული რომ შეგიღონდეს,
დაუხმარებლად არ გამოიქციე.
უკანასკნელი თეთრი გაიღე,
უსულგულოს კი არ გარქმევ პოეტს.
მცირე ნალველი, შინაც წაიღე,
და კიდობანში შეგიშვებს ნოე!

ჯემალ ხარაიშვილი

გამაოცე... ცრემლები, რომ დაგინახე,
წამწამიდან ღვართქაფად შენ გდიოდა.
შენი სევდა მოფრთხილებით შევიწახე,
რადგან ერის ტკივილებიც გტკიოდა.
ლექსი ვთქვი და აგეჯინჭრა სახის კანი,
ხის ტოტს თოთო ფოთლები, რომ ცვიოდა,
აფხაზეთში მოწყენილა დილის ცვარი
ამ ყველაფერს შენი გული ჩიოდა.
ჰოდა მიტომ ჩაგიცვია ჭირხლის ქურქი,
ცივ-ქარბუქს კი რას გაუძლებს ჩიორა.
ცაზე ღრუბლით აღარა ჩანს თეთრი შუქი,
ველარ ირჩენ დამწვარ ადგილს იოლად.
რალა მექნა მწუხარების გადამიკიდეს,
როს გხედავდი ტკივილებით ნატანჯს...
ახლა უკვე აღარ ვიცი სად წავიდე,
მინდა ღმერთმა შემისრულოს ნატვრა.
თვალის წვეთი არ დაეცეს თოთქო ყლორტებს,
რადგან ყველას ტკივილებით ვკვნესი,
ნალვლიანად გადაყურებ ბალს და ყლორტებს,
უთქმელადაც ყველაფერი მესმის.

ღვთით მოვლანილო ღვთით კიღურაქას

შემფასებელო, შენ ჩემი კალმის,
წმინდა სული გაქვს, ღვთით მოვლანილო,
სიტყვები მინდა მოგიძღვნა კრძალვით
და ლექსი ყანწით დაგაღვიწიო.

ფიქრით შევეუთვლი ცის ანგელოზსაც,
ხატებთან ვიტყვი ლოცვით ვედრებას,
მადლის მთესველზე შევთხზავ ლოზუნგსაც,
თუ კი კალამი არ დაბერდება.

უფალი ხედავს ავსაც და კარგსაც,
შენ სიბრძნის ღვინოს ყველგან რომ წურავ,
ვიცი, აღირსებ ჩემს ჟურნალს დარს და
ვიცი, სიკეთით ცას გადახურავ!

გულნაზ ხარაიშვილი

ბაბიჭირღება

ბატონობას იოლად ისწავლიო,
გოეთეს უთქვამს. . .
გონივრულად მართვას,
სხვა ნიჭი სჭირდება.
შენი ნაბიჯი უაზროა. . .
ისევ მე მთუთქავს,
ფუყე თავთავთან, მეცოდები
გაგიჭირდება.

ჩემო საქართველო

ცრემლებს ვაფრქვევ საქართველო,
რადგან გასევია მტერი.
ციტრუსებში სხვები რთველობს,
ბორიყობს ტყვიის მტვერი. . .
ვნუხ. . . შვილებიც გაგეფანტა,
შენს მინებში სხვა ბატონობს.
საზღვრებს მოსავს სევდის ფარდა,
ტკივილები რით ავნონო.
შენს ხვავრიელ უბე კალთას,
გაუზრდია თაობები,
ახლა დგანან უცხო კართან,
გაგიმრავლდა აქ ობლები. . .
ვხედავ უკვე გაგიჭირდა,
ხანჯალს ვლესავ ორპირს გრდემლში.
იმედებით ცას მოვჭედავ,
იქნებ გაიმართო ნელში.

ერთხელ თუ მინაც

ერთხელ თუ მინაც,
ამ ჩემს სულში შემოიხედავთ,
ყველა შემამჩნევთ,
რომ სითბოთი ვარ შემოსილი,
ვეტრფი სიმშვიდეს. . .
მიყვარს ყველა,
მტერს სიტყვას ვბედავ,
სიკეთის ნერგად,
სამშობლოსთვის
ვარ ამოსული.

თუმც ჩამცვლლონ ამ გადადგმულ
ნაბიჯისთვის
მინაც ვაქებ ყველა იმას,
ვინც ღირსია. . .
დროს არ ვხარჯავ. . .
ბოროტსა და აჯამისთვის,
უსამართლოდ სიტყვის
ბომბებს რომ ისვრიან. . .

თამარ მეფის შესადარო

(თამარ ჯაჭვადეს)

სულში ოქროს სხივი გიზის,
ცდილობ ყველა გაახარო. . .
ნაბიჯებს დგამ კეთილ მიზნით,
თამარ მეფის შესადარო.
სილამაზეს, რომ ვუყურებ,
ლექსი კალამს ეფეთება.
ჯანმრთელობას გისურვებ და. . .
მერე ლექსად აფეთქებას.

ციცინათელო

(ციცო სულაძეს)

ცის ვარსკვლავით აბრწყინდი ჩემში,
იის სურნელით ნამში დამათვრე. . .
ციცინათელო. . . სულეთის ფერში,
ორი წუთი, რომ პოეტს დამითმე,
სევდას უჩუმრად სითბოთი მაცლი,
უფალი ხედავს ამ მადლს ზეციდან.
ლოცვით, ჩურჩულით, სიკეთეს მარცვლი.
ამიტომ ლექსშიც აღარ აცივდა. . .
ძირძველ ადათი შენში ყვავილობს,
ენძელაც შენში ამოჩიტულა. . .
სამშობლოს დარდით მუდამ დაღლილო
სიყვარული გაქვს მჯერა ტიტულად.

რად დამენდურა

არ მახსენდები, მისაყვედურე,
ფიქრით შენთან ვარ... ეს გთხოვ ირწმუნე.
ჩემო კეთილო, რად დამენდურე,
შენზე ფიქრებით ღამე მივწურე.
სუსხმა ისედაც ღამის გამყინოს,
სიცოცხლე დამრჩა ფარფატა პეპლის.
ქარი ბატივით სისინ-ყიყინობს,
მან ამაჭრელა ავდრების წკეპლით.

გული შეგინვი

გული შეგინვი ერთგულებით შეგიგემოვნე
ავვისტოს მზეში, თოვლის ფიფქებს, რომ არ ებარდნა.
ცას გატოლებდი... ღვთის რჩეული რადგან მეგონე,
იდეებიც კი შენ დაგიტმე თუ რამ მეზადა.
ეს არ იკმარე... ჩემი სისხლი ყანნით დალიე. . .
ო, რა პატარა ყოფილხარ და. . . დიდი მეგონე.
სიცოცხლის რწმენით, ტკივილები უკვე დავძლიე
გარდასულ წლებს კი შენგან ნავნებს, მწარედ ვიგონებ.

სავალ გზაზე

სავალ გზაზე ღველფად შემხვდი,
დამიფუფქე ტერფი,
მტკივა, მაგრამ ჩემს სატკივარს
შენ არასდროს გეტყვი.

იამზე ჭელიძე

ბალში შეგიხმო მუზამ ღვთიურმა
 და მონყალებამ ისევ ციურმა,
 შენს კალამს დიდი შუქი მოჰფინა,
 ვარდ-ყვავილებმა გიგრძნეს დობილად
 და გაზაფხულმა ჩაგაცვა ფერი,
 რის გამოც ახლა ხალისით მღერი,
 რადგან გასურს ყველას გაუთბო გული,
 არავინ შეგხვდეს ან დაჩაგრული.
 და გაზაფხულის სურნელით ხატო
 ყველა სტრიქონი, ლამაზ დროს ნატრობ.
 ვგრძნობ რომ გაგყვება სურვილი, ნატვრა,
 ყველა ინამებს შენს სიტყვას მართალს...
 და აი ფიქრი ფიქრს ემატება
 და ანგელოზის გამოცხადება
 კვლავ ნარიტაცებს იმ ძველ იარას,
 რამაც ხანგრძლივად დროში იარა.
 შენ გადაინერ პირჯვარს ხალისით,
 სიონის ზართა რეკვა გაისმის,
 იგრძნობ, რომ შენთან მაღლი მოვიდა,
 შემდეგ დრო უფრო მეტ მაღლს მოიტანს
 და ხელაპყრობით კვლავ იწყებ ლოცვას:
 ახლავე, მალე, არა გასურს მოცდა,
 ეკლესიასაც თუ მიაშურებ,
 შენ ღვთის ნყალობას დღეს შეასრულებ.
 გალობის ხმებით ტაძარი გიხმობს,
 სავანე არის სულების, ის ხომ...
 მეც შენთანა ვარ, შენი მეგზური,
 შენზე ღვთიური სხვა ვინ მეგულვის!
 ისევ სანთლების ციმციმში ლექსი,
 ტანსხმას იწყებს და წმინდანთ ხმა მესმის...
 სიამე მოდის, შენც ეს გინდოდა,
 ყოველს მშვენიერს ხატავ მიმნდობლად.
 ყველა სიკეთე სულში შემოდის,
 რაღა თქმა უნდა გარიყე შფოთი.
 სიამის კარებს მეც შემოვალე,
 გავიმეორებ შენსავე ნამღერს,
 სიყვარული და სინმინდე ერთად
 ჩვენი რწმენაა, ხმამაღლა გვეთქვას!

ჩემო ჭკვიანო აზრთა განმრიგევ,
 მომიახლოვდი, ხომ ხედავ, ცივა,
 ჩემს ყოველ ნაბიჯს უმალ გაიგებ,
 ხმელეთიდან მაქვს აზრი თუ ციდან.
 ხედავ, ჩატეხილ კიბეზე ვდგავარ,
 საიდან მოდის ყოვლის სათავე,
 ქარიშხლისაგან გადაღლილს ვგავარ,
 ამოკვნესასაც ველარ ვათავე.
 რადგან შესცივდათ ადამიანებს,
 ღამეა გრძელი, ვინ დააპურებს?
 და ყველაფერი რად იგვიანებს?
 ლოდინი უხმობთ დიდ დანაპირებს.
 ჩემო ჭკვიანო აზრთა განმრიგევ
 ერთად წავიდეთ, მითხარი რამე,
 ზრახვანი ჩემი უკვე გაიგე,
 იქნებ ეშველოს დროს, განანამებს.

ფრთიანო ლექსო

ფრთიანო ლექსო, შენ საალერსოდ
 მოსულო მარად, ღვთის შუქი გფარავს,
 იცან გულები დაჩაგრულები,
 შეიგრძენ მარად, მოსულო ფარად.
 ხარ მშვენიერი, ღვთისა იერით,
 ერთობ ძლიერი და ბედნიერი,
 ხალისის მფენო, ღრმა სიტყვავ ჩვენო,
 აზრო ნათელო, ფართედ სათქმელო,
 ყველგან იარე, იბედნიერე.
 დაჩაგრულები მიეც ულევო,
 სიცოცხლის ეშხი შეიგრძნონ შენში,
 აზიდე სული და მიეც სურვილს
 თავისუფლება და ღვთის სუფევა.
 შესვი ნეტქარი, რაც დროში არის,
 იარე ნინ-ნინ, შენ როგორც უნინ
 გიყვარდა მარად, ჩვენს გასახარად.
 გაგვიღე კარი, სადაც მზე არის,
 მომართე ქნარი შენ საოცარი,
 შემოდი ლხენით, გაჰფანტე ბინდი,
 მაღალი სიტყვა რაც შენგან ითქმის,
 გრიალით ტაშის, კვლავ ფრთების გაშლით,
 გააძლიერე, მედგრად იარე.
 ჭექე ქართულად, შენ შემართულად,
 ასნიე ჭერი, იგრძნონ რომ ვმღერით.
 თავისუფლებავე, შემოდი ახლოს
 იგრძნოს სუყველამ შენს სულში ვსახლობთ.
 ნაპერწკლიანი, სიტყვა მზიანი,
 ღვთის ანაშუქი, სიცოცხლეს გვჩუქნის.
 კვლავ რეკავს ზარი, გააღეთ კარი,
 ნათება არის ან საოცარი.
 გაფრინდი სიტყვავ,
 შენ ზოგჯერ სიტყვაც
 ხარ ქარიშხალიც და გარიჟრაჟიც.
 ახლა მზიანო, ომახიანო
 ვგრძნობ შენი სუნთქვა წმინდაა, სუფთა,
 შემოაშუქე, ხიბლი გვაჩუქე,
 ლექსო დიადო, მსურს რომ იარო
 ღამაზ ნაბიჯით, ყველა დაგიცდის.
 სინმინდის მფენო და სიბრძნევ ჩვენო,
 იარე დროში და შენი მოსვლით,
 რბიან ყვავები, ჩვენ ავყვავდებით.

ამდენ დაბურულ ჰაერს ვაშუქებთ,
 ამდენ უიღბლო წამებს ვუმღერით,
 დროვ, სიხარული ახლა გვაჩუქე
 და ნუ ჩაივლი ასე უღმერთოდ.

გულნაზ ხარაიშვილს

ნათესაური სული შევიგრძენ
 შენში, მაღალი და უწმინდესი,
 თითქოს ახალი სხვიით შევივსე,
 მესტუმრა წამსვე მღერადი ლექსი.
 ვიგრძენ, თვითონვე ხარ წყარო ლექსის
 და შენს სტრიქონთა სიღრმენი მესმის,
 გამორჩეულად ვკრეფ მარგალიტებს,
 ეგ გული, სათნო, რამდენ ხმას იტევს!
 მსურს, რომ გინოდონ შენ ოკეანე,
 შენ, სიყვარულის ღრმად მოტრფიალევ,
 შენ სიხარულის ხარ კარგამღები,
 დროის ტკივილის უხმოდ გამგები.
 მხატვრული სულით აშუქებ ყველგან,
 შორეული გაქვს ეგ ბრძნული ხედვა,
 ჩემშიც შეიჭრა შენი აურა,
 დამეგობრებას მეტი რა უნდა?!
 გეხმაურები ამ მკრთალი ლექსით,
 რადგან გამომყვა შენი ალერსი,
 მშვენიერებავ, გაჰყევ დროს ხანგრძლივ
 და სიყვარულის იარე ხანძრით.
 შენს ლამაზ სულში მარად მზე ერთოს:
 ბედნიერი ვარ ან, გეთქვას, ღმერთო,
 გაჰყევ ბოლომდე ამ საუკუნეს,
 ლამაზ ცხოვრების ტანსხმას უყურე.

ადამიანებს მივხედოთ თბილად
 არა სიტყვებით, ლამაზ ნაბიჯით,
 მაშინ წყალობა გვექნება ციდან,
 წარმოვაჩინოთ სახე ნამდვილი.
 რა ხმაურია, გახედეთ გარეთ,
 ტკივილიანი ხმა ესმის კარებს...
 ობოლთა კენესა გაისმის ისევ,
 როგორ გვექნება შენ სიხალისე.
 გაეც, საბრალოს მოსწმინდე ცრემლი,
 დღეს გაუმართე დამაშვრალს ხელი,
 ხვალ იქნებ მეტი მოგცეს უფალმა,
 გახედე მოყვასს და დროს ნუ კარგავ.
 ღმობიერება და სითბო კვნესის,
 დროში მიხედე და უკეთესი
 რალა იქნება გულს თუ გაუთბობ
 და მცირე საზრდოს მაინც დაუტოვ.
 სიცივემ როგორ დაგვრია ხელი,
 რა სიღრმეებში წავიდა ხედები?
 ოი, ცხოვრებავ, გეყო ეკალი,
 რას ფიქრობს ახლა ღმერთი ნეტავი?!
 ვფიქრობ დაგვეყურებს ნაწილ-ნაწილად,
 ზოგთან სითბოა, ზოგთან განვიმდა,
 სათნოება კი მაინც ერთია,
 ის ხომ მთლიანად შენი ღმერთია...
 და მივყვით ამ გზას ლოცვით, ვედრებით,
 სასონარკვეთას ნუ მივეცემით,
 ყველამ ვისწავლოთ სიკეთე ფართედ,
 მაშინ უფალი ხელს ჩამოგვართმევს.

ლელა ბასილაშვილი

იმარადისებს ქართველი ერი

*„ჩვენ შეიძლება ბრძოლაში მოვკვდეთ,
 მაგრამ არც მაშინ ვტოვებთ სიცოცხლეს...“*

შენ გარდასხვავდი... ლექსებს ვნებიანს
 აღვივებს სული სიკვდილს უჩვევი...
 შენს ბარდნალაში იბარდებიან
 კვლავაც ატმები და ალუჩები.
 კრწანისში ისევ იღვრება სისხლად
 ყაყჩოების მღელვარე ალი...
 მტერს დაემსხვრევა მესხად და რისხვად
 არაგველების ელვარე ხმალი.
 დუქანში კვლავაც სტუმრობს ნიკალა
 და „ნარაფს“ ზეცის ფერებით ხატავს...
 შენ ტანი ელვით გადაგირკალავს
 და ლექსთა კრებულს ანგელოზთ ატან...
 კვლავ ილიმება სივრცე დილის მზით,
 ხან ავი ქარიც ქრის სატილო...
 ზეობს ბებერი შენი თბილისი,
 ჩვენც რუსთაველზე დავხეტილობთ.
 ვითარც შენ, ვდაფნავთ პოეტთა ორდენს
 და ცრემლებად ვღვრით მიმწუხრის ლოცვებს...
 ჩვენც „შეიძლება ბრძოლაში მოვკვდეთ,
 მაგრამ არც მაშინ ვტოვებთ სიცოცხლეს.“
 სულის საამოდ შენს ლექსებს ვმღერით,
 სიკვდილის ყველა კარი ჩავრთავთ...
 იმარადისებს ქართველი ერი,
 სვებედნიერად, ამ ქვეყანაზე.

მხოლოდ ოცნებას ვპადავ

მსურს სანადელი გაგანდოთ,
 დარდს, ფარულს, ფიქრი ერთვის...
 ნეტავ ამ ბავშვურ ოცნებას
 თუ მაპატიებს ღმერთი?
 არცა მეხილა მსგავსი რამ,
 არც სმენით გამეგონა...
 ვითა შესძელი, გექციე
 ბრმა სიყვარულის მონად?
 სევდა ცრემლებად იღვრება,
 თვალთაგან მონვიმს თქეშად...
 ვითა შესძელი ეს გული
 გექცია გასაგლეჯად?
 გაყოფილია ეს სულიც
 და ლეღვას ველარ ვმაღავ...
 ეს სიყვარული შენდამი
 ნუთუ შემენთო ალად?
 ო, არა! არ ვცნობ სიყვარულს,
 მხოლოდ ოცნებას ვპადავ...
 ლექსები მომძალეობია
 სიყვარულად და ბედად.
 საიდუმლო ხომ გაგანდე,
 ფარულ დარდს ფიქრი ერთვის...
 ნეტავ ამ ბავშვურ ოცნებას
 თუ მაპატიებს ღმერთი?

არა გნერ მირზა!

*„ნუ მწერ, რომ ბაღში აყვავდა ნუში...“
მირზა გელოვანი*

ორთაჭალაში შევჩერდი გუშინ,
მიდამოს კაბა ჩაეცვა თეთრი,
ო, რა საოცრად ჰყვოდა ნუში,
რა სასწაულად მზეობდა ღმერთი.
შენ გამახსენდი საოცრად თბილი
და ჩემი კბილა, ძვირფასო მირზა!
შორეულიდან ვხედავდი თბილისს
და ლექს ვუძღვნიდი გაზაფხულს მისას.
უშენოდ რარიგ მწუხარობს მტკვარი
შუქად აკლიხარ თბილისურ ფერებს...
ბრძოლის ქარცეცხლში სიკვდილთან მდგარი
დარდსა და ტკივილს ლექსად ამღერებ.
მოდის ჩემთან, როგორც ზმანება
ვით გაზაფხული კრძალულობ თითქოს...
და მთანმინდაზე მზის დავანება
ახლაც ნააგავს ელვარე ხვითოს.
კვლავ თბილისური აპრილობს ზეცა,
აფეთქებულა სივრცე ნუშებად...
შენს სტრიქონებთან სული გას კეცავს
და უშენობა ეხამუშება.
ამ ზეიმობას გულისას მირზა
შემოხვევია სევდა მარწუხად...
ქართველთ მოქცეულს მტრისაგან ხიზნად
რა გამოუღვეს დარდს და საწუხარს.
დაუბრებულა სიონის ზარი

გლოვობს გაზაფხულს გული ჯავრილიც,
მამულის ბედით კვლავ ოხრავს მტკვარი
ბებერ მეტეხტან როცა ჩაივლის.
უჰ, წამცდა თორემ... არა გნერ მირზა,
გულს რომ ტკივილი ღარავს ხნულებად...
აქ შენი სული მზეობს ფაქიზად
და თბილისს ამკობს გაზაფხულებად.

იქნებ არ ღირდა...

*„მე არ ვწერ ლექსებს, ლექსი თვითონ მწერს“
ტ. ტაბიძე*

ო, როგორ მინდა დავწერო ლექსი,
შესდექო, ბევრჯერ გულისტქმა მესმა...
რამდენი სიტყვის სიეშხე შევსვი,
სჯობს იქნებ თავად დამწეროს ლექსმა.
სჯობს ყველაფერი დავტოვო ისევ
და მწუხარება მივანდო ფიქრებს...
თუ სიყვარულით ამ გულს ამივსებ,
დე, გულმა თავად გიმღეროს იქნებ.
გიცქირო იქნებ სიტყვაუთმელად,
შემოფეთებულს თვალეში დიდხანს...
და უფრო ნათლად, უფრო გულწრფელად
სათქმელი იქნებ თვალეშა გითხრან.
ველარ ვწერ ლექსებს და დუმილს ვრჩეობ
დავცქერი ფურცლებს თეთრად გადაშლილს...
ო, მაპატიე, ბატონო ჩემო,
„იქნებ არ ღირდა თქვენთან თამაში?“

თინიკო ხაბურზანია

შვილავს

მე მხოლოდ ისლა შევძელი, წვეთი წინაპრის სისხლის,
შემოგინახეთ და ახლა ის თქვენს ძარღვებში მიდის.
და ესეც თქვენთვის შევძელი, გმირი წინაპრის ძვლების,
თაყვანისცემის პატივი დღემდე, რომ ვზიდე მხრებით.
მიგროვებია ამ ქვეყნად, არა ოქრო და ვერცხლი
უძვირფასესი განძი შვილებო თქვენ ხართ ჩემთვის.
მას შევალე ჯანი და ახალგაზრდობის წლები,
რომ ბოლოს ჯილდოდ მიმელო ნაღდი კაცობა თქვენი.
რომ გაგაჩინეთ ქართველად ტვირთიც აკიდეთ დიდი,
ღმერთმა გაძლება მოგცეთ მისი ბოლომდე ზიდვის.
არ გაიმარჯვოს თქვენს გულში ორპირობამ და შურმა,
სიკეთის ქმნაში იცოდეთ აღარ გიმტყუმნოთ მუხლმა.
გაუფასურდა ღირსება და სიმართლეს დღეს უჭირს,
მე იმ დროისთვის გაგზარდეთ, კაცს კაცობა რომ უჭრის.
საფლავიდანაც იცოდეთ მე ამოგძახებთ მუდამ,
სახელი იყოს საზომი თქვენი კაცობის უნდა.
არ ჩავთრიოთ ჭაობში ტკბილი ცხოვრების მახემ,
კაცი ღირსებას და პატივს ქვასავით ძირს რომ დასცემს.
სიყვარული და საკეთე ბლომად დათესეთ ირგვლივ,
რომ თქვენს შვილებში ნაყოფი მისი მოიმკათ შვიდგზის,
იმ სისხლის წვეთმა, რაც ერთხელ შემოვინახე თქვენში
დე! იჩქრიალოს, იფეთქოს თქვენი შვილების მკერდშიც.

თეონას - ჩემს რძალს

შენ მერცხალივით შემოფრინდი ჩვენს გაზაფხულ-
ში,
სახლი იღვიძებს ყოველ დილა შენი ჭიკჭიკით.
ასაშენებლად სიყვარულით გამოთბარი ბუდის,
სხვა არაფერი – ჩვენ გვჭირდება შენი ღიმილი.
სიხარულს გვჩუქნი ყოველ დილა შენი იმედით,
ყვავილივით ვკრეფთ და ვკრავთ ლამაზ თაიგულე-
ბად.
გურიის მთიდან მოფრენილმა უცხო ბუდეში,
ფრთებით სიკეთე ჩამოზიდე ჩვენთვის უღვევად.
ფერი იცვალეს თითქოს სახლის კედლებმა უცებ,
გამოიხედეს ნაპარწლებად შენი თვალების
და მხარ – თეძოზე განოლილმა ნაღველმა უკვე,
გუდა აიკრა მიილია უცხო მხარეში.
პატარა კერა გაგვითებ და გაგვილამაზე,
შემონახული გაძლებით და დიდი წვალეებით,
მაგრამ ამ კერას მხოლოდ ერთი აკლია რამე,
ყოველ – ხივილი აყრუებდეს შენი ბარტყების.

ავტორი თავის ვინაობას არ ამხელს და ლექსებს უძღვნის ეკატერინეს

წმინდა ცრემლები

წვიმის წვეთების მოლოდინში გადაღლილა ტანჯული მინა.
საკურთხეველის წინ დაჩოქილი ევედრება მხევალი წმინდანს,
მსურვალედ ითხოვს რომ წყალობა მიიღოს ციდან,
ცივ ქვაფენილზე მისი ცრემლი ეშვება წმინდა.
მისი ცრემლების შემხვედარე სატანა გმინავს,
მას დედის ცრემლის ეშინია ყველაზე მეტად.
დედის ლოცვას კი ის ვერასდროს ვერაფრით იტანს,
უფრო თუ დედას დედალვთისა იფარავს მისგან.
წმინდა ცრემლები ანგელოზებს ზეცისკენ მიაქვთ,
მხევალი წმინდა სიყვარულით მიაღწევს მიზანს.
ამ სიყვარულით უფლისაგან მძიმე განსაცდელს იტანს.
ის ხომ მორჩილად ელოდება წყალობას ღვთისგან.
ამ ცრემლებისთვის იგი ჯილდოს მიიღებს ღვთისგან.
მისი ლოცვები დედალვთისას უფალთან მიაქვს.
უფალი მისთვის გაიმეტებს მომავალს მზიანს
სანუკვარ ნატვრას აზიარებს ნათელს და დიადს.

ასე მეგონა

ასე მეგონა, სიყვარული არ მოკვებოდა,
ასე მეგონა, სიტბო უფრო დაგროვებოდა.
ვხედავდი თითქოს ანგელოზი თავს მევლებოდა,
ფრთებით მიცავდა, არასოდეს მიმატოვებდა.
მაგრამ სატანამ სიყვარული გამიჩანაგა,
სიტბო წამართვა, შემინგრია გულის კამარა.
ანგელოზს ფრთები მოამტვრია, სადღაც დამალა.
იმედი, სიტბო სიყვარული დამისამარა.
დავდივარ მარტო, ტკივილის და დარდის ამარა.

მერი თამაზაშვილი

გავიხსენებდეთ მიმქალ სახეებს მარიტას ტაგუდადებულ სიყვარულს

რა აელვარებს ბრონეულის ბუჩქს,
ან რად უკიდებს ცეცხლს საკარეთოს?
იქნებ ჩამქრალი ეს სიყვარული
ფოსფორის მსგავსად უნდა აენთოს!
გოგლასთან ერთად ჟამდაკარგული
მარიტას სული თანაზიარობს
მისი პატარა გულის ნაწილი
პატარძელთან ხომ არ ხმინაობს?
და ბრონეულის მზისფერ ყვავილებს
ამოსულს ღობის ძირას ეულად
იმ გარდასული დროების მაცნედ,
მის გამკითხავიც ხო მარ წვეულა.
და მიუნვდომელ ოცნებას მისას
ჯვარცმულ სიყვარულს, ცრემლს უიმედოს
ნათელ სულს ცეცხლის ყვავილად მოსულს,
ბრონეულებად, რომ მარად ენთოს!
მარიტას სულის ამოძახილში
ეს სიყვარული ლამპრად კიაფობს
თვით სილამაზე გაუხუნარი
ჩვენამდე მოსვლას ხომ არ გვიანობს?

მე შენ მიყვარხარ

ვარდის ფურცლებით ნაზად ნაკეცო,
შენზე ოცნებას მე ღამეს ვუთევ.
შენ ღამაზე ტუჩებს მინდა ვაკოცო,
რომლებზეც მუდამ ღიმილი სუფევს.
ეგ თეთრი ყელი ბროლის კოშკით,
ნამოჭიმულა მაგ სათუთ მხრებზე.
მინდა გიყურო მთელი ცხოვრება,
ვენერასავით მიმზიდველ მკერდზე.
ორივე ხელი მოგხვიო ნაზად. . .
ლერწმის რტოსავით მოყვანილ წელზე.
მინდა შეგეხო წელი ალერსით,
სულ მუდამ თბილ და მშვენიერ ხედზე.
ჩემი ცხოვრება ქარიშხალივით,
დაჰქრის და ბოგავს სერიდან სერზე.
ცოტაც მაცალე ორივე ფეხზე,
დავდგები მყარად ორივე ფეხზე.
ხელში ავიყვან და ხელისგულით,
გატარებ მუდამ ველიდან ველზე.
მე შენ მიყვარხარ, მე შენ მიყვარხარ. . .
მიყვარხარ კარგო, უშენოდ ვერ ვძლებ.

ღვთაება ხარ

ვხედავ ცრემლს ღვრი,
სჯობს გულის თქმა გამიმხილო,
ღვთაება ხარ, ჩემო თოვლის
წმინდა ფიფქო,
არ მპასუხობ? . .
დაე უფლის ნება იყოს,
ყველაფერი ჭეშმარიტება,
სიყვარულმა გადაწყვიტოს.

მოლოდინი

მოლოდინი — ჩუმი განცდა, კაეშანი
ნალევნთ სანთლად გულში
ჩაველილ — ჩაკარგული
მოლოდინი — სულში წვდომა, ხვაშიადი
დიდხანს დოგმა შემფოთება
და წუხილი თანდართული.
მოლოდინი — გულის კვნესა სევდიანი,
ჩვენს პირისპირ ყველაფერი
განცდილი და დანახული.
მოლოდინი — ერთჯერ, ორჯერ და მრავალჯერ
გულთან ვალი მონდომებით
და პირნათლად გადახდილი.

გამოვერკვევი

თუ დაგვიანდა, აღარ მოხვიდე
მოუსვენარი დამიდგა ხანი
რომ ყველაფერი ამოიწურა
ნდობაც, პატივიც და კაეშანიც.
უიმედობის ჭია ღრღნას ინყებს
გულში და წამში ედება ამ სულს
სასომიხდილი ჩამიჯინდება
შემოეკვერბა ერთბაშად სხეულს.
და დაცლილ სურას დაემსგავსება
ჩემში ყოველი ამქვეყნიური
ეს ხშირად ხდება, მაგრამ სულ ასე
ხომ ვერ ვიქნები ერთობ ტყიური?
- გამოვერკვევი!

იმ ორს გადისწერას

*ვუძღვნი ნინო და ეკატერინე
ჭავჭავაძეთა სიყვარულს*

წინანდლის ბაღში ისევ ყვავილობს,
ის ორი ვარდი სიყვარულისა . . .
წარსულ დროების, ზმანებადნაქცევ
გზის მანათობლად ბედისწერისა.
ნინო მომავლით სავსე იმედებს
მონყდა ვით ციდან ვარსკვლავთა ამქარს,
ეკატერინე დედოფლად მყოფი
გვიან აუყვა გოლგოთის აღმართს.
მაინც რა იყო — თუ ბედი ერქვა
მიუწვდომელი, გზებს მათ ოცნებისა
რა გაიხსენეს, როცა დათრგუნეს.
ყველა წადილი, მძაფრ დათრგუნეს
იქნებ გაფანტეს სევდა გულისა

ჩაგუბებული ტკივილი ფიქრთა . . .
დამატობელი სურნელი ტრფობის
ველარ შეიგრძნეს ჰაერში თვისთა.
ორივე თავის ბედზე ჩიოდა
დროც გაინელა, მიჯნურთ ნახვისა
ასე უღმერთთოდ, მთვარის სადარ ქალთ
დღეები ექცნენ მარად ნატვრისა.
ჟამმა კი ფერფლად აწვია ხსოვნას
მარტო ოცნება – ნაფიქრალისა
მათთვის რომ იქცა, განგების ნება
მიუწვდომლის და შეუვალისა.
წინანდლის ბაღში ისევ ყვავილობს
ის ორი ვარდი სიყვარულისა.
წარსულ დროების, ზმანებად ნაქცევ
გზის მანათობლად ბედისწერისა!

ნუნუ მალაზონია

მონყენილი საღამო

გარეთ ქარიშხალი ჰქროდა
მძვინვარე და საამო,
ცეცხლის პირას მარტოობდა
მონყენილი საღამო.
ცამ თვალეები მოინმინდა
და ცრემლები დამალა,
შორს მივდივარ, რადგან შენმა
სიყვარულმა დამალა.

გნახე და გული მეტკინა

საცაა მზეც ჩაეშვება,
ღამე იმძლავრებს დიღამდე,
თურმე ერთი გზით გვივლია,
გალმა გორიდან ხიღამდე.
შენს შესახვედრად მოვრბივარ,
თავთავი მწვდება კალთამდე,
გნახე და გული მეტკინა,
რად ვერ წაგანყდი აქამდე?!

გაქაზდი

ნაწვიმარ ბილიკებს ვტკეპნი და
ეს რა მემართება, ვერ ვხვდები,
ნიავო, შენ მაინც სადა ხარ,
რად დადუმებულან ვერხვები?!

კვლავ სულის შემხუთველ ფიქრებში
რას აღარ ავყიობს სვე-ბედი,
იცი, რა ძალიან განვიცდი,
გვერდით რომ მყავდი და გექებდი.

რომ აღარაფრად მიღირდეს

ამ აგიჟებულ ქვეყანას
თუ მაინც უნდა გამყარო,
ვაი, ფარო და აბჯარო,
ძირს სამარცხვინოდ წაყარო.
ვინმე ჩემფერი შემყარე,
შე ბედისწერის მაყარო,
რომ აღარაფრად მიღირდეს
ჭიანჭამი სამყარო.

ალვირახსნილი ქარი

ალვირახსნილი ქარი
სულ გადავიდა ზღვარს,
წინ ელობება ურცხვად
ქანცგამოლეულ მგზავრს.
შავი ღრუბლების ჯანლი
მთას შემოერტყა კვლავ,
დღეს არა მიშავს, მაგრამ
რა მეშველება ხვალ?!

ქართველები იყვნენ

*დმანისის სამარხში ნაპოვნ
ზეზვასა და მზიას.*

ათასგვარი სხივი
აელვარებს თაღებს,
რა ძალა აქვთ თურმე
შეყვარებულ თვალებს.
აბორგებულ გრძნობას
გაიტაცებს ლელვა,
გადატკეპნის ბილიკს
შორეული ხედვა.
ძეთა წინაპარო,
თქვენი სიტყვა ითქვა,
ფეხადგმული გული
ჩემს მამულში იშვა.
წარბებშეკრულ ცაზე
გაიკლაკნა ელვა,
ქართველები იყვნენ
ადამი და ევა!

ქართველობა სხვა მადლია

ჩემი ქვეყნის ყოველ კუთხის
ცვარ-წამს მძივად ანაკინძავს,
ვიდრე თითებს არ შევახებ,
არ ვიხილავ ვენას, ნიცას.
მე ხომ ჩემი ერთი ციდა
მინის დიდი სული მიცავს,
ხან სიტურფით მაბრუებს და
ხან მაფხიზლებს დილას სისხამს.
ქვევრთვალეებს ტკივილი მრჯის,
აბჯარს ვანვდი ბრძოლის შემძლეს,
ქართველობა სხვა მადლია,
ვფიცავ მე ამ გენის შემქმნელს!

ნარგიზ ტატიშვილი**მათ, ვისაც არ ვუყვარვარ...**

ყველაფერი დანერილა,
ყველაფერი თქმულია,
მათ ნაკვალევს ვერ გავყვები,
ვისაც ადრე უვლია.
მე ჩემი მაქვს გასავლელი
ბილიკი და ხეობა,
ღმერთო, ხელი შემაშველე,
არ მომაკლო მხნეობა.
მე ჭია ვარ აბრეშუმის,
ჭუპრად დაბადებული,
ჩემი ყოფის, ჩემი შრომის
დამცველი და ერთგული.
თუთის ფოთოლს
ვინც მომანვდის,
მისკენ გავეშურები,
იცოდეს, რომ მას დარჩება
ჩემი აბრეშუმები.
არ მჭირდება სატყუარა,
ხერხები და ფანდები,
სულ ხომ ჭუპრად არ დავრჩები,
პეპლად დავიბადები!

ციხის ნანგრევი

გორის ციხიდან ჩამოველ,
ნანგრევი ვნახე ძველი,
იმდენი სხივი ეფინა
დათვლაც ვერ შევიძელი...
ამ დიდებული ტაძრიდან
გადარჩენილა ესლა,
კედლიდან შემომყურებდა
აცრემლებული ფრესკა.
ჰგავდა შორეულ დედოფალს
და მზეჭაბუკის სატრფოს,
მიცქერდა, მეკითხებოდა:
-კიდევ რამდენ ხანს გავძლო?

ფრესკა

როცა ფიქრები მომეძალება,
დაუნდობელი, თანაც ურჩები,
ფრესკას შევხედავ,
ლამაზთვალებას,
შევხედავ ფრესკას და გავყურდები.
მე ეს ლამაზი ფრესკა მაგონებს
შენს პროფილს ათილს,
სახეს მადლიანს,
დროებით მაინც გამახალისებს,
ოცნებით ასე დალილს,
დარდიანს.
სანთელს ავანთებ ხელის კანკალით,
შეირხვიან ბნელში ჩრდილები
და ნათლის სვეტად დამადგებიან
თავზე შვილი და შვილიშვილები.
ვილოცებ,
როგორც მლოცველთ სჩვევიათ,
ჩუმად, ბაგეთა გაფუჩუნებით,
მერე სიზმრებში,
როგორც საყდარში,
ფრესკას, შენს ფრესკას
ვეჩურჩულები!

მოგონება

მომაგონდება ჩემი სოფელი,
დედულეთი და თეთრი ზამთარი
და სიყვარულით ტანჯვა ყოველი,
მხოლოდ წარსულით არის მართალი.
მომნატრებია სიყრმე, ბავშვობა,
ნადარბაზუვის ფართო ველები,
სადაც ბავშვობა დათამაშობდა,
იყო დღეები საკვირველები!
მხოლოდ ვიგონებ,
ტკბილად ვიგონებ,
გავყურებ შორეთს,
ადგილს მთებიანს
და გული მწყდება, მწვანე დღეები
ვაი, რომ ველარ დაბრუნდებიან!

ავტოპორტრეტი

მე სიყვარული შემეყვარდა,
ვარ ბედნიერი,
მე სიძულვილი შევიძულე და
ვარ მდიდარი...
სიყვარულით და ერთგულებით
მე ვარ ძლიერი,
ქმნა სიკეთისა, ბოროტება -
არავითარი!
უკეთურება უგუნურთა
როგორ არ მძაგდეს,
რწმენით მივდივარ,
უსათუოდ მივალ ტაძრამდე!

სამაჩაბლოს

ნამნამთ შორის ბროლის ცრემლი
 მომწყდა, ღანვზე დაიმსხვრა,
 ჩემს ედემში, ჩემს მაგიერ
 მომლიმარი დადის სხვა.
 გული მტკივა, ვენამები,
 საშველი კი არა ჩანს,
 ზარი რეკავს მეცამეტე
 და თუ სული გადარჩა,
 ვილოცებ და ვიმარტვილებ,
 დაგიდგები დარაჯად,
 იქნებ ღმერთიც შემეწიოს,
 მტერს ხმალდახმალ ვეცემი,
 მოვაშთობ, რომ ჩემს მამულში
 არ გაიდგას ფესვები.
 მერე რა, რომ დიაცი ვარ
 უღელს ცალად ვენევი,
 საქართველოს ღამაზ გვირგვინს
 მოვწნავ ვაზის ლერწებით.

სალალოზო

კოკის ტუჩი, არა ურჩი,
 დაყოლილი შენს ნებას,
 რა ვქნა თუ ვერ გადავურჩი
 ტრფობის ცეცხლს და საკირეს...
 ჰოდა, ჩემო ვაჟბატონო,
 ტრფობას თუ არ აპირებ,
 ავდგები და გაფუყვები
 ზღვის სევდიან ნაპირებს,
 მერე სულ სხვას მივენდობი,
 სხვა მზესა და აპრილებს.

გაზაფხული

ჰა, მოვარდა გიჟი ქარი,
 აუნუნა ხეებს თმები,
 პატარა და ღამაზ კვირტებს
 მე სათუთად ვეფერები.
 ის კი დაჰქრის
 გადამთვრალი
 ყვავილების სურნელებით,
 თავებს ხრიან გვირილები,
 ეს საყვარლად სულელები.
 ქარო, ქარო, ხელს ნუ ახლებ,
 ვარდებს ფერი დაუცხრებათ,
 მშიშარები არიან და
 კვირტებს გული გაუსკდებათ.

**საქართველოს მილიანობას
შემაპერე**

თავი მომაბეზრა ჩემმა ზამთრულამ,
 ისევ გაზაფხული მენატრება,
 მინდა გავაძევო ჩემი სიზმრებიდან
 კაბადაკონკილი
 ზამთრის ნაფლეთები.
 მე ის ცვარნაწველი დილა მენატრება,
 როცა მომთაბარედ
 მთასთან ვდობილობდი,
 როცა ფეხშიშველი
 ეკალ-ნემსის წვერზე
 წვივებს ცრემლი ჰქონდა
 სისხლისფერი.
 მზე კი ცახცახებდა
 ლავა დალალებით,
 ღოღო ნანანალი ტბასთან
 თავს იხრჩობდა,
 - ოი, საოცრებავ, უფლის ნაბოძვარო,
 ნედლი სურნელებით
 მუხლი მეკვეთება.
 როცა დაფიონი გვირგვინს
 თავზე იდგამს
 თეთრი ფიქრებით და
 ჩუმი ოცნებებით,
 უფალს შევავედრებ ქართლს და
 ქართლის ველებს,
 სულით განანამებ, ბუდეაშლილების...
 ვიცი, ისე ვერ ვთქვი,
 როგორც ვეკადრება,
 ღმერთო, გაუთენე დილა
 მტრედისფერი,
 ჩემო გათვალულო,
 მშობლიურო კერა,
 სულით რწმენის ტაძარს
 საღმრთოდ შემოგწირავ!
 ჩემო საქართველოვ,
 ჩემო ერის მიწავ!

...

მე ჯერ არ მითქვამს
 ჩემი სათქმელი,
 დამაქვს რითმები, როგორც მარჯნები,
 მე სიგიჟემდე მიყვარს ქართველი
 და სიყვარულში დავიხარჯები!



იური ჯინჭარაძე

არ ვარ მე ლოთი

ამ მზის და მიწის ნაჟური რომ
 ხელში მიჭირავს,
 შენ რომ იცოდე, სხვებზე უფრო
 კაი ბიჭი ვარ.
 არვის ეგონოს, არ იფიქროს
 რომ ვარ მე ლოთი,
 მთვრალი ვარ, მთვრალი,
 მსოლოდ ჩემი საქართველოთი.
 მე ის კაცი ვარ, წელეზე რომ
 ფეხებს იბიჯებს,
 და დახვეწილი სიფათისთვის
 არ ვქმნი ინიჯებს,
 ქმერთმა ჰქნას, ყველა გენიოსი
 გახდეთ დიდები,
 მე ლუკმასავით მცირე ჭკუით
 ვკმაყოფილდები.
 თქვენ ნაღდად ცდებით, არ იფიქროთ
 რომ ვარ მე ლოთი,
 მთვრალი ვარ, მთვრალი,
 მსოლოდ ჩემი საქართველოთი.

ყაყაჩო ციხის კედელზე

ბებერ ციხის კედელზე რომ ამოსულა,
 აქ არასდროს არ მინახავს წინათ ის,
 თითქოს ძველი მითებიდან გადმოსულა,
 თითქოს სისხლმა გამოჟონა წინაპრის.
 სიმაღლეზე ასვლა მოუსურვებია
 და ნუ გიკვირს ძველო ციხე-ქვითკირო,
 მიმიხედე, პატარაა, სულელია,
 მეშინია არაფერი იტკინოს.

დედა

ოცნებით მივჭრი მშობელ მხარეში,
 თვალმა სავალი უცებ მოშვილდა,
 მე მომენატრა დედის ალერსი,
 დედის ალერსი ისევ მომშივდა.
 ისე ვენვიე, არც კი მელოდა,
 მკერდში ჩავიკარ და ვიგრძენ სითბო,
 თუმც დავყურებდი დედას ზემოდან,
 ის მაინც ჩემზე მაღალი იყო!

ასე მგონია

რიონის პირას ბექობზე შევდექე,
 დავყურებ ტალღებს, როგორც დილემას,
 ქარტყილის და წვიმების შემდეგ
 მდინარე მდორედ მიედინება.
 და ტალღებს მიაქვს ნეკერჩხლის ტოტი
 ნელა-ნელა და სვენებ-სვენებით,
 ასე მგონია, თითქოს მე მოვკვდი,

დიკი რიმნისთაველი

ჩემი მამული

ბევრმა ურჯულომ გადაგიარა,
 ვერა დაგაკლო და მიხარია,
 ქართული სისხლი მტერმა კი არა,
 ამ მადლიანმა მინამ დალია.
 შენი ტკივილის ერთგული ვრჩები,
 ნამითაც არ ვარ მე გულნაკლული,
 ჩემი სუნთქვა ხარ,
 რწმენა ხარ ჩემი,
 მე შენს ჯვარზე ვარ ლოცვად გართხმული.
 და თუ დაგჭირდა ფარ-ხმალს ავისხამ,
 ქუდზე კაცს ვუხმობ,
 ვით დედო ზარი,
 სულიერებამ ბევრჯერ დაგვიხსნა,
 სულიერება ჩვენი ხსნა არის.
 მე შენზე ზრუნვამ ლამის გამთელოს,
 ყოველ წუთს ველი ღმერთის განაჩენს,
 ლექსი თუ იხსნის დღეს საქართველოს,
 ჩემს მამულს ლექსი თუ გადაარჩენს.

მამული

ვისი შვილი ხარ უნდა იცოდე,
 ვინაა ქვეყნად შენი მსურველი,
 გავაზაფხულოთ ლექსით სიცოცხლე
 და ყვავილების ვლვაროთ სურნელი.
 სხეულს გავცილდეთ, სადმე, დროებით,
 გავეარშიყოთ ნიავს ველეზე,
 ყველა ქართველი არის პოეტი,
 ყველა ქართველი არის მელექსე!
 თუ დამატყვევებს ბუნების ემზი
 და ჯერ უთქმელი ლექსის ფერები,
 მოთენთილ მთვარეს ავიყვან ხელში
 და როგორც ჩვილ ბავშვს მოვეფერები.
 გადავაბიჯებ საფლავის მიწას,
 ცას სწვდება მზერა საღი გონების,
 მე ეს სიცოცხლე მათრთოლებს, მიყვარს,
 მე ყველა ქართველს ვეამბობები.

განსაუბრება იპოსთან

იპო, რა გითხრა ამ ყველაფერზე,
 ცხოვრება სად და როგორ გვიმუხბოლებს...
 როგორ აგისხნა, რომელ ენაზე,
 უძლური ბედი სად ჩაიმუხბოლებს.
 ნეტავ განგება კიდევ რას გვიზამს,
 როცა ძარღვებში იგრძნობს სიამეს
 და ლუციფერი ღამეულ სიზმარს
 მარაოსავით დაინიავებს.

ქეთევან ნათელაძე

ზღვისფერ გუაშში

ეს მოძახილი სუნთქვას ვერ გასცდა,
და სადღაც გულთან ახლოს გათავდა,
სულზე მცოდნა სხეულის ნაცვლად,
როცა გოია შიშველს მხატავდა.
შემოაღწევდა ეგ ხმა ბურანში,
ხმას ტალღებივით ქარი არწევდა,
და შენს თვალებში—ზღვისფერ გუაშში,
ლამე ფარულად თითებს ანებდა.
ატმის ყვავილად გასკდა სურვილი,
ტანს ჟრუანტელად რომ დაუვლიდა,
და საკრალურად ცივი დუმილი,
იხედებოდა შენი სულიდან.
მერე გაფითრდა მზე და შებინდდა,
შენი ვერმოსვლა სწყინდათ ჩეროებს,
და ვარსკვლავები ბლებად ეკიდა,
ქარით დაზნექილ ცის კენწეროებს.
ეს მოძახილი სუნთქვას ვერ გასცდა,
და სადღაც გულთან ახლოს გათავდა,
სულზე მცოდნა სხეულის ნაცვლად,
როცა გოია შიშველს მხატავდა.

ველარპირიგების მონოლოგი

ნლები ნუთებივით ჩაივლიან,
ჩვენ კი აღარასდროს შევრიგდებით,
მაინც მოგონება დაღლილია,
შენი დავინწყების შებინდებით.
ნლები აშვებული აფრებიან,
და ეს ვარსკვლავები—ორგულები,
ზეცის ჩირაღდნებად ჩაქრებიან,
ფიქრის დაბნელებად ქონგურები.
მაინც მოგონებებს განდევნიან
ცეცხლში ნაომარი ელადები,
მაინც მოგონება ტანდემია,
როცა მარტო ვარ და მეღანდები.
სული შთაგონების მეუფეა,
სული მაღალია ტაძარივით,
ცაზე ვარსკვლავების ტრიუმფია,
გულში გაჩენილი ხანძარივით.
ქარი გაზაფხულებს მანიჭებდა,
ქარებს მივსდევდი და არ გელოდი,
დარდის ჩუქურთმიან კარიბჭესთან
მოდის, ქალღმერთებად განვმეორდი.
მოდის, ქარიშხლებმა გამაციეს,
ფუჭი იმედებით მაარაკეს,
გული ქვად ვაქციე, ქვად ვაქციე,
ქვაში შენი სახე ვაქანდაკე.
მაინც მოგონება დაღლილია
ცრემლის მარადიულ შეგირდებით,
ნლები ნუთებივით ჩაივლიან,
ჩვენ კი აღარასდროს შევრიგდებით.

ჩემს უსულსს

(ხატიას)

ხატია, მგონია, რომ ახლა მარტია,
ისეთი სიმნიფე იგრძნობა მთვარეში,
ოცნებამ საწოლთან ღამე გაათია,
და თოვლის სისუსტე დატოვა თვალებში.
ხატია, სიჩუმე იმხელა დარდია,
იმხელა განცდაა... და ჩვენზე ვიგონებ...
მე და შენ სიყვარულს ვოცნებობთ ხატია,
ყვავილის ფერი აქვთ გაღეულ სტრიქონებს.
ჩვენც დაგვაგინყდება დარჩენა ზღაპარში,
გაჩნდება დაღლა და ერთფერი იჭვები,
ჩვენც დაგვაგინყდება ეს მზე და თამაში,
ეს მოსაბეზრებლად უნიჭო ბიჭები.
ხატია,ოცნების ათასი დარბაზი
ცრემლების საფასურს მაგიით გვიხდიდა,
გვეწვევა რაღაცა ძალიან ღამაზი,
ვადაგადასულ და უგულო ფლირტიდან.
გვეწვევა ლურჯი და კეთილი ზღაპარი,
და თუ დღეს მგონია, რომ თითქოს მარტია,
გვეწვევა რაღაცა, ისეთი მთავარი,
თავსაც კი გაგვირავთ მის გამო ხატია.
ხატია,ოცნებამ შენთანაც ათია
ღამე და ლოდინი დატოვა თვალებში,
ხატია მგონია, რომ ახლა მარტია,
ისეთი სიმნიფე იგრძნობა მთვარეში.

მეშინია...

ჩემში უშენობას მაინც ვერ შევლიან,
შენ არ ნახვიდოდი, გულს თუ გავაღებდი,
რაც შენ აღარ მყავხარ, ზამთრის მეშინია,
შენზე ფიქრისათვის მოსულ დაღამების.
ჟამი ქარიშხლებზე უფრო შემოილია,
ცრემლის ნარღვნად მოსულ წვიმებს დავედრები,
რაც შენ აღარ მყავხარ, დროის მეშინია,
ბოლო ფურცლებამდე დასულ კალენდრების.

მირიანს

ვარსკვლავდამსხვრეულ, მთვარეგამტყდარ ღამეს ვათევდი,
და ქუჩა—ქუჩა მოპოეტო წვიმას ვხვდებოდი,
ახლა ისე ვარ, მხოლოდ შენ თუ მოგინატრებდი,
ახლა ისე ვარ, მხოლოდ შენთან ავტირდებოდი.
ყველა კარიდან, ყველა გზიდან მე გამოვრბოდი,
მე—მარადიულ განსაცდელის სუსტი შეგირდი,
ახლა ისე ვარ, მხოლოდ შენს მხარს დავეყრდნობოდი,
ახლა ისე ვარ, მხოლოდ შენს ხმას დავუჯერებდი.



ეთერ ფირცხალავა

**გულნაზი ხარაიშვილს
დაგადეგის დღის აღსანიშნავად**

შენ მოევლინე ამ ქვეყანაზე,
როცა ყვაოდა ვარდი და ია,
აღბათ მიტომ ხარ ასეთი კარგი,
სხვა რა ვიფიქრო ვერ გამიგია.

მე შენ ქედს გიხრი ძვირფასო ქალო,
ლექსის ზღვა ხარ და გულის დაისი,
ხალხის მალამოვ, დილის მზის ცვარო,
მომილოცნია ხუთი მაისი.

ჩემს საყვარელ რძალს — რანას

მუდამ ხარობდეს შენი მშობლები,
ვინც შენ პირველად გიმღერა ნანა,
შენით ვამაყობ თავს შემოგავლებ,
ჩემო ჭკვიანო, ძვირფასო რანა.

ელგუჯა სხირტლაძე

* * *

მოგღალა დარდმა სულო,
სევდამ დაგაჭნო გულო,
ერთ დროს ხალისით სავსევ,
დღეს დარდში გაბნეულო.
წლები გაგექცა ფუჭად,
და შემოდგომაც გაჰქრა,
ასაკით დახუნძლული,
ცრემლ მორეული დგახარ.

* * *

როცა ოცნების ლაბირინთებში,
ჩაძირულ კუნძულს დავემსგავსები,
მარგალიტებით მოჭედო ლამეს,
გადამივლიან ფიქრთა ტალღები.
როცა დაღალულ თვალებს კურცხალი,
როცა სულის, სევდა შემოაწვება,
როცა ოცნება, აუხდენელი,
მონყენილ სანთელს დაემსგავსება.
როდესაც მკერდ ქვეშ, ტკივილი ჩემი,
გაუსაძლისად მწველი გახდება,
საშველად ვიხმოვ, ჩემს გულის დობილს,
ლამეს, რომელიც მედაქალება.

* * *

ამემღერა თვალში ნაკადი ცრემლის,
მდის როგორც ლავა ადუღებული,
სისხლის წვეთებად ჩაბრუნდა გულში,
ფიქრთა მორევში, დადუღებული.
თამბაქოს კვამლში დადუმებულმა,
მკერდმა ტკივილით გამომარკვია,
ჩვილი ბავშვივით აჩუყებული
თვალმა ცრემლები ტანზე მაფრქვია.
მე როგორც ხიდან მოწყვეტილ ფოთოლს,
ბრმა ბედისწერით ქარი მიმაფრენს,
ისევ მივყევი, ამ წუთისოფელს,
ყოველ დღიური ცდუნების ქნარით.



ტიტე მოსია

ფედერიკო გარსია ლორკა და მისი „კანტე ხონდო“

ფედერიკო გარსია ლორკა იყო XX საუკუნის I ნახევრის დიდი ესპანელი პოეტი და დრამატურგი. თავის ქვეყანას ლორკა უდიდეს პატრიოტად მოეწოდებოდა. ფაქიზი დამოკიდებულება ჰქონდა ხალხურ შემოქმედებასთან. მას, საერთოდ, სამშობლოს წინსვლა ვერ წარმოედგინა ქვეყნის ისტორიული წარსულის დაფასების გარეშე. ამ მხრივ ლორკა მოგვაგონებს დიდ ქართველ სამოციანელებს, ასევე განუმეორებელ ვაჟა-ფშაველას. ლორკა ემუდარებოდა თანამედროვეთ, რათა გადაერჩინათ ხალხური შემოქმედების განძი, ათასწლოვანი უზომო საუნჯე: „ვისთვისაც ძვირფასია მომავალთან დაკავშირებული ჩვენი ტრადიცია, ყველას, მეცნიერი იქნება ის თუ მინის მხენელი, უმორჩილესად გემუდარებით: არ დაუშვას, რომ დაიღუპოს ჩვენი ერის ფასდაუდებელი ცოცხალი განძი, ათასწლოვანი უზომო საუნჯე, რომელიც ანდალუსიის სულს შეადგენს“. კონკრეტულ მომენტში საუცხოო ესპანელ პოეტს მხედველობაში ჰქონდა პირველყოფილი ანდალუსიური სიმღერის შედეგრი „კანტე ხონდო“.

ლორკა აღფრთოვანებით შეხვდა ესპანეთის ინტელიგენტთა და ენთუზიასტთა ჯგუფის თაოსნობას და განგამის ატეხას მივიწყების გზაზე მდგარი ესპანური ხელოვნების ეროვნული საგანძურის გადასარჩენად, ხალხის მუსიკალური სულის საფრთხიდან გამოსატაცებლად. ამ მიზნით 24 წლის ლორკამ 1922 წლის 19 თებერვალს გრანადის „ხელოვნების ცენტრში“ წაიკითხა ლექცია — „პირველყოფილი ანდალუსიური სიმღერის — „კონტე ხონდოს“ ისტორიული და მხატვრული მნიშვნელობა“. ეს არის არაჩვეულებრივ სტილში შექმნილი გამოკვლევა, რომელიც არასდროს დაკარგავს ღირსებას. ამ ლექციის დედაარსი აქტუალური იყო არა მხოლოდ XX საუკუნის 20-იანი წლების დასაწყისის ესპანური კულტურის სინამდვილეში, არამედ არანაკლებ აქტუალურია დღესაც ყველა ცივილური ერის კულტურული შუბლის შესანარჩუნებლად. საქმე ისაა, რომ ე.წ. გლობალიზაცია ხახადაფრენილი ლომივით მოიწევს წინ და შთანთქმას უპირებს იმ დიდ კულტურულ ტრადიციებს და პუმანურ ზნე-ჩვეულებებს, რაც კაცობრიობის მოწინავე ნაწილს შეუქმნია უხსოვარი დროიდან დღემდე.

90 წლის წინანდელი ლორკას ლექციის თემა აქტუალურია დღესაც, ვინაიდან აზვირთდა ნიჰილიზმი წარსული კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ, ხალხური ტრადიციების და ხელოვნების მიმართ. ეს ლექცია შეუპოვარ გამოძახილს პოულობს თანამედროვეობაში, განგამის ზარებს არისხებს, შეგვანჯღრევს, გვაფხიზლებს, გამოღვიძებისკენ მოგვინოდებს. არც ის იყო შემთხვევითი, რომ ლორკას ეს ლექცია და პოემა „კანტე ხონდო“ სწორედ მაშინ ითარგმნა და გამოიცა ქართულ ენაზე, როცა საქართველოში მოძრაობის ზენიტს მიაღწია და ხელისუფლებამაც ეროვნული ძალები მოვიდნენ.¹

როგორც ითქვა, დიდი ინტერესს იჩენდა გარსია ლორკა ესპანური ხალხური შემოქმედებისადმი. მისი შთაგონების ობიექტია „კანტე ხონდო“. მას ჰასუსუხი არ აქვს კითხვაზე თუ ვინ შექმნა ეს გენიალური ლექსები — საკუთრივ ხალხმა თუ ერთმა პროფესიონალმა ავტორმა. იგი იმონებს ჟანრუას წიგნს („ფრანგული ხალხური ლირიკის წყაროები“), სადაც ერთგან იკითხება: „ხალხური ხელოვნება არა მარტო უპიროვნო შემოქმედებაა, შემთხვევითი და გაუაზრებელი, არამედ „გაპიროვნებული“ შემოქმედებაა, რომელსაც ხალხი თავის გრძობებს უსადაგებს“. ლორკა ბოლომდე არ ეთანხმება ჟანრუას თვალსაზრისს და შენიშნავს: „დიდი ალღო არ არის აუცილებელი იმის მისახვედრად, რომ ნაწარმოები პროფესიონალი ავტორის მიერაა შექმნილი, როგორც პირველყოფილი კოლორიტიც არ უნდა ჰქონდეს მას“.

ფედერიკო გარსია ლორკა აკრიტიკებს იმ პოეტებს, რომლებიც მხოლოდ ხალხური სიმღერების მიბაძვით არიან შეპყრობილნი და თავიანთი საქციელით ამღვრევენ ხალხის გულით შექმნილ დიდ ნათელ ფერებს. იგი შთაგონებს შემოქმედთ: „ხალხისაგან უნდა ვიღებდეთ მხოლოდ უმთავრეს არსს და თითო-ოროლა დამახასიათებელ სამკაულს და არავითარ შემთხვევაში არ ვცდილობდეთ მისი განუმეორებელი მოდულაციების ზუსტ მიბაძვას, ვინაიდან ამით არა მხოლოდ დავამახინჯებთ მათ, დავამახინჯებთ სწორედ ჩვენი განათლებულობით“. ცხადია, ავტორს კონკრეტულ შემთხვევაში „კონტე ხონდოს“ სიმღერებისადმი მიბაძვა აქვს მხედველობაში.

გარსია ლორკა ნუსხს, რომ ბევრ ესპანელს წარმოდგენა არა აქვს „კანტე ხონდოს“ ისტორიულ და მხატვრულ მნიშვნელობაზე და ის გაიგივებული აქვს უზნეობასთან, დუქნურ გარემოსთან, ლოთების სასაცილო მანჭვასთან: „დაუშვებელია, რომ ის ძაფი, რომელიც იდუმალებით მოცულ აღმოსავლეთთან გვაკავშირებს, მოქეიფე ლოთებმა გამოიყენონ გიტარის სიმად; დაუშვებელია, რომ ჩვენი სიმღერების ყველაზე ბრწყინვალე ნაწილი პროფესიონალი სუტენიორების მღვრიე ღვინით დალაქავდეს.“

დიდი ესპანელი პოეტი ცდილობს საკითხში ჩაუხედავ საზოგადოებას გააცნობიერებინოს „კანტე ხონდოს“ რაობა და არსი. ამ სურვილის ხორცშესასხმელად წინასწარ განსზღვრავს კანტე ხონდოსა და კანტე ფლამენგოს შორის არსებულ სხვაობას. მისი თქმით, კანტე ხონდო ეწოდება ანდალუსიური სიმღერების ჯგუფს, რომელთაგან ყველაზე დამახასიათებელი და გამოსარჩევია ბოშური სიგირია, რომლიდანაც მომდინარეობს ხალხის მიერ ჯერ კიდევ შემონახული სხვა სიმღერები (პოლო, მარტინეტე, კარსელერა, სოლვარი). ამ სიმღერებიდან მომდინარეობს და მის შემდგომ განვითარებას მოასწავებს კანტე ფლამენგოდ ნოდებული სიმღერები (მალაგენია, გრანადინა, რონდენია, პეტენერა და სხვ.). განსხვავებას მათ

¹ ფედერიკო გარსია ლორკა, კანტე ხონდო, პოემა, თარგმანი მერაბ თოფურიასი; პირველყოფილი ანდალუსიური სიმღერის „კანტე ხონდოს“ ისტორიული და მხატვრული მნიშვნელობა

(ლექცია), თარგმანი ტარიელ ხუნწარიასი, თბ., 1990. ვსარგებლოთ ამ გამოცემით და მთარგმნელთა წიგნზე დართული კომენტარებით.

შორის იმაში ხედავს, რომ კანტი ხონდო არის პირველყოფილი ხანის იდუმალებით შეფერილი სიმღერა, კანტი ფლამენგო კი ემოციური ზეგავლენის უქონელ უმნიშვნელო თანამედროვე სიმღერად ესახება. მისი თქმით, პირველისთვის დამახასიათებელია სულიერი, მეორისთვის კი ლოკალური შეფერილობა — სწორედ ესაა ძირეული სხვაობა კანტი ხონდოსა და კანტი ფლამენგოს შორის.

საინტერესოა, რომ გარსია ლორკა კანტი ხონდოს ფესვებს ეძებს ინდოეთის პირველყოფილ მუსიკალურ სისტემებში, ანუ სიმღერის პირველ გამოვლინებაში: „იგი პირველყოფილი მუსიკის უიმპიათესი, მთელს ევროპაში უძველესი ნიმუშია, რომლის ჰანგებშიც აღმოსავლეთის პირველყოფილი რასების შიშველი და მთრთოლვარე გრძნობა შემონახულა. იგი იმონებს ესპანეთის დიდი მაცეტროს მანუელ დე ფალიას, რომლის მიხედვით ბოშური სიგირია კანტი ხონდოს ჯგუფის ტიპური სიმღერაა, ეს ერთადერთი სიმღერაა ჩვენს კონტინენტზე, რომელმაც სრული სინმინდით შეინარჩუნა აღმოსავლეთის ხალხთა პირველყოფილი სიმღერების აღნაგობა და სტილი.“

დე ფალიას კვალდაკვალ გარსია ლორკა ცდილობს საქმეში ჩაუხედავი თანამემამულე გაარკვიოს, თუ რატომ უწოდებენ სიგირიას ბოშურს, თუმცა კანტი ხონდოს წმინდა ბოშურ სიმღერასთან არ აიგივებს. იგი დე ფალიას ენით სამ ისტორიულ ფაქტს გამოყოფს, ანდალუსიურ სიმღერაზე დიდი გავლენის მომხდენ ფაქტორს: ესპანური ეკლესიის მიერ ლიტურგიული გალობის შემოღება, არაბთა შემოსევა, ესპანეთში ბოშების მრავალრიცხოვანი ტომის გამოჩენა. სწორედ ამ იდუმალებით მოცულმა მომთაბარე ხალხმა მიაჩნია კანტი ხონდოს მისი საბოლოო სახე. დე ფალიასთან ერთად ლორკა იზიარებს ისტორიკოსების ვარაუდს ბოშების ინდური წარმოშობის თაობაზე. ეს ვარაუდი ემყარება იმ გარემოებას, რომ 1400 წელს თემურ ლენგის ასი ათასი ცხენოსნისაგან დევნილი ბოშების ტომი ინდოეთიდან გამოიქცნენ, ისინი მოედევნენ ევროპის ქვეყნებს. ესპანეთში კი მათი შემოსვლა უკავშირდება არაბთა ჯარს.

ლორკას წმინდა ანდალუსიური სიმღერა ბოშების შემოტანილად კი არ მიაჩნია, არამედ მისი ჩანასახი ბოშების გამოჩენამდე არსებობდაო: „ჩვენს ანდალუსიამდე მოღწეულმა ხალხმა, ბოშების სახით, გაერთიანა სიმღერის უძველესი ადგილობრივი ელემენტები იმ უძველეს ელემენტებთან, რაც თან მოიტანა და მისცა საბოლოო სახე იმას, რასაც დღეს კანტი ხონდოს ვუწოდებთ“. დიდი ესპანელი პოეტი ამაყობს, რომ „კანტი ხონდო უხსოვარი დროიდან არსებობს და ყველა გამოჩენილი მოგზაური, ვისაც კი ჩვენი მრავალფეროვანი და საოცარი მიწა-წყალი დაუვლია, მოხიბულულა ღრმა სიმღერებით, რომლებიც სიერა-ნევადის მწვერვალებიდან კორდობის მწყურვალ ზეთისხილის ბაღებამდე და სიერა დე კასორლადან გავალკვირის თვალწარმტაც შესართავამდე გაისმის ჩვენს უბადლო და ათასფეროვან ანდალუსიაში“. ლორკა გულდამწვარი და სვეგამწარებული ჭირისუფალივით დასტირის იმ ფაქტს, როგორც გაქვავებულ ცხედარს, რომ მისი დროისათვის (XIX საუკუნის ბოლო მესამედიდან მოყოლებული) ეს უნიკალური სიმღერები დამწყვედულია მყარ დუქნებსა და საროსკიპოებში. ამას იგი აბრალებს ესპანური სარსუელის (ესპანური ოპერეტა) და ფერნანდეს ანტონიო გრილოს (ესპანელი პოეტი) ურწმუნო და შემზარავ ხანას, ასევე ისტორიულ მოვლენას. მანუელ დე ფალისათან, ესპანეთის მონინავე პატრიოტ ინტელიგენციასთან ერთად ლორკა თავგანწირვით იბრძოდა ამ უწმინდე-

სი სიმღერების მყარ დუქნებიდან და საროსკიპოებიდან გამოსაყვანად და მისთვის პირველყოფილი ელფერის დასაბრუნებლად.

ლორკას ხიბლავს კანტი ხონდოს ეროვნული ხასიათი, რომლის არევა სხვაში შეუძლებელია. ამიტომ აფრთხილებს იგი დაინტერესებულ პირთ, რომ სიგირია და მისი ვარიანტები არ იგულვონ აღმოსავლეთიდან დასავლეთში უბრალოდ გადმოტანილ სიმღერებად. ისევ დე ფალიას იშველიებს: „აქ ლაპარაკია, დიდი-დიდი, დამყნობაზე, ან, უკეთ რომ ვთქვათ, ფესვთა დამთხვევაზე, რაც გამოვლინდა, ცხადია, არა ერთბაშად, არამედ ჩვენს ნახევარკუნძულზე საუკუნეების მანძილზე მიმდინარე ისტორიული მოვლენების შედეგად. სწორედ ამიტომ ეს, ანდალუსიისათვის დამახასიათებელი სიმღერა, რომელიც ძირითადი ელემენტებით თუმცა კი ემთხვევა ჩვენგან გეოგრაფიული მეტად დაშორებული ხალხის სიმღერებს, იმდენად ეროვნული ხასიათის მქონეა, რომ შეუძლებელია იგი სხვაში აკერიოთ“.

მანუელ დე ფალია როდესაც მსჯელობს ურთიერთდამთხვევებზე კანტი ხონდოს ძირითად ელემენტებსა და ზოგიერთი ინდური სიმღერისათვის დამახასიათებელ ელემენტებს შორის, შენიშნავს შემდეგს: „უჭარმონიობა, როგორც მოდულაციის საშუალება გამოიყენება ისეთი შეზღუდული მელოდიკური სივრცისა, რომელიც იშვიათად სცილდება სექსტას; ერთი და იგივე ნოტის გამომდებელი, თითქმის აბეზარი განმეორება (დამახასიათებელი ილეთი, შლოცვების დროს რომ გამოიყენებოდა) და თვით ის რეჩიტატივიები, რომლებსაც შეიძლება ვუწოდოთ ისტორიამდელი და რომლებიც გვაფიქრებინებს, რომ სიმღერა მეტყველებაზე ადრე წარმოიშვა“.

ლორკა საუბრობს გარემოს ორ იდეალურ ნახევარსფეროდ გამყოფ ბოშური სიგირიის შემზარავ კვილზე, გარდაცვლილი თაობების კვილზე, გარდასულ საუკუნეთა მძაფრ ელეგიაზე, მღელვარე მოგონებაზე სიყვარულისა, ხმების საიდუმლო გახსნაზე, ქვითინიდან და ჰანგების მდინარიდან გამოჩენილ მყლური ცრემლის პატოსან თვალზე. მისი თვალსაზრისით: „კანტი ხონდო უახლოვდება რა ინდოეთის პირველყოფილ მუსიკალურ სისტემებს, არის ერთვარი ბუტბუტი, ხმის ნაკადი — ხან მაღალი, ხან დაბალი; ესაა ხმის მშვენიერი რხევა, რომელიც სცილდება ბგერათა ჩვენთვის ჩვეული გამის შეზღუდულ საზღვრებს... ნახევარტონების ათასფეროვან ყვავილად იფურჩქნება... კანტი ხონდო უახლოვდება ფრინველის ჭიჭიკს, მამლის ყვილს, ტყისა და წყაროს ბუნებრივ მუსიკას“. ვინც ლორკას სანალიზო ლექციას გაეცნობა, ადვილად მიხვდება, რომ ის იყო არა მხოლოდ დიდი პოეტი, არამედ დიდი მუსიკატომცოდნე.

გარსია ლორკა ჩვენს ყურადღებას მიაქცევს სხვადასხვა ავტორის თვალსაზრისზე მეტყველებისა და სიმღერის თავდაპირველად ერთიან მოვლენაზე. მას ციტატა მოაქვს პარიზში 1840 წელს გამოქვეყნებულ ლუი ლუკასის ნაშრომიდან („ახალი აკუსტიკა“) უჭარმონიო ნყოფის მომხიბვლელობაზე მსჯელობასთან დაკავშირებით: „ეს ჟანრი გაჩნდა ყველაზე ადრე. ნაკარნახევი იყო თვით ბუნებით და ბაძავდა ფრინველთა გალობას, ცხოველების ძახილს, და, საერთოდ, მატერიალური სამყაროსათვის დამახასიათებელ ბგერებს“. ასევე ლორკა იმონებს ჰუგო რიმანის „მუსიკის ესთეტიკაში“ მოცემულ მტკიცებულებას, რომ ფრინველთა გალობა ნამდვილ მუსიკას უახლოვდება და რომ ამ გალობასა და ადამიანის სიმღერას შორის

არ არის არავითარი განსხვავება, რადგან ერთი და მეორეც გრძობათა გამოხატულებაა.

ფედერიკო გარსია ლორკა კანტე ხონდოს „ესპანეთის დიად სიმს“ უწოდებს იმის გამო, რომ მან ესპანეთის ყველა მუსიკოსზე იქონია გავლენა (ალბენისიდან გრანადოსამდე და ფალიამდე), ასევე უწოდებს მას წმინდა და მაცოცხლებელ წყაროს, ყველა ჭაზე და ზღვაზე ღრმას. დიდ პოეტს კანტე ხონდო იტაცებს არა მხოლოდ თავის მშვენიერი მუსიკით, არამედ ლექსებითაც: „ყველა თანამედროვე პოეტი, ვინც ასე თუ ისე ვმონანილებოთ იმ უხვად განმტოებული ლირიკული ხმის გასხლავასა და მოვლაში, რომელიც რომანტიკოსებმა და პოსტრომანტიკოსებმა დაგვიტოვეს, მოჯადოებუნი ვართ კონტე ხონდოს ლექსებით“.

თავის ლექციაში — „პირველყოფილი ანდალუსიური სიმღერის „კანტე ხონდოს“ ისტორიული და მხატვრული მნიშვნელობა“ — გარსია ლორკამ კომპაქტური, მაგრამ თითქმის ამომწურავი წარმოდგენა შეგვიქმნა კანტე ხონდოს ლექსების მშვენიერებაზე. მის ყველაზე დამახასიათებელ თვისებად პათეტიზმი მიაჩნია. ასევე ამ ლექსების თვალსაჩინო თვისებად გამოყოფს „ნახევარტონების“ უქონლობას: „ჩვენ, ანდალუსიელები, იშვიათად ვამჩნევთ „ნახევარტონებს“. ანდალუსიელი ან ვარსკვლავებს შეჰკვივის, ან მშობლიური გზების მონითალო მტვერს კოცნის. მისთვის არ არსებობს ნახევარტონი. იგი მათ ძილში თუ ხვდება“. ლორკას მთელ ესპანეთში არ ეგულება კანტე ხონდოს ლექსების მსგავსი სტილით, განწყობილებით და ემოციური სიზუსტით. საუბარია სიგირისა და მის ნაირსახეობათა ტერცეტებსა და კატრენებში მფეთქავ ტკივილსა და სევდის უთვალავ ელფერზე, როგორც წმინდა გრძობების ზუსტ გამომხატველზე.

ლორკა განიხილავს ამ „უხვად განმტოებულ ლირიკული ხის“ მეტაფორულენოვან მეტყველებას, რომელიც თითქმის არ სცილდება თავიანთ ორბიტებს. ასევე იგი საუბრობს ანდალუსიური ლექს-სიმღერების სულიერი გვირის ურთიერთშემატებლობაზე, როგორც ადამიანთა გულების დამპყრობზე. მათ ერთ სანყისა და სიყვარული და სიკვდილი ესახება. მაგრამ „ეს სიყვარული და სიკვდილი დანახულია სიბილას თვალებით, იმ აღმოსავლური არსებისა, რომელიც ჭეშმარიტად ანდალუსიის სფინქსია“. როგორც ტურგენივი აღიქვამდა თავის თანამემამულეებში სფინქსად ქცეულ რუსულ სისხლსა და ხორცს. ისე აღიქვამს ლორკაც ანდალუსიური ლექს-სიმღერების მნიშვნელოვან ნაწილს: „ო, ანდალუსიის სფინქსო“: „ვიცი, მოხვალ და დამიძახებ, / მაგრამ მე არ გაგიღებ კარს / და იგრძნობ, რომ კარს უკან ვტირი მწარედ“.

ლორკის თანახმად, „ლექსები დაფარულია შეულწეველი საბურველით. მათ სძინავთ ოიდიპოსის მოლოდინში, რომელიც მოვა, რათა ამოიკითხოს ისინი, გააღვიძოს და კვლავ დაუბრუნოს მდუმარებას“. ავტორი აქცენტირებს ღამის წყვილადმი კანტე ხონდოს ჟღერადობაზე: „მას არ გააჩნია არც დილა, არც საღამო, არც მთები, არც ველები. არ გააჩნია არაფერი, უსაზღვრო და ვარსკვლავებით მოჭედილი ღამის გარდა. სხვა ყველაფერი ზედმეტია“. გამომდინარე აქედან, ლორკა მას ადარებს სიბნელეში მდგარ უზარმაზარ ლურჯ მოისას, რომლის კაპარჭიც არასოდეს ცარიელდება. იგი სტყორცნის ოქროს ისრებს, რომლებიც ჩვენს გულებს განწონისო. კანტე ხონდო ესახება უსინათლო ბუღბუღის გალობად, „ამიტომ მისი ტანჯვით აღსავსე ლექსებისათვის და უძველესი მელოდიებისთვის საუკეთესო გარემოა ღამე, ჩვენი ველების ლურჯი ღამე“.

აქ არ შემიძლია უყურადღებოდ დავტოვო ლორკას მიერ ილუსტრირებული გამომსახველობის ორი ტიპური ნიმუში, რომელიც მეტყველ და მგრძობიარე პარალელს პოულობს ჩვენს ეროვნულ პოეზიაში. ეს არის ასტურიის მუსიკალური ლირიკისათვის დამახასიათებელი ერთ-ერთი ასტურიული სიმღერა, რომელიც ასე ჟღერს: „ვაი ჩემდა, გზა ამებნა / ამ სევდიან მთაზე; / ვაი ჩემდა, გზა ამებნა! / შემიკედლე, თუ ღმერთი გნამს, / ნუ დამტოვებ გარეთ. / ხშირ ჯავნარში მე და ჩემ ცხვარს / გზა აგვებნა, ვაი ჩემდა! / გამილე და მათევიე ერთი ღამე შენთან ერთად. / ნისლში გზა ვერ გავიკვლიე, / გზა ამებნა, ვაი ჩემდა!“

ჯერ გავეცნოთ ლორკას კომენტარს დამონმებულ სტროფებთან დაკავშირებით: „სასწაულებრივად ამკარად წარმოგვიდგება მთა და ქარში ახმაურებული ფიჭვები; ისე ზუსტადაა დახატული გზა აღმავალი მწვერვალებისკენ, სადაც ჩასძინებია თოვლს. ისე თვალნათლივად უფსკრულიდან ამომავალი ნისლი, რომელიც ბურავს სველ კლდეებს და ათასნაირ რუხ ელფერს ანიჭებს მათ, რომ გვაგინყდება „სანყალი მწყემსი“, რომელიც ბავშვივით სთხოვს თავმესაფარს უცნობ მწყემს ქალს“.

ვისაც ილია ჭავჭავაძის ფილოსოფიური პოემა „განდეგილი“ ნაუკითხავს და გაუთავისებია, საოცარი სულიერი შეხმიანების მოწმე გახდება ზემოთ დამონმებულ სტრიქონებთან. ერთი განსხვავება: „განდეგილში“ „მასპინძელი“ მამაკაცია, მესენაკე ბერი, რომელსაც მწყემსი ქალი სთხოვს თავმესაფარს, ასტურიულ სიმღერაში კი „სანყალი მწყემსი“ კაცია, ქალისთვის შეხიზნების მთხოვნელი. „განდეგილის“ მწყემსი ქალი მთაში ცხვარს აძოვებდა: „მწყემსი ქალი ვარ, აქ მთის კალთებზე / ცხვარს ვაძოვებდი მამიჩემისას. / ბალახმა ცხვარი ამოიტყუა / და მეც ამოვეყვე ფარასა ცხვრისას“.

მას ავდარმა გზა აუბნია, ცხვარიც დაალუპვინა („დავლუპე ცხვარი მე მამის ურჩმა“. ეს სიტყვები ასოცირდება სახარების ასეთ ფრაზასთან: „დაჰვსცე მწყემსი და განიბნინენ ცხოვარი სამწყსოჲსა მისისანი“ (მათე, 26, 31) და აიძულა თავშესაფარი ეძია. გაახსენდა, რომ ბეთლემის მონასტერში ერთი მწირი იმყოფებოდა და იქითკენ გასწია. ასკეტ ბერს ემუდარება, რომ შეიკედლოს, გარეთ არ დატოვოს. შემდეგ მოუყვება თუ როგორ აებნა გზა თავის ცხვართან ერთად. სათანადო პარალელების მოტანა „განდეგილიდან“ გადატვირთავდა ტექსტს. ასტურიულ სიმღერას და „განდეგილს შინაარსობრივად ართიანებთ: მწყემსობა, ცხვრის ძოვება, გზის აბნევა და ამაზე მოთქმა, თავშესაფრის ძიებით გამოსავლის პოვნა, ხვეწნა-მუდარა შეკედლებისა, გადარჩენისათვის ზრუნვა.

ანდალუსიური სიმღერიდან ლორკას მიერ დამონმებული რამდენიმე ტაეპი გამოძახილს პოულობს ტერენტი გრანელის პოეტურ სულში: „ეგ სულ ერთი არის ჩემთვის, / აღვნარში თუ ხიდან ხეზე / რალაც ჩიტი გადაიფრენს“.

ლორკა ამ სიმღერის განწყობილებაში (და არა აღნაგობაში) ამკარად ასტურიულ წარმოშობას ამჩნევს. დამონმებული ტაეპები გვაგონებს გრანელისეულ გამოხატულებას: „გაზაფხულის საღამოა მშვიდი, / ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი“.

ამ ამონარიდმა რ. სირაძეს ათქმევინა: „პოეზიას ძალუძს გვაგძნობინოს სილამაზე, როცა ის, თითქოს არც კი ჩანს. ფერწერა ახერხებს გვასწავლოს ბუნების განცდა, აღმოაჩინოს მასში უჩინარი სილამაზე“.² თუ ანდალუსიური სიმღერის ავტორისათვის სუ-

² რ. სირაძე, სახისმეტყველება, თბ., 1982, გვ. 29.

ლერთია აღვწარმო ხიდან ხეზე ჩიტის გადაფრენა, ტერენტი გრანელისთვის ეს „გადაფრენა“ სიმშვიდის მომგვრელია და ბუნების განცდის აღმძვრელი. ასე რომ, შინაარსობრივი თვალსაზრისით მათ საერთობაზე საუბარი ზედმეტია. აქ არის მეტყველი და საზრიალი დამთხვევა გამოხატვის გარეგნულ ფორმაში.

გარსია ლორკა ყურადღებას ამახვილებს კანტე ხონდოს ლექსების პანათიზმით გამსჭვალვაზე. ლექსი მიემართება ზღვას, მინას, ქარს, მთვარეს, უბრალო საგნებს, ფრინველს: „გარე სამყაროს ყოველი საგანი იძენს პიროვნების მკაფიო ნიშნებს და იმდენად ხორცშესხმულია, რომ აქტიურად მონაწილეობს ლირიკულ შემოქმედებაში.“ ლექსის მთქმელი ქვეყნად ერთგულს და სანდოს ვერ პოულობს და მინას უმხელს საიდუმლოს, რაც გადახდება თავს თანაც სჯერა, რომ მოუსმენს: „მეცა მხოლოდ მინას ვეტყვი, / თუ კი რამ გადახდება, / რადგან ერთგულს და სანდოს / ვერვის ვერ შევხვდი ქვეყნად“.

ლორკამ კანტე ხონდოს ლექსებში ბევრგან აღმოაჩინა ქარის გაპიროვნების მომენტები. ქარს იმ პერსონაჟად გაიცნობიერებს, რომელიც ვნებათაღელვის გადამწყვეტ მომენტში გამოჩნდება გოლიათივით, ანარცხებს ვარსკვლავებს და ახვავებს ღრუბლებს. ესპანეთის განუთმეორებელ პოეტს ერთი კლასიკური ნიმუში მოაქვს: „ავედი გალავანზე და ქარმა მომცა რჩევა: მორჩი ოხვრას და კვნესას, არ გეშველება მაინც. მაგრამ ატირდა ქარი, როგორც კი დაინახა ჩემი უზომო დარდი. მე შემეყვარდა ქარი, სატრფოს გან მონახური. ქარს მივეცემი, რადგან ისაა ჩემი ქალი. მე ვეჭვიანობ ქარზე, სახეზე რომ გეხება, კაცი რომ იყოს ქარი, მოვკლავდი უეჭველად...“

ბოშურ სიგირიაში ლორკა ტირილის თემას განიხილავს. ცრემლთა მშვენიერ პოემას უწოდებს მას, სადაც ტირის მელოდიაც და ლექსიც. ეს ტირილი სულის გამწმენდია: „რომ მქონებოდა მკერდში / პატარა სარკემლი მინის, დაინახავდი ჩემს გულს, / სისხლის ცრემლით რომ ტირის“.

ფედერიკო გარსია ლორკა კანტე ხონდოს ლექსების გარკვეულ ნაწილში ეძებს უძველეს აღმოსავლურ ელემენტებს, მსგავსებას აღმოსავლეთის უძვე-

ლეს სიმღერებთან. ეს ითქმის უპირველესად ტკივილისა და სიყვარულის გამოხატულებაზე, რაც აახლოებს მას არაბი და სპარსელი პოეტების ნააზრევთან. ნიმუშად ავტორს მოაქვს არაბი პოეტის სერახ ალ ვარაკის ლექსი („მტრედს, რომელიც ძილს მიფრთხობს თავისი მოთქმით, ჩემსავით აქვს მკერდი ანთებული კაშკაშა ალით), ასევე იმავე არაბი პოეტის იბნ ზიატის ელეგია სატრფოს სიკვდილზე: „ვნევოდი საფლავს ჩემი სატრფოსი — / მირჩევდნენ ნუგეშად მეგობრები, / მაგრამ მივუგე: განა აქვს მეგობრებო, / სხვა საფლავი, თუ არა და ჩემი მკერდი?“

მაგრამ დიდი ესპანელი პოეტი თვალსაჩინო მსგავსებას და ხშირ დამთხვევებს კანტე ხონდოს ლექსებთან სპარსელი პოეტის ჰაფეზის ამალღებულ სასიყვარულო ღაზელებში ხედავს (ღვინო, ლამაზი ქალი, იდუმალი ქვები, შირაზის ლურჯი ღამე). ლორკას თქმულის დასადასტურებლად მოაქვს საინტერესო პარალელები. ერთი ნიმუში ფიქსაციით შემოვი-საზღვრებით. ჰაფეზი: თუმცა არ ვუყვარვარ, დედა-მინის სფეროს გავცვლიდი მხოლოდ ერთ ღერში მისი თმებისა; „გაბმულია შენს შავ თმებში ჩემი გული სიყმანვილიდან სიკვდილამდე, კავშირი ეგზომ სასიამოვნო არც დაირღვევა, არც წაიშლება“. სიგირია: „რომ მომკვდარვყავ უცებ, დაგავალებდი ამას: შეგეკრა ჩემი ხელები და შენი ნაწნავით შავით“.

„კანტე ხონდოს“ პირვანდელი დიდების დასაბრუნებლად და გადასარჩენად ლორკა მონოდებით და ლექციის კითხვით კი არ იფარგლებოდა მხოლოდ, არამედ პოეტური შემოქმედებითაც სანიმუშო მაგალითის აძლევდა თანამედროვეთ და მთამომავალთაც. მან თავადვე შექმნა უბრწყინვალესი პოემა „კანტე ხონდო“, რომელშიც გაერთიანებულა პოემათა ციკლი „პოემა ბოშურ სიგირიაზე“, „ექვსი კაპრიჩო“, „პეტენერას სილუეტი, ოი ქალიშვილი“, „ბოშური ვინიეტები“, სამი ქალაქი“. ამ პოემებში პირველყოფილი ანდალუსიური სიმღერების „კანტე ხონდოს“ სული ქრის. მისი თემების რეკონსტრუირებას ახდენს პოეტი, რომელთაგან უპირველესია სევდა, კვნესა, ნუხილი, მღუმარება, ნამრავლობის განცდა, სიყვარულის ნასვლა და არდაბრუნება.

ლუარა სორდია

სიყვარული — ყოფნა — არსებობის კარი

ბიბლიის მიხედვით, ღმერთი არის „სიყვარული“: „...ეს არის მეტრფე ჩემი, ეს არის საყვარელი ჩემი...“ (ქებათა ქება, 5, 16) (1, 17).

იოანეს ეპისტოლეში „ღმერთი სიყვარულია“ (კათოლიკე ეპისტოლენი I იოანესი, 4, 8) (2, 320).

იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადებაში ღმერთი „პირველი სიყვარულია“. ქრისტემ ასე უსაყვედურა ეფესოს ეკლესიას: „შენ მიატოვე შენი პირველი სიყვარული“ (გამოცხადება, 2, 4) (2, 492).

ნეტარი ავგუსტინე ღმერთს მოიხსენიებს, როგორც „დაიდ სიყვარულს“: „ეს სამყარო დიადი სიყვარულით... ბრწყინავს და იწვის, ვითარცა მარადიული შუვა დღე“ (აღსარება) (3, 390).

დანტე ალიგიერის ღმერთი არის „სიყვარული პირველი, სიყვარული უტკბესი, დაუშრეტელი სიყვარული, უზენაესი სიყვარული“ (4, 90, 328).

საყვარელს უწოდებდნენ ღმერთს დავით გურამიშვილი, ვახტანგ VI, აკაკი წერეთელი.

გალაკტიონ ტაბიძის პოეზიაში ღმერთი არის „ზექვეყნიური სიყვარული, სხვა სიყვარული, უკანასკნელი სიყვარული, შორეული სატრფო, იდუმალი სატრფო, სრული ტრფობა“ (5, 46).

პოეტების მეფე ათეისტურ მეოცე საუკუნეში დავიწყებული საღვთო სიყვარულის ხელახლა აღმომჩენი გახდა: „ჯერ ყველასაგან მიუკვლეველი აღმოვაჩინე მე სიყვარული“ (დადგა ავგისტო) (6, 265).

ეს საღვთო გრძნობა სულიერი გვალვის ნამალია: „ეს სიყვარული დააცხრობს გვალვას და გაგიჟებს უფრო უარესს“ (დადგა ავგისტო).

პოეტმა უღმერთო ეპოქის ტკივილი მრავალგზის გამოხატა. „არსად ჩანს ტკივილი ნათელი შუქმფრქვეველ სიყვარულისა“, „სიყვარულის ხმა არსით ისმოდა“, „სიყვარულის არ მესმის ნანა“, ჩიოდა პოეტი (უდაბნო) (6, 30, 21).

“ცრემლი მდიოდა, რადგან ჩემი უკანასკნელი, ჩემი მწუხარე სიყვარული მაგონდებოდა”, აფიქსირებდა პოეტი გულისტკივილით.

პოეტის არსებაში მუდამ ცოცხლობდა “სხოვნა იმ ტრფობის სრულის” (მიმღერე რამე).

“მე სიყვარული მესიზმრებოდა, ღამეებს ვათევ კვლავ სიყვარულით, მე სიყვარულით ვიყავი მთვრალი, და სიყვარული მახარებს მარად”, ამბობდა პოეტი.

ათეისტურ ეპოქაში “იუდას სახე, კაენის ლანდი და ღამეების შავი გუფუნი” ჩაცმობდა, სისხლის, ცრემლის ნიაღვრებს, დამსხვრეულ ჩინარს ჭვრეტდა და “სხვა სიყვარულის” მოგონებებით ცხოვრობდა (როგორ ებრძოდნენ ზარებს ზარები) (7, 179).

თუ სატანისეულთ სიყვარული ჭაობად ესახებოდათ, თვითონ ფარული ოცნების ახდენად, გაზაფხულის სახით ევლინებოდა უზენაესი: “...ეს არის გრძნობა კვლავ სიყვარულთა, გადაქცეული სხვისთვის ჭაობად, ეს ოცნებაა ფერთა ფარულთა და გაზაფხულის სანახაობა” (კოსმიური ორკესტრი) (7, 241-245).

ანამებდა “სიყვარულის გამქრალი სხივი, დაუბრუნებელ დროთა მესივი” (ალვის ხეები მშვილდისარს ხრიან) (7, 282).

პოეტს ეზმანებოდა მეგობრად დასახული მტრის მუხანათობები, მისი “ფარული ჯადოთი” მორკალული გზები, დალილას ლანდი, ვიქტორია, ლედი გოდივა, დანყვეტილი ვარდები, ძირს დაყრილი ქანდაკებები, ძეგლების ქვეშ ობლად დამარხული, “უგონო სიყვარულით” შერყეული, რწმენით დაობლებული გული: “...ზამბახთა შორის ყრია თეთრი ქანდაკებები, თეთრი ძეგლები, და იმათ ქვეშ ობლად მარხია გული, უგონო სიყვარულმა რომ შეარყია...” (გული) (7, 320).

ძვირფასი დრო შორს იყო, უარყოფილი სიყვარული კი ვატერლოოს ომში დამარცხებას ემსგავსებოდა: “...რაც უფრო შორს ხარ, ძვირფასო დრო, უფრო სავსეა გზა ამ გედებით, და სიყვარული, ვით ვატერლოო, მოფენილია ამ იმედებით” (დგება შემოდგომა) (7, 332).

ჭეშმარიტი სიყვარულის მოთმენაზე საუბრობს პოეტი იისფერი თოვლის, ქალწულის, ხიდის, მანდილის (მარიამის სიმბოლოებია) თანხლებით (თოვლი) (7, 343).

სიყვარული პერსონიფიცირებულია ლექსში “ქალაქისკენ” (6, 435): “ის გამოვიდა ძლიერ ადრე, ვით სიყვარული, მთვარიან ტყეზე მიდიოდა გზადაცვარული”.

ღმერთი “პირველი” და “უკანასკნელი” სიყვარულია, მაგრამ გალაკტიონი თავის ეპოქაში ვერ პოულობდა მას და უსიყვარულო, უღმერთო არსებობის ფაქტს აფიქსირებდა: “...და ჭკნება, ჭკნება სიყვარული უკანასკნელი, ჭკნება მწუხარედ, ნაზად, მაგრამ უსიხარულოდ”... (უსიყვარულოდ) (6, 35).

ათეისტურ ეპოქაში ცეცხლითა და მახვილით იდევენობდა რწმენა, ღმერთის სიყვარული დანაშაულად ცხადდებოდა და სასტიკად ისჯებოდა: “...მე მარწმუნებდნენ, რომ არ იქნება, შენ დაუსჯელად გიყვარდეს იგი” (მე მარწმუნებდნენ) (6, 242).

პოეტს ანუხებდა უღმერთო ცხოვრების ამაოება, უზენაესი სიყვარულის შეუცნობლობა: “ვინ იგრძნო სიცოცხლე ამაო, უმიზნო, ან შვება ვინ იგრძნო, ან ტრფობა ვინ იცნო” (8, 194).

ურწმუნობისგან გაუხეშებული სულის მქონეთ არ ესმოდათ სიყვარულის ერთადერთობა, არც სასახლეში მის მოვლინებას ხედავდნენ: “...სიყვარული სასახლეში მხოლოდ ერთხელ მოდის’ (მოვა, მაგრამ როდის?) (6, 153).

გალაკტიონს კი სურდა ფრთებით სწრაფვა “ქალწული თოვლისკენ”, ღრუბლისკენ (მარიამის სახელებია), მზისკენ, (ღმერთის სიმბოლოა), რათა ცის კაბადონზე დაენერა ეს უცვეთელი, განუმეორებელი და უმაღლესი შინაარსის მატარებელი სიტყვა: “ფრთები რომ მქონდეს, გავწვედი იმ მწვერვალს, საზღვრად დადებულს, იქ, ქალწულ თოვლთან ვპოვებდი ბინას მზით აფერადებულს. მე მსურს იქ დავასადგურო ჩემი სიმღერა და ქნარი და ვკოცნო, ვკოცნო ღრუბლების ბაგე ალისფერ-ნარნარი. ფრთები რომ მქონდეს, მზისაკენ გავექანები ზღვის ნავად, ცის კაბადონზე დავენრდი მსოფლიოს შესახედავად: გიყვარდეთ, რათა ყველასი შეხვდეს ამ ნანერს თვალები და შეიყვარონ, რადგანაც კაცნი არიან და-ძმები” (ფანტაზია) (8, 154).

გვაგონდება ვაჟა-ფშაველას “კლდე მხოლოდ ერთხელ თქვა”, რომლის რეზიუმე ასე ჟღერს: “გიყვარდეთ, კაცნო, ერთმანეთი”. ორივე მწერლის წყარო არის ბიბლია.

გალაკტიონი ევედრება ციურ სულს “სხივისთვის, ყვავილებისთვის, სიყვარულისთვის” (საღვთო სახელებია): “დაადნე სხივი, სულო ციერო, ამ სიცივისგან გაყინულ გულზე, ტკბილი მორევი შემეგუბდება ჩვენს ყვავილებზე, ჩვენს სიყვარულზე” (ნიაღვარი) (8, 335).

გალაკტიონის პოეზიის ლირიკული გმირი რწმენით იყო გაცისკროვნებული და ხანჯალს (ძალმომრეობას) იის სინაზეს აგებებდა: “ხანჯალს დავფარავ ისევ იებით” (დღეთა კარებთან). იგი განადიდებდა სიყვარულს, სიტბოს, პატიებას: “ო, გაუმარჯოს, ...სიყვარულს, სიტბოს და პატიებას” (ისევ მაისის მათრობს თვალები) (6, 305).

პოეტს აფიქრებდა მიტოვებული ძველი გზა და “მიტოვებული ძველი სიყვარული” (აქ ოდესმე) (7, 786).

სიზმარშიც “სიყვარული ესიზმრებოდა” (მე მივდიოდი), ხსნის გზად “სიყვარულის სიმღერა” ესახებოდა: “გულში ჟღერს რახანია, სიყვარულის სიმღერა, როგორც ერთადერთი ხსნა, ერთადერთი იმედი” (ილიას მოტივი) (7, 602).

გალაკტიონი პოეზიაში სიყვარული არის “...კაცთა მსაზრდოებელი ძლიერი ღმერთი”, “სიყვარული არის ყოფნა-არსებობის კარი” (აკაკი წერეთელი).

ღმერთი არის “სიყვარულის ხმა”, რომელიც “დაადუმეს” კომუნისტებმა: „სიყვარულის ხმა არსით ისმოდა”.

გალაკტიონს არასოდეს გაუნყვეტია კავშირი სიყვარულთან: “...ო გაუმარჯოს სიყვარულს, სიტბოს და პატიებას” (ისევ მაისის მათრობს თვალები).

პოეტს ღმერთის — სიყვარულის მარადიულობის რწმენა აცოცხლებდა: “გზაც უკვდავია, როგორც ტრფიალი” (მშვიდობის წიგნი) (10, 304).

გალაკტიონის “სიყვარულის სიმღერა” არის მისი რელიგიური პოეზიის მახასიათებელი, რადგან სიყვარული საღმერთო სახელია.

ლიტერატურა

1. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი II.
2. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, სტოკჰოლმი, 1992.
3. ნეტარი ავგუსტინე, "აღსარება", საქართველოს ეკლესიის კალენდარი, თბ. 1985.
4. დანტე, ლვთაბრივი კომედია, თბ. 1941.
5. ლუარა სორდია, გალაკტიონ ტაბიძისფილოსოფიური ლირიკის საკითხები, თბ. 1996.
6. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი ორ წიგნად, წიგნი I, თბ. 1988.
7. გალაკტიონ ტაბიძე, რჩეული, თბ. 1977.
8. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი ხუთ ტომად, ტ. I, თბ. 1993.
9. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი 12 ტომად, ტ. 12, თბ. 1975.
10. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი 12 ტომად, ტ. 11, თბ. 1973.

დარიკო ფიფია

შოთა ჩანტლაძის მწერლური სამყაროს ზოგიერთი ასპექტი

„არა, არ მინდა სახელი და დიდება! არა, არ მინდა დაფნის გვირგვინები! არა, არ მინდა დაინეროს ტომები იმის შესახებ, თუ როგორ ვწერდი ტომებს! არ მინდა დაინეროს ჩემი ვრცელი ბიოგრაფია!.. მე მინდა სქოლიო“–, ეს სიტყვები შოთა ჩანტლაძის მწერლური ბუნების შესაცნობად ერთ–ერთი შესანიშნავი ნიმუშია, თუმცა თანამედროვე ლიტერატურის ისტორია, ეპოქის გათვალისწინებით, ზოგჯერ გულგრილი, ხანაც მეტად სამართლიანი, მეტ–ნაკლებადაა ვალმოხდილი ამ სიტყვების ავტორის მიმართ, რამეთუ მას არცთუ ჩრდილოვანი ადგილი მიუჩინა ქართული პოეტური კულტურის ქომავთა შორის.

ლიტერატურათმცოდნეთა ინტერესი ყოველთვის ცხოველია იმდენად, რამდენადაც მრავალნახნაგოვნად ესახება ესა თუ ის საკვლევი ობიექტი. თუ ამ განზომილებით ვისარგებლებთ, შოთა ჩანტლაძის შემოქმედება ორი ძირითადი მახასიათებელი ნიშნით–თავისთავადობითა და მრავალფეროვნებით, მართლაც საინტერესო დაკვირვების ობიექტს წარმოადგენს. ეს უკანასკნელი ნიშანი(მრავალფეროვნება) შესაძლოა, ოდნავ საკამათოდაც მოგვეჩვენოს, რადგან, უნდა ითქვას, რომ ზედაპირულად მისი პოეტური ხელწერა მონოტონურობის შთბეჭდილებას ქმნის, რაც საბჭოთა სალიტერატურო კრიტიკისთვის ერთ დროს სრულიად მიუღებლად და არაკანონზომიერად მიიჩნეოდა(ამ და სხვა არაერთი მიზეზით იყვნენ იგნორირებული ტ. გრანელი, ნ. სამადაშვილი და მრავალი სხვა შემოქმედი ქართული მწერლობიდან).

შ. ჩანტლაძის მოღვაწეობა 50–იან წლებს ემთხვევა. მისი ლიტერატურული გემოვნება იმთავითვე ჩანდა ინდივიდუალური. მინორულ განწყობაზე გამაღილი ინტონაციები, მარტოსულობის შეგრძნება, მიუხედავად თემატური მრავალხმოვანებისა, ბოლომდე გაჰყვა შ. ჩანტლაძის უფაქიზეს ლირიზმს. „მე მერტოხელა ვიყავი კაცი, მე ყველაფერი მომწყინდა ახლა“, — წერს 1957 წელს, მხოლოდ 29 წლის პოეტი და ამ განცდას ხშირად უბრუნდება ცალკეულ სტრიქონებში:

„ოთახში თბილა და ქუჩებში დაძრნის სიცივი, ოთახი მძიმედ დაგმანულა, როგორც სქოლიო“;
 „ეს შემოდგომა ქარივით გავა და არვინ ქვეყნად არ მეტყვის ძმობას“ .

მისი დრამატულობა არ არის წამიერი, ზერელე, სტილის თავისებურებისთვის გამოგონილი პოზა. ის

უპირველეს ქრისტიანი მორწმუნეა, ვინც ადამიანური ყოფიერებით დამძიმებული, ხშირად რწმენის დაკარგვაზე დარდობს და მკაცრი იმჟამინდელი პოლიტიკური ცენზურის მიუხედავად, თამამად ავლენს საკუთარ ნებას პროტესტის გამოსახატავად:

„დაინგრა მონასტრის ზეცა და გუმბათი, დაინგრა კარები აღსავლის...
 ნავიდა წვიმა და მოვიდნენ ქარები, წვიმები, ქარები მესაედ,
 სციოდა მარიამს და დედის მკლავებში სციოდა პატარა იესოს.“

შ. ჩანტლაძე რომ ქართული კლასიკური მწერლობის მაგისტრალური გზის გამგრძელებელია, ეს არ გამორიცხავს მის ხელწერაში კლასიკური ფორმებიდან გადახვევის ტენდენციის შენიშვნას. მისი შემოქმედების მკვლევარნი(ც/ი. ორჯონიკიძე, ე. კვიციანი/ვილი/ ხაზს უსვამენ პოეტის მკვეთრად გამოვლენილი ინდივიდუალობას, ხატვის ერთგვარ ექსპრესიონისტულ მანერას, კონტრასტულ აზროვნებას. სწორედ მოდერნიზებული ოციანი წლების ექო ისმის მის სიტყვიერ სამყაროშიც. ამას უდავოდ ადასტურებს შ. ჩანტლაძის მწერლური სტილი–თავისუფალი ლექსი და მინიატურა, თუმცა რითმასაც არანაკლებ მიაგო ჯეროვანი პატივი. მასთან ნიშანდობლივია ვალერიან გაფრინდაშვილისეული ციკლი, რითაც აშკარად ეხმიანება ქართველ სიმბოლისტს. ბოჰემური განწყობით ენათესავება გაფრინდაშვილის დაისების თემას მისი „პაპიროსის გამყიდველი“, „მზესუმზირის გამყიდველი“, „ავლაბარი“, „ახალი ლოთები“, „კარტის თამაში“. ლიტერატურული პარალელი ნათელია ამ ორ პოეტს შორის სტრიქონებით:

„ვარ მონყენილი, ვით ზამთარში ნაზი ბელურა, ვით შემოდგომის ღამეებში თეთრი ვერსალი...“
 /ვ. გაფრინდაშვილი/;

„ვარ მონყენილი და მონყენა მე აღარ მიკვირს, რადგან მონყენაც მომწყინდა უკვე“ /შ. ჩანტლაძე/.

კლასიკურ მწერლობასთან სიახლოვეს მონობს ასევე „ვეფხისტყაოსნის“ თემა მის „გულანშა-როში“.

ინტუიცია, წინათგრძნობა, ბედის სიმუხთლე და მოსალოდნელ ნაადრევ გარდაცვალებაზე ფიქრი პოეტს ტ. გრანელის სულიერ თანაზიარად წარმოგიდგენს. შ. ჩანტლაძის სიტყვებია:

„სწორი მაქვს ალლო და სიკვდილის წამი მენიშნა, ამ თაობიდან მე პირველი მივალ ფინიშთან“, – მისი ლირიკის ფილოსოფიურ ასპექტს თუ შევხებით, ზემოთხსენებული პოეტის ნააზრევთან პარალელის გამოკვეთა არ გაგვიძნელებს:

„ახლა სიკვდილი ბედა ჩემი,
ვარ მიწაში და თან მიხარია,
არა არ მინდა ამოსვლა ზევით,
რადგან სიცოცხლე სიმწუხარეა,
რადგან გარდაცვლილთ სიცოცხლე გვიმძიმს,
ისე, ვით ცოცხლებს – სიკვდილი თვისი“ (შ. ჩანტლაძე).

სიკვდილ-სიცოცხლის გრანელისეული განცდაც ამგვარად უღერს: „დარჩენილი ვარ ბავშვივით ამ ცოდვილ ქვეყანაზე და არ ვიცი, როგორ ამოვიდე იმ ტალახიდან, რომელსაც ეწოდება მიწა“.

შ. ჩანტლაძე ფერწერული ტიპის პოეტია, განსაკუთრებით ზამთრის პეიზაჟების ერთგულო. შთამბეჭდავია მისთვის თოვლისა და ყინვის სიმბოლური გააზრება:

„ო, დედაჩემის თეთრი თმების სათნო ციმციმი,
ჩემში აღვიძებს პირველ თოვლის მელანქოლიას“.

„თოვლი და ქალაქი“, – ასე ჰქვია მის ერთ-ერთ მინიატურასაც. ბუნებასთან სულის თანაზიარებას, მისგან განუყოფლობას გვანიშნებს უდიდესი ლირიზმით სავსე ფრაზები:

„მე შემოდგომის ბაღში ვიყავი,
მე მოვისმინე ფოთოლთ იგავი,
მე შემოდგომის ბაღში ვიყავი,
მე შემოდგომა ვიყავ იგივე“.

მისი თავისუფალი ლექსების ზოგიერთი სპეციფიკური თავისებურებიდან უნდა შეინიშნოს განმეორების ხერხი, რემინისცენცია, რითაც ვაჟას პოეტურ სამყაროს ეხმიანება:

თანდათან იცრიცება უკუნი ღამე,
ღამე საზარელი და ვეებერთელა.
თანდათან ამოდის მზე დიდებული,
ამოდის, ნათდება თანდათან,
ამოდის, ნათდება, ნათდება, ამოდის,
ამოდის, ნათდება თანდათან.“

ცალკე თემას წარმოადგენს მწერლის პროზაულ ნაწარმოებებზე დაკვირვება, სადაც მკაფიოდ იკვეთება შ. ჩანტლაძის პიროვნული და მწერლური ხასიათი, ბუნება. „მე ისე ვიმორჩილებ ქართულ სიტყვას, როგორც ლექსის კითხვის დროს საკუთარ ხმას“, – წერდა და ამიტომაც, მისი ხელწერა სხვადასხვა თაობათა მხატვრულ სტილსა და ფორმას უკავშირდება. კ. გამსახურდიასეული ექსპრესიონიზმის კვალიც ამის გამოვლენა მინიატურაში „საათი“. თემატურად მრავალფეროვანია მისი „სქოლიო“, „პოეტი და ძაღლი“, „ჭადრაკის მსხვერპლი“, „სიზმარი პანაქებაში“ და სხვა მრავალი პროზაული ქმნილება, სადაც ის ხშირად ეპოქის მეისტორიედ გვევლინება და ყოველთვის სინმინდისა და უბინოების აპოლოგიას ეწევა.

ადამიანური პატიოსნების ხიბლი ბეჭდად აზის შ. ჩანტლაძის მხატვრული სამყაროს ყოველ ასპექტს, ამიტომაც მასთან მიახლოება ამაღლებული, სრულყოფილი განცდების ზიარებაა. „მე ვარ ზარის ხმა უდაბნოში“, – წერდა თავადაც და მართლაც ყოველ დროს, ყოველ თაობაში გაიჟღერებს შ. ჩანტლაძის ეგზომ ორიგინალური ხმა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შოთა ჩანტლაძე – „მე შემოდგომის ბაღში ვიყავი“, თბ., 1992წ.
2. შოთა ჩანტლაძე – „თენდება, ღამდება...“, თბ., 1984წ.

Дарико Пипиа

Некоторые аспекты писательского стиля Шоты Чантладзе

Резюме

В статье освещены особенности поэтических и прозаических произведений одного из интереснейших представителей грузинской литературы 50-х годов 20 века.

Автор отмечает тематическое многоцветие его литературных произведений, обогащающее культурный мир писателя. Несмотря на то, что Ш. Чантладзе продолжил магистральное направление грузинской классической литературы, в его творчестве явно усматривается и тенденция выхода из классических форм.

Приведенные в статье литературные параллели и выдержки полноценно выявляют творческий талант Ш. Чантладзе и его писательскую индивидуальность.

შოთა ჩანტლაძის მწერლური ხელწერის ზოგიერთი ასპექტი

სტატიაში გაშუქებულია მეოცე საუკუნის 50–იანი წლების ქართული მწერლობის ერთ-ერთი საინტერესო შემოქმედის შოთა ჩანტლაძის პოეტური და პროზაული ქმნილებების მნიშვნელოვანი თავისებურებანი.

ავტორი შენიშნავს თემატურ მრავალფეროვნებას მის ლიტერატურულ ნაწარმოებებში, რაც ამდიდრებს მწერლის კულტურულ სამყაროს. იმის მიუხედავად, რომ შ. ჩანტლაძემ ქართული კლასიკური მწერლობის მაგისტრალური გზა გააგრძელა, მის ხელწერაში ამკარა კლასიკური ფორმებიდან გადახვევის ტენდენციაც.

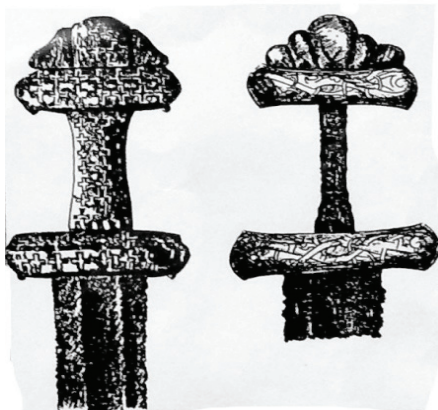
ლიტერატურული პარალელები და გარკვეული ამონარიდები სტატიაში სრულფასოვნად წარმოაჩენენ შ. ჩანტლაძის შემოქმედებით ტალანტს და მწერლურ ინდივიდუალობას.

ნოდარ ბერულავა

„ვიკინგთა ეპოქის“ კაროლინგური მახვილები (VIII-X სს.)

მახვილის იმ ტიპს, რომლის ვარიაციები ევროპაში VIII ს-ის ბოლო მესამედიდან ვრცელდება, ჩვეულებრივ “კაროლინგურს”, ხოლო უფრო იშვიათად - “სკანდინავიურს”(1,33) ეძახიან. როგორც ჩანს, აღნიშნული მახვილი კარლოს დიდის სახელმწიფოში გაჩნდა, თუმცა სკანდინაველმა ვიკინგებმაც არამართო სწრაფად აითვისეს იგი, არამედ ხელი შეუწყვეს კიდევაც ევროპაში მის გავრცელებას. კერძოდ, ისეთ ქვეყნებში, როგორცაა ბიზანტია, რუსეთი, აღმოსავლეთ ბალტიისპირეთის რეგიონი, ირლანდია, ხოლო ნაწილობრივ, შოტლანდიასა და ინგლისშიც კი, სწორედ ვიკინგები იყვნენ ამ ტიპის მახვილის მთავარი გავრცელებლები.

კაროლინგური მახვილების მთავარი საერთო ნიშნები შედგება: ფხა სწორი, ორპირი. მისი სიგანეა 5—8 სმ., ხოლო სიგრძე - 80-95 სმ. ის უფრო დიდი და სქელია, ვიდრე მანამდელ მახვილებს ჰქონდა (2 სმ-მდე ვადასთან), მომრგვალებული ან ოდნავ წაწვეტილი დაბოლოებითა და აუცილებელი ერთი ფართო, კარგად გამოკვეთილი გასწვრივი ღარით, რომელიც მიდის პრაქტიკულად ფხის მთელ სიგრძეზე და მისი სიგანის ორ მესამედამდე იკავებს. ვადა მასიურია, მაგრამ არცთუ გრძელი, ელიფსოიდური ან ზოდისებური ფორმისა. სახელური ოდნავ გაბრტყელებულია და საკმაოდ მოკლე. X ს-ის ზოგიერთ სურათზე ჩანს, რომ მეომრის ხელი მასზე წესიერად ვერც კი ეტევა და საჩვენებელი თითი ვადაზე დევს. ასეთი მდგომარეობა შესაძლებელია, მაგალითად, თუკი მახვილის ახალ მფლობელს უფრო დიდი ხელები ჰქონდა, ვიდრე ძველს. კოტის თავი საკმაოდ დიდი და მძიმეა, რადგან მან საგრძნობლად დამძიმებული მახვილის ფხა უნდა დააბალანსოს. ის ათი წლის მოზარდის, ხოლო ზოგჯერ — მოზრდილი კაცის მუშტის ხელაა და შედგება ორი ნაწილისაგან - მასიური ზოდისა და დაბოლოებისგან. სწორედ ეს დაბოლოება არის კაროლინგური მახვილების მთავარი დამახასიათებელი დეტალი, ერთგვარი „სავიზიტო ბარათი“. ის, როგორც წესი, ვერტიკალური ღარებისა ან რელიეფური ზოლების მეშვეობით დაყოფილია სამ, ხოლო ნაკლებ ხშირად, ხუთ ნაწილად, რომელთა შეთავსებისა და ფორმის უამრავი ვარიანტი არსებობს.



კაროლინგური მახვილები მოვერცხლილი ტარებით (ტიპი III უილერ-ოქშოთის კლასიფიკაციით)

X ს - ის დასაწყისიდან, ფოლადის ათვისებასთან ერთად, შესამჩნევია ცვლილებები კაროლინგური მახვილების ფხის ფორმაშიც. თუ ადრეკაროლინგური მახვილების მთავარი ფუნქცია იყო ძლიერი მკვეთავი დარტყმები (რამაც გამოიწვია მათი ფხის მკვეთრი დამძიმება), ახალი მახვილების დიდი ნაწილი ნაკლებ მძიმე იყო. ფხის დავინროება ბოლოსკენ უფრო შესამჩნევი გახდა, ისე, რომ სიმძიმის ცენტრი ვადასკენ იქნა გადაადგილებული. შედეგად შესაძლებელი გახდა მახვილის უფრო სწრაფი აწევა დარტყმის მერე და ძლიერ გაადვილდა ვერტიკალური დარტყმების გვერდითად ქცევა. ფხის წვერიც შესამჩნევად წვერილდება, და, მიუხედავად იმისა, რომ მაინც ინარჩუნებს მეტნაკლებად “ნიჩბისებურ” ფორმას, ხშირად საჩხვლელი დარტყმებისთვისაც საკმაოდ ვარგისი ხდება. თუმცა მჩხეხავი დარტყმა ისევ პრევალირებს. ჩხვლელთა იშვიათად თუ ნახსენებია ამ ეპოქის წვერილობით და ლიტერატურულ წყაროებში, და ჩვეულებრივ კონკრეტული მდგომარეობის სპეციფიკით განპირობებული იყო (2,68).

ამავე დროს ტარის ცვლილებებიც შეიმჩნევა: ვადას ბოლოები საკმაოდ ხშირად საგრძნობლად იხრება ფხისკენ. ზოგჯერ, თუმცა შედარებით იშვიათად, ზედა ვადაც (კოტის თავის ჰორიზონტალური ძელი) იღუნება, თუმცა ძირითადად - საპირისპირო მიმართულებით. ადრეკაროლინგური მახვილებით ძირითადად იყენებოდა “ირიბი ჯვრის” ფორმის დარტყმები. ამ პირობებში ნორმანთა დიდი ფიზიკური ძალა წარმოადგენდა სერიოზულ უპირატესობას: როცა ვიკინგთა რაზმის პირველი ხაზი ტყორცნიდა შუბებს, მერე კი, დიდი ფარების მთლიანი კედლით დაცული, საშინელი სისწრაფითა და ძალით მძიმე ცულ-მახვილების სინქრონულ ქნევას იწყებდა, მათ წინ ვერავინ უდგებოდა ხოლმე. ამისთანა ბრძოლის დროს განსაკუთრებით ხშირად ხდებოდა ხელ-ფხის მოკვეთა. მახვილის ახალი, შედარებით მოქნილი და მსუბუქი ფორმა ნაწილობრივ ათანაბრებდა ვიკინგებისა და მათი მტრების შესაძლებლობებს: ნაკლებ ტანადი ბრიტანელებისა და სხვა ქვეყნების მეომრების შანსები ჩრდილოეთის გოლიათებთან ბრძოლის დროს საგრძნობლად იზრდებოდა.

X ს-ის 50-ანი წლებიდან აქა-იქ ჩნდება მახვილების ახალი ტიპი. დაახლოებით 1000 წ-დან გვიანკაროლინგური მახვილი საბოლოოდ ქრება.

პირველად ნორმანთა მახვილების კლასიფიკაცია ნორვეგიელმა მეცნიერმა ი. პეტერსონმა სცადა, თუმცა მისი კლასიფიკაცია ზედმეტად ვრცელი და ჩახლართულია (იხ.3,100). მ. უილერმა და ე.ოქშოთმა პეტერსონის კლასიფიკაცია მნიშვნელოვნად გაამარტივეს, თანაც ეყრდნობოდნენ არა მარტო სკანდინავიურ, არამედ ზოგად ევროპულ მასალას. მათ გააერთიანეს აღნიშნული ეპოქის მახვილები სულ 9 კატეგორიაში. აქედან მხოლოდ III-VII ტიპები კაროლინგურ მახვილებს წარმოადგენს, ხოლო დანარჩენები — ამავე ეპოქაში ევროპაში გავრცელებული სხვა მახვილებია (4,160).

მაშასადამე, III ტიპი ამ კლასიფიკაციის მიხედვით - სამ, იშვიათად კი ხუთ ნაწილიანი კოტის თავი (ზოგჯერ ზოომორფული ფიგურებით წვერებზე) და

სწორი ვადით. ცენტრალური ნაწილი ყოველთვის ყველაზე დიდია. IX-X ს-ში მოიპოვება მთელ ევროპაში, მაგრამ ძირითადად - სკანდინავიასა და ჩრდილო-დასავლეთ გერმანიაში. ჩანს მემკვიდრეობითი კავშირები უძველეს ტრადიციებთან.

IV ტიპი გენეტიკურად უკავშირდება III-ს. ეს ფაქტობრივად ბრტყელი ხუთწვერიანი ტარის ქუდია, სადაც ხუთივე ვერტიკალური რელიეფური ნაწილი ერთი ზომისაა, მხოლოდ ზოგჯერ ცენტრალური ოდნავ აღემატება დანარჩენებს. ხმარებაში იყო ძირითადად 850-950 წწ. **V ტიპი** გვხვდება ამავე დროს. მას ახასიათებს მკვეთრად წაწვეტილი ცენტრალური ნაწილი, ხოლო ზედა და ქვედა გარდები მნიშვნელოვნად მოღუნულია. გვხვდება ძირითადად ინგლისში. **VI ტიპი** კი დამახასიათებელია დანიისთვის, X ს-სა და XI-ის დასაწყისში. აგრეთვე გვხვდება აღმოსავლეთ ევროპასა და ინგლისში. **VII ტიპი** ხასიათდება ნახევარმრგვალი, გლუვი კოტის თავით. მისი ტრადიციული სამწვერიანი დაყოფა რუდიმენტალური ხდება და სიმბო-

ლურად, მხოლოდ ვინრო ღარებითაა აღნიშნული. ზოგიერთ ეგზემპლარს აქვს მხოლოდ ერთი, ჰორიზონტალური ღარი, ან სულაც არცერთი. კოტის ეს ტიპი დამახასიათებელია ძირითადად X ს-სთვის (4, 162-164).

კაროლინგური მახვილი – მახვილის პირველი ტიპია ევროპაში, რომლის სილამაზე არა იმდენად მისი მორთულობით, რამდენადაც მისი დახვეწილი ფორმებით იყო განპირობებული (4, 161).



კაროლინგური ტიპის მახვილები: ზემოთ —



ადრეკაროლინგური (IX ს.), ქვემოთ — გვიანკაროლინგური (X ს.)

ვიკინგთა ეპოქის მახვილების ტიპოლოგია (ე. ოქშოტის მიხედვით)

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Дельбрюк Г. История военного искусства. Смоленск, 2003;
2. Кирпичников А. Древнерусское оружие, 3. Л., 1971;
3. Лебедев Г. Эпоха викингов в Северной Европе. Л., 1985;
4. Окшотт Э. Археология оружия. М., 2004

ნოდარ ბერულავა

Каролингские мечи эпохи викингов (VIII-X вв.)

Резюме

Данной статьей продолжается наш цикл работ, посвященный вооружению европейских стран в средние века. Темой данной статьи являются мечи т.н. «каролингского» типа, являющиеся своеобразным «брендом» бурного периода в раннесредневековой истории Европы, известного, как Эпоха Викингов. В статье даны краткие характеристики вышеназванного типа оружия, общие сведения по его типологии.

მადლენა ოჩივაძე

სოსუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი შორისდებულთა ფუნქციისათვის გოდერძი ჩოსელიის სამწარმო ენაში

შორისდებულებს (ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით) უდიდეს როლს ანიჭებს გოდერძი ჩოსელი, რადგან იგი ტყვადი ემოციური სახეების შექმნის საკმაოდ შესაძლებლობას აძლევს სიტყვის ოსტატს. გ. ჩოსელის ენა საერთოდაც გამოირჩევა გარკვეული ემოციურობით, „მღელვარებით“. ავტორი ყოველთვის უზვია გრძნობათა გამოხატვისას და ოსტატურად იყენებს ენობრივ საშუალებებს, მათ შორის, რა თქმა უნდა, შორისდებულებსაც. როგორც ცნობილია, შინაარსის მიხედვით არსებობს შორისდებულთა სამი დიდი ჯგუფი: ემოციური, იმპერატიული და ფრაზა-შესიტყვებით გამოხატული ფიცილი, ალერსი... (1, 33),

მაგრამ ყოველი მათგანი, თავის მხრივ, იყოფა ქვეჯგუფებად (2, 30). საანალიზო მასალაში გვხვდება სამივე სახის ნიმუშები. მწერალი იყენებს როგორც საერთოქართულ მასალას, ასევე დიალექტურ ფონდსაც. უმრავლეს შემთხვევაში სხვადასხვა წარმოების შორისდებულები გვერდიგვერდ გამოიყენება წინადადებაში: პირველადს ფორმას მოსდევს მთელი ფრაზა-შესიტყვება, რომელიც მაქსიმალური სისავსით აღწერს პერსონაჟის ფსიქოლოგიურ პორტრეტს, ამა თუ იმ სახის ემოციას, გუნება-განწყობილებას. ჩვენ ზედმეტად არ შევჩერდებით სხვადასხვა გრძნობის გამომხატველ შორისდებულებზე, ისინი უხვადაა წარ-

მოდგენილი მხატვრულ ლიტერატურაში და მათ შორის — გ. ჩოხელის შემოქმედებაშიც. მაგ.: რა უფრო გიყვარს? — ჰე, ჰე, ჰე, ქალი, როგორ არ მიყვარს! [1, 71]; *ობ-ობ-ობ-ობ-ობ-ობოო!*³ ეს რა ხდება, როგორ აყვავდა კამკამა ზეცა! [8, 7]; *ვა, ვა, ვა*, ეს რა მომხდარა, გაიგეთ? — ყვირის [1, 74]; *ჰა*, რა ფეხს ითრევთ, გამაიარეთ! [1, 184]; *ასა!* — ერთხელაც გასძახებს მთებს [მოცეკვავე] და მზის სხივებს შეაშრება იმისი სული [1, 221]; *ეეშ, შე ბეჩაო*, შენა, შენი ტირილით ვის რასლა არგებ [11, 1]...

ყურადღებას ახრებს დიალექტური წარმომავლობის შორისდებულები: *ამანდაი*, ეგრეც ვიცოდი! [2, 94]; *ავაჰმეე!* — ღონავს ნეფის დედა [4, 167]... უმეტესად კი ამგვარი შორისდებულები ფრაზაში, შორისდებულის ფარდ შესიტყვებებში გვხვდება: *უი შენ და შენი ხმის ჩანყვეტა!* [1, 135]; *ვახ*, დედის ერთისასა! [6, 36]; *ვაიმიეე*, მიწამც გამისკდება! [5, 75]; *ვაი*, მამიკვდა თავი, რა გონთ გამოვე [11, 1]; *აბაიმი ჩემ თოლებსა*, ავი სული ეცემა სოფელს! [4, 228]; *ავაიმი ჩემ თოლებსა!* — დაიძახა დედაჩემმა [6, 87]; *ავაჰმეე, დედაე...* გამაერე ქალო! [11, 1]; მოგიკვდით, შვილო, *ავრიადარაა* (ჰავრეა და რა არის)... — ამოიხრა ქალმა [1, 207]; ხმას არ იღებ, შე ქალობაჩამოსაშლელი, შენა, *ავრიადარაა* [4, 157]...

შორისდებულის გამოყენების, მისი პოტენციის, გამომსახველობითი უნარის გამომხეურების საინტერესო ნიმუშია ნოველა „გუდამაყრელი დედაკაცები“, რომელიც, ფაქტობრივად, ერთი შორისდებულისთაა აგებული, *ავაჰმეე* გამონათავს ლირიკული გმირის (მწერლის) დარდს — დედასა და გუდამაყრელი დედაკაცების თანაგრძნობას, რომელიც ბავშვობიდანვე მოჰყვება მას. ამ მარადიულ ტკივილს არც უხდება სიტყვაჭარბობა. ამიტომაც გამონათვა იგი ასე დაწინებულად, ლაკონურად. გარდა ამისა, შთაბეჭდილებას აძლიერებს აღნიშნული შორისდებულის რეფრენად განმეორება და ფრაზების ანაფორული დასაწყისი:

„ავაჰმეე!

ეს სიტყვა რაღაცით ჰგავს გუდამაყრელ დედაკაცებს, თუკი შეიძლება სიტყვა ადამიანს ჰგავდეს და მსგავსება ზოგად სახეს ატარებდეს.

ავაჰმეე!

ეს სიტყვა დადის სახნავ-სამკალზე, სათიბ-სახვეტზე.

დადის წელში ოდნავ მოხრილი. შავი სამოსი აცვია ტანზე. გუდამაყრელი დედაკაცების მსგავსება ამ ერთ სიტყვაშია მომწვევებული. ცად აზიღული მთებით არის შემოფარგლული ეს სიტყვა. აქ, გუდამაყრის ვინრო ხეობაში, არის მისი საუფლო.

— *ავაჰმეე!*

— *ავაჰმეე*, ჩემო დედისერთავ!

— *ავაჰმეე*, შე ბეჩაო, შენა!

— *ავაჰმეე*, შე საპირმინევ!

— *ავაჰმეე*, ჩემო ჯეილობავ!

— *ავაჰმეე*, ჩემო!..

დადის ეს სიტყვა ჭირში და ღებინში...

— *ავაჰმეე*, ჩემო დედისერთავ!

— *ავაჰმეე*, შე ბეჩაო, შენა!

— *ავაჰმეე*, ჩემო ქალობავ!

— *ავაჰმეე*, ჩემო!..

.....

რად, რად გილონავთ გული...

რა, რა გიშველოთ...

ავაჰმეე, მოგიკვდათ ჩემი თავი!“

იმპერატიული შორისდებულები: სხვებს ვეცოდი რომა, ციც! [1, 277] — *პრის! პრის!* — უბაკუნებდა ფეხს [კატას] [2, 11] — დაუბატიყებელ სტუმრებს არ ვღებულობთ, აბა, ახლავე, *მარშ!* აქ მე თავი ვარ თუ ნაბდის ძველი! [1, 161] — საინტერესოა, რომ ამ ფრაზების წარმომთქმელი პერსონაჟები არც თავად არიან რუსულენოვანი, არც ამ ენაზე მოლაპარაკეთ მიმართავენ.

ორნამენტული ფუნქციის თვალსაზრისით საინტერესოა შორისდებულებთან ფუნქციით გათანაბრებული ზოგი სიტყვა თუ სიტყვაშეხამება, ასევე — მიმართვის ფორმები და მთელი ფრაზები სხვადასხვა თემატური ჯგუფისა (ფიცის, დალოცვის, დაწყვილის, ლანძღვა-გინების...). ამჟამად არ შევუდგებით ყოველი ცალკეული სიტემის გამონვლილით ანალიზს (ეს ცალკე მსჯელობის საგანია), უბრალოდ, ზოგადად დაეხარისხებთ მათ შინაარსის მიხედვით, რათა თვალსაჩინო გაეხადოთ ამ მასალის მრავალფეროვნება და ის მნიშვნელობა, რომელსაც მათ მწერალი ანიჭებს. ამგვარი შესიტყვებები თუ ფრაზები გამოყენებულია შემდეგი მნიშვნელობით: ა) *ენობრივი* — თავად ენობრივი მასალა მაქსიმალურად უახლოვდება სალაპარაკო ენას, რითაც უშუალობასა და ბუნებრიობას ინარჩუნებს; ბ) *ესპურსიული* — ავტორი ზუსტად და ფერადოვნად გადმოსცემს პერსონაჟის გუნება-განწყობილებას; თვალსაჩინოს ხდის ფსიქოლოგიურ გარემოს, კონკრეტულ ემოციურ ველს, რითაც შემოქმედებს მკითხველზე, ადეკვატურ განწყობილებას ინვეს მასში; გ) *მხატვრულ-სტილისტიკური* — ქმნის გარკვეულ კოლორიტს (ამა თუ იმ ტერიტორიული თუ სოციალური დიალექტისას):

ფიცილი — თუ კიდევ გადმასცდები ამ სამანს, *ღვთის მადლმა*, მერე მე ვიციო [1, 179]; მაგამი კი მართალი ხარ, *ჩემი თავის მზემა* [1, 278];

ირონია — თორე, *შენმა მზემ*, არ ამომალეხინე ხმა! [6, 64].

მუქარა — მიწაში არ დამმარხოთ, თორემ *ვაი თქვენი ბრალო!* [1, 69];

წყევლა — *უი შენ და შენი ხმის ჩანყვეტა!* — ჯოხი ნაბოუსვა სალომემ [6, 166]; *ვაი ჩემ თოლებსა და ბნელი*, განა კარგა ვხედავ [1, 175];

ალერსი — რა იყო, *ბებია გენაცვალოს* [1, 208];

თხოვნა-მუდარა — ნუ მამთხრი და გამაცივებ, ბერო, *შენი ჭირიმიე* [4, 113]; ნუ, *შენ მადლსა*, — შესთხოვნენ ესენი [4, 96]; *შენამც ვახეირებს ღმერთი, ჩემო* კვირავ! [1, 134]; *ავრემც ღმერთი გიშველით*, რამე მიშველეთ, ხალხო! [1, 279];

დალოცვა — ღმერთო, ... გაავიქარვე [დარდები], *ავრემც დაილოცები!* [1, 76]...

სამეცნიერო ლიტერატურა:

1. ო. გაჩილაძე, შორისდებული ახალ სალიტერატურო ენაში (ლექსიკონითურთ), თსუ გამომც., თბ., 1979;
2. А. Д. Германович, Междометия русского языка, Киев, 1966;
3. ს. ჟღენტი, შორისდებული ახალ ქართულში, ქართველურ ენათა ფონეტიკის საკითხები, თბ., 1965;

³ აღნიშნულია, რომ ბგერებით შორისდებულის მთელი ემოციური სიმძლავრის გადმოცემა მაინც ძნელია, ფონეტიკურად იგი ყოველთვის უფრო მეტია, ვიდრე გრაფიკულად გამოხატული (3, 178), ამიტომ მწერალი მაქსიმალურად ცდილობს ფორმისა და შინაარსის დაახლოებას.

საილუსტრაციო მასალა

1. გ. ჩოხელი, ადამიანთა სევდა, გამომც. „მერანი“, თბ., 1986;
2. გ. ჩოხელი, ბალახის ცხოვრება, გამომც. „მერანი“, თბ., 1997;
3. გ. ჩოხელი, ბინდისფერი ხეობა, გამომც. „მერანი“, თბ., 1982;
4. გ. ჩოხელი, თევზის წერილები, გამომც. „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1989;
5. გ. ჩოხელი, მგელი, გამომც. „მერანი“, თბ., 1990;
6. გ. ჩოხელი, მოთხრობები, გამომც. „მარსი“, თბ., 2003.
7. გ. ჩოხელი, მღვდლის ცოდვა, გამომც. „მერანი“, თბ., 1990;
8. გ. ჩოხელი, სულეთის კიდობანი, გამომც. „ბაკმი“, თბ., 2001;
9. გ. ჩოხელი, ღმერთის შვილები, გამომც. „სანი“, თბ., 2002;
10. გ. ჩოხელი, შეშინახე, დედაო მიწავ! გამომც. „მერანი“, თბ., 1991;
11. გ. ჩოხელი, წერილი ნაძვებს, გამომც. „მერანი“, თბ., 1980.

Sukhumi State University

Summery

Function of interjection in Goderdzi Cokheli's literary language

This article describes the analysis of one of the characteristics, namely the interjection, in the literary language of the modern writer and director, Goderdzi Cokheli. The writer's language is characterized by a particular emotion, which is created, along with other stylistic specifications, by interjection. The novel "Gudamakreli Dedakacebi", which is entirely built on only one interjection-avahme, is reviewed.

ირა დანელია

„მხატვრული ტექსტის კომპლექსური შესწავლა
ენობრივ ფაქულტეტზე“

საკვანძო სიტყვები: სწავლება, აღქმა, კომპლექსურობა, აქტივობა, საკომუნიკაციო ფუნქცია

ენობრივ ფაქულტეტზე სწავლების პროცესში ორიგინალური მხატვრული ლიტერატურის კითხვას ერთ-ერთი უმთავრესი ადგილი უკავია და ენის დაუფლების აუცილებელ პირობასა და სამუშაოებს წარმოადგენს, რაც თავის თავში კითხვის კულტურის ჩამოყალიბებას გულისხმობს.

კითხვის კულტურის უნარ-ჩვევების ფლობა ნიშნავს ენის ცოდნას, მის სტილისტურ მრავალფეროვნებაში გარკვევის უნარს, მდიდარი ავთენტური ნაწარმოებების ენის გაგებას, ავტორის თვალსაზრისის გამოყოფას და ტექსტის ესთეტიკური აზრის აღქმას. ყოველივე ამის მისაღწევად საჭიროა ლიტერატურული ნაწარმოების კომპლექსური შესწავლა, რაც აერთიანებს ლინგვისტურ, ლიტერატურულ და საერთო კულტურულ ცოდნას. ამ დროს არ ირღვევა შინაარსისა და ფორმის, მთლიანისა და ნაწილების ერთიანობა და ხდება ყველა სამეცნიერო უნარ-ჩვევის განვითარება ნაკითხულთან დაკავშირებით.

მხატვრულ ლიტერატურას შეისწავლის რამოდენიმე მეცნიერება, მათ შორის ფსიქოლოგია, ესთეტიკა, ხოლო ენობრივ ფაქულტეტებზე მხ. ლიტერატურა რამოდენიმე საგნის (ლექსიკოლოგია, სტილისტიკა, ლიტერატურის თეორია და ისტორია) შესწავლის ობიექტს წარმოადგენს.

როცა შემსწავლელი უცხოურ ენაზე ორიგინალური მხ. ტექსტის კითხვას იწყებს, მასში ფიქსირდება ამ გადანყვეტილების შესატყვისი განწყობა. ამ განწყობას სუბიექტში ქმნის რაიმე მოთხოვნილების არსებობა, ხოლო ეს მოთხოვნილება კონკრეტულ აქტივობად მაშინ გადაიქცევა, როდესაც გარემოში მისი დაკმაყოფილების რეალური სიტუაცია იქმნება [4].

შემეცნებითი ინტერესის გამომწვევი უნდა შეიცავდეს ახალ, საინტერესო ინფორმაციას, ანუ წასაკითხი მასალა შემსწავლელში უნდა იწვევდეს დადებით ემოციებს, თუმცა ყველა სტუდენტში ყველანაირი წასაკითხი მასალა ვერ გამოიწვევს ერთნაირ დაინტერესებას. მაშინ ჩნდება საჭიროება, რომ კითხვისთვის შეიქმნას მოტივაციის სხვა საფუძვლებიც [1].

სასწავლო პროცესში საგანთშორისი კავშირების რეალიზება მნიშვნელოვნად ამაღლებს ცოდნის ხარისხს, აფართოვებს შემსწავლელთა ჰორიზონტს და აყალიბებს მათ მსოფლმხედველობას. ხდება ცოდნის ერთი სფეროდან მეორეში გადატანა/ურთიერთწვდომა, რასაც თან ახლავს შემოქმედებითი ზეპირი და წერილი აქტივობის სრულყოფა.

ი. ზიმნაის აზრით [5], კითხვა როგორც სამეცნიერო აქტივობა მოიცავს ორიენტირების, დაგეგმვისა და რეალიზაციის ეტაპებს. ორიენტირების ეტაპზე მკითხველს გარკვეული წარმოდგენა ექმნება წასაკითხი მასალის შესახებ, რაც ხორციელდება სათაურზე, ილუსტრაციებზე და მასწავლებლის მიერ ზეპირი ფორმით მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. ეფექტური მკითხველი კითხვისას წინასწარ გეგმავს გამოიყენოს თუ არა ლექსიკონი და როდის (უცნობი სიტყვის შეხვედრისთანავე თუ პირველადი ნაკითხვის დასრულების შემდეგ), ერთჯერად ნაკითხვას მიმართოს თუ განმეორების, დაეყრდნოს თუ არა გრამატიკულ ანალიზს, აირჩიოს მისთვის ოპტიმალური კითხვის ტემპი და ა.შ. კითხვის რეალიზაცია მკითხველის ინტენციასა და მის გამოცდილებაზე დამოკიდებულია.

კითხვა, როგორც ყოველი რეცეპტული აქტივობა, ემყარება გამოცნობას. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, აღქმის პროცესში შედის. გამოცნობა კი, როგორც ფსიქოლოგიური პროცესი აღსაქმელი საგნის ხატის იმ ხატთან მიკუთვნებითი ხასიათის საქმიანო-

ბას წარმოადგენს, რომელიც ჩვენს ცნობიერებაში მი-
სი ალქმის პროცესში ხდება. ტექსტის წაკითხვის
დროს ხატების შერჩევა გრძელვადიანი მეხსიერები-
დან ავტომატურად ხდება ტექსტიდან გამომდინარე
სიგნალების ზემოქმედების შედეგად და მეტად აქტი-
ური ხასიათი აქვს. უცნობ წინადადებაში ჩვენ
ვცნობთ მხოლოდ ლექსიკურ და გრამატიკულ ელე-
მენტებს, რომლებიც ჩვენს გრძელვადიან მეხსიერე-
ბაშია შემონახული.

კითხვის დროს მასალის თანმიმდევრული აღ-
ქმის პროცესში, გარკვეული წესების შესაბამისად, ავ-
ტომატურად ვაერთიანებთ მორფემებს სიტყვებში,
სიტყვებს შესიტყვებებში და წინადადებებში. გაერ-
თიანების ეს პროცესი სრულდება თვითონ მკითხვე-
ლის მიერ და აქტიურ ხასიათს ატარებს. იმისთვის,
რომ სიტყვები გაერთიანდნენ შესიტყვებებსა და წი-
ნადადებებში, აუცილებელია მათი შენახვა/შეკავება
ე.წ. ოპერატიულ მეხსიერებაში, მანამ, სანამ ესა თუ
ის სინტაგმა თუ წინადადება ბოლომდე არ იქნება გა-
აზრებული, რაც თავის მხრივ ისევ აქტივობას მოით-
ხოვს [3].

მკითხველის აქტივობა აუცილებელი პირობაა
ტექსტის არა მარტო აზრობრივი, არამედ ფორმალუ-
რი მხარის აღსაქმელადაც, რის გარეშეც ტექსტის გა-
გება შეუძლებელი იქნებოდა. გაგება უკავშირდება
აზროვნების სფეროს. აზროვნება იმ ინფორმაციის
გადამუშავებაა, რომელსაც ადამიანი გარე სამყარო-
დან იღებს, გაგება კი განსაზღვრავს ალქმული ინ-
ფორმაციის სისრულეს, ამასთანავე, გაგება დაკავში-
რებულია მკითხველის შემოქმედებით და ემოციურ
აქტივობასთან. კითხვის ეფექტური სწავლებისათვის
აუცილებელია ამოქმედდეს ინფორმაციის გადამუშა-
ვების ემოციური დონე, რათა მოხდეს ენობრივი ერ-
თეულების შეფარდება პიროვნულ თავისებურებებ-
თან: მოთხოვნილებებთან, მოტივებთან, მიზნებთან,
ემოციებთან.

უცხოენობრივი მხატვრული ტექსტების სწავ-
ლების მოდელი ემოციურ-აზრობრივი მიდგომის
თვალსაზრისით ეფუძნება შემდეგ პრინციპებს:

- კითხვის როგორც შემეცნებითი აქტივობის
სწავლება
- კითხვისა და საუბრის ურთიერთდაკავში-
რებული სწავლება
- კონტექსტუალურ-სიტუაციური სტიმული
ევრისტიკული ქმედებისადმი

ზემოაღნიშნული შემოქმედებითი აქტივობისა
და თვითგამოხატვის უნარ-ჩვევათა განვითარების
აუცილებელ პირობას წარმოადგენს სპეციალური სა-
ვარჯიშოები თავისებურებათა გავრცელებისთვის და
სიძნელეთა თანდათანობითი ზრდით [2].

შემსწავლელთა ქმედება ენობრივ მასალასთან
დაკავშირებით ეფექტური გზაა საგნისადმი ინტერე-
სის გასავითარებლად. მყარდება ბუნებრივი კავშირე-
ბი. ცოცხალ ენასა და ლიტერატურას, უცხოურ ენასა
და ჰუმანიტარული ციკლის საგნებს შორის, რაც შემ-
სწავლელებში ავითარებს გონებრივ ალღოს და სწო-
რი მეტყველების გემოვნებას. გარდა ამისა, უცხო
ენის კავშირი ლიტერატურასთან ესთეტიკური აღ-
ზრდის ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორია.

იმისთვის, რომ შესაძლებელი გახდეს კავშირის
დამყარება უცხოური ენისა და სხვა საგნების შესწავ-
ლას შორის, აუცილებელია ისეთი სავარჯიშოთა სის-
ტემა, რომლის ცენტრშიც იქნება არა ცალკეული
ენობრივი მოვლენა, არამედ მთლიანი ტექსტი. მხატ-
ვრული ტექსტი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ფო-
ნეტიკის, სიტყვათწარმოების, სინტაქსის შესწავლის

ინტეგრირებისა და აქტუალიზების, სხვისი სტილის
გააზრებისა და საკუთარი სტილის ფორმირების სა-
შუალება [8].

საგანთშორისი კავშირების დასამყარებლად
უნდა დაიგეგმოს პროგრამა და განსაკუთრებით იმ
წინარმოებებზე უნდა შევჩერდეთ, რომელიც მოგვან-
ვდის მდიდად და შთამბეჭდავ მასალას კითხვის
პროცესის საინტერესოდ წარმართვის მიზნით.

საგანთშორისი კავშირების დამყარებისას წი-
ნასწარ უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი მომენტები:

- რა სფეროში გვაქვს მსგავსება-ანალოგია
და რა მიმართულებით არის საჭირო ამ მსგავსებაზე
ყურადღების გამახვილება
- როგორ გამოვკვეთოთ მსგავსებასთან ერ-
თად განსხვავება
- როგორ ავსებენ სხვადასხვა საგნების
მსგავსი საკითხები ერთმანეთს
- რა მიზნით ხდება მსგავსი საკითხების გან-
ხილვა ცალკეულ საგანში და რა დამოკიდებულება
მასსა და შესაძარებელი მასალის ძირითად პრობლე-
მატიკას შორის
- როგორ ეხმარება სტუდენტებს აზროვნე-
ბის განვითარებასა და მსჯელობის უნარ-ჩვევების
გამომუშავებაში საგანთშორისი კავშირი [8]

მხატვრული ტექსტის შესწავლას უცხოური
ენის ფაკულტეტზე აქვს პრაქტიკული, საგანმანათ-
ლებლო, განმავითარებელი და აღმზრდელი თი
რებულიება.

ენის სწავლების კომპლექსურობიდან გამომდი-
ნარე, მხატვრული ტექსტის შესწავლის პროცესი უნ-
და მოხდეს საგანთშორისი კავშირების რეალიზაციის,
ცოდნის ხარისხის ამაღლების და შემსწავლელთა
მსოფლმხედველობის გაფართოების მიზნით. მხ. ტექ-
სტის ანალიზმა უნდა უზრუნველყოს არა მარტო
ენობრივი და სიუჟეტური, არამედ ემოციური, ესთე-
ტიკური და ინტელექტუალური ინფორმაციის მიღე-
ბაც. იმისათვის, რომ მკითხველისთვის მისაწვდომი
გახდეს მთელი ის ინფორმაცია, რომელიც შეიცავს მხ.
ტექსტი, უნდა მოხდეს მისი ენობრივი, სტილისტური,
კულტურული ანალიზი – ერთი სიტყვით, კომპლექ-
სური ანალიზი.

წინარმოების გაგებაში არ იგულისხმება თითო-
ეული სიტყვის, სახის, პერსონაჟის და იდეურ-თემა-
ტური შინაარსის ზუსტად ავტორისეული გაგება. რაც
უფრო მნიშვნელოვანია წინარმოები, მით უფრო მდი-
დარია სხვადასხვა ადამიანების მიერ მისი განსხვავე-
ბული გაგების შესაძლებლობები. თუმცა ეს განსხვა-
ვებანი ეფუძნება ტექსტს და არაფერი აქვთ საერთო
თვითნებურ და საფუძველს მოკლებულ გაგებასთან.

მხატვრული წინარმოების, მისი ენის, შინაარ-
სის შესწავლა უნდა ეფუძნებოდეს შესაბამის პერი-
ოდში საზოგადოებრივი ცხოვრების, იმ ეპოქის კულ-
ტურის, ლიტერატურისა და ხელოვნების ცოდნას, იმ
დროის სასაუბრო და ლიტერატურული ენისა და მისი
სტილის შესახებ ნათელ წარმოდგენას, ავტორის მე-
თოდსა და მის სიტყვიერ-მხატვრულ ოსტატობაში
გაცნობიერებას.

მხატვრულ ტექსტთან ურთიერთობა ნიშნავს
კონკრეტულ კულტურულ გარემოში მოხვედრას. შემ-
სწავლელი, როგორც ერთი კულტურის სუბიექტი შე-
დის დიალოგში მეორესთან.

ავთენტურ ტექსტზე მუშაობისას კულტურულ
სპეციფიკასთან დაკავშირებული ბევრი სირთულე
იჩენს თავს. ამ თვალსაზრისით ტექსტის კულტურუ-
ლი ანალიზი უზრუნველყოფს ერთი მხრივ, მშობლი-
ურ ენაზე ინტერფერენციის ეფექტურ დაძლევას, მე-

ორე მხრივ, იძლევა შესასწავლი ენის სიმდიდრის გაცნობიერების საშუალებას [6].

მხატვრულ ტექსტზე მუშაობას უცხოენობრივ ფაკულტეტებზე აქვს პრაქტიკული, საგანმანათლებლო, განმავითარებელი და აღმზრდებლობითი ღირებულება, რაც გულისხმობს საკომუნიკაციო უნარჩვევების განვითარებას, მომავალი სპეციალისტების შემეცნებითი აქტივობის გაღრმავებას. ყოველივე ზე-

მოთქმულის მისაღწევად მხ. ტექსტზე მუშაობისას აუცილებელია ისეთი სავარჯიშოთა სისტემა, რომელიც უნდა ასახავდეს მუშაობის ადგილს (შინ-აუდიტორიაში), ეტაპს (ტექსტამდელი – ტექსტთან მუშაობა – ტექსტის მომდევნო ანუ სამოტივაციო-მოსამზადებელი, ანალიზურ-სინთეზური, სარეალიზაციო – საკონტროლო) და ფორმას (ინდივიდუალური – წყვილური, ჯგუფური, ფრონტალური).

გამოყენებული ლიტერატურა

- 1) ალხაზიშვილი ა. უცხოური ზეპირმეტყველების სწავლების ძირითადი გზა. „უცხო ენები სკოლაში“. თბ., 1982, 1. გვ. 44-50
- 2) დანელია ი. ინგლისურენოვან მხატვრულ ტექსტზე მუშაობის მეთოდთა უმაღლესი სასწავლებლების ენობრივ ფაკულტეტზე. საკანდიდატო დისერტაცია. თბილისი. 2005. გვ. 100-114
- 3) კრავიშვილი მ. უცხოური ენების სწავლების მეთოდთა. თბილისი, 2002. გვ. 162-165
- 4) უზნაძე დ. ზოგადი ფსიქოლოგია, შრომები, ტ. 3,4. თბილისი, 1964. გვ. 131
- 5) Зишная И.А. О вероятном характере речевого восприятия. Ученые запис. М. гос. пед. института иностран. яз. им. М. Тореза, 1971. т.6
- 6) Нефодова М.А., Лотарева Т.В. Странолецкий материалы, познавательная активность учащихся, „Иностран. Эзыки в школе“, 1982, №3. ст. 26-28
- 7) Философский словарь. 3-е изд. М., 1975. ст. 488-489
- 8) Шановалова Т.А. Роль межпредметных связей в семиотическом аспекте. Русский язык. Проблемы теории методики преподавания, Нижневартовск, 1917.
- 9) რაბე, ქ. ლუენცე ინ რეადინგ. თპირტყ-ფივე ყეარს ლატერ. ლეადინგ ინ ა ფორეიგნ ლანგუაგე. Vოლ. 22. თ. 1. პ.პ. 71-83
- 10) ქალტერ, რ. უტპენტიც ლეადინგ. ჩამბრიდგე; ჩამბრიდგე ნივერსიტე რესს. 1982, პ.პ. 8-20

Summary

The complex work with literary English text at the department of foreign languages is best provided with the help of interdisciplinary links as it involves all language skills(pronunciation, grammar, vocabulary, speaking, reading listening, & writing), information on the countries of the language under study(geography, history, lifestyle, values, & etc.) which is presented in a non-obtrusive way & the possibility to apply knowledge acquired in theoretical & general educational subjects such as lexicology, stylistics, history of literature & so on.

ლამარა გერგედავა

სერვანტისის “დონ კიხოტის” არქატიკაჰი ქართულ ლიტერატურაჰი

დონკიხოტური სულისკვეთების პერსონაჰებითაა დასახლებული გ. ლეონიძის მწერლური სამყარო (“ნატერის ხე”).

გიორგი ლეონიძე (1899-1966) – უახლესი ქართული ლიტერატურის ფუძემდებელთაგანი, ერთ-ერთი ყველაზე თვითმყოფადი პოეტური ნიჭი XX საუკუნის ქართული მწერლობისა; ლიტერატურული ტალანტი მრავალნახნაგოვანი: ლირიკოსი, ეპიკოსი, პროზაიკოსი, ესეისტი, ლიტერატურის ისტორიკოსი, ფილოლოგი... ვერსიფიკაციის ვირტუოზი, ენის დიდი მესაიდუმლე¹

“ნატერის ხე” თვისებრივად ახალი მოვლენაა XX საუკუნის ქართულ ლიტერატურაჰი, ფართო მასშტაბების მომცველი დიდი ნიგნი, შემოქმედებითი წარმოსახვის შედეგად შექმნილი მთელი მიკროსამყარო, რომელიც ლიტერატურული ტიპებისა და სახეების მრავალფეროვან გაღრმავებას ქმნის.”²

ჩორეხი (ნოველა “ჩორეხი”) ისევე თავგადადებული ოცნებობს საქართველოს წარსულზე და მისტიკის მას, როგორც დონ კიხოტი ოქროს საუკუნეს ესპანეთისას – ორივე ცდილობს ძველი დროის დაბრუნებას.

ჩორეხი ფანატურიკურადაა შეყვარებული წარსულზე. მისი მთელი განცდები და ოცნებები შემდეგი მიმართულებით იყო წარმართული: “მამულის თავისუფლება”, “მამულის სევდა”, “გმირი წინაპრები”, “ბაზალეთი”, პირველი ალტჰემა მამულისადმი: “უკეთუ დაგივინყო შენ, იერუსალემ, დაივინყენ მარჯვენი ჩვენი”, ქართული მიწა, წარსული დიდება, მიწა, სადაც: “ჩვენი ქედნაგრეხილი მოძმენი ცხოვრობენ...”³

¹ თ. კვაჭანტირაძე. სასიტყვეთი. თბ. 2002, გვ 399.

² ა. ნიკოლეიშვილი. ქართული ლიტერატურა. ქუთაისი, 2002, გვ 288

³ გ. ლეონიძე. კრებული “ნატერის ხე”. თბ. 1976. გვ. 199

“ბავშვი ისე არ გაეტირება დედას, როგორც ჩოხერი მისტიროდა საქართველოს წარსულ დიდებას...”¹

უნიადგო მეოცნებეს ღრმად სწამდა, რომ მომავლის ხმას მალე გაიგონებდნენ, ამბობდა, ქალაქზე მეოცნებეთა დრო წავიდა და საქმეაო საჭირო, მერე კი თვითონ, ალბათ, უკვე ნაოცნებარს დააყოლებდა: “ისევ დაისხავს ჩვენი ვენახი. ისევ დაგვებადება რუსთაველი, აღმაშენებელი, თამარი! ნუ გეშინიათ!...”²

XII საუკუნე, ოქროს ხანად წოდებული ეპოქა, არაერთი შემოქმედის შთაგონების წყარო გამხდარა. ეს ხომ ის პერიოდი იყო, როდესაც ქვეყანა, თამარის ხელმძღვანელობით, პოლიტიკურად ერთიანი იყო, ეკონომიურად – ძლიერი, საზოგადოებრივ ურთიერთობებში კი ჰარმონია სუფევდა.

გ. ლეონიძის პერსონაჟი, სწორედ, იმ დროის მსგავსი პერიოდის მოვლენას ელოდა და ცდილობდა სხვებზე, ახალგაზრდებზეც, დაერწმუნებინა თავისი ჩანაფიქრის სისწორეში. ესპანეთის ხელოვნების ოქროს ხანაში (XVI-XVII ს. II ნახევარი) მოღვაწე სერვანტესის “დონ კიხოტის” პერსონაჟიც გ. ლეონიძის ჩორეხის (“ჩორეხი”) მსგავსად წარსულს მისტირის, ჰგონია, რომ გაიდევალებული რაინდული საუკუნე აღორძინდება.

თხის მწყემსებთან საუბრისას დონ კიხოტი, ბედნიერს უწოდებს იმ დროსა და საუკუნეს, რომელსაც მათმა წინაპრებმა ოქროს საუკუნე უწოდეს, მაშინ ჯერ კიდევ უცნობი იყო სიტყვა “ჩემი და შენი”... ის გულწრფელად უწოდებს იმ პერიოდს კურთხეულს: “მაშინ ყველგან მეგობრობა, მშვიდობა და სიყვარული მეფობდა.”³

“მაშინ საუკეთესო გულისთქმანი უფრო გულწრფელად და მარტივად იხატებოდნენ, ამისათვის ხელოვნური სიტყვების თქმა როდი იყო საჭირო, ცილი, სიცრუე და ვერაგობა სიმართლეს და გულახდილობას არა ბუნდავდა და ყველგან მართლმსაჯულება სუფევდა; ახლანდელივით ვერაგობითა და ანგარებით შემწიკვლული, დევნილი და დაჩაგრული როდი იყო იგი; მსაჯულის გულსაც პირადი თვითმნებელობა ჯერ არ მიჰკარებოდა; ან კი მსაჯულები მაშინ სად იქნებოდნენ, როდესაც განსასჯელიც არავინ იყო...”⁴

დონ კიხოტის აზრით, მოგზაურ რაინდთა ორდენი მაშინ დააარსა, როცა სახლში გარყვნილებამ გაიდგა ფეხი. მან მწყემსებს ამცნო, რომ რაინდები ხალხის სამსახურს სწირავდნენ თავს. მათ ქალწულები, ქვრივები, ობლები და დაჩაგრულები უნდა დაიცვან... თვითონაც ამ პატიოსან ორდენს ეკუთვნოდა...

“მწყემსები მთელ ამ სიტყვას გაცხებულნი მდუმარებით უსმენდნენ და გათავების შემდეგაც დიდხანს იყვნენ ისევ მდუმარედ გაცხებულნი.”⁵ მათ ასეთი თავდადება, თანამედროვე ესპანეთის პირობებში, ვერ წარმოედგინათ, ამიტომაც დონ კიხოტის გრძელი, შთამბეჭდავი სიტყვისაგან ვერაფერი გაიგეს და მდუმარება არჩიეს, ბოლოს კი გართობა, გამხიარულება შესთავაზეს, რაბელზე (ფანდურის მსგავს, პრიმიტიულ, სამსიმიან საკრავზე) მომღერალ ჭაბუკს ელოდნენ, ისიც გამოჩნდა. მან მალე რომანსიც დაამღერა და ხალხის სამსახური, თავდადება არავის გახსენებია.

დონ კიხოტიც და ჩორეხიც ორივე ოქროს ხანას მისტირის, ორივეს სურს მისი აღორძინება, ორივეს კეთილშობილური მიზნები ამოძრავებს, მაგრამ მათ ირგვლივ არ ჩანან თანამოაზრეები, ისინი, თითქოს მარტოხესავით შრიალებენ ტრიალ მინდორზე, ერთიცა და მეორეც ფანატიკურადაა შეყვარებული სამშობლოს წარსულზე და არც ერთს არა გაეგება დღევანდელი ცხოვრებისა: “...ჩორეხს ბევრი არა გაეგებოდა რა, არა შეესმოდა”, შოთას თქმისა არ იყოს, “სოფლის გაღმა გაებიჯა”. იგი მხოლოდ წარსულში იყო შელტოლვილი და იყოცა მისი მძევალი”⁶

ჩორეხიცა და დონ კიხოტიც ვერ ხედავდნენ, რომ რთული იყო ეპოქების მოხმობა შორეთიდან, რომლებმაც უკვე ჩაიქროლეს და წარსულის ლაბირინთებში ჩასთვლიმეს. ორივე ილუზიათა სამყაროში ცხოვრობს, ორივეს უანგარო სიკეთე ამოძრავებს, ორივეს ჰყავს თანამზრახველი, ჩორეხს – ახალგაზრდობა, რომელთაც მიაჩნიათ, რომ მათი: “ნამდვილი მასწავლებელი, მართლაც, ჩორეხი იყო და არა ჭროლა ლონგო...”⁷ დონ კიხოტს კი – მიამიტი სანჩო პანსა, რომელიც დარწმუნებულია, რომ თავისი ბატონის ერთგული მსლებელია და წამოწყებული კეთილშობილური საქმე ერთ დროს გამარჯვებით დაგვირგვინდება.

დონ კიხოტის ირგვლივ, მისი კეთილშობილური საქმეებით დაუინტერესებელი ხალხი ტრიალებს, მათ ღიმილს გვრის ბეჩავი “რაინდის” ფაფხური.

ჩორეხის ირგვლივ კი მარტო ბალები არიან, მათ ბოლომდე არცა აქვთ გაცნობიერებული თავიანთი “მასწავლებლის” შეძახილი: “ქუდზე კაცი! ქუდზე კაცი გამოვიდეს და დავისხნათ მამული!”⁸ არავინ უგდებდა ყურს, გარდა შეშინებული თავისივე ცოლისა, რომელიც ასეთ შეძახილზე ორივე ხელს აიფარებდა პირზე: “გაჩუმდი, კაცო, არ გაგიგონ, არ დაგვლუპო!”⁹

“ჩორეხი მხოლოდ წარსულით სუნთქავდა”, წინაპრებს ახსენებდა, მათი სული კიდევ მუშაობსო, ამბობდა. ახალგაზრდებს ლექსს შეახსენებდა “ბაზალეთის აკვანზე”... ადგილობრივი მკვიდრის, დათა პაპიაშვილის მიერ, ილიასათვის მოყოლილი ლეგენდის საფუძველზე შექმნილი ლიტერატურული ნაწარმოების იდეისა ღრმად სწამდა.

“ლექსში ნახსენები თამარ მეფე ქვეყნის დიდებული წარსულის სიმბოლოა. ლეგენდის მიხედვით, ბაზალეთის ტბის ძირში სწორედ მის მიერ ჩადგმული აკვანია. ილიას ამით, ალბათ, ამის თქმა სურდა, რომ ერის წარსული დამარხულია, დაფარულია, წყლის ქვეშაა, მაგრამ გამქრალი არ არის... საზოგადოდ, წყალი განახლების, აღორძინების სიმბოლოა, ამავე დროს, იგი განწმენდაზეც მიაწინებს. წარღვნის წყლებით განწმინდა ღმერთმა კაცობრიობა ცოდვებისაგან. წყალი მაცოცხლებელი სტიქიაა, ადამიანის 4 ელემენტთაგან ერთ-ერთი წყალია. ასე რომ, წყალი ინახავს ერის განძს”...¹⁰

¹ იქვე. გვ. 199

² გ. ლეონიძე “ნატვრის ხე” თბ. 1976 გვ. 201

³ სერვანტესი, დონ კიხოტი. I ნაწილი. თბ. 1985 გვ. 101

⁴ სერვანტესი, დონ კიხოტი, I ნაწ. თბ. 1985 გვ. 101

⁵ სერვანტესი, დონ კიხოტი, I ნაწ. თბ. 1985, გვ. 102

⁶ გ. ლეონიძე, “ნატვრის ხე”, თბ. 1976, გვ. 202

⁷ იქვე, გვ. 198

⁸ იქვე, გვ. 201

⁹ იქვე

¹⁰ ქართველი მწერლები სკოლაში, ილია ჭავჭავაძე, I, მ. ჯალიაშვილი, გვ. 87 – 88

“...ის ყრმა” საქართველოს თავისუფლებაა, მისი “მარად თანამდევნი უკვდავი სული”, რომელმაც გარეგნულად საპირისპირო განსახილველად აჩრდილის სახით ჰპოვა”¹

სახელოვანი ვაჟკაცი: “ვისიცა ხელი პირველად დასწვდება იმა აკვანსა”, კიტა აბაშიძის თქმით, “უსათუოდ იქნება ისე, როგორც “მამული აყვავდა ერთ დროს”² ჩორეხი ელოდა დროს, როდესაც ის ყრმა გაიზრდებოდა და გაათავისუფლებდა საქართველოს.

გ. ლეონიძის თქმით: “ასე სწამდა ჩორეხს, სასწაულით, ხელგაუნძრევლად თავისუფლების მოპოვება”³

ჩორეხი, რომელიც სამშობლოს ნაქარალს, ნაქორალს, დაჭრილ არწივსა და უსულოდ დანარცხებულ ვეფხვს უწოდებდა, ვაებდა, ოხრავდა, ცდილობდა მსმენელთა ყურადღება ნანგრევთა ლალადისთვის მიეპყრო, მოთქვამდა, რომ იმარხებოდა საქართველო, ქრისტეს კუნძული... უფლისთვის მიეპყრო თვალი, თან თითქოს წინასწარ “ზეიმობდა ჩორეხის სული”, რომ მომავლის ხმას მალე გაიგონებდა ყველა. პესიმისტური განწყობაც ეუფლებოდა: “შავ ზღვაში ჩავარდა მზე საქართველოსი! რაღა ამოიყვანს?” თანაც გაკვირვებული კითხვობდა: “მესსია რად იგვიანებს?”⁴

დონ კიხოტსაც ჰქონდა უკეთესი მომავლის მოლოდინი, სანჩო პანსას ეუბნებოდა მისი იმედი უნდა ვიქონიოთ.

ნახევრად შეშლილი იდალგო დონ კიხოტიც ადიდებდა თავისუფლებას: “იცით თუ არა, ჩემო სანჩო, რომ თავისუფლება უძვირფასესი სიკეთეა, რომელიც ზენამ მოჰმადლა ადამიანს? ვერაფერი შეედრება თავისუფლებას, ვერც დედამიწის ქვეყნელში დამარხული საუნჯენი, ვერც დიდება, ვერც სხვა რამ. თავისუფლებაზე სანუკვარი ბედნიერება ამ ქვეყნად არ არსებობს. თავისუფლებისა და სახელისათვის თამამად შეიძლება თავგანწირვა, რადგან ნაძრახი სიცოცხლე და მონობა ყველაზე უდიდესი უბედურებაა კაცისათვის...”⁵

სიკეთისთვის, თავისუფლებისათვის მეტრძოლი დონ კიხოტის, ნახევარშეშლილი იდალგოს სიტყვები ხშირად სიბრძნითაა სავსე, ის მხოლოდ მაშინ იწყებდა აბაუბდას, როცა რაინდობა გაასხენდებოდა.

გ, ლეონიძის პერსონაჟის ჩორეხის (“ჩორეხი”) სიტყვებიც, ასევე სიბრძნითაა სავსე, ავტორი არ უწოდებს მას ნახევრადშეშლილს, ხეპრეს, პირიქით, მოძღვრავდაო სკოლიდან გამოცვნილ რამოდენიმე ბავშვს, წვრთნიდა. “ნამდვილი მასწავლებლის” ერთადერთი საგანი საქართველო და მისი სიყვარული იყო, მაგრამ თვითონ ჩორეხი დონ კიხოტური სულისკვეთებისა იყო, მთელი მისი მონდომება მინაზე ფეხის დარტყმასა და წამოძახილში გამოიხატებოდა: “აღსდგე, საქართველო!!!” ილუზიებისა და ოცნებების ტყვეობაში მყოფი, ისევე ვერ ხედავდა ხსნის გზას, ისევე ვერ ცნობდა თავისი დროის საქართველოს, როგორც სერვანტესის უბადრუკი აზნაური, დონ კიხოტი, ესპანეთს... ორივეს – ერთს “ოქროს ხანა”, მეორეს – “ოქროს საუკუნე” მონატრებოდა.

ხასიათის თვისებებით, თითქოს, ეს ორი პერსონაჟი ძალიან ჰგავს ერთმანეთს. ორივე წიგნიერების მოყვარულია.

გ. ლეონიძის ჩორეხი, შინგაზრდილი მნიგნობარი, “ვეფხისტყაოსანს” შოთას ძღვენს უწოდებდა, კვირადღეზე მის სურათს სანთელს უნთებდა. პოემა, რომელიც სიყვარულის საგალობელსა და “სამთა ფერთა საქებელთა” რაინდების ხოტბას წარმოადგენდა,

ჩორეხის საყვარელი წიგნი იყო, ალტაცებას იწვევდა მასში “მშვენივრად თქმული”, “სამთელქვეყნო” წიგნი და მღვდელს გაკვირვებული მიმართავდა: “რით არის სახარებაზე ნაკლები?”, შემდეგ კი მისგან შერისხვასა და შეწყალებას ითხოვდა, მაგრამ, ავტორის თქმით, სასულიერო პირს არც სწყინდა და არც ეცალაო რუსთაველისთვის, მინიერ კაცს, რომელიც ხვეჭაში იყო გართული.

დონ კიხოტიც მნიგნობარი იყო, მას სატრფიალო წერილებისა და ხმალში გამონვევის ამბავთა წაკითხვა მოსწონდა. ყველაზე სახელგანთქმულად სარაინდო წიგნების ავტორის, XVI ს. ესპანელი მწერლის, ფილესიანო დე სილვას წიგნები მიაჩნდა. ისიც ხშირად ეკამათებოდა სოფლის მღვდელს.

ჩორეხი, ავტორის თქმით: “სულ ერთთავად დადიოდა, ან შარავზაზე უნდა გენახათ, ან ტყე-ღრეში იარებოდა”...⁶

დონ კიხოტიც: “ნადირობის დიდი ტრფიალი იყო და დილაადრიან ადგომა უყვარდა”...⁷ ისიც სულ მუდამ დადიოდა.

თითქოს მსგავსებას ვპოულობთ ჩორეხისა და დონ კიხოტის პორტრეტებშიც. ჩორეხი იყო: “ანონილი, წვრილლულვაშიანი, სათვალისანი, გამხდარი, ახოვანი... მკაცრი შესახედაობისა, თმააბურძგვნილი, უქუდო, მტვრიანი, გაოფლიანებული, ძველებურ მასრებიან ჩოხაში, ხარაზულ წულებში”.⁸

დონ კიხოტი: “თუმცა კაფანდარა და პირხმელი იყო, მაინც ბრგე აგებულეა ჰქონდა”...⁹

ორივეს ზედმეტი სახელი შეერქვა წანწალის, ხეტილის გამო.

დონ კიხოტს “მწუხარე სახის რაინდი” პირველად სანჩო პანსამ უწოდა: “ბერების მაშხალათა შუქზე უცებ შემოგხედეთ და თქვენი სახე ისეთი საცოდავი და საბრალო მეჩვენა, რომ იმ სახისა ჯერ არსად მინახიხართ”¹⁰

ჩორეხს “ყოველდღიური ხეტილისა და წანწალისათვის მუდამ ჩანთით, წერაქვითა და ჭოგრიტით მავალს, წანწალისანს უწოდებდნენ: “ – მოდის ჩვენი წანწალისანი!”¹¹

დასცინოდნენ დონ კიხოტს, დასცინოდნენ ჩორეხს...

პატივით უსმენდნენ დონ კიხოტს, პატივისცემით ეგებებოდნენ ჩორეხს მეზობლები, მეგობრები.

¹ ქართველი მწერლები სკოლაში, ილია ჭავჭავაძე, I, შ. ქაჯაია, გვ. 90

² ქართველი მწერლები სკოლაში, ილია ჭავჭავაძე, I, შ. ქაჯაია, გვ. 92

³ გ. ლეონიძე “ნატვრის ხე” თბ. 1976, გვ. 202

⁴ იქვე, გვ. 200

⁵ სერვანტესი, დონ კიხოტი, I, თბ. 1985, მ. აგიაშვილი, გვ. 13

⁶ გ. ლეონიძე, “ნატვრის ხე”, თბ. 1976, გვ. 205

⁷ სერვანტესი, “დონ კიხოტი”, I ნაწ. 1985, გვ.33

⁸ გ. ლეონიძე, იქვე, გვ. 205

⁹ სერვანტესი, “დონ კიხოტი” 1985, გვ. 33

¹⁰ სერვანტესი, იქვე, გვ. 169

¹¹ გ. ლეონიძე, იქვე, გვ. 205

აზნაური იყო ჩორეხი, “შავი გურანას” ქმარი, მაგრამ უშვილდირო.

იდალგო დონ კობოტიც უშვილდირო იყო, ცოლი არ შეურთავს.

გ. ლეონიძის ჩორეხი – ნანნალოსანი ქვეყნის ეკონომიური ვითარებით შეფიქრიანებული, ძველი ნაშთების გარდა, ხეტილის დროს ლელებსა და ხევებში მადნებს ეძებდა, სათუთად ინახავდა ოქრონარევი ქვიშას, მბზინავ რიყის ქვებს... ოცნებით ფრთაშესხმული ერთხელ, ნანახი სიზმრის შემდეგ, უჯარმის ნანგრევებში, ქვემო კოშკის ლიბოში გადააწყდა უცნაურ ქვას... გ. ლეონიძის თქმით, მას ხალხში გაგონილი ჰქონდა, უჯარმის მფლობელი ვახტანგ გორგასალი ხელთ ოქროს ბურთს ათამაშებდაო...

ჩორეხმა ამ ბურთად მიიჩნია ნაპოვნი ქვა, ეგონა: “ქვის ოქროს კრთომა თავისუფლების ღვთის კრთომა იყო”...¹ ჩათვალა, რომ უკვე ეშველა საქართველოს: “ეს ყოველივე მისი ფიცხელი ოცნების ნაგონარი იყო და ჩორეხს ნამდვილად ეგონა, რომ ეს პატარა ქვა სიკეთის უცილოდ ზეგარდმო ნიშანი იყო”.²

ერთ დროს ქართლოსის ძეგლის ოქროს თავი აიჟინა. წმინდა ნინოს ლოცვით, სეტყვამ არმაზი კი არა, ქართლოსის ოქროს ძეგლი დაამსხვრია, სეტყვისა და ქარიშხლის მერე, მისი ოქროს თავი, გამოქანდაკებული, ხევეში ჩაგორებულა და იქ უნდა ვეძიოთო.

ჩორეხი “მისდევდა თავის ოცნებას”, სანამ ზირაქ მღვდელზე არ განაწყენდა... მისი მეშვეობით გორგასალის ქვაც, ნივთებიც, ხელნაწერებიც, “რუს ექსარხოსს” ჩაუვარდა ხელში...

ცნება და რეალობა შეეჯახა ერთმანეთს: “ვიდრე “მამულის” გამოხსნის დღე” დადგებოდა, მანამ ზირაქთან კამათში ატარებდა დღეებს. ოცნებით თვალახვეული ჩორეხის წინაშე იდგა “სოფლის ამაოებაში” გართული “სასულიერო პირი, რომელსაც ნირვა-ლოცვისთვის არ ეცალა, ვაჭრობდა, საკუთარი ეტლით “დილიჯანით” თბილისში მგზავრები დაჰყავდა, ჩუმად არაყს ხდიდა, ფულს დიდი სარგებლით ასესხებდა, ჰყავდა საყვარლები და მაჭანკლობდა კიდევაც. უიმისოდ სოფელში არანაირი საქმე არ კეთდებოდა. ასეთი ადამიანების გარემოცვაში მცხოვრებმა, გულანთებულმა, მეოცნებე ჩორეხმა, მწარე სინამდვილეს შერკინებულმა, რომელიც ზირაქმა დაასმინა და საპყრობილეში რამდენიმე თვით ჩაასმევინა, მოტეხილმა, მობერებულმა, ცხოვრებაზე ხელჩაქნეულმა სული დალია.

მისი სიკვდილის შემდეგ უკვირდათ: “რას ნვალობდა, ნანალობდა ამდენს სანყალი?”, “მთელი სიცოცხლე ნანგრევებსა და ხაზინის ძიებაში გაატარა!”, “გურანას კი უკვირდა, რომ მისი მეუღლისაგან არავითარი საქმე და დოვლათი არ დარჩა”

ერთ-ერთი ნოველის ბოლოს გ. ლეონიძე ამბობს: “პოეტები მხოლოდ ქალაქზე რითმებით მოლაპარაკენი როდი არიან. პოეტური თვალთ, პოეტური გულითა და დიდი ოცნებით გასხივოსნებული სხვაც ბევრი დადის დედამიწაზე.”

“ნატვრის ხეში” პოეტური სულითა და დიდი ოცნებით გასხივოსნებული ბევრი ასეთი ადამიანის შთამბეჭდავი სახე გამოძერწა მწერალმა. ისინი მათ მიერვე “შეთხზული უცნაური ოცნებებით იფარავენ თავს მხეცივით შემოტეული სინამდვილისაგან” და ამითლა ებრძვიან და უპირისპირდებიან ცხოვრების სისასტიკეს. რომანტიკული შარავანდედის სინათლით გაბრწყინებული მათი სახეები ღრმად აღიბეჭდა ჩვენს ცხოვრებაში და მათ მიერ ანთებული ოცნების ნაპერწკალი ჩვენი სიცოცხლის განუყოფელ ნაწილად იქცევა.”³

ერთ-ერთი მეოცნებე, კეთილშობილი, ხალხისათვის მზრუნველი პერსონაჟია “ნატვრის ხეში” ბუნბულა, ამავე სახელწოდების ნოველიდან (“ბუნბულა”), მის წინადადებაზე ყველას ელიმებოდა, ერთმა ვირულმა ბიჭმა შეჰკადრა კიდევ: “ტვინი ამოგიღვარესო?”

ბუნბულას მონოდება, რომ შეერთებულიყვენენ, ხელმწიფესთან მისულიყვენენ და ეთქვათ: “ომი არ გვინდა-თქო!” მხოლოდ გაკვირვებას იწვევდა, პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, ამგვარი მონოდებით გამვლელ-გამომვლელებს მიმართავდა.

დონ კიხოტური სულისკვეთების ადამიანი ბუნბულა, ერთი მოულოდნელი გაუჩინარებისა და უკან დაბრუნების შემდეგ დარცხვენილი, “ტანისამოსშელახული” უსმენდა მამასახლისს “ვინ მოგცა მთავარმამობა... რომ ხელმწიფის საქმეში ერევიო!” მერე კი სულხანს უყვებოდა, თუ როგორ გასწია მთავარმართებლის სანახავად რათა ეთქვა, რომ ხალხს ომი არ სურდა: “სასახლის კართან – გამომიცივდნენ, აქ რა გინდა, მუჯღუგუნი მკრეს, ქიმენჯებით გამომავადეს. არ ნავალ, საქვეყნო საქმეზე ვარ მოსული-მეთქი! – ნამითაქეს, ახლა ქუჩაში შევჩივლე ნაცნობ თუ უცნობს. ერთს გადავუდექ, – გაიცინა, მეორემ – შემომაგინა, მესამემ – გიჟიაო! ეს არ მაკმარეს, ახლა პოლიციაში ჩამჭიდა ხელი, ვინა ხარ, ალბათ ჯაშუში იქნებო, სხვა ხელმწიფის მოსყიდულიო! პოლიციაში წამიყვანეს, ერთი კვირა ცარიელ ფიცრებზე ვინექი, მშიერ-მწყურვალი!...”⁴

ბუნბულა გაკვირვებულია: “რას მერჩოდნენ? ე ხომ საქვეყნო საქმეზე ვიყავი წასული, ქვეყნის სამჯობი-ნარი მიწოდდა.”⁵

სულხანი ბუნბულას მდუმარედ უსმენს, მერე ღვინოს მიაწვდის, მაგრამ გაკვირვებულს ესმის: “იქ იმოდენა სისხლი იღვრება, მე ღვინოს როგორ დავლევე, სისხლს მაგონებსო.”

ავტორის თქმით, ბუნბულა: “იყო კაცი თავმომწონე და გარემოებამ ნაკაცარი გახადა, მერე რისთვის? – კაცობრიობის გულისათვის.”

გ. ლეონიძის ნოველაში, “ნიშარძეულის წყალი” ფორე, იგივე ქრისტეფორე თამარიძე, კეთილშობილურ სურვილს მარტო შერჩენია, მას სურს ნიშარძეულის წყალი თავის სოფელში ჩამოიყვანოს, მხოლოდ ორიოდ მეზობელი აქეზებს. არადა, ყველანი მთელი სიცოცხლე ლაზარეს შესთხოვდნენ, სამყოფი წყალი ჰქონოდათ, ებრძოდნენ გვალვას, სიცხეს, მტვერს, მათს ერთადერთ ნუგეშს წვიმა წარმოადგენდა: “სოფელს თვალები ცაზე ყურებით სტკიოდა, შავი ღრუბლის ცვარის მოლოდინში.”⁶

¹ გ. ლეონიძე, “ნატვრის ხე”, თბ. 1976, გვ. 208

² იქვე, გვ. 209

³ ა. ნიკოლეიშვილი, ქართული ლიტერატურა, XI კლასი, ქუთაისის სახ. უნივერსიტეტი 2002, გვ. 289-290

⁴ გ. ლეონიძე, “ნატვრის ხე”, თბ. 1976, გვ. 248

^{5,6} იქვე, გვ. 251-251-251

⁶ იქვე, გვ. 251-251-251

⁷ იქვე, გვ. 251-251-251

ფორემ მთელი ცხოვრება ნიშარძეულის წყალზე ოცნებას შეაღია, თანამზრახველი ვერ გამონახა, მალე ომმა კი ყველაფერი შეცვალა. ნიშარძეულის წყლის გამოყვანა უკვე აუხდენელ ოცნებად ეჩვენებოდათ, ყველანი აღმაცერად უყურებდნენ “სოფლისთვის მარტომბრძოლ ფორეს”. დრო გადიოდა. უკვე ხნიერმა კიდეც ერთხელ მოუწოდა სოფელს. “ტვინი უფრინავსო, ურგები კაციაო, თითქმის სალექსედ გახადეს.”¹

უცვალაბელი ოცნება მაინც ცოცხლობდა ფორეს მკერდქვეშ, “...მარტომბრძომ ვერ დაიმორჩილა ვერც ჩანჩქერი, ვერც ვერავის გული. ერთი საქმიანი თანამგრძნობელი არ მისცა ბედმა... ერთ ღამეს თვითონაც გადამდნარიყო იმ ოცნებაში!”

ღონ კიხოტური სულისკვეთების ადამიანებს ვხვდებით მწერალ რევაზ მიშველაძის ნოველებში: “ქველი”, “უფასო პანსიონატი”, “დიოგენე”, “ვინ დამეძებს”.

რ. მიშველაძის შემოქმედების ცენტრში ყოველთვის ადამიანი დგას, სხვადასხვა ეპოქის, სხვადასხვა ეროვნების, ასაკის, სქესის, გემოვნების, საქმიანობის, ახალი ღონ კიხოტები, ახალი დიოგენები, ახალი წმინდანები და ავაზაკები...²

“ინტელიგენტთა ერთი ნაწილი თუ ფარისეველ-მნიგნობართა კასტაში მოიაზრება, არიან ადამიანებზე, სიკეთეზე ფანატიკურად შეყვარებულები, გენეტიკური კოდებიდან რომ დაჰყვებათ ხოლმე უანგარო კეთილშობილება, ივინყებენ პირადულს და უკანასკნელ დანაზოგს გასცემენ ხოლმე გაჭირვებულებზე, თანაც ყოველგვარი აფიშირების გარეშე”.³

რ. მიშველაძის ნოველა “ქველის” პერსონაჟი, გიგა ხაჩიძე, წლობით დაგროვილი დანაზოგის (ხელფასის მონარჩენების), ქველმოქმედების გზით, უღარიბესი, წვრილშვილიანი ოჯახის ერმინე სახამბერიძისთვის გადაცემამ, უანგარო კეთილშობილებამ, უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა. უამრავი გაუგებრობის, გაურკვევლობის, უმადლურობის და წყენის მიზეზი გახდა. “კარგი საქმის უანგაროდ კეთების სურვილი რომ არ უჩნდებოდა ადამიანს, ცხოვრება უფერულ ტრამალს დაემსგავსებოდა და სული ერთფეროვნების ნაცრისფერი ნისლიდან ვერ გამოაღწევდა. ხშირად უნაპირო სიკეთის რეალობად ქცევა სულიერ მოთხოვნილებად ისეთ ადამიანებს ექცევათ, რომელთაც ყველაზე მეტად უჭირთ ეკონომიურად, მაგრამ ამ ამაღლებულ მიზანს უნდობლობის, ეჭვის, დაუჯერებლობის, გულგრილობის სენით დანაღმული ველი აუფასურებს.”⁴

ნოველა “უფასო პანსიონატის” პერსონაჟს, მზია სულხანიშვილს, სურს გახსნას უფასო პანსიონატი, ამეცადინოს მოსწავლეები ქართულსა და ინგლისურში, მოძებნოს თანამზრახველები, რომლებიც სხვა საგნებში გაუწევენ მოსწავლეებს დახმარებას, მაგრამ ამაოდ, მისი მონდომება მარცხით მთავრდება, თანამდგომელებს ვერ პოულობს და გულგატეხილი, ბოლოს, შვებას ლოცვებში პოულობს.

ნოველა “დიოგენის” პერსონაჟს, გოგიტა ჩიტაიას, ღონ კიხოტური, შეუძლებელი მიზანი დაუსახავს. მას ანუხებს სიყვარულისა და პატივისცემისაგან დაცლილი ურთიერთობები, ავისა და კარგის აღრევა, დამნაშავეთა სამყარო, სიკეთის კვდომა და გადაუნყვეტია “მართალთა ლაშქრის” შექმნა.⁵

“გადავეჩვიეთ ერთმანეთის მოფერებას და პატივისცემას ადამიანები... ძალიან გაუფტურამგელდით ერთმანეთს. მთელი ცხოვრება ვასწავლით კაცს ქურდობას და კარგად რომ ისწავლის, სწორედ მაშინ ნაუჭერთ ყელში ხელს, ვინ გასწავლა, საიდან შეითვისე ეს მურტალი საქმეო... რაც დრო გადის, უფროდაუფრო ძნელი ხდება ავი კაცის კარგისგან გამიჯვნა.”

რა დახვეწილი მანერებით, რა ანგელოზის ნიღბებით დააბიჯებენ მგლები ცხოვართა შორის... ძალიან ბევრი დამნაშავე ხომ არ დავგროვდით – მეთქი. ხანდახან ვეტყვი ჩემს თავს... ბევრმა დაივინყა, რომ ერთი ანგარიშის ჩაბარება, სამსჯავროზე ერთი წარდგომა... ერთი განკითხვის დღე – ყველას ელის... ნესიერი ხალხი სანთლით საძებარი გახდა. რაკილა ბრძნული თვალი დაადგა ქვეყანას, მე გადავწყვიტე მართალი ადამიანების ლაშქარი შექმნა და მათ აღმოსაჩენად ასეთ მულამს მივაგენი: რალა ქურდობაზე, სიგლახეზე იყოს, ეწეროს ქაქურეთელი კაცი კაი საქმეზე გაზეთში – მეთქი. ასეთი ამოცანა დავუსვი თავს...”

გოგიტა უფრო აზუსტებს თავის მიზანს: კაი კაცის აღმოჩენაზე ვმუშაობ...”⁶

გამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. ka.wikipedia.org/wiki რენესანსი
2. გ. იმედაშვილი, რუსთაველი და მისი “ვეფხისტყაოსანი”, ჟურნ. “სკოლა და ცხოვრება”, 1996, 9
3. ka.wikipedia.org/wiki ჰუმანიზმი
4. მსოფლიო ლიტერატურის შედეგები, გამ. “მერიდიანი” თბ. 2002 (ქურციკიძე, მოდებაძე, მაჭარაშვილი, ნარგიზიშვილი)
5. www.npig.gov.ge/ უცხო სიტყვათა ლექსიკონი
6. დ. უზნაძე, ზოგადი ფსიქოლოგია, ტ. III-IV, თბ. 1998
7. თ. კვაჭანტირაძე, სასიტყვეთი, თბ. 2002
8. ა. ნიკოლეიშვილი, ქართული ლიტერატურა, ქუთაისი 2002
9. გ. ლეონიძე, კრებული “ნატვრის ხე”, თბ. 1976
10. ქართველი მწერლები სკოლაში, ილია ჭავჭავაძე, I მ. ჯალიაშვილი. თბ
11. ლ. სორდია, რევაზ მიშველაძის ნოველათა სამყაროში, თბ. 2001
12. სერვანტესი “მახვილგონიერი იდალგო დონ კიხოტ ლამანჩელი, წიგნი I თბ. 1985
13. Б. Пурищев о романе Сервантеса Дон Кихотю Сервантес Хитроумный идальго Дон Кихот Ламанчский ю Москва 1980

¹ იქვე, გვ. 224

² ლ. სორდია, რევაზ მიშველაძის ნოველათა სამყაროში, თბ. 2001, გვ. 7

³ იქვე, გვ. 301

⁴ ლ. სორდია, რევაზ მიშველაძის ნოველათა სამყაროში, თბ. 2001, გვ. 302

⁵ იქვე, გვ. 303

⁶ იქვე, გვ. 303-304

სიმონ ზაქარაია

ყველა ღროის ღირსეული დასტაქარი ვიქტორ ზარქუა – 85

ვიქტორ კონსტანტინეს-ძე ზარქუა დაიბადა ქ. სოხუმში 1927 წლის 29 მარტს. საშუალო განათლება მიღებული აქვს ქ. სოხუმში. 3 წლიანი საფერწლო სკოლა დაამთავრა წარჩინებით 1945 წელს. მოხვდა ფრიადოსნების 5%-იან ნაკადში. სწავლას აგრძელებს ქ. ვინიცის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტზე (უკრაინის რესპუბლიკა).

1950 წელს ამთავრებს ვინიცის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტს და ინსტიტუტის განაწილებით ინიშნება ქ. დნეპროპეტროვსკის ოლქის, ნოვოპოდროვსკის რაიონის, სოფელ შიროკოეში ამბულატორიის გამგედ. 1951 წლის ივნისიდან საკავშირო ჯანდაცვის მინისტრის განკარგულებით გადმოყვანილია აფხაზეთის ჯანდაცვის სამინისტროს განკარგულებაში (თავისი თხოვნის საფუძველზე, სადაც ცხოვრობდნენ ხანდაზმული მშობლები). 1951 წლის 15 ივლისიდან ინიშნება ქ. სოხუმის მე-2 საავადმყოფოს ქირურგიული განყოფილების ორდინატორად.

1957 წლის 15 ნოემბრიდან გადმოყვანილია აფხაზეთის რესპუბლიკური საავადმყოფოს ქირურგიული განყოფილების უფროს ორდინატორად.

1965 წლიდან ინიშნება აღნიშნული საავადმყოფოს ქირურგიული განყოფილების გამგედ და აგრძელებს მუშაობას 1993 წლის 27 სექტემბრამდე, სოხუმის დაცემამდე.

1981 წლიდან ერთდროულად მუშაობს აფხაზეთის ჯანდაცვის სამინისტროს მთავარ ქირურგად, ქირურგთა საზოგადოების თავმჯდომარედ სოხუმის დაცემამდე.

1962 წ. დაცული აქვს საკანდიდატო დისერტაცია მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხის მოსაპოვებლად.

1970 წ. საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტროს საატესტაციო კომისიაზე მინიჭებული აქვს ქირურგის უმაღლესი კატეგორია.

1994-2008 წ. მუშაობდა საქართველოს ომის ვეტერანთა ჰოსპიტალის ქირურგიულ განყოფილებაში და თბილისის იძულებით გადაადგილებულ პირთა პოლიკლინიკის ქირურგ-კონსულტანტად.

1994 წლიდან – 2000 წლამდე ერთდროულად მუშაობს სოხუმის ი. ვეკუას სახ. უნივერსიტეტის, თბილისის ფილიალის, სამედიცინო ფაკულტეტის თეორიული მედიცინის კათედრის გამგედ.

2001-2008წ. ამავე უნივერსიტეტის თბილისის ფილიალის სამედიცინო ფაკულტეტის ქირურგიული კათედრის გამგეა.

2003 წლიდან სამედიცინო ფაკულტეტის დეკანი. 2004 წლის უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს დადგენილებით მინიჭებული აქვს, პროფესორის წოდება.

1997 წლიდან უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის ჟურნალ „მედიკოსის“ რედკოლეგიის წევრია.

1999 წლის 12 ოქტომბერს რეგისტრირებულია საქართველოს პარლამენტის წევრობის კანდიდატად. მონაბობა 22-71.

1975 წ. მინიჭებული აქვს აფხაზეთის ავტ. რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმის წოდება.

1981 წ. მინიჭებული აქვს საქართველოს დამსახურებული ექიმის წოდება. იროდიონ ფიფიასთან ერ-

თად გამოქვეყნებული აქვს წიგნი „საკრატ არშა“. 60-მდე შრომის ავტორია. მიღებული აქვს მთავრობის ჯილდოები:

1. 1970 წელს – მედალი, ხანგრძლივი და ნაყოფიერი შრომისათვის ვ.ი. ლენინის დაბადებიდან 100 წლისთავთან დაკავშირებით.

2. 1981 წელს – მედალი – შრომის ვეტერანი სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილებით.

3. 1994 წელს – მედალი – მხედრული მამაცობისათვის, როგორც საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლებში მონაწილეს.

4. 2003 წ. მიღებული აქვს „ღირსების ორდენი“ მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვაში შეტანილი პირადი დიდი წვლილისათვის, ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის რეორგანიზაციის პროცესში აქტიური მონაწილეობისათვის და ნაყოფიერი სამეცნიერო-პრაქტიკული, პედაგოგიური და საზოგადოებრივი საქმიანობისათვის.

2006 წ 02.02. არჩეულია საქართველოს ფაზისის აკადემიის ნამდვილ წევრად – აკადემიკოსად.

2011 წლის ივნისიდან ვ. ზარქუა აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა უზუცესთა საბჭოს წევრია.

საზოგადოებაში ადამიანის სიყვარული და პატივისცემა, იმდენადაა ზემოაღებული, რამდენადაც „ღმერთი არს“ მის პიროვნებაში. სწორედ ასეთებზეა ნათქვამი – ღვთიური კაციაო.

ვიქტორ კონსტანტინეს-ძე ზარქუა, აფხაზეთისა და საქართველოს დამსახურებული ექიმი, ღირსების ორდენის კავალერი, საიმედო და საფიცარი მეგობარი – ასე იცნობენ მას როგორც აფხაზეთში, ასევე დანარჩენ საქართველოში. ეს მართლაც ღვთიური კაცი, 60 წელზე მეტია, რაც ხალხის ჯანმრთელობის სადარაჯოზე იმყოფება და დღესაც იგი, მიუხედავად ხანდაზმულობისა, კიდევ იწარჩუნებს საიმედოობას, როგორც გამოცდილი სპეციალისტი. ძალიან მინდა მკითხველი წამით ჩაუფიქრდეს ჩემს მიერ აქ მოტანილ რეალურ ციფრებს – ბატონმა ვიქტორ ზარქუამ, ამ ჯადოსნურმა დასტაქარმა, დღემდე 10 ათასზე მეტი წარმატებული ქირურგიული ოპერაცია ჩაუტარა პაციენტებს, მათ შორის 1200 კუჭ-ნაწლავის ურთულესი ოპერაცია. ეს უწყინარი, ადამიანის სიყვარულით აღსავსე კაცი, ერთნაირად გახლავთ საიმედო პიროვნება, როგორც საოპერაციო მაგიდაზე, ასევე საზოგადოებაში მეგობრებს შორის. ამასთან ერთად, იგი ძლიერი და განათლებული ოჯახის თავკაცია (ოჯახში 5 ექიმი).

ბატონ ვიქტორს, არც მაშინ უღალატია ჰიპოკრატეს ფიცისათვის, როცა მის საოპერაციო მაგიდაზე სულს ლაფავდა ის გონებადაბინდული აფხაზი თუ მისი მოკავშირეები, რომლებიც რამდენიმე დღის თუ საათის წინ ტყვიას ესროდა მას და მთელ ჰოსპიტალს. „როცა ადამიანის სიცოცხლეს შენი ხელის წყალობა სჭირდება, მაშინ შენს აზროვნებაში მტრისა და მოყვარის გარჩევა არც გახსენდება“ – ამბობს ბატონი ვიქტორი. ეს თვისება და შემართება მარტო ჰიპოკრატეს ფიციდან როდი გამოდის, არამედ იგი ადამიანის სულიერი სიმალის, მისი რაინდული თვისებებიდან მომდინრეობს. ამ ჩუმი და სიტყვაძუნნი ადამიანის სულში, მის შინაგან ბუნებაში, ეგვიპტის პირამიდები-

ვითაა აღმართული საკუთარი სამშობლოს, მისი მრავალტანჯული ხალხის სიყვარული და პატივისცემა, რომელსაც იგი დღემდე გულწრფელად და უანგაროდ ემსახურება.

როგორც ამ პუბლიკაციის დასაწყისში ჩამოთვლილი ოფიციალური დოკუმენტების დოსიედან ჩანს, ბატონ ვიქტორ ზარქუას ცხოვრების ხანგრძლივი პერიოდი მუდამ პასუხისმგებლობით აღსავსე იყო. ამდენად, ეს ნიჭიერი და ბრძენი კაცი, მუდამ მონოდების სიმაღლეზე გახლდათ, რისი შემოქმედებით შედეგიც ლოგიკურია – ანუ წარმატებული.

მიუხედავად იმისა, რომ ბატონ ვიქტორს თავისი სპეციალობის მიხედვით მუშაობა სხვადასხვა ადგილზე მოუწია (სოხუმის მე-2 საავადმყოფოში – 7 წ), მისი მოღვაწეობის უმეტესი ნაწილი მაინც აფხაზეთის რესპუბლიკურ საავადმყოფოში გაატარა. ამ მნიშვნელოვან და ცნობილ საავადმყოფოში იგი 36 წელზე მეტ ხანს იდგა ათასობით ჯანმრთელობამერყეულ პაციენტთა სიცოცხლის სადარაჯოზე.

ვინც ბატონი ვიქტორის მუშაობის სტილს კარგად იცნობს, იმან ისიც იცის, რომ ამ დასტაქარს შესანიშნავი ინტუიციაც გააჩნია, რაც ყველა დიდი სპეციალისტის თანმდევი თვისებაა.

ავადმყოფის მძიმე მდგომარეობის დროს ბატონი ვიქტორის სწორ, მაღალ პროფესიულ გადაწყვეტილებებს ბევრჯერ უხსნია განწირული პაციენტის სიცოცხლე. ერთხელ – იხსენებს დასტაქარი, აფხაზეთის ჯანდაცვის სამინისტრომ, როგორც მთავარი ქირურგი, მიმავლნა ერთ რაიონში (საავადმყოფო, ავადმყოფი და ქირურგი არ სახელდება), სადაც ოპერაცია უნდა გაკეთებულიყო რესპუბლიკაში ცნობილ პიროვნებაზე. როცა ბატონი ვიქტორი ჩავიდა რაიონში და საავადმყოფოს ესტუმრა, ავადმყოფზე ოპერაცია უკვე ჩატარებული იყო, ადგილობრივმა კოლეგამ დაამშვიდა იგი და სოხუმში დაბრუნებაც კი ურჩია. თუმცა ჩამოსული ქირურგი უკან სწრაფ დაბრუნებაზე თავს იკავებდა, რადგან ინტუიცია სხვას კარნახობდა. ოპერაციის გაკეთებიდან ერთი საათის შემდეგ, ბ-ნი ვიქტორი ავადმყოფს მაჯას უსინჯავს... იგი შესამჩნევად აჩქარებულია, კიდევ ნახევარი საათი და პაციენტს სიცხე უწევს. ნათლად ჩანს, რომ ყველაფერი რიგზე არ არის...

საჭირო შეიქმნა ავადმყოფის ჯანმრთელობის სწრაფი გაუარესების მიზეზის დადგენა. ბატონი ვიქტორის დიაგნოზით, ავადმყოფს მუცლის ღრუში დაწყებული ჰქონდა სისხლდენა, რისი ლოკალიზაციაც სწრაფად უნდა მომხდარიყო. ავადმყოფს ოპერაცია მესამედ გაუკეთდა, დიაგნოზი სწორი აღმოჩნდა, იგი გადაარჩა..., ჩამოსული ქირურგის გამოცდილებამ, ოსტატობამ და ინტუიციათა სასრუველი შედეგი გამოიღო. და ასეთი შემთხვევები ალბათ მრავლად იყო ბატონი ვიქტორის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის მანძილზე.

ახლა მკითხველს მინდა მივანოღო მცირე ცნობები აფხაზეთის ომში პირადად ვიქტორ ზარქუასა და მისი ოჯახის წევრების მონაწილეობის შესახებ, რომელიც სოხუმის დაცემამდე გრძელდებოდა.

აფხაზეთში მომხდარი ომის ტრაგედია მძიმე ტვირთად დაანვა ჯანდაცვის მედპერსონალს. ომის დაწყების პირველსავე დღეებში აფხაზეთის ტერიტორიაზე იქმნებოდა სამხედრო ჰოსპიტლები. ქალაქ სოხუმში ამ მიზნით მობილიზებული იქნა პირველი საავადმყოფო (სხვათა შორის ომის დაწყებიდან მე-6 დღეს მტრის ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით მიყენებული მძიმე ჭრილობის შემდეგ ამ საავადმყოფოში გამიკეთდა ოპერაცია), თუმცა აღნიშნული ჰოს-

პიტალის რამდენჯერმე დაბომბვის გამო და სხვა სტრატეგიული მიზეზების გათვალისწინებით, იგი ჩამოყალიბდა რესპუბლიკური საავადმყოფოს შენობაში. ჰოსპიტალს ემსახურებოდა 300-ზე მეტი ექიმი, ექთანი და სანიტარი. სწორედ ამ საავადმყოფოში მუშაობდა ბატონი ვიქტორი ქირურგიული განყოფილების გამგედ. აქვე მუშაობდა მისი მეუღლე – ნათელა ჯობავა, რომელიც ომის დაწყებამდე პენსიაზე იყო გასული. ვიქტორის უფროსი ვაჟიშვილი ვახტანგი ჰოსპიტალში ქირურგი გახლდათ, რომელიც მკაცვლში დაიჭრა კიდევც, ხოლო უმცროსი – კოტე – კარდიოლოგიური განყოფილების გამგის მოვალეობის შემსრულებელი იყო.

ჰოსპიტალში მედპერსონალი 24 საათის განმავლობაში მუშაობდა შაბათ-კვირის ჩათვლით. ამ ხნის განმავლობაში საავადმყოფოში შემოყვანილი იქნა 1767 დაჭრილი ჯარისკაცი, რომლებსაც ჩაუტარდათ ურთულესი ოპერაციები და გაენიათ სათანადო სამედიცინო დახმარება. ბევრი მათგანი გამოჯანმრთელების შემდეგ, ისევ უბრუნდებოდნენ ფრონტის ხაზს და თანამებრძოლების გვერდით განაგრძობდნენ თავიანთი მინა-წყლის დაცვას. ბატონი ვიქტორი დიდი გულისტკივილით იხსენებს იმ 44 მებრძოლ ვაჟკაცებს, რომელთა სიცოცხლის ხსნა, მიუხედავად დიდი ძალისხმევისა, ვერ მოხერხდა.

ბატონი ვიქტორი დიდად აფასებს, საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტროს უანგარო დახმარებას, რომელიც მდგომარეობდა გამოცდილი სპეციალისტების თანადგომითა და საჭირო მედიკამენტების დროულად მომარაგებისათვის. სოხუმიდან თბილისში ორჯერ გადაჰყავდათ მძიმე მდგომარეობაში მყოფი დაჭირლი მემორები, რომელთა სიცოცხლის ხსნაც მათი თავდადების შედეგია. დაჭრილთა უმრავლესობას ბედი წყალობდათ, იმიტომაც რომ ჰოსპიტალი ტერიტორიულად ფრონტის ხაზთან მდებარეობდა (მდინარე გუმისთისპირა ზონა), საიდანაც ისინი სწრაფად გადმოყავდათ ექიმთა გარემოცვაში.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ბატონმა ვიქტორმა და მისმა კოლეგებმა 5-6 დაჭრილი აფხაზ და მათ მოკავშირე ჯარისკაცს ჩაუტარეს უმძიმესი ოპერაციები და მათ ყველას შეუნარჩუნეს სიცოცხლე. ეს კი, კაცობრიობის სატანური სამყაროდან, ღვთიურ სივრცეში დაბრუნების ყველაზე რეალური გზაა, რომლისთვისაც ბატონ ვიქტორს და მის კოლეგებს არც ერთხელ არ უღალატნიათ ომის მძიმე პერიოდში.

სამწუხაროდ, საქართველოს ჯარისკაცთა თავგანწირული ბრძოლა და ხშირად მათი დიდი წარმატებები, საბოლოოდ მიზანს მაინც ვერ აღწევდა, ამჟამად ჩანდა, რომ ომი დაგეგმილი იყო და იგი მტრის სასარგებლოდ უნდა დამთავრებულიყო. განსაკუთრებით ეს იგრძნობოდა სექტემბრის თვის (1993 წ) დასაწყისშივე, სოხუმის გარშემო ფრონტის ხაზი ვინროვდებოდა, ქალაქი ზღვიდან, ხმელეთიდან და ჰაერიდან განუწყვეტლივ იბომბებოდა, ფრონტზე დაღუპულთა რიცხვმა იმატა. ხშირი იყო ჰოსპიტალის ტერიტორიის დაბომბვა, თანამშრომელთა დაჭრის შემთხვევებიც. საავადმყოფოს ადმინისტრაცია და ზემდგომი უწყებები იძულებული შეიქმნა ჰოსპიტალი გადაეტანათ უფრო დაზღვეულ ადგილებში. ეს პროცესი ორგანიზებულად 21 სექტემბერს ღამით ჩატარდა, დაჭრილი ჯარისკაცები გადაყვანილი იქნა გულირიპის ჰოსპიტალში, ხოლო რამდენიმე სამოქალაქო პირი ქალაქ სოხუმის მე-2 საავადმყოფოში. უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ამ ღონისძიებაში აქტიურად მონაწილეობდნენ ბატონი ვიქტორის ორივე ვაჟიშვილი ვახტანგი და კოტე და აფხაზეთის მთავარი გინეკო-

ლოგის გიორგი ბარკალაიას შვილი თემური. ამ ვაჟკაცებმა თავიანთი მანქანებით თავგანწირული სამსახური გაუწიეს ჰოსპიტალს, გადაიყვანეს როგორც მედპერსონალი, ასევე დაჭრილთა გარკვეული რაოდენობა, დანიშნულების ადგილებზე.

ბატონი ვიქტორი დიდი გულისტკივილით იხსენებს იმ საღამოს მომხდარი საზარელი ტრაგედიის შესახებ. გიორგი ბარკალაია, მთელს აფხაზეთში ცნობილი სპეციალისტი, უსათუოდ დიდი პიროვნება, რომელიც 13 თვის განმავლობაში უანგარო სამსახურს უწევდა ჯანდაცვის მედპერსონალსა და ჰოსპიტლებს, საღამოს 10 საათზე საკუთარ სახლში იყო ნასული. იგი შვილის – თემურის დაბრუნებას ელოდებოდა. ღამის საათებშიც სოხუმის დაბომბვები გრძელდებოდა, ბატონი გიორგი მეზობლებთან ერთად ეზოში ისხდა და შექმნილი ურთულესი მდგომარეობიდან გამოსავალზე თათბირობდნენ. როგორც ცნობილია ზემდგომი უწყებებიდან ხალხს არანაირი ინფორმაციები არ მიეწოდებოდა – იყო განმაცვიფრებელი ინფორმაციული ვაკუუმი. სწორედ ღამის ოთხ საათზე, მათთან ახლოს ჩამოვარდა ჭურვი, რომლის აფეთქებამ ყველანი ნაფლეთებად აქცია. ზუსტად ნახევარ საათშიც თემური დაბრუნდა სახლში, თავისი თვალთ იხილა წარმოუდგენლად უმძიმესი სურათი... დრო არ ითმენდა, დარჩენილებს უნდა ეზრუნათ საკუთარი სიცოცხლის გადარჩენაზე, სხვა გზა არ არსებობდა, თემურიმ თავისი საყვარელი მა-

მის სხეულის ნაფლეთები მეზობლებთან ერთად შეაგროვა და იქვე მიწას მიაბარა. დაბომბვები გრძელდებოდა, გადარჩენილი ხალხის ტკივილიანი ინტუიცია რეალობად იქცა, მტერი ქალაქში შემოდის... ხალხი სტიქიურად, მაგრამ საკუთარი ინიციატივით ტოვებს ქალაქს, თავის მიწა-წყალს, ნაშრომ-ნაამაგარს, კიდევ ერთი უმძიმესი ტკივილი ქართველ ხალხს, ჩვენი წინაპრების ოფლითა და სისხლით მორწყული და გაპოხიერებული მიწა მტერმა მიიტაცა..., გულო გაუძელ, უნდა ემზადო ხვალინდელი უშელავათო ბრძოლისთვის.

როგორც მთელმა ქართულმა მოსახლეობამ, ბატონ ვიქტორ ზარქუას ოჯახმაც დატოვა აფხაზეთი, იგი თბილისში გადმოვიდა საცხოვრებლად, როგორც იძულებით გადაადგილებული პირი.

სამშობლოსათვის თავდადებულ ერთულ ჯარისკაცს, არც თბილისში ყოფნის პერიოდში დაუყრია ფარ-ხმალი, რაზედაც პუბლიკაციის დასაწყისში ჩამოყალიბებული დოსიე მიუთითებს.

ვიქტორ კონსტანტინეს-ძე ზარქუას, უსათუოდ დიდ პიროვნებას და საფიცარ მეგობარს, დიდი ოჯახის თავკაცს, თავისი მრავალრიცხოვანი მეგობრების, აღზრდილებისა და თაყვანისმცემელთა სახელით გვინდა მივულოცოთ ღირსეული იუბილე, ვუსურვოთ დიდი ხნის სიცოცხლე, ბედნიერება და აფხაზეთში ღირსეული დაბრუნება.

ლუარა სორდია

მსოფლიო მოგზაურის გინესის რეკორდები

მსოფლიო მოგზაურმა ჯუმბერ ლეჟავამ დამარცხა სიკვდილი, ავადმყოფობა და ამას მიაღწია არა მედიკამენტებით, ექიმების რჩევით, არამედ საკუთარი, ინდივიდუალური მეთოდებით, რომელშიც განსაკუთრებული ადგილი ეკავა ნებისყოფას, ფსიქოლოგიურ გარდაქმნას, ვარჯიშებს.

მიღწეული იყო პროგრამა მაქსიმუმი, რითაც ჯანმრთელობის გამომუშავებაზე ფიქრი წარსულს ჩაჰბარდა.

ამის შემდეგ მსოფლიო რეკორდების დამყარება გახდა მიზანი.

1990 წლის იანვარში “სოვეტსკი სპორტში” ნახა სტატია “გინესის ახალი რეკორდის დამყარების ცდა ნოლელა მდგომარეობიდან მკლავებზე აზიდვებში”. ვილაც მოსკოველი აცხადებდა პრეტენზიას.

ჯუმბერ ლეჟავა დიდი ხანია ვარჯიშობდა სპორტის ამ სახეობაში. მან წერილი მისწერა გინესის რედაქციას ლონდონში და ნებართვაც მიიღო.

დღეში 4-5 საათს ვარჯიშობდა. მიზნად დაისახა 4000-ზე მეტი აზიდვის ჩვენება.

“ნუთუ მოვახდენ საოცრებას და ჯერ სიკვდილის, შემდეგ კი მუდმივი ინვალიდობის დამარცხების შემდეგ დავამყარებ მსოფლიოსა და გინესის ახალ რეკორდებს? რატომაც არა! ხომ არსებობს ასეთი მაგალითები! სიკვდილის დამმარცხებლები! — აიმედებდა თავს.

უკვე დღეში 8 საათს ვარჯიშობდა, შედეგი 4000-ს აღწევდა. ეძინა მხოლოდ 5 საათი.

კრიტიკული მომენტის დროს ყოველთვის ახერხებდა შესაძლებლობის მაქსიმალურ მობილიზებას.

მოსკოვში ჩასული სასტუმროშიც აგრძელებდა ვარჯიშს.

1990 წლის 9 თებერვალს დაინიშნა ლონისძიება “სოვეტსკი სპორტის” რედაქციაში. მონინალმდევე არ მოვიდა. შეჯიბრება ითვალისწინებდა ერთსაათიან ვარჯიშს ჰორიზონტალურ მდგომარეობაში მკლავებზე აზიდვაში. შედეგი იყო 2811 აზიდვა. იყო მილოცვები, სერთიფიკატის გადაცემა. რეკორდსმენი მაინც უკმაყოფილო იყო.

პრესკომფერენციაზე შეჯიბრების ორგანიზატორებს სთხოვა, რომ ახლო მომავალში დაწესებულიყო შეჯიბრი, რომ ეჩვენებინა 4000-იანი შედეგი.

პრესამ და ტელევიზიამ ეს მიღწევა შეაფასა, როგორც დიდი გამარჯვება, რადგან სსრკ-ს წარმომადგენელმა პირველად ამ სახეობაში შეძლო მსოფლიო რეკორდის დამყარება, რაც შევიდა გინესის რეკორდების წიგნში. ხელს აწერდა გინესის ოფიციალური წარმომადგენელი სსრკ-ში იგორ ზაიცევი.

ჯუმბერ ლეჟავას არ აკმაყოფილებდა მიღწეული, მისი ამოცანა იყო 5 საათიან რეკორდზე იერიშის მიტანა. ვარჯიშობდა სახლში, სამსახურში...

1990 წლის 11 მარტს მოსკოვში შედგა ახალი შეჯიბრი და ისევ ბრწყინვალე გამარჯვებით — 4447 შედეგით დასრულდა.

ამ დროს შეეძინა მესამე შვილიშვილი. “სოვეტსკი სპორტში” დაიბეჭდა სტატია: “უ დედუში გულივერა რადილსია ვნუკ გულივერ”. რეკორდს დაერქვა ბექას სახელი.

ეს იყო ავადმყოფობის დამარცხება, საკუთარ თავზე გამარჯვება.

შემდეგ ვარჯიშის დროს მკლავი დაიზიანა. ექიმი ურჩევდა თავი დაენებებინა ვარჯიშისთვის, მაგრამ არ დაიჯერა ეს, თვითონ მოძებნა ტკივილის მიზეზი და ისევ სპორტული ფორმა დაიბრუნა.

1990 წლის 20 მაისს ისევ მიიღო მოსკოვში შეჯიბრებაში მონაწილეობა და 5 საათის მანძილზე 16 300 აზიდვა აჩვენა, რამაც დიდი სენსაცია გამოიწვია 1989 წელს ინგლისელმა პედი დოილმა დაამყარა რეკორდი ბირმინგემში 35 350 აზიდვით.

5 საათში ჯუმბერ ლეჟავამ შესძლო 16 274 აზიდვა და გინესის რეკორდი დაამყარა. აირჩიეს რეკორდსმენთა კლუბის ვიცე-პრეზიდენტად. უსაზღვრო იყო ქართველი სპორტსმენის პოპულარობა, ტელევიზია, გაზეთები, ინტერვიუები იუწყებოდნენ ამ უჩვეულო წარმატებას.

საქართველოში დაბრუნებისას, კავკასიონზე გადმოფრენისას ფერდობებს შორის საშიშროების გამომწვევ უფსკრულებს ჭვრეტდა, ჯოჯოხეთის ასოციაციას რომ ინვესტა, მაგრამ გამარჯვებით ამაღლებული, შიშს კი არა, ძალას და სიამაყეს გრძნობდა: “თვალი შევაველე კავკასიონის ნემსივით წვეტიან და თითქოს ნაჯახით დაჩეხილ, თოვლიან ფერდობებს, მათ შორის უფსკრულებია, მისი ყოველმხრივი საშიშროების გამო შეიძლება წარმოიდგინო ჯოჯოხეთად. აქა-იქ მოჩანან პატარა სოფლები, დამშვენებული კლდის ფენოვანი ფიქალის ქვებით აშენებული კოშკებით. ვგრძნობ, რომ ბუნების არა მარტო სილამაზე, არამედ მედიდურობა და ძლიერება ჩაბუდდა ჩემში”, აფიქსირებს მსოფლიო რეკორდსმენი დღიურში.

მოსკოვიდან ჩამოსვლის მესამე დღეს მეუღლემ განუცხადა: “ჯუბა, შენ რაც უფრო პოპულარული ხდები, ჩვენ მით უფრო ვშორდებით ერთმანეთს.”

მსოფლიო რეკორდსმენი და დიდი მოგზაური გვაუწყებს: “ერთ მომენტში, ფიქრებში, რეკორდების დამყარებისთვის თავის დანებება გადაწყვიტე, მაგრამ არ გამომივიდა! თითქოს ჩემს მეორე სიცოცხლეს ძალად ვკლავდი! ლიკას ნათქვამიდან დასკვნა ვერ გამოვიტანე, მე პირიქით ვფიქრობდი, რადგან მის მშვენიერებას მე ჩემი პოპულარობით ვუახლოვდებოდი.”

მეუღლის შიში განშორებაზე რეალობაში აცხადდა, რადგან ლინა ალიბეგაშვილის სიცოცხლე 1990 წლის 3 ივნისს დასრულდა.

თავის მოკვლაზე ფიქრი ძვირფასი ადამიანის ხსოვნის უკვდავყოფის ფიქრმა შეცვალა. გადანყვიტა რეკორდების დამყარება, რომელსაც მიუძღვნოდა მისგან ნაადრევად წასული ცხოვრების თანამგზავრს, რითაც გაახანგრძლივებდა განუმეორებელი სიყვარულის გრძნობას.

მარტოობას მეუღლის საფლავზე ყოფნით იქარვებდა...

აგრძელებდა ვარჯიშს, სურდა ერთ-ერთი უჩვეულო რეკორდის დამყარება ლინა ალიბეგაშვილის სახელზე.

სიყვარულის სტიმულით სიმძიმეთა შემსუბუქებას აღწევდა: “მე ვერ ვგრძნობ წონას, მგონია რომ დავდივარ ჰაერში. აღმდგენი ვარჯიშებით, ძიებით, მიღწეულია გარკვეული დაავადების განკურნვის მეთოდი, რასაც აუცილებლად სჭირდება დამუშავება და წიგნად გამოქვეყნება”, აფიქსირებს დღიურში.

7-8 საათს აგრძელებდა ვარჯიშებს, 25-26 ათას აზიდვას ახერხებდა. თვითონვე იყო გაცოცხლებული: “რა ხდება ჩემს თავს? ნუთუ ეს ის ენერჯიაა, ღმერთმა კლინიკური სიკვდილის დროს რომ მიბოძა? რა თქმა უნდა, სხვა საიდან მოვიდოდა? გრძელდება მზადება ერთ-ერთი გამორჩეული რეკორდის დამყარებისათვის, რომელსაც ლინა ალიბეგაშვილის სახელი დაერქმევა.”

მოსკოვში, შეჯიბრების დაწყების წინ, პრესკონფერენციაზე განაცხადა, რომ მოხსნიდა ინგლისელი პედი დოილის 24 საათიან მსოფლიო რეკორდს.

გულშემატკივარმა ბიჭიკო სულიაშვილმა ჰკითხა: “თავს როგორ გრძნობ?”

პასუხი ასეთი იყო: “კარგად რომ ვარ, დაწყების წინ დაგიმტკიცებ, სამედიცინო შემონმებისას, უძლიერესი რომ ვარ მსოფლიოში — 13 საათის შემდეგ.”

მეგობარს ცრემლები მოერია და ძმურად გადაეხვივნენ ერთმანეთს.

ამ დროს გაკეთდა განცხადება, რომ ერთსაათიან აზიდვებში რეკორდი უნდა დაამყაროს მოსკოველმა მაქსიმ კირილოვმა.

ჯუმბერ ლეჟავა მიხვდა, რომ ეს ფსიქოლოგიური შეტევისთვის იყო გამიზნული.

უურნალისტიც გამარჯვების რწმენას უკლავდა თითქოს: “რომ ვერ შეძლო?”

ქართველმა სპორტსმენმა მტკიცედ, დაუეჭვებლად განაცხადა: “მე დღეს ფენომენალურ რეკორდს დავამყარებ.”

პირველად მსოფლიოში 12 საათის განმავლობაში 40 ათასი აზიდვა უნდა გაკეთებულიყო, უნდა აწეულიყო 2 000 ტონაზე მეტი ტვირთი, ამ დროის მანძილზე კი უნდა გადაამუშავებულიყო 11 ტონამდე სისხლი.

კიდევ ერთხელ უნდა დამტკიცებულიყო ადამიანის არა მარტი ფიზიკური შესაძლებლობა, არამედ მისი უებრო ნებისყოფა, ფსიქოლოგიური მონესრიგებულობა და მიზნისკენ დაუოკებელი სწრაფვა,

გაოცებას ვერ ფარავდა ოფიციალური, დამსწრე საზოგადოება. ოპერატორი კამათობდა, ხელის მოხრა არ არის სრული, რაც სიცრუე იყო და იგი გააძევეს. ეს იყო მეორე ფსიქოლოგიური შეტევა, პირველის შემდეგ, როცა ხელოვნურად გამოაცხადეს ვილაცის გვარი, თუმცა კონკურენტი არ ჩანდა.

ასევე დაიწყეს მიღწეული შედეგების დამახინჯება, აკლებდნენ რაოდენობას მიზანმიმართულად. 6-დან 2 მსაჯი ცრუობდა, რასაც მოჰყვა რეკორდსმენის პროტესტი და ისინი გააძევეს შეჯიბრებიდან. გაირკვა, რომ ეს გამყალბებლები იყვნენ საერთაშორისო კატეგორიის მსაჯები ტანვარჯიშში, თანაც რუსეთის წარმომადგენლები.

დაფიქსირდა 35 ათასი მაჩვენებელი, გარეწრებმა ჩაშლეს 37 ათასის დაძლევის შესაძლებლობა. ესეც ფანტასტიკური იყო. გაკეთდა ბრწყინვალე განაცხადი ადამიანის შესაძლებლობების უსაზღვრობაზე. იყო სენსაცია, მილოცვები, ინტერვიუები, სერთიფიკატის გადაცემა.

როცა სასტუმროს ნომერში მარტო დარჩა, მივიდა მეუღლის სურათთან, რომელიც ხატთან ერთად ედო, პირჯვარი გადაიწერა და მიმართა: “კიდევ მრავალ გამარჯვებას მოგიძღვნი, ჩემო ლიკა!” დიდი გამარჯვების ეიფორიაში მყოფი, ვახშამზე კი არა, შემდგომ შეჯიბრებებზე ფიქრობდა.

1990 წლის 29-30 სექტემბერს 12 საათს ნოლელა მდგომარეობიდან მკლავებზე აზიდვის რეკორდი დაამყარა, შედეგი 34 955 იყო.

უკვე დამყარებული ჰქონდა ერთსაათიანი, ხუთსაათიანი, 12 საათიანი რეკორდები.

რეკორდსმენის დაუცხრომელი სული 24 საათიან აზიდვებზე ფიქრობდა, რითაც სურდა შეეკრა სპორტის ამ სახეობის ყველა დროითი რეკორდების კომპლექტი

არ ასვენებდა ყველა დროის რეკორდზე იერიშის მიტანის სურვილი.

ასევე მიზნად დაისახა ახალი მსოფლიო რეკორდის დამყარება მუცლის პრესის ერთსაათიან ვარჯიშში, ერთ საათიანი მკლავებზე აზიდვების რეკორდის გაუმჯობესება.

1991 წლის 26 იანვარს განახორციელა ჩანაფიქრი. მიაღწია 5011 მკლავებზე აზიდვას ერთ საათში, რაც იყო უპრეცედენტო მსოფლიოში.

ამას მეორე ფენომენალური რეკორდი მოჰყვა მუცლის პრესის ვარჯიშში. 1991 წლის 27 იანვარს ორ დღეში ორი მსოფლიო რეკორდი დაამყარა. ამით ზოგიერთ ურწმუნო თომას დაუმტკიცა თავისი აბსოლუტური ჯანმრთელობა, განგრენით დაავადების დამარცხება.

არ არსებობს მსგავსი მაგალითი, რომ სპორტის ორ სხვადასხვა სახეობაში ერთ პირს დაემყარებინოს ერთდროულად ორი მსოფლიო რეკორდი.

ამ ახალ-ახალი შესაძლებლობების გამოვლინებას დიდი შრომა სჭირდებოდა. მკლავებით ასნია დაახლოებით 300 ტონა ტვირთი, რაც საოცრება იყო.

ვაჟა ტულუშს, რომლის მოადგილედაც ერთ დროს მუშაობდა, უკითხავს ბატონი ჯუმბერი. როცა უთქვამთ, რომ ის დარბაზში ვარჯიშობდა, გასცინებია, — ვარჯიშობს, თორემ ეგეც მსოფლიო ჩემპიონი არ გამოვიდესო! ყოველი რეკორდის დამყარების შემდეგ იგი გულით ულოცავდა რეკორდებს და თან დააყოლებდა, “ჩემი ნათქვამის გამო ხომ არ გახდი ჩემპიონიო” და იცინოდა.

“ეს არის მაგალითი იმისა, რომ თუ კაცი რაღაცისთვის სერიოზულად ემზადება, მას ხელს არაფერი არ უშლის, ხშირად ასეთი ნათქვამი სტიმულატორიც ხდება. ეს ისე კომენტარისათვის, თორემ მე და ვაჟა ერთმანეთის უფროსი და მოადგილე კი არ ვიყავით, არამედ უახლოესი მეგობრებიც და ერთმანეთის წარმატება თანაბრად გვახარებდა ორივეს”, შენიშნავს მსოფლიო ჩემპიონი.

ისევ და ისევ უსაყვარლესი მეუღლის ხსოვნა ხდებოდა ახალ-ახალი გამარჯვების იმპულსი.

2 ივნისს, როცა ლიანა ალიბეგაშვილი უნდა გამხდარიყო 46 წლის, ჯუმბერ ლეჟავამ ისევ დიდი მიზანი დაისახა: “მე მისი კიდევ ერთხელ აღიარებისთვის ვინცებ უჩვეულო მართონს, რადგანაც ასეთი სირთულის გზა ჯერ არავის არ გაუფლია.”

შეჯიბრება დაიწყო 2 ივნისს და დამთავრდა 9 სექტემბერს. გრაფიკის მიხედვით, უარი ეთქვა დასვენებას, დღესასწაულებს. 100 დღეში მოახდინა 100 მილიონამდე კილოგრამის აზიდვა 30 სმ. სიმაღლეზე. სისტემატურად იცვლებოდნენ მსაჯები.

შესანიშნავი რეკორდით დაფიქსირდა ადამიანის ფიზიკური, ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური შესაძლებლობების განუსაზღვრელობა ექსტრემალურ პირობებში. დამტკიცდა ადამიანის სასწაულებრივი ნებისყოფა, განსაკუთრებული სწრაფვისათვის მობილიზების შესაძლებლობა.

100 დღის განმავლობაში მიღწეული იყო 1 730 000-ჯერ აზიდვა.

მსოფლიოში მოგზაურობის დასრულების შემდეგ ჯუმბერ ლეჟავას ერთ-ერთ ინტერვიუში ასეთი შეკითხვა დაუსვეს: “თქვენი აზრით, სად გადის ადა-

მიანის, გნებავთ ფიზიკური, გნებავთ გონებრივი, ან ორივეს ერთად, შესაძლებლობათა ზღვარი?”

მსოფლიოს 15-გზის ჩემპიონმა და მსოფლიო მოგზაურმა ამ კითხვას ასეთი ბრძნული პასუხი გასცა: “საერთოდ მიმაჩნია, რომ არ არსებობს ადამიანის არც ფიზიკურ და არც გონებრივ შესაძლებლობათა ზღვარი. აინშტაინმა თავისი ალბათობის თეორია რომ შეიმუშავა, მას შემდეგ ბევრი მეცნიერი მუშაობდა ამ თეორიის განვითარებაზე. მძლეოსანი, რეკორდსმენი დაუსრულებლად აუმჯობესებს თავის შედეგს სპორტში. ათი წლის მანძილზე, ზამთარ-ზაფხულს, ყველანაირ ამინდში ამილია სტარტი სამოგზაუროდ. ზამთარში თითქმის მუდმივი ზამთრის ქვეყნებში მიმოგზაურია, ცხელი ზაფხულის პერიოდში — ცხელ ქვეყნებში... დარწმუნებული ვარ, მომავალში ვინმე ჩემზე მეტს და ჩემზე უკეთესად გააკეთებს ამას. მიმაჩნია, რომ ადამიანის შესაძლებლობებს ზღვარი არა აქვს, მადლობა უფალს.”

ჟურნალისტის შეკითხვაზე, თუ რით ახსნიდა მსოფლიო მოქალაქე ჩვეულებრივი ადამიანის შესაძლებლობებზე ამაღლებას, რესპოდენტმა ასეთი პასუხი გასცა: “რაც გამიკეთებია, რისთვისაც მიმიღწევია, მე არასდროს ვამბობ: მე!... ყოველთვის ვამბობ: ჩვენ!... ვმოგზაურობთ მე, ჩემი ღმერთი და ჩემი ველოსიპედი...”

ამავე ინტერვიუში ასევე დაისვა საყოველთაოდ საინტერესო კითხვა: “მაინც ვინ არის ჯუმბერ ლეჟავა? მოყვარული მოგზაური თუ მეცნიერი, სპორტსმენი თუ თავგადასავალებისა და ფათერაკების მაძიებელი რომანტიკოსი?”

პასუხი ისევ და ისევ განამტკიცებს აზრს რესპოდენტის განსაკუთრებულობაზე: “თავიდან ვიყავი მეცნიერი — სპეციალობით კიბერნეტიკოსი. ამ დარგში 24 სამეცნიერო შრომის ავტორი და ჩემს სპეციალობაში სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ვარ. ასევე ვარ პროფესიონალი სპორტსმენი, პროფესიონალი მოგზაური, თხუთმეტგზის მსოფლიო ჩემპიონი და გინესის რეკორდსმენი მკლავებზე აზიდვებსა და მუცლის პრესის ვარჯიშში...”

შემდეგი კითხვა ასეთი იყო: “ვინ მიგაჩნიათ პლანეტის ყველა დროის დიდ, გამორჩეულ ადამიანებად და რა ნიშნით?”

პასუხი გვარწმუნებს, რომ ჯუმბერ ლეჟავა პატივს სცემდა უპირველესად ქართული სპორტული ძალისა და გონის, ქართული მუსიკის, ბალეტის, სკულპტურული გენიის მსოფლიო მასშტაბებში გამოვლინებას: “ეინშტეინი, არა მოდით, საქართველოში ვიმოგზაუროთ... ჩვენ ქართველებს, ბევრზე ბევრი გვეყავს ასეთი... მუსხელიშვილი, ვეკუა, რაზმაძე... არა სულ პირველი, საქართველოს პირველი პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია ჩამინერეთ, მერე ნონა გაფრინდაშვილი, ვიქტორ სანეევი, ლევან თედიაშვილი, კახი კახიაშვილი — სიმძიმეების აწევამი სამგზის ოლიმპიური ჩემპიონი. ვახტანგ ჭაბუკიანი, პაატა ბურჭულაძე, ზურაბ სოტკილავა, მერაბ ბერძენიშვილი, მიხეილ მესხი ჩამინერეთ — ათს ხომ არ გადავცილდით? ბევრი რჩება მაგ ათეულის გარეთ...”

(ესაუბრა თინათინ სიყმაშვილი, გაზეთი “რუსთავი”, 1-7 მაისი, 2007წ.)



გივი ხაზალია

ალზრდა-სწავლების საკითხებთან დაკავშირებული მოსაზრებები

ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში არსებობდა შეიცვალა ბავშვების, მოზარდებისა და ახალგაზრდა თაობების აღზრდისა და სწავლების პრობლემებისადმი მიდგომა. დღეს სკოლებში მასწავლებლები ახორციელებენ პედაგოგიკური პროგრამის იმ ნაწილს, რომელიც მოზარდი და ახალგაზრდა თაობების სწავლების მეთოდოლოგია ორიენტირებული. რაც შეეხება პედაგოგიკის მეორე, არა ნაკლებად მნიშვნელოვან პროგრამას, რომელიც სააღმზრდელო ღონისძიებების გზით მოსწავლეთა შეგნებაში თვითმართვის მიზანმიმართული ჩვევების დამკვიდრება – განმტკიცებას ითვალისწინებს, ხორციელდება არა სკოლის პედაგოგების, არამედ სკოლის მანდატურების მიერ.

ადამიანის მოღვაწეობის სფეროებს შორის პედაგოგის სპეციალობა, ისევე როგორც მედპერსონალის, ის გამოწვევისაა, რომელიც წარმატებული პედაგოგიური მოღვაწეობისათვის საგნის კარგ ცოდნასთან ერთად, მასალის გადაცემის კარგ უნართან ერთად, კარგი დონის საერთო განათლებასთან ერთად მასწავლებლებისაგან მოითხოვს მაღალი დონის სულიერებას. სწორედ მაღალი დონის სულიერებაა ის ერთადერთი ფასეულობა, რომელსაც შეუძლია დაამყაროს მასწავლებელსა და მოსწავლეების შორის ურთიერთგაგებაზე, ურთიერთ პატივისცემაზე დაფუძნებული დამოკიდებულება – ერთად – ერთი საშუალება ნორმალური პირობების შექმნისა კლასში. მეტიც, იმდენად აუცილებელი და მოთხოვნილია მოსწავლეებისათვის მასწავლებლის მაღალი დონის სულიერება, რომ ისინი მზად არიან აპატიონ მასწავლებელს ძირითად მოვალეობებში არსებული ხარვეზებიც კი.

ალზრდა-სწავლების ურთულეს ლაბირინთებში ბავშვების, მოზარდებისა და ახალგაზრდა თაობებისათვის იმ იმფორმაციის მიწოდება კი არ არის ძნელი, თუ როგორ მოიქცნენ ან როგორ ისწავლონ, არამედ ძნელად მოსაფიქრებელი და რთულად გასახორციელებელი იმ ხერხებისა და საშუალებების მიგებაა, რომელთა სრულფასოვანი რეალიზაციით შესაძლებელი გახდება აღზრდისა და ცოდნის მიღების პროცესშივე გამოუმუშავოთ მოზარდი და ახალგაზრდა თაობებს საკუთარი თავის სრულფასოვანი მართვის ჩვევები.

საგზაო შემთხვევები – უდანაშაულო ადამიანების დასახიჩრებისა და მათი სიცოცხლის ხელყოფის გახშირებული შემთხვევები, მოძრაობის წესების უცოდინარობით კი არ არის განპირობებული, არამედ იმით, რომ მძღოლების გარკვეულ ნაწილს სწორედ საკუთარი თავის მართვაში აქვს მნიშვნელოვანი ხარვეზები.

ქვეყნის წესების უცოდინარობის გამო კი არ არის გადატვირთული პენიტენციური სისტემა პატიმრებით, არამედ იმის გამო, რომ მათ არ აღმოაჩნდათ საკუთარი თავის მართვის მყარად დამკვიდრებული ჩვევები. შესაბამისად რალაც გარკვეულ ექსტრემალურ სიტუაციაში იმოქმედეს არა გააზრებულად, არა არსებული წესის მიხედვით, არამედ იმპულსურად, რომელიმე არა ჯანსაღი, ამპარტავნული, მომხვეჭელური ან სხვა რომელიმე მანკიერი სულიერების მიერ აღძრული ემოციის კარნახით.

ჩვენი შეხედულებით მოზარდი თაობების აღზრდა-სწავლების პროცესში სწორედ აღზრდის პროცესებს უნდა დაეთმოს განსაკუთრებული ყურადღე-

ბა. ეს სასურველი კი არ არის, არამედ აუცილებელია, ვინაიდან სრულფასოვან აღზრდას მოკლებული, მაგრამ ცოდნას დაუფლებული ადამიანი უფრო საზიანოა და საშიში საზოგადოებისათვის, ვიდრე ნაკლებად განსწავლული.

ამიტომ მასწავლებლების მოსწავლეებთან ურთიერთობის არსენალი იმდენად მდიდარი უნდა იყოს შემოქმედებითი მიდგომებით, რომ მასწავლებელმა ხელიდან არ უნდა გაუშვას მოსწავლეებზე, ფარული იქნება ის თუ ღია, ზემოქმედების არც ერთი მეტნაკლებად ღირებული საშუალება. ძალისხმევის მიზანი კი ორად ორია: მოსწავლეების შეგნებაში თვითმართვის მყარი ჩვევების დამკვიდრება, მათი ცოდნითა და გამოცდილებით გამდიდრება. ეს ორი ერთმანეთის პარალელურად მიმდინარე პროცესი არცერთ შემთხვევაში არ უნდა დაცილდეს ერთმანეთს, ვინაიდან როგორც ცხოვრებისეულმა პრაქტიკამ დაადასტურა კარგ სპეციალისტად ჩამოყალიბებული ადამიანიც კი, თუ მას მნიშვნელოვანი ხარვეზები აქვს საკუთარი თავის მართვაში, ვერ უძლებს მის გარშემო არსებულ ცთუნებებს და მისთვის და საზოგადოებისათვის საზიანოდ უშვებს სრულიად გაუმართლებელ შეცდომებს.

ბავშვის აღზრდა მისი მუცლადყოფნის პერიოდიდან იწყება. დედა, როგორც წესი, ყოველგვარი შელამაზების გარეშე მთელი სისრულით გადასცემს ბავშვს როგორც დადებით, ისე უარყოფით იმ ემოციას, რომელიც აღიძვრება მის ცნობიერებაში, ადამიანებთან საყოფაცხოვრებო, სამსახურეობრივი და საზოგადოებრივი ურთიერთობების პროცესში.

ბავშვისათვის დედის მიერ მიწოდებული ემოციური მუხტი, დადებითი იქნება ის თუ უარყოფითი, ფიზიკური ტკივილის მსგავსად კი არ ქრება, ამ ტკივილის გამომწვევე მექანიკურ ზემოქმედებასთან ერთად, არამედ მყარად რჩება, როგორც დედის, ისე ბავშვის მეხსიერებაში. ხშირი დადებითი ემოცია, ბუნებრივია უფრო ხალისიანს, უფრო კომუნიკაბელურს გახდის ბავშვის სულიერებას. რაც შეეხება გახშირებულ უარყოფით ემოციებს, პირიქით, ის დამთრგუნველ ზემოქმედებას ახდენს ბავშვის სულიერებაზე და, ცხადია, ნაკლებად იქნება ის გახსნილი მეგობრული ურთიერთობებისათვის. მეტიც, სულაც არ არის გამორიცხული, რომ სწორედ მუცლად ყოფნის დროს და ბავშვობის წლებში მიღებული ემოციური ტრამეები იყოს მთავარი მიზეზი მისი ფსიქიკური მოშლილობის.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ძნელია დაეთანხმო ფროიდს, რომელიც ბავშვის მიერ დაბადების პროცესში მიღებულ ფიზიკურ ტრამვას მიიჩნევს ცხოვრების ასპარეზზე გამოსული ადამიანის სულიერი მოშლილობის მიზეზად.

ორ წლამდე ასაკის ბავშვი, როგორც წესი ოჯახში, მშობლებთან იზრდება. ბავშვის ექიმი ვალდებულია მკაცრად გააფრთხილოს ოჯახის ყველა წევრი, რათა მოფერებით და მხოლოდ მოფერებით მოაშლევინონ ბავშვს ესა თუ ის მიუღებელი ქცევა. მაქსიმალურად მოერიდონ ბავშვის გასაგონად ერთმანეთის მიმართ უარყოფითი ემოციის აღმძვრელ გამოთქმებსა და ქმედებებს. მეტიც, სამსახურეობრივი მოვალეობის გამო ბავშვების, მოზარდებისა და ახალგაზრდა თაობების აღზრდა-სწავლების პროცესებში ჩართულ ყველა რანგის ხელმძღვანელს, ყველა

დარგის მასწავლებელს, მომსახურე პერსონალის ნებისმიერ წარმომადგენელს მთელი სისრულით უნდა ჰქონდეს გათვითცნობიერებული ის უმნიშვნელოვანესი ჭეშმარიტება, რომლის მიხედვითაც ნიუტონის მესამე კანონი „ქმედება ინვევს ტოლი ძალის უკუქმედებას“ ძალაშია სულიერ სფეროშიც. ადამიანების ურთიერთობებზე უბრალო დაკვირვებაც კი საკმარისია იმისათვის, რომ ვირწმუნოთ გამოთქმული მოსაზრების სისწორე. მართლაც, რაც მეტად იქნება დატვირთული ბავშვის ფსიქიკა უარყოფითი ემოციებით მით უფრო ადვილად მოახდენს ის ზრდასრულობის ასაკში მასში დაბუდებული ბოღმის რეალიზაციას, თანაც არა იქ, სადაც ეს შეიძლება გამართლებულიც კი იყოს, არამედ სრულიად უადგილო სიტუაციაში და ამასთან შეუფერებელი სიმკაცრით.

მრავალმხრივი, საინტერესო და ინტენსიური უნდა იყოს ბაგა-ბაღში ბავშვების აღზრდა-სწავლების პროგრამა. შესაბამისად, მინიმუმამდე უნდა იყოს დაყვანილი ბავშვების უნებლიე ხასიათის იმპულსური, ყოველგვარ აზრს მოკლებული ქცევები და ქმედებები.

საბავშვო ბაღებში აქტიურად, ამასთან უწყვეტ რეჟიმში უნდა მიმდინარეობდეს ბავშვების მორალური მახასიათებლების, სულიერი მოცემულობების, ხასიათის თავისებურებებისა და ფიზიკური შესაძლებლობების შესწავლა და ამ მონაცემების დადებითი მიმართულებით გაუმჯობესების პროცესი. ვინაიდან სწორედ საბავშვო ბაღის, ე.ი. ორიდან ხუთ წლამდე, ასაკში ამჟღავნებენ ბავშვები დაუფარავად თავიანთ დადებით და უარყოფით თვისებებს და რაც ძალიან მნიშვნელოვანია სწორედ საბავშვო ბაღის ასაკში, საბავშვო ბაღის თანატოლებთან და აღმზრდელ მასწავლებლებთან უშუალო კონტაქტში იქნება ყველაზე ეფექტური მათი უარყოფითი მონაცემების დადებით მონაცემებად ტრანსფორმაცია.

საბავშვო ბაღებში მასწავლებლების ყველა ძალისხმევა, ყველა ღონისძიება ერთმნიშვნელოვნად უნდა იქნეს მიმართული იმ ერთი მიზნისაკენ, რომლის მიხედვითაც მასწავლებელმა ბავშვებს საკუთარი ქცევა - მოქმედებების მართვა უნდა ასწავლონ არა ძველი, არამედ ახალი, უკვე დადებითი მიმართულებით კორექტირებული, მოცემულობების შესაბამისად.

საბავშვო ბაღებში ბავშვები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ გასართობი ხასიათის ისეთი პროგრამებით, რომლებიც მონაცვლეობით ხელს შეუწყობს მათი როგორც ფიზიკურ ისე გონებრივ განვითარებას.

ფიზიკურ განვითარებაში იგულისხმება ისეთი პროგრამები, რომლებიც განუვითარებს ბავშვებს სისწრაფეს, მოქნილობას, ჩქარ რეაქციასა და რაც მთავარია მისცემს მათ სხვადასხვა სახის სპორტული ხასიათის სასარგებლო მოძრაობების შესრულების შესაძლებლობას.

გონებრივ განვითარებაში იგულისხმება ისეთი პროგრამების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს მათი მეხსიერებისა და მოსაზრებულობის გაუმჯობესებას, დასახული მიზნის განხორციელებისაკენ სწრაფვას.

ფიზიკურ და გონებრივ შესაძლებლობებში ერთმანეთთან შეჯიბრებამ ბავშვები უნდა მიაჩვიოს სხვათა წარმატების არა მხოლოდ აღიარებას, არამედ დაფასებას.

ბავშვების აღზრდა-სწავლების პროგრამაში გამოკვეთილად უნდა იყოს მინიშნება შრომისადმი ბავ-

შვების დამოკიდებულების იმ ასპექტზე, რომლის მიხედვითაც ნებისმიერი შრომის სახეობა არ უნდა იყოს მათთვის მიუღებელი და, მამასადამე, სათაკილო.

უნდა დაწესდეს მორიგეობა გაფანტული სათამაშოების მოგროვებისა და მათი არსებული ნესის მიხედვით დალაგებაზე.

არასწორ ქმედებებზე სამართლიანი რეაგირებისათვის შემოღებულ უნდა იქნეს საჯარიმო ქულები. საჯარიმო ქულების რაოდენობა უნდა იყოს ბავშვის ქცევა - მოქმედებების შეფასების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი.

მოსწავლეების ერთი ნაწილი უკვე მე-4 კლასის ფარგლებში ხდება ზედმეტად ეგზალტირებული და მამასადამე, უმართავი. მასწავლებლებმა კლასის დამრიგებლის მონაწილეობით უნდა მოიფიქრონ ზედმეტად ცელქი მოსწავლეების რომელიმე მათთვის საინტერესო მიმართულებით დაინტერესება. ეს უნდა მოხდეს თითოეულ მოსწავლესთან მასწავლებლის მხრიდან ძალიან მეგობრული საუბრის ფონზე. მასწავლებლის მიერ მიცემული დავალების ერთი სახეობა სასურველია იყოს ისეთი, რომლის ამოხსნისათვის ლოგიკური აზროვნება იქნება საჭირო. მეორეს კი, მასწავლებლის მიერ მითითებული ლიტერატურის წაკითხვა და მისი გაანალიზება. საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ ორივე ტიპის მაგალითს:

1. ასაკოვანი ტაქსის მძღოლის გვერდით ზის ახალგაზრდა მგზავრი, რომელსაც ჰყავს მანქანა და იცის კიდევაც მისი მართვა. უცბად გზაზე გამოჩნდება დაბრკოლება. მგზავრი მისდაუნებურად ინსტიქტის კარნახით აჭერს ფეხს არარსებულ მუხრუჭს. მოგვიანებით, მაგრამ იგივეს აკეთებს ტაქსის მძღოლი და ცხადია ანელებს მანქანის მოძრაობას. რატომ დაასწრო დამუხრუჭება მგზავრმა ტაქსის მძღოლს?

დაბრკოლება, ცხადია ორივემ ერთდროულად შეამჩნია, მაგრამ გადაწყვეტილების მისაღებად ასაკოვან მძღოლს მეტი დრო დაჭირდა ვიდრე ახალგაზრდა მგზავრს. ამ მოვლენას რეაქცია ჰქვია და ასაკოვან ადამიანებს ის შენელებული აქვთ.

2. რატომ არ შეიძლება მდინარის ერთსა და იმავე წყალში ორჯერ ბანაობა? მოსწავლე უნდა მიხვდეს ფილოსოფიის რომელი მიმდინარეობის წარმომადგენლებმა გამოიყენეს ეს მაგალითი თავიანთი შეხედულების დასამტკიცებლად.

მასწავლებელმა უნდა დაუსახელოს მოსწავლეს ლიტერატურა. ამ შემთხვევაში მოსე გოგობერიძის ფილოსოფიის ისტორია ტ. I.

ფილოსოფოსების ერთი ნაწილი, კერძოდ დიალექტიკოსები თვლიდნენ, რომ ამ ქვეყანაზე ყველაფერი იცვლება დროის ცვლილებასთან ერთად, რომ მარადიული ამ ქვეყანაზე მხოლოდ ცვალებადობაა.

სტატიის ავტორს სწორედ ამ მეორე მაგალითის წყალობით შეეცვალა სიცელქისადმი მეტისმეტი მიდრეკილება, ფილოსოფიისადმი მომეტებული ინტერესით.

საბავშვო ბაღების უპირველესი მნიშვნელობის ამოცანაა ბავშვების აღზრდა. ამ ძირითად მიზანს უნდა ემსახურებოდეს ბავშვების გასართობი და ზოგადსაგანმანათლებლო ხასიათის ყველა ღონისძიება.

სკოლების უპირველესი მნიშვნელობის ამოცანაა მისცეს სკოლის თითოეულ კურსდამთავრებულს სრულფასოვანი ზოგადსაგანმანათლებლო ცოდნა და რაც მთავარია აქციოს ისინი ქვეყნის ღირსეულ მოქალაქეებად.

ნიკო ხერკელაძე

**პოეტ ნიკოლოზ ბარათაშვილის დამოკიდებულება
გ. სააკაძის ფენომენთან და მარტყოფის ომის შესახებ**

პოეტებისა და საერთოდ პოეზიის მისიაა, ეროვნული სამართლიანობის გაკრისტალდება, სუფთა, გაფაქიზებულ, დანმინდავებულ ისტორიულ მოვლენებს, საზოგადოება დიდი წყურვილით ენაფება. ამ მხრივ მოვიყვანოთ ჩვენი უდიდესი პოეტის ნიკოლოზ ბარათაშვილის შეგონებას ქართველი ხალხის მიმართ. პოეტი სააკაძის მოღვაწეობისადმი როგორი გულისტკივილით სვამს საკითხს და როგორი სამართლიანობით განმარტავს როცა ამბობს:

„თქვენ ის აზრი, როდის გადაწყვიტა სააკაძემ აჯანყება, მანამდის სანამ ხელთ იგდებდა შაჰ-აბასის მსტოვარს, ბარათით თუ მერე? მაგრამ ისტორიას ამასთან არაფერი ესაქმება, მარტყოფი ეს ის არის რისი გულისთვისაც მოველინა ამ ქვეყანას „დიდი მოურავი“ მარტყოფი საქართველოს გადარჩენა, მარტყოფი ის ჭრილობაა, რომლისაგანაც ვეღარ განიკურნა შაჰ-აბასი. მარტყოფი გიორგი სააკაძის ბედისწერაა და სხვა დანარჩენი წვრილმანი პატარა კაცუნების მონაჭორია.“

პოეტებისთვის სამშობლო ჯერ ხალხია, საზოგადოება, სარწმუნოება, ტრადიციები მერე ამ თვისებებზე შექმნილი ისტორია, რომლის ნაწილშიც თვითონ გ. სააკაძეა, ქვეყანასთან მიმართებაში. შეცდომის დაშვება არ შეიძლება, იმიტომ რომ ყველა მორალური საკითხის მაკონტროლებელი ზნეობაა. ეს ზნეობა სულშია თავშეფარებული, სული კი ადამიანში უფლისაგან არის ნაბოძები, რომ სამართალმა გზა არ დაკარგოს და უპატიებელ ცოდვად არ გაჰყვეს ქართველ შთამომავლობას.

პოეტმა რადიკალურად განმარტა „მაგრამ ისტორიას ამასთან არაფერი ესაქმება“, ე. ი. მოსახდენი მოხდა მარტყოფის აჯანყება გამარჯვებით დამთავრდა, არ ეშლება ნ. ბარათაშვილის, ისტორიულ ლაბირინთებში ჩახედვა. არ ეშლება იმიტომ, რომ გენეტიკური ალღო აქვს და თან ერთვის დიდი შემოქმედის პოეტური ალღოც. მისი სიტყვებიდან ჟონავს, სინანულიც, იმის გამო, რომ გ. სააკაძის შესახებ არამართებული აზრიც მოუსმენია და პოეტი აღუშფოთებია. მისთვის მარტყოფი სამშობლოს გადარჩენაა, უსამართლო განმარტებით პოეტს მინა-წყალი, სამშობლო, შეურაცხყვეს. პოეტი მკითხველის გასაგონად ამბობს „მარტყოფი საქართველოს გადარჩენაა.“

აი ასე უყვარს ნიკოლოზ ბარათაშვილს სინდისის მინდობილი სიმართლე. იგი შემოქმედი და უდიდესი პოეტი, მისი სიტყვები გულით ნათქვამი და სულით გასპეტაკებულია, ამოვლებული გრძნობათა ნიაღში, უშეცდომო და ტკივილიანი.

პოეტი, გ. სააკაძის მოღვაწეობაში, თავისი ქვეყნის მიმართ დიდ ამავს ხედავს, ესაა მთავარი საბრუნავი ღერძი და ქართველ საზოგადოებას მოუწოდებს სააკაძესთან მიმართებაში შეცდომა არ დაუშვან. იმიტომ, რომ ამბიციით დაშვებული შეცდომა, სამშობლოსადმი ზერელე დამოკიდებულებაში აისახება. როგორ შეიძლება ასეთი ვეებერთელა მგოსანი ტენდენციურად ცდებოდეს? მაშინ ცდომილება ექნება პოეტს, თავის შემოქმედებაშიც.

იმას უნდა მიექცეს დიდი ყურადღება, რომ პოეტში არავითარი ტენდენციურობა არ იმალება.

საყურადღებოა ისიც, რომ ნ. ბარათაშვილი, სააკაძის როლის აღმოსავლეთ საქართველოს გადარჩე-

ნისათვის, ქართველ საზოგადოებას მხოლოდ მარტყოფის ომის მნიშვნელობას ახსენებს და სულაც არ თვლის საჭიროდ, მკითხველის საყურადღებოდ მოიყვანოს სააკაძის დამსახურება ტაშისკარის ომში, მარაბდის და ქსნის ომებში. მარტყოფის ომი კმარაო, პოეტი გვეუბნება: განა შეიძლება ვიფიქროთ ისე, რომ პოეტი ნაკლებ მნიშვნელობას ანიჭებდა აქ ჩამოთვლილ ომებს.

ჩვენ თუ შევკრებთ, სააკაძის მიერ მცირე თარეშულ ბრძოლებს, როგორც იყო ლოისთან გამარჯვება, გორის ციხესთან და მიუზმატებთ აწყურის ციხესთან, ფარავნის ციხესთან, ახალციხესთან ყიზილბაშების განადგურებას. ერთი დიდი ომი ასეც გამოვა. ნიკოლოზ ბარათაშვილმა იცის მარტყოფის ომის უდიდესი მნიშვნელობა, რომ სააკაძისგან და მთელი ქართველი ერისგან დიდი მოთმინების ხარჯზე დაფუძნდა ასეთი ომის საფუძველი, რომ სააკაძისგან შვილის განირვა მარტყოფის ომმა განაპირობა, რომ უმთავრესი მოხდა, აღმოსავლეთ საქართველო გადარჩა, განა მას არ შეეძლო თავის სიტყვებში პაატას სახელიც აღენიშნა, რომლის ნაზ მხრებზეც დადგა მარტყოფის ომი.

ნ. ბარათაშვილს, როგორც პოეტს, როგორი მძაფრი ტკივილი ექნებოდა, სამსხვერპლოდ მის განირვაზე, მაგრამ ამაზე არ ამახვილებს ყურადღებას. პოეტი არ ამახვილებს ყურადღებას არც ქარჩოხი ქსნის ომზეც რის საფუძველზედაც შაჰ-აბასმა უკან წაიღო თავისი ავი გეგმები საქართველოს მიმართ. განა პოეტ ნ. ბარათაშვილს ცოტა ჰქონდა დარჩენილი კიდევ საქებარი სააკაძის მიმართ? აქაც შემოქმედის ზომიერებაა ყურადსაღები.

პოეტი ნ. ბარათაშვილი პირადი ვარამითა და ტკივილითაც იყო შემოსილი როცა ამბობს:

და წყნარ საღამოს, ვით მოგობარს შემოვტიროდი,

რომ ჩემებრ იგიც იყო მწუხარ და სევდიანი?

ვინ და რამ აუტკია პოეტს სათუთი გული? სწორედ იმ ატკივებული გულითაა დანახული სააკაძის ცხოვრება, როცა ამბობს: „მარტყოფი მტრისათვის ის ჭრილობაა რომლისაგან ვეღარ განიკურნა შაჰ-აბასი“.

პოეტს თავისი ტკივილი არ ყოფნიდა, რომ სააკაძის ტკივილსაც დასდგომოდა ქომაგად? როცა ქართველი საზოგადოებისთვის შესახსენებლად დასჭირვებია სააკაძის მოღვაწეობის მნიშვნელობა, რომ მარტყოფით საქართველო უნდა იცნობდეს საკუთარი გენეტიკის ნიაღში წარმოშობილი დიდი კაცის თვისებებს, რომლის რუდუნებითაც გადარჩა ქართველი მოსახლეობა. ამ საქმეში მას უფალი უძღოდა წინ, რომ მარიამ ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყნის შვილების სიცოცხლე ირანის ახრიოკებულ გზაზე არ დანაცრა.

იმ დროის ქართველი ხალხის დამდულრული ყოფა, რომელთა შიშის საფუძველი ირანში გადასახლებიდან მოდიოდა და ამ ავი მოვლენის წინააღმდეგ, ხელი ქართველმა ხალხმა გ. სააკაძის მეთაურობით გამოიღო, რაც პოეტის მოუსვენრობის მიზეზი გახდა და რადგან სააკაძე თავისი ვარამიანი ბედითა და მტერზე გამარჯვებით, თავისი ქვეყნის თანანაწილია,

პოეტმა თავისი პოეზიით მოუწოდა ქართველ ხალხს ღრმად გააანალიზონ ყოველივე.

როცა ნიკოლოზ ბარათაშვილმა თავისი ნათელი სულით, ნათელი შეიტანა სააკაძის ღვანლში, მისმა მაღალმა ზნეობამაც დაისვენა, როცა ხალხს სიმართლე უთხრა. მეორე მხრივ თავის სიტყვებშივე დაგვიტოვა უთქმელი განცდა იმისა, რომ, როცა ტაშისკარის ომით ქართლი გადარჩა, როცა მარტყოფის გამარჯვებით ქართლიცა და კახეთიც გადარჩა.

საქართველოში ნერტილი დაესვა შაჰ-აბასის ვერაგ გეგმებს. ასეთი საქმეების აღმასრულებელმა მებაირახტრემ შვილიც თავის ქვეყანას შესწირა, იმ რთულ დროში თუ რამე უნებლიედ შეცდომა მოუვიდა, დიდი მკრეხელობაა სააკაძეს საყვედური რომ შევეკადროთ. მოღალატე პირდაპირ მოღალატეა, ის შვილებს სამშობლოსთვის არ სწირავს და ამდენ ომებში გამარჯვებას არ მიაღწევს. ნ. ბარათაშვილს არ უჭირდა იმის მიხედვით, რომ რადგან სააკაძე წარმომავლობით დაბალ საფეხურზე იდგა, მაგრამ ასეთი სარდალური ნიჭის პატრონი, რაც უდიდესი ძალაა და მას სხვა ძალა არ გააჩნდა, ის სხვა ძალა მხოლოდ ძლიერ მეფეთა ხელთ იყო. სააკაძის საშუალო აზნაურობა კი ამდენი ენერჯის გამღები იყო, რაც აჩვენა კიდევაც ორივე მეფესაც და ქვეყანასაც, რადგან დიდებულთა ჯგუფი სააკაძის თანამედროვეობაში ფერმკრთალად გამოიყურებოდა, მათ გადაწყვიტეს ქართული ფსიქოლოგიის ნაწილისთვის ეჭვის ბურუსი შემოეხვიათ, იმის გამო რომ სიცხადე და ჟღერადობა დაჰკარგვოდა სააკაძის გადახდილ ომებს, ამან ქართულ ორგანიზმში სისხლის გამტარობა შეაფერხა, წნევის დარეგულირება გახდა საჭირო ქართული ფსიქოლოგიის დასამშვიდებლად და აჰა გამოჩნდა კიდევაც სულმნათი პოეტი ნიკოლოზ ბარათაშვილი, რომელმაც უფლისაგან ნაჩუქარი ნიჭითა და სამართლის ენით, მარტყოფი საქართველოს გადარჩენა და სააკაძის ბედისწერა. ეს თქვა და ერიც დამშვიდდა.

პოეტი საკუთარ სხეულში განიცდის სააკაძის ბედსა და დიდებულთა ნაწილისგან უმადურებას, ქართულ სხეულზე ავად მოსისინე ენებმა წაიარევი დატოვეს, რამდენი უფიქრია პოეტს სააკაძის ბედზე? იმდენი რამდენიც თავის ქვეყანასა და შემოქმედებას ესაჭიროებოდა.

პოეტმა სააკაძის დამსახურებაზე იფიქრა იმდენი, რაც თავისივე პოეზიაში და სიტყვაში სული აქვს ჩანურული. იმიტომ, რომ რაც სააკაძეს ეხებოდა მის თანანაწილად სამშობლოსაც ეხებოდა, არც მეტი, არც ნაკლები. თუ კომპრომისზე წავა პოეტი, იცის სიმართლის ჩრდილი მიადგება და ქვეყანა დაზარალდება, ბევრი ნაფიქრია მის სიტყვებში ზღვა ფიქრია, რომ მოკლედ და ღრმად განცდილი, ხალხის გასაგონად ამოეძია და მისი ამოძახილი ზარის ხმად გაისმა ხალხში. მარტყოფის მტრის გვამებით მოფენილი ველი ხალხის წარმოდგენაში გაცოცხლდა, ვისი ქანც მიუკარები მარჯვენა ტრიალდება იქ, როცა თან იცოდა სულ რამოდენიმე დღეში, მისი შვილი პაატა, შაჰისგან ნამებით აღესრულებოდა.

პოეტმა ღრმად იცის, აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს გაერთიანების მოსურნე სააკაძის ფასი, როცა ერთიანი ყოფილა საქართველო. დიდი აღმშენებლობა და დიდი წარმატებები მაშინ ჰქონია, ეს მისია დიდ მეფეთა ხვედრი იყო. ეს იმიტომ, რომ ძალაუფლება მათ ხელში იყო. საშუალო აზნაურ სააკაძეს ამის ნადილი დიდი ჰქონდა, მაგრამ წინააღმდე-

გობა ჰქონდა ისეთი, რომ ეს შეუძლებელი გახდა, მაგრამ მარტყოფის ომის მოგებით აღმოსავლეთ საქართველო გადაარჩინა.

როცა პოეტის სიტყვებმა, ქართულ ფსიქოლოგიაში, სალბუნის მსგავსი აუცილებლობა განაპრობა „მარტყოფის ომით საქართველო გადარჩა“, უშეღავათო მწარე ენის მიზნით ნასროლი ისრიდან, მიყენებული ჭრილობიდან სისხლის დენაც შეწყდა.

გულისთვის ყველაზე დიდი მტერი ენაა და ენით მიყენებული ჭრილობა ყველაზე მძიმე ჭრილობაა. სიტყვით დაკოდილი ქართველთა გულებისათვის, მალამოსავით განმკურნებელი სიტყვა, მაღალზნეობრივი კაცის ენით უნდა თქმულიყო როგორც იყო პოეტი ნიკოლოზ ბარათაშვილი.

ნ. ბარათაშვილი, საქართველოში ერთ-ერთი გამორჩეული გვარის წარმომადგენელია, პოეტი იმ ეპოქაზე ფიქრმა ორი უკიდურესი მოვლენის წინაშე დააყენა, როგორც თვითონაც, დიდებულთა გვარის წარმომადგენელი, ან უნდა გაჩუმებულიყო, სააკაძის ოპოზიციური მხარის საამებლად, ან როგორც პოეტი და პატრიოტი, თავისი სულისა და გულის ამოძახილი, ხალხისათვის უნდა ეთქვა, გააკეთა ის რაც მის სპეციალ სულს შეეფერებოდა, როგორც სააკაძის თავის ქვეყნის წინაშე დამსახურების არ დამკარგავი, პოეტისაგან აღარ მოყვანა სააკაძის სხვა გადახდილი ომების მნიშვნელობისა და ამ შემთხვევაში მისი დუმილი აიხსნება ასე, მე მარტყოფის ომის შინაარსზე მოგახსენეთ, ჩემი ასეთი განმარტებით თუ თქვენი გული კიდევ ვერ მოლბა, სააკაძის შესახებ საქებარი კიდევ ბევრი დაგვრჩაო. პოეტი არავის არ ეფერება, ასეთი შეფასებით თვით სააკაძესაც არ ეფერება, მით უმეტეს პოეტია, მისი სული მგრძობიარე სიმებითაა აწყობილი და პაატას ქვეყნისათვის მამისგან სხვერპლად შეწირვა, დიდი ტრაგედიაა და უდიდესი მაგალითია. ქართველი ხალხი გ. სააკაძის სიდიადეს, სწორედ შვილის ქვეყნისთვის მსხვერპლად გაღებაში ხედავს.

მაშასადამე პოეტის მრწამსში, მსხვერპლის გაღება ხდება უფრო დიდი ნიშნისათვის, ერისათვის, სამშობლოსათვის, რაც მის მრწამსში აიხსნება „მარტყოფი საქართველოს გადარჩენა.“

ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ჯერ როგორც მოქალაქე, მერე როგორც პოეტი უსათნოესი პიროვნებაა, განა პოეტმა არ იცოდა როცა თავის ხალხს მიმართა, მარტყოფის ომით საქართველო გადარჩა და სხვა დიდებულთა გვარების სააკაძისადმი ოპოზიციონერობა და რადიკალურ, თან ობიექტურ პოზიციაზე დადგა. აი, აქა არა მარტო პოეტი, არამედ მაღალზნეობრივი ნიკოლოზ ბარათაშვილის მოქალაქეობრივი ღირსება იმისა, რომ ამბიციებს არ დაუთმო სააკაძის დამსახურება.

ადამიანმა თავისი პოეტური სული, კაცობა, ისეთ სადარაჯოზე დააყენა, რომ უფლებამოსილმა შემოქმედმა, დიდი ზარი ჩამორეკა და ქვეყანას ამცნო, ის რომ უმთავრესი სამშობლოს გადარჩენაა, მასთან სუფთა სიყვარული ვალდებულებაა და რადგან მარტყოფის აჯანყებით, საქართველომ თავი დაიხსნა, პოეტმაც არ დაახანა ზარის ჩამორეკვა და ფორმულად გაგვიმარტა მარტყოფის გამარჯვების დანიშნულება. მთავარია გული, სიყვარული და ენერგია შეახამო შენს ქვეყანას, გინდ დიდებულთა გვართან იყოს პიროვნება გინდ დაბალი გვარიდან, შესაძლოა შეცდომა მოხდეს, უმთავრესი კი ის არის სამშობლო უნდა გადარჩეს.

ლია ნურნუმი

თეიმურაზ 1-ლის პოეტური სამყარო

თეიმურაზ 1-ლის შემოქმედებით ახალი ეტაპი (ე.წ. „აღორძინება“) დაიწყო ქართულ მხატვრულ აზროვნებაში: გამოიკვეთა ტენდენცია, რომელიც XVII-XVIII სს.-ის ქართული ესთეტიკური აზრის განმსაზღვრელი აღმოჩნდა: მხატვრულ-შემოქმედებითი პროცესი წარმართულიყო რუსთაველის პოეტური აზროვნების კვალდაკვალ. ეს ეროვნულ-კულტურული მემკვიდრეობისკენ შემობრუნების დასაწყისი იყო და იმ ზნეობრივ-ესთეტიკური იდეალების აღორძინებაზე მიუთითებდა, რომლის გარეშე წარმოუდგენელი იქნებოდა სპარსოფილურ-მაჰმადიანური გავლენის დაძლევა, ეროვნული სულის გამოღვიძება.

თეიმურაზმა სათავე დაუდო ამ ტენდენციას იმით, რომ მის პოეტურ შემოქმედებას წითელ ზოლად გასდევდა რუსთაველის პოეტურ სიდიადესთან გაჯიბრების იდეა. მეფე-პოეტი საკუთარ შემოქმედებით ძალას რუსაველის პოეტური სამყაროს სიმაღლიდან აფასებდა. მისთვის რუსთაველი ლექსის მეტრი იყო, მას ბაძავდა სალექსო ზომით, სიტყვათა წყობით, ლექსიკით. „იოსებზილიხანიანის“ შესავალში თეიმურაზი „ბრძენს“ უწოდებს რუსთაველს, რომელმაც „...თვით მინდობილმან სიბრძნისა, მერე თამარის ხმობითა...“ „შეათხზნა ბროლსა გიშერო, ძონსა სადაფი წყობითა.“ თეიმურაზისთვის რუსთაველი „ენა რიტორია“, რომელმაც მშვენიერი ქართულით დაამღერა მიჯნურობის ამბავი.“

თეიმურაზ 1-ლის პოეტურ სტრიქონთა ქვეტექსტში რუსთაველისადმი „ღვთიური შური“ იგრძნობა. გიორგი მერჩულე სწორედ ამ ტერმინით მოიხსენიებდა ნეტარი გრიგოლ ხანძქელის მოწაფეთა უზენაეს სურვილს, მოძღვრის მიბაძვით აეგოთ ტაძრები და მონსატრები ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეში. თეიმურაზიც რუსთაველთან გაჯიბრების სურვილს პირდაპირ აცხადებს და არა შეფარვით: „ლექსი ჩემი სჯობს გვარად და ტკბილად სასმენლად ყურისა, მაშინაც რუსთველს აქებენ, მე იმან გამაგულისა.“

მოგვიანებით თეიმურაზის ეს სიტყვები ლაიტ-მოტივად აქცია არჩილ II ბაგრატიონმა თავის პოემაში „გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთაველისა,“ სადაც ბრწყინვალედაა გამოყენებული პაექრობის ფორმა ორი სხვადასხვა ესთეტიკურ-მსოფლმხედველობრივი მრწამსისა და სხვადასხვა პოეტური ძალის შემოქმედთა შესადარებლად.

XVII საუკუნის საქართველოს დაუძინებელი მტერი ჰყავდა შაჰაბას 1-ლის სახით. სპარსეთის შაჰმა არა ერთი შემოსევით მთელი კახეთი გაავერანა, მოსახლეობა საკუთარი მიწა-წყლიდან აყარა და შიდა სპარსეთში გადაასახლა (ამ დროის წარმონაქმნია ფერეიდანის ქართველობა), უპატრონოდ დარჩენილ სოფლებში კი თურქმანები ჩამოასახლა. კახეთის მეფემ თეიმურაზ 1-ლმა მთელი ცხოვრება შეაღია შაჰ-აბასთან ბრძოლას, შესწირა ოჯახი - დედა ქეთევანი, მეფე-პოეტის პირადი ცხოვრების ტრაგედია მჭიდროდ გადაენა ქვეყნის ბედუკულობათობას: „მე დამემტერა სოფელი, მტერთანა ყოფა მეყოფა. ჩემკენ არ ბრუნავს სანუთრო, მისთვის მოძულდა მე ყოფა“ („მეჯამა“). თეიმურაზს ეს სიტყვები ლიტერატურულ რეზონერობაში არ ჩამოერთმევა. მეფე-პოეტმა თავისი ქვეყნის უბედურება საკუ-

თარი ოჯახის ნევრთა სისხლის ფასად იწვნია. ამიტომაც დამაჯერებლად და მძიმე ფსიქოლოგიურ განცდად აღიქმება სანუთროსადმი წყევლისა და გამობის ის სიტყვები, რომლებიც ერთნაირი სიმძაფრით გაისმის სხვადასხვა დროს დანერგულ მის პოემებსა თუ ლექსებში. თეიმურაზ 1-ლმა შეძლო თავის ლექსებში ეროვნული და პიროვნული სატკივარი პოეტური მსოფლალქმის განასერში ისე გაეშუქებინა, რომ შემდგომი საუკუნეების ქართულ მხატვრულ სააზროვნო სივრცეში დასაბამი მიეცა სიკვდილ-სიცოცხლის „სოფლის სამღურავის,“ „ამაოებათა ამაოების,“ ადამიანის ცხოვრების საზრისისა და მოვალეობის პრობლემების ფილოსოფიური გააზრებისათვის. ტეიმურაზ 1-ლმა თავისი დროის აფორიაქებული საზოგადოების ცხოვრების ტრაგიკული მოვლენები ასახა ისტორიულ პოემა „ქეთევანიანში.“ ისტორიული ფაქტის – ქეთევან დედოფლის წამების – მხატვრული ენით გადმოცემა სრულიად ახალი სიტყვა იყო ქართულ მწერლობაში: ეროვნულ თემაზე დაიბადა პირველი ისტორიული პოემა, მაღალმხატვრული, ფსიქოლოგიზმით დატვირთული, რომელშიც ავტორი არა მარტო ისტორიულ პირებს ახსენებს შესაბამის კონტექსტში, არამედ თავის დამოკიდებულებასაც ამჟღავნებს მათ მიმართ.

თეიმურაზის სულიერი ძალა და მხატვრულ-შემოქმედებითი ნიჭი საკუთარი დედის – ქრისტიანობისთვის უღვთოდ წამებული ქეთევან დედოფლის – გმირული სახის შექმნაში მოჩანს. მეფე-პოეტი ძლიერი მხატვრული ფორემებით გადმოსცემს ქეთევან წამებულის სულიერ მდგომარეობას, მის მტკიცე ხასიათს სიკვდილის წინ ლოცვაში. ეს არის განსაკუთრებული სულიერი ენერგიით დამუხტული, სამშობლოსთვის დედის ლოცვა ღვთისადმი, რომელსაც სთხოვს სასწაული მოუვლინოს საქრისტიანოს და გაამარჯვებინოს მის შვილს მტერზე. პოემაში ქეთევანის ლოცვა არა მარტო ქართული პოეტური სიტყვის უნიკალური ნიმუშია, არამედ მთელი საქრისტიანო პოეზიის შედეგრი.

მართალია, თეიმურაზ 1-ლის პოეზია სათავეს იღებს ქართული კლასიკური მხატვრული აზროვნების სიმაღლეებიდან, მაგრამ ამავე დროს იგი მჭიდროდ შემოქმედებით კავშირშია სპარსულ კლასიკურ პოეზიასთან. სპარსული ენის ბრწყინვალე მცოდნე ქართველი მეფე-პოეტი დედანში ეზიარა ფირდოუსის, ნიზამის, საადის, ომარ ხაიამის, ჯალალედინ რუმის სიტყვის მადლს. ამან განაპირობა მისი აღფრთოვანება სპარსული ენის ხატოვნებით. სპარსული პოეზია აძლევდა მას სულიერ საზრდოს, ამიტომაც გულწრფელად ამბობდა: „სპარსთა ენისა სიტკბომან მასურვა მუსიკობანიო.“ ყიზილბაშთა ბარბაროსობამ მის სამშობლოში, ოჯახის ამონყვეტამ, შაჰ-აბასის დაუძინებელმამტრობამ ვერ გადაფარა ტეიმურაზის უდიდესი მონივნება სპარსული პოეზიის წინაშე, რაც მეფე-პოეტის მაღალზემობრიობასა და დიდ მხატვრულ გემოვნებაზე მიუთითებს. მთელი ცხოვრების მანძილზე სპარსეთის წინააღმდეგ მებრძოლ მეფეს მტრის სიძულვილმა ჭეშმარიტი კულტურული ღირებულებების შეფასებაში ხელი არ შეუშალა. ეს მაღალი გემოვნებისა და ჭეშმარიტი ფასეულობის ღრმად განმცდელი პიროვნების პოზიცია იყო.

სიმონ ზაქარაია

ცოტა რამ ვლადიმერ ვახანიას ნიგნე – „კოლხეთ-საქართველოს ეპოსი, ძრისტეს ბოლო სიტყვები; ლაზარეს აღდგენა“-ს შესახებ.

„პროტო-ქართული, ანუ იაფეტური ფუძე-ენა არის ერთიანი, გლოტო-გონიური ფენომენი, საერთო საფუძველი ყველა ენებისა, რომელნიც წარმოიშვნენ მისგან დიფერენციაციის პროცესში“.

ნიკო მარი

არიან მეცნიერ-მკვლევარები, რომლებიც პროტო-ქართველურს, პროტო-ევროპულსაც უწოდებენ, რამეთუ ეს პირველები წარმოადგენენ შემდგომ პერიოდის ცივილიზაციის საფუძველს, რომლებიც მომდევნო ეპოქებში სრულიად სხვა ხალხთა ენებითა და მათი ისტორიით მოველინა ქვეყნიერებას.

ერთი სიტყვით, იაფეტური ფუძე ენიდან წარმოშობილი ენები ვრცელდებოდა დასავლეთით, აღმოსავლეთით და სამხრეთით სემიტურ სამყარომდე.

მომდევნო ეპოქებში იაფეტური ანუ პროტო-ქართველურ მოდემას, დათრგუნავს და შეავიწროვებს ინდოევროპული მოდგმა (ზევის სახით) და მას კავკასიაზე მიაჯაჭვავს მითოლოგიური ამირანის (პრომეთე) სახით. იგი დამდაბლებული და დანუებულია მტრის მოდგმით გარშემორტყმული.

მიუხედავად ამისა, ქართველური მოდგმა შემდგომ პერიოდში, მაინც აღორძინდება და ნაწილობრივ დაიბრუნებს ცივილიზაციისა და კულტურის შემქმნელის პოზიციებს მსოფლიოში.

დიდ ბედნიერებად უნდა ჩაითვალოს ის ჭეშმარიტი ფაქტი, რომ 3-4 ათასი წლის წინანდელი ქართველური ენები დღესაც ცოცხლობენ და ფუნქციონირებენ, ეს ენება ძველ ქართულს, მეგრულსა და სვანურ ენებს. აქედან გამომდინარე ძველი კოლხური ენის, მისი ცალკეული სიტყვების ღრმა ანალიზი და შესწავლა, მისი დღევანდელ მოქმედ ენებთან შედარება, გაშიფრავს იმ რთულ კოდირებულ სიტყვების ძირებს, რომლებიც გამოავლენს და ნაწილობრივ აღადგენს ჩვენი საამაყო წინაპრების ღვანლის უკვდავებას.

მართალია, მრავალი ქართველი და უცხოელი მეცნიერები იკვლევენ ჩვენი წინაპრების პრეისტორიული და ისტორიული ეპოქების ყოფას, მაგრამ ეს ჯერ კიდევ, რომ იტყვიან, ზღვაში წვეთია.

სწორედ ამ თვალთახედვით, მკვლევარ ვლადიმერ ვახანიას ავტორობით გამოცემული ნიგნი – „კოლხეთ-საქართველოს ეპოსი“ უკანასკნელ პერიოდში ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ნაშრომად უნდა შეფასდეს.

ისმება კითხვა – რაში მდგომარეობს ნიგნის სიძლიერე და ღირსება, მისი უმთავრესი შინაარსი? უპირველეს ყოვლისა, ნიგნი განხილული წყაროები ეკუთვნის იმ ცნობილ მეცნიერებს, რომლებიც მეტნაკლებად აწარმოებდნენ მსოფლიოს ხალხთა ისტორიის განზოგადობას და დაბალანსებას, ამასთან ერთად ისინი გვევლინებიან სუბიექტური მოსაზრებების ექსპერტადაც.

ამ წყაროების შეპირაპირებისას, მკვლევარს მოჰყავს ქართული და ქართველური სიტყვების ფუძისეული მნიშვნელობები და შესანიშნავ დასკვნებს აკეთებს, რასაც არ შეიძლება თუნდაც დარგის ცნობილმა მეცნიერებმაც სათანადო ყურადღება არ მიაქციონ.

ვლ. ვახანიას კვლევას საფუძვლად უდევს ღრმა განსწავლულობა, მასთან ერთად, მისი ფანტასტიკური სიყვარული და თაყვანისცემა იმ ღირსებით აღსავსე საამაყო წინაპრებისადმი, რომლის მსგავსი ალბათ სხვა ხალხებში ნაკლებად მოიპოვება. აღნიშნული შრომის გარშემო უნდა იწერებოდეს არა მარტო რეცენზიები, არამედ ნიგნებიც კი მისი გამოკვლევების განსამტკიცებლად.

ჩვენი და მომდევნო თაობები გამუდმებით უნდა იკვლევდეს და წერდეს იმ უამრავ ტოპონიმებზე, ჰიდრონიმებზე და არქეოლოგიურ მასალებზე, რომლებიც უხვად მოიპოვება ჩვენს ახლო თუ შორეული ქვეყნების მიერ დაპყრობილ ტერიტორიებზე, სადაც დღეს სტუმრადაც არ გვღებულობენ. ჩვენი წინაპრების განადგურებით დამკვიდრებული ტომების, შავი, მოურჩენელი ჭირით ამონყვეტის შემთხვევაში, ჩვენი მოდგმა, როგორც კანონიერი მემკვიდრე ამ სივრცეებისა, მედგრად უნდა იღვეს მის დასაბრუნებლად. სწორედ ამიტომაც, ვლ. ვახანიას გამოცემული ნიგნების მსგავსი ნაშრომები მრავლად უნდა გამოდიოდეს, მათში უამრავი ფაქტობრივი მასალების სიუხვე არსებობს.

აუცილებლად მიგვაჩნია, ამ ნიგნის უცხო ენებზე გამოქვეყნება.

ლუარა სორდია

სიტყვით ნათლისმცემელი (სახისმეტყველების ერთი ასპექტი მერაბ კოსტავას პოეზიაში)

მერაბ კოსტავა საქართველოს თანამდევი მარადიული სულია.

ერის ბედისწერამ მოავლინა იგი ადამიანისა და სამშობლოს მისიის შესაცნობად, აპოკალიფსურ მხეცებთან მებრძოლად, რათა უდიდესი უპირატესობით გაემარჯვა ბნელეთის მოციქულებზე.

ქრისტეს მხედარი, უფლის მებაღე, ქართული ეროვნული ფენომენის განსაკუთრებულობის დასტური, უწმინდური გველაშაპისთვის ლახვარჩამცემი

წმინდა გიორგის მიწიერი ჰიპოსტასი, ცოტნე დადიანივით მაღალი ზნეობის, გამირული სულით გამორჩეული, სამშობლოს "მუდამ ფხიზელი სინდისი" (კობა იმედაშვილი) იყო მერაბ კოსტავა.

გრაალის ორდენის უმიმარი რაინდი, მისივე მიგნებულნი გამოთქმით, "სიტყვით ნათლისმცემელი", ასეთად დარჩება მერაბ კოსტავა ერის მესხიერებაში.

მისი ფილოსოფიურ-რელიგიური ხასიათის ნაშრომები: "ფიქრები საქართველოს მისიაზე", "ფიქრები

ქართულ კულტურაზე", "წერილები", "ლექსები" გვენმუნებს, რომ მათი ავტორი იყო სულიწმინდის მადლით გაბრძნობილი, ბიბლიურ წინასწარმეტყველთა, ცნობილ ღვთისმეტყველთა, ფილოსოფოსთა აზროვნებას, ქართული და მსოფლიო სულიერი კულტურის მიღწევებს ნაზიარები სიტყვის ოსტატი.

მერაბ კოსტავას პოეზია "ზეცის, მიწის და საქართველოს მარადიული ღიბება" (ზვიად გამსახურდია, "ძე ქარიშხლისა") (1,10).

მაღალი სულიერება, ქრისტიანული მრწამსი, ეროვნული ტრიადის ერთგულება დაანათლა არსთგანმრიგემ მის შემოქმედებას.

მერაბ კოსტავა უცდომლად იცნობდა ადამიანს, გაცნობიერებული ჰქონდა მისი პიროვნული, საქვეყნო, საკაცობრიო ვალი, უღრმავდებოდა სიკვდილ-სიცოცხლის, სულის და ხორცის, მიწის და ზეცის იდუმალებას, ხედავდა "უჩინარს", "მჭვრეტელთაგან უხილველს", სწამდა სულის მარადიულობა.

მისი ლირიკის მთავარი პერსონაჟია სული უფლისმიერი, სული სატანისეული, სული რაინდული, სული მარადიული, სასწაულმოქმედი.

ის ფლობდა სულის მართვის, სულის წრთობის, დაოკება-დაურვების, მისი სიკეთისკენ მოქცევის, ბელზებელის განგდების ძალას, დაოსტატებული იყო სულის წრთობის, სულის ზრდის საიდუმლოებებში, ნაზიარები იყო ეზოტერულ სიბრძნეს.

ბიბლიაში, თეოლოგიაში, სასულიერო ლიტურატურაში სულის მრავალსახეობის, უსაზღვრობის, უკეთურობის დასახასიათებლად გამოყენებულია ზღვის, ოკეანის ბინადართა, ქვეწარმავალთა, ნადირ-მხეცების, სცილასა და ქარიბდას სიმბოლური სახეები, რომელთა დამარცხება მხოლოდ გულისა და გონების განსაკუთრებულ ძალისხმევას, რწმენას ხელენიფება.

მერაბ კოსტავა ამ მარადიულ პრობლემას ბრძენი ფილოსოფოსის სიდიწჯით, მარლთმორწმუნე ქრისტიანის სულგრძელობით აშუქებდა და ჭეშმარიტების მიმგნები, სულის ხსნის გზებს გვიჩვენებდა, გარდუევალ გამოცდასა და განსაცდელთა დაძლევის შესახებ გვესაუბრებოდა.

ამ მხრივ, მის პოეზიაში ყურადღებას იქცევს ოკეანის, ზღვის, მდინარის, წყაროს სახეები.

ბიბლიაში ზღვა ცოდვილი ცხოვრების სიმბოლოა: "ბოროტეულნი აღელვებულ ზღვას ჰგვანან, რომელიც ვერ წყნარდება და მისი ტალღები ისვრიან ლაფს და ტალახს" (ესაია 57, 20) (2,116).

ნეტარი ავგუსტინეს მიხედვით, "ზღვა მწარენყლიანი მარილისგან და მშფოთვარე ქარიშხალთაგან, სიმბოლოა ამა სოფლისა" (3,519)

ზღვა წმინდა წერილის ენაზე აჯანყებული, მოუსვენარი, ღვთისმოსაობის მტერი ხალხის სიმბოლოცაა (4,179)

ღვთისმეტყველი გვასწავლის, რომ ამ ზღვაზე გადასასვლელია გემი, ძელი, იგივე ჯვარი, ანუ რწმენა (3, 453).

ზღვაზე წარმატებით გადასვლა შეძლო ებრაელი ხალხის წინამძღოლმა მოსემ (გამოსვლა, 14,1-31) (5,71-72)

ქრისტე აწყნარებდა ქარს, ზღვას და თავისუფლად დადიოდა წყალზე (მარკოზი, 4,39) (6, 76)

"მცირედმორწმუნე" პეტრემ ვერ შეძლო იგივე და ჩაძირვა იწყო (მათე, 15,28) (6, 32).

ზღვის გადალახვა იქ ბინადართა — ემშაკუულთა, ვეშაპის, ნიანგის დამარცხებას, სცილასა და ქარიბდას შორის გავლასაც გულისხმობს და ღვთისმოსავნი ევედრებოდნენ ღმერთს დანთქმისაგან გადარ-

ჩენას, მყუდრო ნავთსაყუდელის პოვნას (გრიგოლ ხანძთელი, სოფლისა ზღვაი აღძრულ არს) (7, 476)

გალაკტიონ ტაბიძეს ზღვის გადავლის, უკეთურ ძალებთან შერკინების ძალას აძლევდა "დამხსნელი ჯვარი", „რაღაც სპეტაკი, უცხო შვენება" (პორტრეტი).

მზე, სიცოცხლე, სიყვარული, (ღმერთი) იყო პოეტის წინამძღვარი მრისხანე ზღვების გადავლისას(გადავითარეთ მრისხანე ზღვები) (8,385)

ამასთან, გალაკტიონის პოეზიაში "დიადის" შექმნის სტიმულია ზღვასავით ამოუნურავი ოცნება, ხოლო პოეტის არსებაში ახმაურებული ზღვა მისი გენიაა (ზღვა ახმაურდა) (9, 491).

მერაბ კოსტავას ლირიკაში ადამიანის სულის მახასიათებლად გვხვდება ზღვა, ოკეანე, ტბა, მდინარე, წყარო.

ლექსში "ეტიუდი" (1,80) ცოდვის წვეთები "რისხვიან, გულღვარძლიან, დაუნდობელ, მძვინვარე ოკეანედ" იქცევა და ახალი წარღვნის საშიშროებას ქმნის: "ისევ აღვზევდები, დავლახავ ნაპირებს, მე — ოკეანე. ვარ რისხვაგვიანი, ვარ გულღვარძლიანი, წარღვნად ამხედრებას აშკარად ვაპირებ. ვარ დაუნდობელი, შფოთი და მძვინვარე... კაცთა მზვაობრობავ, გაგაუჩინარებ ჩემი მზვაობრობით და გვამთა მდინარეს ზღვას გაუმდინარეს რომ შევრთავ, გპირდებით... მტრისას, ო, მტრისას ჩემი გავეშება, აშკარად სიკვდილი ცელს ლესავს თქვენს უკან".

ეს ოკეანე - უკეთურება ადამიანის სულშია, ნების მოჩლუნგების, ცოდვათა დაუოკებლობის შედეგია: "მე ოკეანე, არათუ ვარეთ, ადამიანი, შენს სულში ვმძვინვარებ, ნების მოჩლუნგებას განანებ მწარედ, ვერ დამაოკებ და სასტიკად ინანებ".

"ვნებათა ღელვის" დამარცხების ძალა "სულიერი კუნთებია", ადამიანის ძალისხმევაა: "ჩვენს შორის ზავი არასდროს დაიდება, ისევ შენს ხელთაა ჩემი დამშვიდება. ვნებათა დააცხრე ღელვა საშინელი, სულიერ კუნთებით ეკვეთე გულადად".

ახალ აღთქმაში ბოროტების დამარცხებელ ძალას ეწოდება "ღვთის სიტყვა" — "ორღესული მახვილი" (პავლე მოციქული, ებრაელთა 4,12) (6, 472) "რწმენისა და სიყვარულის აბჯარი", "ხსნის იმედის მუზარადი" (პავლე მოციქული, I თესალონიკელთა, 5, 8) (6, 442).

სულიწმინდის ქნარად წოდებული წმინდა მამა გვიჩვენებს ბოროტებასთან ბრძოლისთვის ავილოთ "სიმართლის ჯავშანი", ... "რწმენის ფარი", ხსნის ჩაჩქანი და სულის მახვილი", რომელიც არის "ღვთის სიტყვა" (პავლე მოციქული, ეფესელთა, 6, 14, 16, 17) (6, 422)

მერაბ კოსტავას "ეტიუდში" ხსნის გზად ისახება "სიქველის ნათელი" (ღმერთი), სულის ხორცზე აღმატება, მხოლოდ "მშვიდი ზღვით"(მშვიდი ბუნებით) იხილვება ზეცა - ვარსკვლავით: "სიქველის ნათელით იხსენ სამშვიწველი, თავად სამშვიწველი გარდაჰქმენ სულადა. სიმშვიდით დაჰკაფე ზვირთები ასმკლავა, რამეთუ მშვიდი ზღვა ირეკლავს ვარსკვლავეთს".

პოეტის აზრით, მხოლოდ ასე შეიძლება "არსთა არსთან"(ღმერთთან) მიახლოება, ციური დასის ჰარმონიის განცდა, ამაღლება: "მშვიდი სამშვიწველი აროდეს ბერდება, ის ამრეკლავია თვით არსთა არსისა, საოცარ ნათებად ოდეს აჟღერდება, მასში ჰარმონია ციერთა დასისა".

დაცემის აცილება, ცოდვათა დამარცხება მხოლოდ რელიგიასთან, სიბრძნესთან, სიყვარულთან, მშვენიერებასთან წილნაყარის ხვედრია: "აღარ გაბა-

დია შენ სხვა რელიქვია. ვერსით მოიპოვო შენ სხვა ბედნიერება. ეგრე დაცემული გიხსნას რელიგიამ, სიბრძნემ, სიყვარულმა და მშვენიერებამ".

სიბრძნე თავად ღმერთია — "წყარო სიბრძნისა" (ბარუქ წინასწარმეტყველი, 3, 12) (5, 190).

"ღმერთი სიყვარულია" (კათოლიკე ეპისტოლე-ნი I იოანესი, 4,8) (6, 320).

ოკეანის მუქარის, "სასტიკი ლტოლვების" ამ-ლაგმავი მხოლოდ სულია, სული ღვთისგან ნაბოძები, რადგან ადამიანი შექმნილია სახედ და ხატად ღვთისა.

ხორციელ ადამიანში აბობოქრებული ცოდვის ოკეანეს მხოლოდ ღვთაებრივი სანყისიდან ჩანერგი-ლი სული ამარცხებს.

სული უნდა იქცეს ამ სტიქიის მმართველ ძა-ლად, სათავედ: "მაშ ისევ შენ უნდა ამომდო ლაგამი, სასტიკი ლტოლვები, ვითარცა ნაგავი, საკუთარ ბუ-ნების ფესვიდან აღგავო. ბუნება შენი არის ოკეანე, სული შენი კი არის სადავო". პოეტი ენდობა მხოლოდ "გადაუმსხვრევ ანძებს".

ღვთისმეტყველებაში აფრა, ანძა, იალქანი, ღუ-ზა არის სულის სიმბოლო (გრიგოლ ღვთისმეტყველი, სწავლანი, ეფრემ მცირეს თარგმანი) (10, 82)

ადამიანი ზეცის ნერგია, ედემის ბაღის ბინადარ-რი, მაგრამ იქიდან ცოდვის, აკრძალული ცნობადის ხის ნაყოფის მიღების გამო განდევნილი, მაგრამ ადა-მის და ევას შვილმა სეთმა წმინდა ცხოვრებით ისევ მიიღო სამოთხეში შესვლის უფლება, რათა დაებრუ-ნებინა გრაალი და დაეარსებინა სულიერი ცენტრი, დაკარგული სამოთხის ხატი და შემცვლელი (11,4).

მერაბ კოსტავა თავისი ლექსის პერსონაჟს შე-ახსენებს ადამის მაგალითს, თავის ვალს - მოსთხარ-ოს ეკალ-ბარდები და ახაროს ვარდი (ასეთ შემთხვე-ვაში გალაკტიონი ამბობს: "ყვავილთ შემოშენებაო"): „ნერგს, ზეცით გადმორგულს ნუ დააზიანებ, ცად მობრუნებული გახსოვდეს ადამი, ვალის მიტევებას ნუ დაავგიანებ, ვარდი დარგე და მოსთხარე ეკალი".

ვარდი საღვთო და საღვთისმშობლო სახელია.

ეკალი ურწმუნო სულის მახასიათებელია: "რო-გორც დაუმუშავებელი მინა უხეშდება და იფარება ბურქნარებით, ასევე საღმრთო სწავლებას მოკლე-ბულ სულშიც აღმოცენდება ეკლები და მანკიერი სურვილები" (12, 25).

ადამიანის ცდომილებას მოსდევს "ეკლებისა და კუროსთავების აღმოცენება" (13, 357).

ამ შეგონების გაუთვალისწინებლობისას ხდება სულის დანყლულება: "თორემ მოგიხტები ყოვლის წამლეკავი, თორემ არ დაცხრება ჩემი მძვინვარება. ზათქით გადავრეცხავ ზურგს დედამინისა, მცირე ნა-კოდარებს გიქცევ იარებად".

ცოდვილი ადამიანი გადაგვარებული, მავნე, უნაყოფო თესლია, მატლი, მას ვერ იხსნის "ახმახ-ცა-თამბჯენები", მისგან მხოლოდ მტვერი დარჩება, ფსკერზე აღმოჩნდება: "ქიმს შენახეთქები მტვრად გარდაიქმნები, საკუთარ ლტოლვათა ფსკერზე დაინ-თქმები, ოდეს გადავიარ ტალღათა გრეხილით" (ეტი-უდი).

ადამიანის სული აბობოქრებული ოკეანეა, ყოვ-ლისწამლეკავი სტიქიაა, რომელსაც სჭირდება ჯვბი-რი: "შენ ხარ ოკეანე, აბობოქრებული, ამასთანავე შენ ხარ ჯვბირი, შლეგი ტალღების შემკეტველი რვალის კლიტულში".

სული არის როგორც დიონისოს (ქვეცნობიე-რის, ქაოტურის, დაფარულის), ისე აპოლონის (ღვთა-ებრივი ჰარმონიის) სავანე: "შენში ღრეობდა დიონისო და ან აპოლონ უკრავს შენში ღვთაებრივ ჰანგებს" (პაემანი) (1, 121).

"პაემანი" ეძღვნება ზვიად გამსახურდიას, რო-მელიც წერს, რომ ამ ლექსში მერაბმა "საოცრად იწი-ნასწარმეტყველა ის, რომ იგი ჩემზე ადრე დასტოვებ-და ამ წუთისოფელს და მე მის აკლდამასთან, თალხით მოსილი, დაველოდებოდი მეგობრის აჩრდილს. აკი ამიხდა ყოველივე!" (1,5)

სულით მკვდრეთით აღდგომის სანინდარია "სინანულის ზღვა", ცოდვათა მოკვდინება: "...ხამს სი-ნანულის ზღვაში ჩაყვინთო, მოკვდი და მკვდრეთით აღდექ" (სულო დაიცა) (1, 40).

გველის და ცოფის სახეით მოვლენილი ბორო-ტება ემტერება სიკეთეს, რწმენას: "გველი ღუზიდან ამოჰყრის გემებს, ზღვაში გადარეკავს ლახტით".

შარლ ბოდლერი ყოველ ადამიანში ხედავს უარ-ყოფის სულს, რომელიც სიმბოლიზირებულია გველის სახეში და "სავსე იმედის თასს" აცარიელებს ეს "აუ-ტანელი გველგესლა" (მკბენარი) (14, 252).

"სიბრძნის წყაროსთან" (ღმერთთან) წილნა-ყარს ძალუძს თავის ნებას დაუმორჩილოს "ოკეანეთა ვნება", რათა სულში აშენდეს ახალი პლანეტა: "და ოდეს ვნებას ოკეანეთა, გარდაჰქმნი პირმოდ შენივ ნებისა, სულში ჩადგება სულ სხვა პლანეტა, სხვა სიბ-რძნე სფინქსის ქარაგმებისა" (სფინქსი) (1, 7677).

ადამიანი უნდა ელტვოდეს მადლის მდინარეს, ცის წყაროს – ღმერთს (წყაროვ ო, წყაროვ) (1, 115).

"მკვდარი ტბა" ეწოდება უგულო, ეგოისტ, მხო-ლოდ პირადულისთვის მზრუნველ არაკაცს (ბიბლიუ-რი რემინისცენციები) (1, 87-164).

პოეტის იდეალია "მხოლოდ გადარჩენილი გე-მები, მხოლოდ გადაუმსხვრევი ანძები" (ქარვა გაუ-ხუნდათ ალგებს), რისთვისაც საჭიროა "რწმენა და კე-თილსინდისიერება" (პავლე მოციქული, I ტიმოთე, 2, 19) (5, 440).

მერაბ კოსტავას რწმენით, ბოროტება ჯერ სულში, "ასტრალურ ზღვაში" უნდა დამარცხდეს რწმენის გზით, რათა განწმენდილი ადამიანი სიკე-თისთვის ირჯებოდეს. ასეთი პიროვნების იდეალი იყო ზვიად გამსახურდია, რომელსაც შემდეგნაირად მი-მართავს: "დაუცხრომელო სულიერ ცდაში, დაუსაბა-მო სიტყვის მხმობელო, უკიდევანო ასტრალურ ზღვა-ში დემონთა ხროვის დამამხობელო" (ძმას ქრისტეს-მიერს) (1, 11-16).

როგორც ვხედავთ, „მერაბ კოსტავას პოეზია ღვთიური სიყვარულისა და სათნოების წყაროა ულე-ვი" (სოსო ჯაჯანიძე, მერაბ კოსტავას შემოქმედება) (15,12).

ლიტერატურა

1. მერაბ კოსტავა, ლექსები, თბ. 1990
2. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი II
3. ნეტარი ავგუსტინე, აღსარება, თბ. 1995
4. Толковая Библия, комментарий А. П. Лопухина, М. 1991
5. ბიბლია ორ წიგნად, წიგნი I
6. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992

- 7. ქართული მწერლობა 30 ტომად, ტომი I, 1987
- 8. გალაკტიონ ტაბიძე, თხზულებანი ხუთ ტომად, ტ. I, თბ. 1991
- 9. გალაკტიონ ტაბიძე, ორ წიგნად, წიგნი I, 1988
- 10. თამარ კუკავა, ეფრემ მცირეს იამბიკოები, 1988
- 11. რენე გენონი, გრაალის სიმბოლიზმი, "ლიტერატურული საქართველო", 15 ოქტომბერი, 1992
- 12. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი 3, 1990
- 13. ნმინდა იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, 2002
- 14. შარლ ბოდლერი, ბოროტების ყვაილები, თარგმანი დავით აკრიანის, 1992
- 15. "მწერლის გაზეთი", 2002 წ. 10-16 სექტემბერი

ჯულიეტა ძაძუა

**კონსტანტინე გამსახურდიას ნოველის –
“ზარები გრიგალში” – კოეტიური სამყარო**

ნოველაში მტკივნეული განცდით აღბეჭდილია საბჭოთა ათეისტური რეჟიმის დამყარების შედეგად ადამიანთა ცხოვრებაში უსულობისა და მონური შემგუებლობის გაბატონება. საერთო ფონის სიმშვიდეს მოულოდნელად არღვევს “პატარა ადამიანი,” რომელიც კვლავ დასანახს ხდის სულის არსებობას.

„ზარები გრიგალში,” როგორც კონსტანტინე გამსახურდიას ნებისმიერი ნაწარმოები, პოეტური ოსტატობის სრულყოფაა. მისი “ავტორი ისე მეტყველებს მხატვრული სახეებით, თითქოს აყვავებულ ნალკოტში იდგეს და დაუსრულებლად კრეფდეს ყვავილებს”(4,გვ.35).

კონსტანტინე გამსახურდიას მხატვრულ ხერხთა უღვევი მარაგი აქვს. მწერალი იშვიათად ხმარობს მარტივ ეპითეტს, შედარებასა თუ მეტაფორას. აზრს ერთი წინადადებით იშვიათად გადმოსცემს(2,გვ.198). ორი, სამი და ზოგჯერ მეტი, სხვადასხვა ელფერის მქონე წინადადება თუ მხატვრული გამოთქმა, ერთმანეთთან რიტმით, რითმით, ეფფონიით შეწყობილი, დიდი მხატვრული გამომსახველობის ძალით მოქმედებს მკითხველზე. პირველი და ძირითადი განმსაზღვრელი კონსტანტინე გამსახურდიას ენისა არის რიტმი.

მწერლის პროზის რიტმს სამეტყველო ერთეულთა თანაზომიერი გამეორების გარდა, ქმნის წინადადების ძველი ქართული ენისათვის დამახასიათებელი წყობის გამოყენება. ინვერსიული წყობა უფრო მუსიკალურია, რადგან სიტყვების ბუნებრივი განლაგება შეცვლილია და მახვილი მოდის გადაადგილებულ სიტყვაზე. ეს კი ზრდის ემოციურობას და შთაბეჭდილებას აძლიერებს. ნოველაში “ზარები გრიგალში” ვკითხულობთ:

„იმედი მას არასოდეს დაუკარგავს, რადგან არასოდეს ჰქონია იგი”(1,გვ.146).

„და ქარი მოვარდა წვიმების სადავის ველური ტლაშუნით,შემოჰკრა რუხი ფრთა სამრეკლოს გუმბათს... მეზარემ იცვალა ადვილი, რადგანაც სახეში აწვიმდა”(1,გვ.147).

ნაწარმოების მუსიკალურობას, რიტმთან ერთად, დიდად უწყობს ხელს რითმაც, რომელიც ძირითადად ლექსისთვისაა დამახასიათებელი. სიტყვის რიტმით და რითმით დაკავშირება კონსტანტინე გამსახურდიას პროზას ვერლიბრის სახეს აძლევს. მაგალითად:

„ლუნი და კენტი. კენტი და ლუნი.”

„დიდი და პატარა, მსხვილი და წვრილი ერთბაშად შეჯგუფდნენ, შედედდნენ, შეერთდნენ, ხმა ხმაზე მიანწყვეს, ხელი ხელს ჩაჰკიდეს, გაქანდნენ, გაიჭრნენ,

ეძგერნენ ქარს. დაბმულმა რაშებმა სადავე გასწყვიტეს და ხმლები იშიშვლეს შავჩოხიანებმა, გაქანდნენ უშიშრად მიეჭრნენ თხმელნარს, რომელიც ისედაც ქარს სალამს აძლევდა”(1,გვ.147).

„კუშტი და მრისხანე თვალებით ეძებდნენ მტერს. ქარს ფერი გაუკრთა. ნაცემი, სველი ფრთა ძლივს გადაათრია და შავი ალამი დაკეცა ველზე. დაჭრილი ნადირი გარბოდა სერზე. . . მშიშარა დიაცი ჩასაფრდა ხვეში.”(გვ.148).

ნოველაში “ზარები გრიგალში” უხვადაა გამოყენებული აღმავალი თუ დაღმავალი გრადაცია. ის შთაბეჭდილებას აძლიერებს, ან ანელებს. გრადაცია აქ გამეორებასაც მოიცავს და ხშირად სხვა პოეტურ სახეებთან ერთად ქმნის ერთიან კომპლექსურ სურათს.

კონსტანტინე გამსახურდია გრადაციის დიდოსტატია. აღმავალი გრადაციის გამოყენებით მწერალი ახერხებს ინტერესის გაძლიერებას, მკითხველი თითქოს განიცდის მოქმედების ზეაღსვლას.

„ანკრიალდნენ აჟღერდნენ, ამღერდნენ. . . აიჭრნენ ცაში(1,გვ.147).

„მიჰქროდნენ აწყვეტილი ზარები გრილით, კისკისით, ხარხარით ზეცისკენ, გალობდნენ დიდი და მალალი ხმით.”

“ატოკდნენ, აბორგდნენ, აზვავდნენ, გაბრაზდნენ, აბუბუნდნენ დიდი და მრისხანე ზარები-ტყის მდევები.”(1,გვ.146).

ორივე სინონიმური გრადაცია ამავე დროს ასონანსის (ხმოვანთა გამეორების) შესანიშნავი ნიმუშიცაა. მკითხველს ხიბლავს სიტყვათა ბგერული ჟღერადობა და ქართული ენის მუსიკალურობას დიდი ემოციით განაცდევინებს.

„ზარები ამღერდნენ, აჟღერდნენ, აჭრიალდნენ, ჰაერში გაიფანტნენ. დაბალნი, ქედმოხრილნი, მორჩილნი ეახლნენ უჯიათ მტერს. დაეცნენ მუხლებზე, იტირეს ივაგლახეს, ფეხები დაუკოცნეს და შენდობა სთხოვეს ცოფიან ქარს(1,გვ.147).

შესანიშნავ გრადაციასთან ერთად აქ საქმე გვაქვს ელიფსსა და ჰიპერბოლასთანაც. მხატვრულ თქმათა ეს კომპლექსი დიდი ემოციურობითა და მხატვრული გამომსახველობითი ძალით ნოველის თავისებურ სტილს ქმნის. ნაწარმოებში მრავლადაა სინონიმური გრადაციები: ”ნელში გამართული, თავანეული, ალტკინებული, მსუბუქი ნაბიჯით მიდიოდა თემშარაზე გადახიდილი ჩრდილებს ქვეშ (გვ.148); “სიცილით, კისკისით აიჭრნენ ცაში და ქაოსის კალთაში ჩაეძინათ ნებიერ, უცოდველ ბავშვებს(1,გვ.148).

კონსტანტინე გამსახურდია ხშირად იყენებს დაღმავალ გრადაციასაც. ამით მწერალი ყურადღებას უკიდურესად ძაბავს და მკითხველიც შეუწელებელი ინტერესით მიჰყვება ქვედა სვლას;

„ოცდახუთი წელიწადი რეკავდა, რეკავდა ცისკარზე, რეკავდა მწუხრზე. სხვას აღვიძებდა, მისი ცხოვრება კი მოსაწყენი და კომპარული სიზმარი იყო, სიზმარი, რომელიც გამოფხიზლებულს არც მოაგონდება(1,გვ.145).

„მთელი დღე ეგდო ნაქცეული სამრეკლო წმ. ზაქარიას ეკლესიის ეზოში, როგორც მკვდარი ღმერთის უშველებელი, უპატრონო ლეში.“

„ანვიმდა სამრეკლოს, ანვიმდა საყდარს“ (1, გვ.150).

მოთხრობის „ზარები გრიგალში“ რიტმულობასა და მუსიკალობას ქმნის ნაწარმოებში უხვად გამოყენებული განმეორება, ალიტერაცია, ასონანსი დასხვ.

ალიტერაცია.1. „ზინავდნენ, ბრწყინავდნენ წყლის ბრილიანტები მწვანეზე, მოლზე, ცაცხვების ფოთლებზე (1.გვ.1480).

„რა პატარა ბუდე ყოფილა! დაბალი-ჭადრები, და ალვის ხეები. და მოკლე სიცოცხლის ნახევარი გზა(1.გვ.148).

„წკმუტუნით, წივილით, ღრიალით გაიქცა თავის კუდიან დედასთან (1.გვ.147).

„დაიქმინა. დაიღმუვლა. დაიფრუტუნა და ქარი ფარფატი, ბარბაცით დაეცა მიწაზე (1.გვ.146).

ასონანსი (ხმოვანთა გამეორება):

„ანრიადნენ, აწრიბინდნენ კოპიტის კიბის საფეხურები(1,გვ.147).

„პატარა ზარები გამხნევდნენ. აწკრიადნენ ხელმეორედ, აჟღერდნენ, ამღერდნენ, კოტრიალით გადაირბინეს ცაცხვების, კოპიტების ალვების მღელვარე ქოჩორზე“(1.გვ.148).

„მოვარდა ქარი ქლოშინით, აქოჩრილი, ხახადაღებული ძუ მგელი ეძგერა სამრეკლოს, შეაწვდრია, შეატორტმანა“(1.გვ.148) და სხვა მრავალი. შეიძლება თამამად ითქვას, რომ აქ ყოველი სიტყვა ერთმანეთთან ბგერული თვალსაზრისით შეწყობილი და შეხმატკბილებულია.

საგანი ან მოვლენა ერთმანეთზე მიჯრით მიწყობილი და ერთმანეთს მიმსგავსებული რამდენიმე ეპითეტი, მეტაფორით ან სხვა აღმავალი თუ დაღმავალი მხატვრული ხერხითაა დახასიათებული.

ზემომოტივანილი ყველა მხატვრული ხერხი ეფონიური (ალიტერაცია-ასონანსური) იქნება ეს თუ სიტყვათა კეთილხმოვანი განმეორება-დამსგავსება, ხელს უწყობს ნოველის რიტმულ, მწყობრ მიმდინარეობას, რაც მკითხველს დიდ მუსიკალურ-ესთეტიკურ სიამოვნებას განაცდევინებს.

ეპითეტი. შეიძლება ითქვას, რომ ნოველის „ზარები გრიგალში“ ყოველი მეორე სიტყვა ეპითეტი. მწერალი განსაკუთრებით ხატოვან, რთულ ეპითეტებს არჩევს სათქმელის მკაფიოდ გადმოსაცემად: „უჯიათ მტერს“, „ჩხრიალა ზარები“, „ნებიერ უცოდველ ბავშვებს“, „ცოფიან ქარს“, „მღელვარე ქოჩორს“, „გაზაფხულის სქელ ჯიქანიდან გადმოსქდა მოზღვავებული წვიმა“, „ნაცემი, სველი ფრთა ძლივს გადაათრია და შავი ალაში დაეცა ველზე“, „დაჭრილი ნადირი გარბოდა სერზე, მშიშარა დიაცი ჩასაფრდა ხევში“; „ზარების ჯარები ფოლადის აბჯარში, მღვერები უშიშო , თავგამეტებულნი მისდევდნენ გრიგალის გაფრენილ მერნებს;“ „ცბიერად აპაჭუნებდა

წვრილსა და წიტიან თვალებს“; „მთის ზუზის გადაღმა გადახტა ცეცხლისა გველი, გაბზარა, გაკანრა ცისფერი ეტრავტი“; „ამღერებდა,დაჟანგულ, დამუნჯებულ ზარებს“;

კონსტანტინე გამსახურდიას ხატოვან თქმებში ოსტატურად ჩაქსოვილია ათეისტურ გარემოცვაში მწერლის მებრძოლი, დაუდგრომელი სულისკვეთება და, რაც მთავარია, იმედი სულიერების დახსნისა (“რა მჩატე ყოფილა საბრალო მეზარე“!).

შედარება. ვტორი განსაკუთრებით მოხდენილად იმარჯვებს შედარებებს. ამ მხვრივ ის ღირსეული მემკვიდრეა შოთა რუსთველისა და “ვისრამიანის” ქართული ვერსიის ავტორის სარგის თმოგველისა.

“უცოდველი მთვარე თეთრ ღრუბლების საგებზე იცინის, ვით ჩვილი იესო მწყემსების ბოსელში.“ “მთელი თვე ეგდო ნაქცეული სამრეკლო წმ. ზაქარიას ეკლესიის ეზოში, როგორც მკვდარი ღმერთის უშველებელი, უპატრონო ლეში“.“არც ერთი ყურმა ძალლი არ ისურვებდა ოქროპირასავით ცხოვრებას.“ “მოვარდა ქარი ქლოშინით,- აქოჩრილი, ხახადაღებული ძუ მგელი.“

მეტაფორა. მეტაფორა არის ტროპის ისეთი სახე, რომელიც ერთ მოვლენას გვიხატავს მასზე მეორე მოვლენის თვისებების გადატანის საშუალებით და ეს “ერთი მოვლენა” ამოსაცნობია. მოთხრობაში “ზარები გრიგალში” მეტაფორა მკვეთრ და ცხოველ წარმოდგენას აძლევს მკითხველს საგნისა თუ მოვლენის შესახებ, რაც ემყარება მსგავსებას, შედარებას, ანალოგიას.

კონსტანტინე გამსახურდია მეტაფორების უბადლო ოსტატების: მერჩულის, სარგის თმოგველისა და შოთას ტრადიციის ბრწყინვალე განმგრძობია.

“მუქ-ლურჯი ზეცა გაფხრინა ცისკარის ნათელმა ღიმილმა. აუშვა ავრორამ ცისფერი ეტლები, ეთერის უფსკრულში ტრიუმფით აჭრილმა“; “სადავე-მიშვებული ზარები მღეროდნენ, გალობდნენ, მთვრალი ანგელოზები, მიჰქროდნენ სულ მალლა და გაიხსნა ნათელი, რძისფერი გზა მეზარესა და ცას შორის;” “სულის გამყიდველნი და სულნასულები შანთებზე სხედან, ხელმეორედ ცეცხლში მონათვლას ელიან;” “ნაზი მიმქრალი ღრუბლების მარამაი ილეკროს მარამაით დაჰფერა მზემ;” “და თალხმა ღრუბლებმა გზა მისცეს მთვარის კრისტალის კუბოს,რომელსაც თეთრი ბალდახინით მოასვენებდა მტირალი ქარი“; “ხარობდა ოქროპირ, მისი ალტკინებული სული ფოლადსა და რკინას აგალობებდა“; “ცას ღიმიად გაეკრა ნათელი ზოლი“; “ცის კიდურს მოესხნენ გაშლილი აფრები“; “მოვიდნენ მეზარის საფლავზე ათასი წლების მიცვალებულნი“; “გასდრიკა წელში მძლე გოლიათები“.

ხშირად მეტაფორა სხვა რომელიმე მხატვრულ ხერხში გადადის. ზემოთ მოტანილი მეტაფორები ჰიპერბოლა და გაპიროვნებაცაა.

პოეტური სინტაქსი. გამსახურდიას ნაწარმოებთა რიტმს, მის დახვეწილ და ჩამოყალიბებულ კონსტრუქციას ქმნის თხრობის ლაპიდარული სტილი.

ნაწარმოებში ხშირად რიტმულად მეორდება სხარტი და მარტივი წინადადებები, ზოგჯერ მხოლოდ ზმნებით გადმოცემული, ზოგჯერ მხოლოდ სახელდებით: “ანვიმდა სამრეკლოს.“ “ანვიმდა საყდარს.“ “ეკლესია დაიკეტა“; “მღველი გაიპარსა“; “რა მნათე, რა მებადური“; “დალიეს“. “იმძლავრა ქარმა“. ”ატოკ-

დნენ, აბორგდნენ, აზვავდნენ, გაბრაზდნენ...” “ამ-
ლერდნენ, აჟლერდნენ, აწრიალდნენ...” ”ლუნი და
კენტი. კენტი და ლუნი”; “ორი ანგელოზი მიფრინავდა
ეთერში”. “რა მჩატე ყოფილა საბრალო მეზარე”.

ავტორის ჩარევა მოქმედებაში ამჟღავნებს მის
დამოკიდებულებას მოვლენისადმი. “არ ვიცი, სად წა-
იყვანეს მნათე ოქროპირის საბრალო სული”.—ამ-
ბობს მწერალი და დაამატებს,—“ჩემთვის ეკითხათ”.
“მე ვეტყვოდი: ასწიეთ ადამიანი მაღლა, სულ მაღლა. .

.” მწერალი “აჯილდოებს” მნათეს და ახალი დროის
მძაფრი ქარიშხლით მინაზე დანარცხებულს მაინცდა-
მაინც შემოქმედის გვერდით მიუჩენს ადგილს, “რად-
გან სიბნელეში დაბრმავებულმა ერთხელ მაინც იგ-
რძნო ალტაცება და ექსტაზში დაიღუპა”.

და ბოლოს, ამ პატარა ნოველის მოქნილობა,
დინამიკურობა, განუმეორებელი პოეტური ლექსიკა
დამაჯერებლად “აცოცხლებს” სულიერებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მე-20 საუკუნის ქართული მოთხრობის ანთოლოგია, თბ., 2007
2. თ. კიკაჩიშვილი, კ. გამსახურდიას მხატვრული პროზის პოეტიკა, 1985.
3. ნ. ლემონჯავა, კ. გამსახურდიას ენისა და სტილის საკითხები, 1981.
4. თ. ინჯია, დიდოსტატის მარჯვენის სტილი”, დისერტაცია, 1998.

Juleta dzadzua

Poetics of the story “Calls in the storm” by Konstantine Gamsakhurdia summary

K. Gamsakhurdia has an inexhaustible supply of artistic techniques. The writer rarely applies for simple either epithets, comparisons or metaphors. Also he seldom conveys the idea by means of a single sentence. Two, three or even more scented sentences and artistic expression, along with rhythm, euphonic contribute for great artistic expressiveness and hugely influenced upon a reader. The primary and the vital characteristic of Konstantine Gamsakhurdia’s language is rhythm.

A speech unit of the writer’s prosaic rhythm is proportionate without repetition, and creates an appearance of application of old Georgian Language features. An inversion form is more musical due to changed words’ natural order and acuteness falls on the relocated word. It augments emotion and intensifies impression.

ნანა ჯალაღონია

სიცილი – სულიერი თავისუფლება

მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში ადამიანს ათასი
ფიქრი და აზრი უჩნდებოდა, რაც რასაკვირველია,
დაკავშირებული იქნებოდა მისი ცხოვრების პირობებ-
თან. ცნობილია, რომ მხატვრული ლიტერატურის
მრავალსაუკუნოვანი განვითარების მანძილზე მწერ-
ლები ხელმძღვანელობდნენ სხვადასხვაგვარი შემოქ-
მედებითი მეთოდით (1,69) . მეოცე საუკუნის ქარ-
თულმა ლიტერატურამ არაერთი ნაწარმოები იცის,
რომლებიც ხშირ შემთხვევაში ყალბი შემართებით
იყო შექმნილი. ბუნებრივია, რადგან ქართულმა ლი-
ტერატურამ იცის პერიოდები, როცა მწერლის მიერ
შექმნილი ნაწარმოები მკაცრ ცენზურას გადიოდა.
მწერლები, რომლებიც ხელისუფლებისადმი ღია კონ-
ფრონტაციის გზას ირჩევდნენ, არსებითად განწირუ-
ლები იყვნენ ფიზიკური განადგურებისათვის, რომ
არაფერი ვთქვათ იმაზე, ნახავდა თუ არა მათი ნაწარ-
მოები დღის სინათლეს. უფრო მეტიც, გარკვეულ ფა-
ზაში ტოტალიტარული რეჟიმი მოქმედებდა პრინცი-
პით-ვინც ჩვენთან არაა, ის ჩვენი წინააღმდეგია და,
შესაბამისად, მწერალიც დროდადრო იძულებული
ხდებოდა ემტკიცებინა ბოლშევიკებისათვის, რომ
ისიც ნამდვილად მათთან იყო-სამართლიანად შენიშ-
ნავს კახაბერ ლორია (2,41). სინამდვილის, სიმარ-
თლის ობიექტური ასახვა, ზუსტი ცხოვრებისეული
ამბის აღწერა მუდამ იყო პროგრესული ლიტერატუ-
რული საგანძურის თანამგზავრი. თავი იჩინა მეტად

მნიშვნელოვანმა თავისებურებამ; მწერლები იუმო-
რით ცდილობდნენ გამოამჟღავნებინა ცხოვრებისეუ-
ლი ბნელი სურათებისა.მათ იუმორი- სიცილი გან-
სხვავებული დოზითა და ფორმით გამოიყენეს, რო-
გორც სინამდვილის ქვრეტის საშუალება(3,170). “სა-
ტირისა და იუმორისტული ლიტერატურა ძალიან
მკაცრად ასახავს იმ ჭიდილსა და ბრძოლას, რომელიც
საზოგადოებრივი ცხოვრების წიაღში, საზოგადოებ-
რივ ფენებს, კლასებსა და მათ წარმომადგენელ ცალ-
კეულ პირთა შორის არსებობს. შეიძლება ითქვას ,
რომ სატირა და იუმორი ბრძოლის ერთ-ერთი სახეა,
მართალია თავისებური, მაგრამ არანაკლებ გამანად-
გურებელიც, ვიდრე თავდასხმის სხვა საშუალება. მო-
ხერხებული და მიგნებული დაცინვა ობიექტის გაცამ-
ტვერების, მისი უვარგისობის გამომჟღავნების ნაცა-
დი და უტყუარი საშუალებაა”.(4,15). ზემოთ უკვე ნახ-
სენები ვითარების გამო, ჩვენი ეროვნული მწერლო-
ბისთვის მძიმე პერიოდი იდგა. მიუხედავად ამისა, მე-
ოცე საუკუნის ქართველ მწერალთა სამოციანელთა
თაობამ აქტიური მოქალაქეობრივი პათოსით შემოიყ-
ვანა ლიტერატურაში ის გმირები, რომელთაც წარუშ-
ლელი კვალი დატოვეს მეოცე საუკუნის ქართული
მწერლობის ისტორიაში. მათი ყურადღების ცენტრში
უბრალო, რიგითი ადამიანები მოექცნენ, თავიანთი
განცდებით, სიხარულით, სევდითა ადამიანური ყო-
ფით.

”ღიმილით და სიცილით დაიმკვიდრა ადგილი ქართულ მწერლობაში ნოდარ დუმბაძემ. იგი იმ პლუადას ეკუთვნის, რომელიც ადამიანს ახალი სამყაროს შესწავლასა და შეცნობაში ეხმარება. დუმბაძე იუმორის დახელოვნებული ოსტატია. მისი პერსონაჟები(ზურიკელა, ბებია, ილიკო, ილარიონი და სხვები) თანაგრძნობითა და სიყვარულით მიიღო მკითხველმა. მათ მოიტანეს ურთიერთობათა სისადავე და სითბო გ. ასათიანი შენიშნავს , “მათ ოინებში, მათ მხიარულ ლაზღანდარობაში იყო ბევრად უფრო მეტი ნიშანი ნამდვილი ზნეობისა, ვიდრე ყველა პერსონიფიცირებული ეთიკური ნორმის, ყველა სამუდამოდ მობეზრებული რეზონიერის “სანიმუშო ყოფაქცევაში”.

საინტერესოა თავად ნ. დუმბაძის აღიარება: “მე თავისუფლება მინდოდა და სიცილი ამიტომ ავირ-

ჩიე”. ამ სიტყვებში, ასათიანის შენიშვნით, დიდი და ამაღლევებული აზრი დევს, რადგან სწორედ სიცილით შეაყვარა მან თავისი გმირები მკითხველს, სიცილით მიანიშნა ადამიანთა შეცდომების მრავალ სათავეზე, მაგრამ ისე, რომ ყველა თავის მსხვერპლს გამოსავალი დაუტოვა, ნუგეში არ გადაუწურა .”სიცილი ზოგჯერ ცრემლზე უარესიაო”-უთქვამს აკაკის. “გამკითხავი სიცილი ბასრ ხმაზე უფრო ჭრისო”- აღიარა დიდმა ილიამაც. „სიცილი სულიერი თავისუფლებაა-წერს გ. ნიშნინიძე ჟურნალ „კრიტიკის“ ფურცლებზე, ფარაონისათვის მონად არ ქცეულა, ბატონისათვის-ყმად, მეფესლაშქრობაში არ ხლებია, არ დაუმშვენებია მისი ამალა. არც ერთი მონარქის ქვეშემდრომობა არ მიუღია. იგი ერთადერთია, ვისი ექსპლოატაციაც ვერ შეძლეს”. (5,134).

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1). შ. რადიანი. მოგონებები და წერილები. 1976წ.
- 2). კ. ლორია. წითელი ჩრდილი. 2009წ.
- 3). ი. კენჭოშვილი. კრიტიკა. 1985წ.
- 4). გ. ნიშნინიძე “სატირა-რევოლუციის ჯარისკაცი”. კრიტიკა. 1987წ.
- 5). გ. კიკნაძე. თხზ. მე-2 ტომი, 2003წ.
- 6). გ. ასათიანი. კრიტიკული დიალოგები, .2007წ
- 7). გ. ასათიანი. თანამდევნი სულები. 2007წ
- 8). ნ. გაფრინდამვილი, მ. მირესაშვილი, ნ. წერეთელი. “სოციალური რეალიზმის განვითარების ეტაპები საქართველოში”. ნიგნი მე-2.

ლია ყანჩაველი

“სუბ-გონება” როგორც გონების საფუძველში ჩადებული წარმონაქმნი

ამ ბოლო დროს გონებრივი გადახრები თითქოს ნორმალურ კანონზომიერებად იქცა და ძირითადში მათი კლასიფიკაცია უფრო ფართოვდება, ვიდრე ადამიანის მდგომარეობიდან გამოყვანა და რეალურ სამყაროში შემობრუნება. როგორც წესი, ასეთი რთული პრობლემების გადაწყვეტა უკუჭვრეტას მოითხოვს გადახრის ქვაკუთხედის და წარმოშობის მიზეზის მოძიებისათვის. მეორეს მხრივ, პიროვნების პრობლემას განშტოებაც და ჩიხში მომწყვდევაც თან სდევს, რის გამოც ის ჩაიციკლება, ჩაიკეტება და გამოსავალს ვერ პოულობს ანდა არც სურს ამის მონახვა, რადგან შესაბამისი მსოფლმხედველობისა ან ჩვევის გამო ადაპტირებულად მიიჩნევს თავს “მე ასეთი ვარ”, “ცხოვრება თავის კანონებს კარნახობს” და ”თავს ზევით ძალა არ არის” პოსტულატების გამო. მაინც რატომ ხდება ძირითადში შედეგის მკურნალობა და არა მისი გამომწვევი მიზეზების მოძიება და აღმოფხვრა.

ფსიქოლოგიის სხვადასხვა თერაპიები ეფექტურ შედეგს იძლევიან, თუმცა ისინი ხშირად დროებითია, რადგან ფსიქოთერაპევტის მიზანი პიროვნების სოციუმში ჩასმასა და დაბრუნებას უფრო გულისხმობს, ვიდრე მის მიერ საკუთარი თავის შეცნობას და გარემოს ისე მართვას, რომ მის უარყოფით გავლენის ქვეშ არ მოექცეს. ეს მდგომარეობა კი მიღწეული უნდა იქნეს თვით პიროვნების მიერ აზროვნების ახალი, უფრო მაღალი განზოგადოებების და შესაბამისი შეფასებების და დასკვნების აღმოჩენით. შთაგონება და

რჩევები უფრო სხვისი იდეების ქვეშ დაქვემდებარებას გულისხმობს. ლ. რონ ჰაბარდის მიერ მოწოდებული კვლევის მეთოდები გონების “გახსნისა” და განვითარებისთვის მისი საწყისების ანალიზს და თერაპიას გულისხმობს. ეს საწყისები “სუბ-გონების” სახით თვით გონების ქვედა დონეზე არსებობს. სწორედ სუბ-გონებაა აბერაციების, არასწორი გაგება-დასკვნების და ქცევის წყარო, რადგან ის უფრო დაბალ, უჯრედულ დონეზე მუშაობს, ვიდრე ადამიანი თავის გამაცნობიერ გონებად მიიჩნევს.

დ. უზნაძის მიერ დაფუძნებულმა განწყობის თეორიამ გარკვეული მიზეზების გამო ვერ ჰპოვა საკადრისი განვითარება, თუმცა ჰაბარდისეულ ფართო განზოგადებაში განწყობის თეორიის ადგილი, პირველ რიგში, პიროვნების როგორც მთლიანობით განხილვაში, აგრეთვე “ქცევის დასწავლის ნიმუში” და “ჩვევაში” მოინიშნება. გონების ძირითადი კომპონენტები კი არის: ანალიტიკური, რეაქტიული და სომატური გონება. მათ ძირითადი ადგილი უკავიათ გონების ფუნქციონირებასა და მის ახსნაში.

გარდა ამისა, ფარდა ეხდება ეგრეთ წოდებულ “არაცნობიერს”, რომელსაც ავტორი მის დღევანდელ გაგებას სავსებით უარყოფს, რადგან გონება როგორც ასეთი, ვერასოდეს ვერ იქნება არაცნობიერი, თუ არ ჩავთვლით პიროვნების “უგონო” მდგომარეობას, როცა ის გათანგულია მაღალი სიცხის, ალკოჰოლის, ანესთეზიის და, მით უმეტეს, ნარკოტიკების და სხვა მიზეზების

გამო. “უგონო” მდგომარეობა ანალიზური გონების გათიშვის შედეგია და რეაქტიულ და სომატურ გონებაში პიროვნების გარშემო მომხდარის შესახებ ყოველგვარი დეტალის ჩანერა ხდება იმ ინფორმაციის სახით, რომელიც შემდგომში ადამიანის ფსიქიკაზე და მის ზოგად ჯანმრთელობაზე მოქმედებს.

ეს ფაქტი ავტორს მრავალწლიანი კვლევებითა აქვს ნაპოვნი და დადასტურებული, რაც მისი ჩანაწერები და დასკვნები და თერაპიის შემოთავაზებული მეთოდიკა ადასტურებენ. ამჟამად ყოველ ადამიანს შეუძლია საკუთარი გონების “საიდუმლოს მოჩხრეკა” და, მით უმეტეს, საკუთარი უარყოფითი ქცევის მიზეზების ამოცნობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. დ. უზნაძე, ზოგადი ფსიქოლოგია. თბილისი, თსუ, 1940 წ.
2. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования. М., «Наука», 1966. 3.
- Л. Рон Хаббард. Дианетика – современная наука о разуме. Нев-ера, 1950.
4. ლია ყანჩაველი. გაჯანმრთელების ახალი პერსპექტივები – კომპიუტერული ფსიქოლოგია. სამეცნიერო ძიებანი, ტ. 2, 242. ჭავჭავაძის სახ. თბილისის უნივერსიტეტი, III2006.
5. ლია ყანჩაველი. სულიერი (გონებრივი) ცხოვრების ახალი ასპექტები. ფ. გოგიჩაიშვილის სახ. თბილისის იურ.-ეკონომ. ინსტ. სამეცნიერო შრომები, ტ. 1, გვ. 235, თბილისი, 2008.

“სუბ-გონება” როგორც გონების საფუძველში ჩადებული წარმონაქმნი
აკადემიური დოქტორი ლია ყანჩაველი
რ ე ზ ი უ მ ე

ლ. რონ. ჰაბარდის მიერ გონების საფუძველის ახსნისათვის “სუბ-გონების” ცნების შემოტანამ ავტორს როგორც ფსიქოლოგიის, აგრეთვე ფსიქიატრიის და ფსიქოსმატიკის პრობლემების სფეროში მეტად ფართო განზოგადოების შესაძლებლობა მისცა. სუბ-გონებაზე, როგორც აბერაციის (ქცევისა და გონების გადახრების) შემცველ წარმონაქმნზე სპეციფიკური თერაპიის შედეგად ყოველგვარი შაგონების, რჩევის და წამლების გარეშეც კი მიიღწევა პიროვნების გათავისუფლება ყოველგვარი გადახრებისაგან.

“Sub-mind” as formation, depending on mind and laying in his basis
Academic Doctor Lia Kanchaveli
Resume

L. Ron Hubbard brought in the concept of “submind” to explain the fundamentals of mind and that let him made the wide generalizations in spheres of problems of psychology, psychiatry and psychosomatic illnesses. Treating the “submind”, that contains aberations (behavior and mental aberations), with specific therapy improve the health of person without any medicine, suggestion and advices.



ართურ ლაისტი და საქართველო

ნელს, 160 წელი სრულდება გერმანელი მწერლის, პუბლიცისტისა და მთარგმნელის, ქართველი ხალხის დიდი მეგობრის ართურ ლაისტის დაბადებდან.

„საქართველოს სიმშვენიერე ისევე ძნელი ასანერია და მიუწვდომელი, ვით უთვალავი თვალ-მარგალიტი აღმოსავლეთის საარაკო მფლობელისა. დიახ, ძნელია, მაგრამ ვისაც უყვარს საქართველო, მისთვის საამურია მისი სილამაზეზე ლაპარაკი“

ეს სიტყვები ეკუთვნის საქართველოს დიდ მეგობარს, გამოჩენილ გერმანელ ქართველოლოგს, პუბლიცისტსა და ჟურნალისტს ართურ ლაისტს. ყველაფერი კი იმით დაიწყო, რომ 29 წლის ლაისტმა, იტალიაში მოგზაურობისას გაიცნო თავისი თანამემამულე, ცნობილი გერმანელი პოეტი ფრიდრიხ ბოდენშტეტი. მას უმოგზაურია საქართველოში და აღფრთოვანებით უყვებოდა ლაისტს მის შესახებ. სწორედ ეს გახდა მიზეზი ლაისტის საქართველოში ჩამოსვლისა.

კონსტანტინე ბალმონტმა „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნით მსოფლიო ასპარეზზე გაიტანა ქართველ მწერალთა სახელი. ყველაზე ადრე უცხოელებიდან მარი ბროსემ მიაქცია ყურადღება საქართველოს ისტორიას და კულტურას, შემდეგ იყო მარჯორი უორდროპი, რომელმაც ბევრი იღვანა საქართველოსთვის... მაგრამ უნდა ითქვას, რომ პირველი, ვინც 80-იანი წლებიდან მთელი 40 წლის განმავლობაში, სიბერემდე ატარა საქართველოს ისტორიული წარსულის, ქართველი ერისა და მწერლობის სიყვარული, იყო ართურ ლაისტი — შეუცვლელი ელჩი გერმანიისა საქართველოში. მოგვიანებით კონსტანტინე გამსახურდია ასე დაახასიათებს ართურ ლაისტს. „არტურ ლაისტი მოვიდა ჩვენთან როგორც მცოდნე, ცოდნას მონყურებული და დარჩა ჩვენთან. მას შეუყვარდა ჰელადური ცის ლაჟვარდი, ჩვენი მთების ამპარტავან ცასთან ჭიდილი და საქართველომ იგი დაატყვევა, როგორც ჯადოსნურმა ნიმფა-კალიფსომ ოდისეოს ზღაპრულ კუნძულზე. იგი 40 წელი იყო ჩვენს შორის. ხარობდა ჩვენის სიხარულით და იტანჯებოდა ჩვენის სატანჯველით, მღეროდა ჩვენს პოეტებთან ერთად“.

1881 წელს ლაისტი იწყებს ქართული ენის შესწავლას. ერთი წლის შემდეგ უკვე კითხულობს ქართულ ტექსტებს, თვალს ადევნებს ქართულ პრესას, რომელიც მას მეგობარი ქართველებისგან მოსდის. პირველი ახლადშეძენილ მეგობართაგანი იყო მწერალი და დრამატურგი დავით ერისთავი. მას ლაისტი ჯერ კიდევ ადრე იცნობდა თბილისურ და პეტერბურგულ გაზეთებში მოთავსებული შესანიშნავი ფელეტონებით. დავით ერისთავი დაეხმარა ართურს ქართული კულტურის, ქართველ საზოგადო მოღვაწეთა გაცნობაში. 1882 წელს ლაისტი წერილს უგზავნის აკაკი წერეთელს „...მე მხატვრული სიტყვის მსახური ვარ, ვწერ გერმანულად და პოლონურად. მინდა ვიტვირთო ინტელექტუალური ურთიერთობის დამყარება ამ ორ ერებს შორის“ და მან ეს შეძლო.

1884 წლის 1 ივნისს ართურ ლაისტი პირველად ჩამოდის საქართველოში. რკინიგზის სადგურზე მან მოწინებთ ჩამოართვა ხელი ქართველი ხალხის დიდ შვილს ილია ჭავჭავაძეს, რომელსაც გარს ეხვია სტუმრის დასახვედრად მოსული ქართველ მოღვაწეთა ჯგუფი. ამ პატივმა ააღელვა გერმანელი ახალგაზ-

რდა და თავისი სათქმელი ილიას სტრიქონებს მიანდო:

„მამულო საყვარელო,
შენ როსლა აყვავდები!“

სთქვა მისეული ქართულით და უცხოობის უხერხულობაც მაშინვე გაიფანტა დამხვდურთა და ჩამოსულს შორის.

იმავე საღამოს ილიამ ნადიმი გამართა სტუმრის პატივსაცემად, დაუპატიჟა მას ცნობილი ქართველი მოღვაწენი. სადილზე ილია ჭავჭავაძემ გრძნობით სავსე სადღეგრძელო წარმოსთქვა. აი ისიც: „დღეს ჩვენს შორის ბრძანდება უცხო კაცი და სტუმარი, მარტო იმით, რომ სხვიდან მოსულა, ხოლო სულითა და გულით ჩვენი მახარობელია, ჩვენი თავისიანია, ამიტომაც ორნაირად სასიხარულოა მისი ჩვენს შორის ყოფნა“. ბოლოს ილიამ იმედიანად დაამთავრა თავისი სადღეგრძელო, „...იმედია, რომ ამ სიყვარულით ჩაგონებული პირუთენელი სიტყვა ბატონის ლაისტისა მოჰფენს მთელს განათლებულს ქვეყანას იმ ამბავს, რომ შორს სადმე არის ერთი პატარა სამოთხე, რომელსაც საქართველო ჰქვია და ამ პატარა სამოთხეში ცხოვრობს ერთი პატარა ერი, რომელსაც უცემს დიდი გული კაცობრიობის წარმატებისა, სიკეთისა და ბედნიერებისათვის, ღმერთმა აკურთხოს ბატონი ლაისტი“.

სტუმარს უთარგმნეს ილიას სიტყვები, მან კი, თავის მხრივ, უთხრა ილიას, რომ როცა მის ლექსს „მტკვრის პირზე“ გერმანულად თარგმნიდა, მაშინ რას წარმოიდგენდა, თუ იმავე მტკვრის პირზე მასთან ერთად ნადიმად ჯდომა მოუხდებოდა.

იქნებ ართურ ლაისტი იმიტომაც დაუმეგობრდა ქართველ ხალხს და გულით შეიყვარა საქართველო, როგორც თავისი სამშობლო, რომ ზუსტად ისეთივე ხასიათი შეუმუშავა თავისმა მშობლიურმა სილენიამ, სადაც იგი 1852 წელს დაიბადა. კუთხე, რომელიც საქართველოს მსგავსად მრავალფეროვანი იყო, ისედაც რაღაცით წააგავდა საქართველოს. ბალკანეთის ომის დანებებამდე იქ თავი მოიყარეს რეაქციულმა ძალებმა, იმძლავრა ძალადობამ, ამიტომაც იყო, რომ ახალგაზრდა ლაისტი ერთი ქალაქიდან მეორეში გადადიოდა, ბოლოს კი საქართველოში ჩამოვიდა.

საქართველოში ჩამოსვლითანვე ართურ ლაისტი შეუდგა „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნას. თარგმნიდა ასევე ქართველი პოეტების ლექსებს.

1878 წელს ლაისტი წერდა გადასახლებაში მყოფ ქართველ პუბლიცისტს ნიკო ნიკოლაძეს. „ბატონო! რამდენიმე ხანია ჩვენი ყურადღება დაპყრობილია ქართველებისა და სომხების ინტელექტუალური ცხოვრებით. ამ ერების კულტურამ აღმაფრთოვანა. მე ვარ თანამშრომელი პირველხარისხოვანი გერმანული გაზეთისა „ალლგემეინე ცეიტუნგ“ მეტად კმაყოფილად ჩავთვლიდი თავს, რომ გერმანელებს გავაცნო ქართული ლიტერატურა“.

ნიგნების გამოცემის მიზნით ართურ ლაისტი გერმანიაში ბრუნდება. 1889 წელს ლაიფციგში გამოვიდა დიდი მოცულობის წიგნი „საქართველო, ბუნება, წეს-ჩვეულებები და მოსახლეობა“, 1903წ. დრეზდენ-

ში გამოიცა დიდი ნაშრომი „ქართველი ხალხი“, პერიოდულად ლაისტი აქვეყნებს ჟურნალებში წერილებს ქართული ლიტერატურის შესახებ, ამავე დროს წერილებს აგზავნის საქართველოს სხვადასხვა გამომცემლობებში. მოგზაურობს ავსტრიაში, იტალიაში, თურქეთში და სამი წლის განმარების შემდეგ კვლავ საქართველოში ბრუნდება, ამჯერად სამუდამოდ. ლაისტი განაგრძობს მუშაობას შესანიშნავ ნიგნზე „თაგებუპ ეიენეს ვანდერერს“ (მოგზაურის დღიურები).

1906 წელს ართურ ლაისტი თბილისში მყოფ განათლებულ გერმანელებთან ერთად აარსებს „გერმანულ-ქართველთა კულტურულ საზოგადოებას“. იმავე წელს მისი ხელმძღვანელობით გამოდის გაზეთი „კავკაზიშე პოსტ“. იგი იბრძვის საქართველოში ევროპული ტექნიკის გავრცელებისათვის. ამ მიზნით აარსებს სახელოსნო კურსებს, რისთვისაც სამშობლოდან იწვევს გერმანელ ოსტატებს. დიდი ღვაწლი მიუძღვის ლაისტს ნიჭიერ ქართველ სტუდენტთა გაგზავნაში გერმანიაში სასწავლებლად.

ლაისტი განუყოფელი წევრი გახდა ქართული საზოგადოებისათვის. იგი იყო ყველასათვის სასურველი სტუმარი, მეგობარი და თანამშრომელი. „ივერიის“ სხდომათა მონაწილე. ქართველი მწერლები უიმისოდ არ გავიდოდნენ ქალაქგარეთ სანადიმოდ თუ სასეირნოდ. მისი საუკეთესო მეგობრები იყვნენ: აკაკი წერეთელი, ნიკო ნიკოლაძე, იაკობ გოგებაშვილი, თედო სახოკია, ალექსანდრე ყაზბეგი, ვალერიან გუგუნი, ვანო მაჩაბელი, ნიკო ცხვედაძე, პეტრე უმიკაშვილი, ვაჟა-ფშაველა, თეოდორე გვახაშვილი და სხვები.

განსაკუთრებული მეგობრობა აკავშირებდა ლაისტს ილია ჭავჭავაძესთან. ხშირად სტუმრობდა მას. განსაკუთრებით უყვარდა საგურამოში ყოფნა. აღელვებით იხსენებდა 1907 წლის 21 აგვისტოს, როცა იგი უკანასკნელად ესტუმრა ილიას საგურამოში. იხსენებდა ნათელ დღეს, ამალეღვებელ საუბრებს, პოეზიისა და სილამაზის შესახებ. ლაისტი ასე ახასიათებს ილიას: „... არა მარტო მისი მდიდარი აზრების პოეტური თვისება მიზიდავდა, მნიშვნავდა აგრეთვე მისი ჰუმანური შეხედულება კაცობრიობის შესახებ. ლაისტი გრძნობდა თითქოს, რომ უკანასკნელად ხედავდა მას. მართლაც, სამი დღის შემდეგ თბილისში დაბრუნებულმა გაიგო მეგობრის საბედისწერო სიკვდილი და მაშინვე გაემგზავრა საგურამოში. ეს მეგობრობა ლაისტმა შეძლო ილიას სიკვდილის შემდეგაც დაემტკიცებინა. როცა ილიას ოჯახი გასაჭირში ჩავარდა, მისი მეუღლე ოლღა კი ავადმყოფობდა, 13 წლის განმავლობაში ლაისტის ოჯახი ეხმარებოდა და ანუგეშებდა მას. ილიასადმი მიძღვნილი ნაწარმოებებით ა. ლაისტმა ერთგვარად ხარკი გადაუხადა მასთან მეგობრობას. მან მთელი რიგი წერილები მიუძღვნა ილიას: „ილიას გარეგნობა და ხასიათი“, „ილიასთან საუბარი“, „ილიას მახლობლები“, „ილია და

გლეხობა“, „ივერიის რედაქციაში“, „ერთი დღე სოფელში“ და სხვა.

ართურ ლაისტის მოღვაწეობას საქართველოში უაღრესად დიდი კულტურული მნიშვნელობა ჰქონდა. ლაისტს გულით უყვარდა საქართველო, ჩვენი ხალხის სულიერი კულტურა, მისი ბუნება, პატივს სცემდა ქართველი ხალხის ადათ-წესებს. ახალგაზრდა ლაისტმა ფეხით შემოიარა საქართველოს თითოეული კუთხე და მოხიბლულმა ყოველ მათგანს მიუძღვნა ნიგნი: „კოლხიდა“, „იმერეთი“, „კახეთი“, „საქართველოს გული“, „ალაზნის ველი“, „მთაწმინდა“, „მცხეთა“, ასევე წერილები: „პურადობა“, „ქართული სოფელი“, „ჩოგური“, „ურემი“, „ბაზარი“. აღსანიშნავია მისი წერილები ქართულ თეატრზე, მუსიკაზე, არქიტექტურაზე, ქართულ ეკლესია-მონასტრებზე, ხალხურ პოეზიაზე. იგი უმღეროდა საქართველოს ბუნებას, ზღვას, წყაროს, ქართულ იუმორს.

ცალკე წერილები უძღვნა ლაისტმა ქართულ ლიტერატურას, ქართველ პოეტებს, რომელთა ნაწარმოებებიც მან თარგმნა. რაც კი უნახავს ა. ლაისტს საქართველოში მოგზაურობის დროს და ვისაც კი შეხვედრია, სამუდამოდ აღუწუხდა მისი იერებში და თავის შესანიშნავ მემუარებში. ქართველი ერი, რომელიც არ იყო განებივრებული უცხოელთა ყურადღებით, სიყვარულით მიაგებდა პატივს ლაისტს. ამის დასტურია 1922 წლის 22 ოქტომბერს ართურ ლაისტის ორმოცი წლის მოღვაწეობის აღსანიშნავი საღამო. საღამოზე სიტყვა წარმოსთქვეს ქართველი ერის სათაყვანო შვილებმა. ზეიმში მონაწილეობდნენ უცხოელები. საღამოზე ართურ ლაისტმა გაიხსენა ილიას 40 წლის წინ ნათქვამი სიტყვები: „ქართველმა იციის თავისიანის დაფასება“.

მთაწმინდაზე, ძველისძველი სვეტიცხლის სახლის ფანჯარასთან მოგონებების წერაში აღამებდა ართურ ლაისტი, დიდი მეგობრის ილიას გარდაცვალების 22 წლისთავი სრულდებოდა იმ წელს, მოხუცი ცოლ-ქმარი ლაისტები ჩვეულებისამებრ შაბათ დღეს ავიდნენ საგურამოში ილიას ხსოვნის პატივსაცემად.

გაზაფხულის დამდეგს 1927 წელს, 75წლის ართურ ლაისტი ფილტვების ანთებით გახდა ავად. იგი ლოგინად ჩავარდა და აღარც ამდგარა. სიკვდილის წინ მეგობრებს სთხოვა, ნაწერები შემინახეთო. მთელს ევროპაში ნატარებ ფურცლებს შორის ერთი ასეთი ფურცელიც ერია: „მაპატიე, ჩემო პატარა, სამშობლოს ნაცვალო საქართველო, თუ ჩემი მწირი ღვაწლით ღირსი არა ვარ შენს წმინდა მიწაზე დასაფლავებისა.“

ქართველმა ხალხმა დიდი პატივი მიაგო ართურ ლაისტს. ღირსეულად დააფასა მისი ნაღვანი ქართველი ერის წინაშე. ლაისტის ნეშტმა სამუდამო განსასვენებელი დიდუბის მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში ჰპოვა.



თარგმანები

ნაწყვეტი ჟურნალიდან „Bibliothèque Nationale de Paris“ : 1999 an.
რეფერირებული თარგმნა მარინა სხირტლადისა.

„all the Source of the National of Paris“ represents an abstract translation from the French journal done by Marina Skhirtladze. A short history of the foundation of the National Library of Paris up to XIX century is given in this work.

პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის სათავეებთან

ამ უძველესი კულტურული დაწესებულების სათავეები მეტად მისტიკურია. შარლ V-დან (1364-1380) მოყოლებული ფრანგი მეფეები თავიანთ ბიბლიოთეკებში წიგნების კოლექციებს აგროვებდნენ.

შარლემანს თავის სასახლეში ექს-ლა შაპელში უკვე საკუთარი ბიბლიოთეკა ჰქონდა. ლუი ლეთისმოსავი და შარლ მელოტი თავის მხრივ ცდილობდნენ ძვირფასი ტექსტების გაფერადებას, რომელთაგან ბევრი შემდგომში ეროვნული ბიბლიოთეკის ფონდებში გადავიდა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს ფაქტიც, რომ ფრანგ მეფეთა პირველი კოლექციები, მაგალითად, წმინდა ლუისისა, მათი სიკვდილის შემდეგ იკარგებოდა. როცა შარლ მეხუთემ, 1365 წელს ლუვრის ერთ-ერთ შტოში საკუთარი ბიბლიოთეკა დააარსა, სწორედ ამის გამო სათავსოს კედლები ჰოლანდიური მუხის ჰანელით გაამაგრებინა, ხოლო თალი — კვიპროსის ხისგან დაამზადებინა, ფანჯრებზე ტილო გადაჭიმეს, რომელიც ინტერიორს იცავდა „ჩიტებისა და სხვა რამისგან“. ბიბლიოთეკის მცველად მუშაობდა თავად მეფის ნდობით აღჭურვილი პირი — ჟილ მალე, რომელიც ინვენტარიზაციას აწარმოებდა. 1380 წლისთვის ბიბლიოთეკაში უკვე 917 ტომი ინახებოდა. შარლს XI-ის (1380-1422) დროს ეს ტომები ვინმე ნარჩინებულმა ინგლისელმა შეისყიდა. ბიბლიოთეკა გადატანილ იქნა ინგლისში 1429 წელს, რის შემდეგაც იგი უკვალოდ დაიკარგა. ასე რომ, ყველაფერი თავიდან იყო დასაწყები.

მხოლოდ ლუი XI-ის მეფობის (1461-1483) წლებში გახდა შესაძლებელი ბიბლიოთეკის უწყვეტობის დაცვა. შეკრებილი კოლექცია მისი ვაჟის შარლ VIII-ის შემდეგ აღარ დაფანტულა, რაც უდავოდ ამ მონარქის მიერ ბიბლიოთეკის დიდ მზრუნველობაზე მეტყველებს.

მოგახსენებთ, რომ შუა საუკუნეების პერგამენტები საუკეთესო ოსტატების მიერ თავდადებული შრომით შექმნილი უძვირფასესი წიგნებია. ლუი XI-ის ბიბლიოთეკაში ასეთ პერგამენტებთან ერთად ინახებოდა 1370 წ. ფლორენციაში გადაწერილი და მოხატული ბოკაჩიოს „დეკამერონი“. მეფის ფავორიტის — მხატვარ ჟან ფუკეს მიერაა მოხატული სენ მიშელის ბრძანებათა წესდებები, რელიგიური წიგნები, კლასიკოსი ავტორები თაროზე მათ გვერდზე ეწყო იმდროინდელი ასტროლოგიური რუკებიც.

სტამბის განვითარების შემდეგ სამეფო ბიბლიოთეკა აგრძელებდა ფონდების შევსებას ძველი ხელნაწერებით, რომლებიც სწავლულთა სამუშაო იარაღს წარმოადგენდა. სპეციალური მისიების შედეგად მოპოვებულ იქნა არაბული, ებრაული, ჩინური და შორეული აღმოსავლეთის ქვეყნების დოკუმენტური მასა-

ლები. პირველი უცხო ხელნაწერები ბიბლიოთეკაში შემოვიდა 1700 წელს — მექსიკური, 1717 წელს — რუსული. რაც შეეხება დასტამბულ წიგნს, ბიბლიოთეკაში იგი უცებ არ მოხვედრილა. 1645 წლის ინვენტარის მიხედვით, ბიბლიოთეკის ფონდებში ირიცხებოდა 1329 დასტამბული წიგნი. ბეჭდური წიგნის ილუსტრაცია ხეზე შესრულებული გრავიურის დახმარებით XVI საუკუნიდან ხელს უწყობს გრავიურის მოდიფიცირებას. 1667 წელს ბიბლიოთეკაში შემოვიდა მიშელ დე მაროლის კოლექცია, რომელიც მოგვიანებით გახდა ტვიფრის კაბინეტის სიამაყე.

შუა საუკუნეებიდან ფრანგი მეფეები თავიანთ სასახლეებში მონეტებს, სმკაულებს და სხვა ნივთებს აგროვებდნენ. შარლ IX დააარსა კაბინე დე მეტაი — მედლების კაბინეტი, რომელიც რელიგიურ ომებს შეენირა. შემდგომ ის ბიბლიოთეკისგან დამოუკიდებლად აღდგენილ იქნა ანრი VI-ის მიერ. ეს დაცული კოლექცია ლუვრში საკმაოდ გაიზარდა და 1666 წელს სამეფო ბიბლიოთეკას შეუერთდა, რომელიც მაშინ ვიკინის ქუჩაზე მდებარეობდა. ლუი XIV დიდად მფარველობდა ამ ძვირფას კოლექციას და 1684 წელს იგი ვერსალში გადაატანინა, თუმცა ზედამხედველობა მასზე ისევ ბიბლიოთეკას ევალებოდა.

ბიბლიოთეკების კოლექციების გაზრდის ძირითადი პირობა ლეგალური შენატანი იყო, რომელიც მონპელიეს მიერ 1537 წლის 3 დეკემბერს ბრძანებულებით დაწესდა. ეს ბრძანება გამომცემლებს ავალდებულებდა მათ მიერ დასტამბული ყველა ბეჭდური ნაწარმოებებიდან ორი ეგზემპლარის გაგზავნას ბლუას შატოს ბიბლიოთეკაში. ეს რეგულაციური მოთხოვნა ერთბაშად არ იქნა მიღებული, თუმცა 1624 წელს ბრძანებულება კვლავ განახლდა და ახლა უკვე წიგნით მოვაჭრეებს აეკრძალათ გაეყიდათ ისეთი წიგნი, რომლის ორი სავალდებულო ცალი არ იქნებოდა დაცული ბიბლიოთეკაში. 1672 წელს ეს წესი გავრცელდა ესტამპებზეც და 1745 წელს — მუსიკალურ ნოტებზეც.

მეტად საინტერესოა ბიბლიოთეკის მუშაკთა დამოკიდებულება მკითხველებთან მიმართებაში. 1692 წლამდე ბიბლიოთეკით სარგებლობა დასაშვები იყო მხოლოდ სწავლულთათვის, მაგრამ მკითხველთა რაოდენობის ზრდამ გადაწყვიტა საჯარო ბიბლიოთეკის ფონდების ფართო მასებისთვის გახსნა. თავდაპირველად ეს ხდებოდა კვირაში ორჯერ, თუმცა მალე (1706წ.) ეს ექსპერიმენტი შეჩერდა ერთი ტომის მოპარვასთან დაკავშირებით (ეს არის საფრანგეთის ბიბლიოთეკების ისტორიაში ქურდობის პირველი შემთხვევა). მეცნიერები ბიბლიოთეკებით სარგებლობას კვლავაც განაგრძობდნენ.

ბიბლიოთეკის ფონდების ზრდამ დღის წესრიგში დააყენა ყველა დოკუმენტის კლასიფიცირებისა და მათი კატალოგიზაციის აუცილებლობის საკითხი. პირველი სახელმძღვანელო ბიბლიოთეკათმცოდნეობაში დაწერილ იქნა 1627 წელს აბრიელ ნოდეს მიერ. ნიკოლა კლემენმა, რომელიც 1670 წელს სამეფომ ბიბლიოთეკას ჩაუდგა სათავეში, ბეჭდური წიგნების კლასიფიკაცია მოახდინა. მის მიერ ნაშრომები დაყოფილი იყო 23 კლასად. თითოეული მათგანი წარმოდგენილი იყო 23 კლასად. თითოეული მათგანი წარმოდგენილი იყო ანბანის ასოთა რიგის მიხედვით: 1 – 4 რელიგიისათვის, 2 – იურისპრუდენციის, 3 – ისტორიის, 4 – ფილოსოფიის. მეცნიერების, ხელოვნებისა და ლიტერატურისათვის. ხელნაწერები იყო დაყოფილი ენებისა და შინაარსის მიხედვით.

განმანათლებლობის სახელით ცნობილი მე-18 საუკუნე ოქროს ხანა იყო ბიბლიოთეკისათვისაც. საინტერესოა აბატი ბინიონის მოღვაწეობა სამეფო ბიბლიოთეკაში. იგი იღებდა რა სხვადასხვა კოლექციებს კერძო ბიბლიოთეკებიდან, ზრდიდა ბიბლიოთეკის ფონდებს და, რაც მთავარია, მან მოახერხა თავისი ადგილი მიეჩინა ბეჭდური წიგნის, ხელნაწერების, მედალიონების, გრაფიურებისა და ესტამპებისათვის, უფრო მეტიც – მან 1720 წელს მეფეს სამეფო სტამბაში დაბეჭდილი ბიბლიოტეკის კატალოგების პირველი ტომი წარუდგინა. 1720 წელს საბიბლიოთეკო საბჭოს გადაწყვეტილებით, ბიბლიოთეკის კარები ფართო საზოგადოებისთვის კვირამი ერთხელ ღია გახდა, რაც თავისთავად ბიბლიოთეკის საჯაროობის წინაპრობა იყო.

1741 წელს აბატი ბინიონი პენსიაზე გავიდა, მისი წასვლის შემდეგ ბიბლიოთეკას ხელმძღვანელობდნენ აბატი ბარტელმი (მედალიონების მცველი) და უგეს – ადრიან ჟოლო (ესტამპების მცველი), რომლებმაც თავიანთი საქმიანობით ბიბლიოთეკავერობელ სწავლულთა ცენტრად გადააქციეს. ისინი ინტენ-

სრიურად მუშაობდნენ ფონდების გაზრდაზე და არსებული ლიტერატურის დაცვაზე.

საინტერესოა ბიბლიოთეკის თანამდებობის მსურველთა პირობები. პირველ პირობად ბიბლიოთეკარის განსწავლულობა, თავმდაბლობა და საქმისადმი ერთგულება იყო მიჩნეული. ბიბლიოთეკის დირექტორს კი ირჩევდნენ რვაკაციანი მცველისგან შემდგარი საბჭოს თანხმობის შემდეგ. დირექტორი უშუალოდ ექვემდებარებოდა შინაგან საქმეთა მინისტრს.

საეკლესიო ქონება, რომელიც სხვადასხვაგვარი შინაარსის გამო განაწილებული იყო მუზეუმებსა თუ ეკლესიებს შორის, 1789 წლის ნოემბერში სამეფო ბიბლიოთეკას გადაეცა. გადაცემულთა სიაში შედიოდა სორბონის ბიბლიოთეკის 29 800 ბეჭდური და 2000 ხელნაწერი, სენევიქტორის სააბატოოდან ბიბლიოთეკაში მიიღეს 3000-ზე მეტი დოკუმენტი, რომელთა შორის იყო იმ დროის გეოგრაფიულ რუკათა მშვენიერი კოლექცია. მეორე დიდი პიროვნება, რომელმაც უდიდესი როლი ითამაშა სამეფო (შემდეგ ეროვნული) ბიბლიოთეკის ისტორიაში, ეს გახლავთიოსებ ვან პრაე (1754-1838). იგი ბიბლიოთეკაში 1784 წელს მივიდა და 1838 წლამდე იმუშავა. მისმა დაუღალავმა შრომამ შედეგი გამოიღო: 1794 წლისათვის ბიბლიოთეკის ნაბეჭდ წიგნთა რაოდენობა 12 500-ს წარმოადგენდა. დირექტორი აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა წიგნების აუქციონერებში, სადაც არ უნდა ჩატარებულიყო ვაჭრობა ქვეყნის შიგნით თუ გარეთ. იოსებ ვან პრაე მშვენიერ გემოვნებას ამჟღავნებდა. ბრწყინვალედ იცოდა რა ბიბლიოთეკის ფონდები, მისი გამდიდრებისათვის განსაკუთრებულ ეგზემპლარებს იძენდა და უკვე XIX საუკუნის 30-იან წლები-სათვის დღიდან ბიბლიოთეკის დაარსებისა ფონდების გაორმაგება აღინიშნა. XIX საუკუნემ ახალი მიზნები და ამოცანები დაუსახა ბიბლიოთეკას და ბიბლიოთეკარებს, მაგრამ ეს უკვე სხვა დროისათვის შემოგთავაზებთ.

თინათინ ხოხობაშვილი

DhD: Tinatin khokhobashvili (Patronymic: Gurami)
Tel: 598-34-01-15. 551-55-52-35 E-mail: tiniko.xoxobashvili@mail.ru
Bio Diversity

Hatural renewal of Chestnuttree (*Castanea sativa*) in Lagodekhi State Reserve

Lagodekhi protected areas is located on the eastern part of Georgia, exactly in lagodekhi District. It was announced by the initiative of Russian scientist R. kuznecov in 1912 year [2]. At first was stretched on 17,818 hectare. From which 12,146 hectare was covered by forest bot the rock area was 593 hectare [2]. According to the law in 2003 year, two protected areas were created on based of lagodekhi State Reserve. Lagodekhi State Reserve ehich was strched on 22,266 hectare and Deprived area of Lagodekhi stetched on 1,992 hectare.

Four rivers source takes place on lagodekhi protected area in high mountain: Ninoskhevi, lagodekhi water and Land water which flows at the border of geirgia end Azerbaijan. These rivers make some spillways and waterfalls. The most noteworthy is waterfall of Ninoskhevi. (Which is located in the village Gurgeniანი. Its high exceeds tens of meters). There are some lakes In the Alpine belt Which is origin by Glacier. The deepest one is Black rock

lake. It flows at the border between Georgia and Russia and high is 14 meters.

Lagodekhi Protected area high varies between 400-3500 meters above the sea level [2]. The altitude difference is more than 2600 meters. This peculiarity of the nature has led to the diversity of flora and fauna in the Reserve where the dominant Plants are Beech and Hornbeam. Beech occupies 8,843 Ha. and Hornbeam occupies 2326 Ha.[2]. in Lagodekhi state Reserve.

Chestnut is tertiary origin Relict-cal species. It is distinguished by its thousands years unique timber. Its timber is strong and durable. Because of the unmethodical exploitation by population for ages its distribution areal is sharply reduced. That is why the Chestnut is included in IUCIN Red List. From the 11th type of Chestnut we can meet only one type in Georgia *Castanes sativa* Mill [3]. In Lagodekhi State Reserve the Chestnut growth in natural way.

It grows on altitude is 200-1200m. But we can meet it on altitude 1400-1500m as some individual types. [3]

Chestnut is light-loving deciduous plant. It grows very well on clay soil of Humus. Often we can meet it of stony and sandy soil. Chestnut high is 35m and its Diameter reaches to 1,5 m.

Chestnut forests are very important ecologically for nature. Except ecological needs it is widely used in agriculture and carpentry. That is why it has scientist and practical importance to renewal chestnut forests naturally and research their nowadays development. It enables us to twig to the biological mechanism which leads to formation and development regularities of chestnut.

The aim of our research was to find out Beech natural renewal in Lagodekhi state reserve park.

The research was held on the geographical coordinates N=43.05.942; F- 45.23.266. The land area is 10 x10.

The relief is characterized by diversity on the 700 m. high above the sea level on the eastern exposition slope. It shakes between 10-15%. The depth of soil is 40-45 cm.

In the dead-covering we meet leaves and small branches which coverage is approximately 80%. The number is 1000-1200mm of annual precipitation but average annual temperature doesn't exceed to 13 degrees.

Based on our research we can conclude that in studying area we mainly meet stands of adult chestnut, which amount is 45 trees. Adolescent chestnut amount is 37, but browses are 9. According to recent data Lagodekhi state reserve – park chestnut door characterized by natural renewal which is mainly the result of the plentiful harvest of seed also of good mode of protection of nature reserve.

Literature

1. Lagodekhi protected areas. Field guidebook. Tbilisi 2007, page 16.
2. R. kvachavadze Plants of Lagodekhi state reserve. Tbilisi 1999, page 4, 5, 27.
3. „Metsniereba da technologiebi” („science and technologies”) Monthly scientific-reviewed magazine Of Georgian national academy of sciences Tbilisi 2011, N 4 – 6, page 83.

Res u m e

The article discusses the natural renewal of chestnut in Lagodekhi state reserve-park. The research was held on Geographical coordinates N=43.05.942; F- 45.23.266. Land area 10x10. The important results are stated. According to recent data Lagodekhi state reserve-park chestnut door characterized by natural renewal which is mainly the result of the plentiful harvest of seed also of good mode of protection of nature reserve.



მეცნიერება

მანანა კვატაია

აფხივალენატუროზა ენიგმისა

გრიგოლ რობაქიძის “ადოლფ ჰიტლერი, ერთი უცხოელი პოეტის მიერ დანახული” მწერალმა, მისივე მითითებით, 1938 წელს დაწერა და 1939 წლის შემოდგომაზე გერმანიაში გამოაქვეყნა. ჩვენში ათწლეულების მანძილზე აკრძალული ეს სკანდალური ტექსტი ქართველმა მკითხველმა მშობლიურ ენაზე ძალზე დაგვიანებით იხილა: მისი შორენა შამანაძისეული თარგმანი 1995 წელს დაიბეჭდა, 2006 წელს კი ნიგნი ხელახლა დალი ფანჯიკიძემ თარგმნა და გამოსცა (ის მეორედ 2010 წელს დაისტამბა).

ვერ ვიტყვით, რომ “ადოლფ ჰიტლერი” გრ. რობაქიძის საუკეთესო თხზულებათაგანია. ჩვენი აზრით, ესაა ნიგნი-ენიგმა, რომლის ამბივალენტური, ალგორითული პლანი განსაკუთრებულ დაკვირვებას ითხოვს. ვფიქრობთ, გასათვალისწინებელია თვით ავტორის დეფინიცია: “საბჭოეთში მე მომნათლეს “ფაშისტად”, ესეც სინამდვილეს ეწინააღმდეგება. “ნიგნი ჰიტლერზე”?? ეს ნიგნი “პითაგორეული” გეგმებითაა აგებული. მოკლედ: აქ ნაციონალისტურ-სოციალისტური მსოფლხედვა სრულიად შენგრეულია შინაგან.. ომის ღერღირში ვიღას ეცალა ნიუანსების ამოცნობისათვის?” (იხ. გრ. რობაქიძე. “გულნადები”, წერილი ქართველ მწერლებს).

“ადოლფ ჰიტლერის” ტექსტი იმითაცაა ღირებული, რომ მასში ძალზე ორიგინალურადაა წარმოდგენილი მეოცე საუკუნის პირველი ნახევრის მსოფლიოს ბედისწერად ქცეული დიქტატორის პიროვნული პორტრეტი და სიღრმისეულადაა გააზრებული მისი როული ფენომენი.

ახლადმოვლენილი ბელადის პიროვნებით გრიგოლ რობაქიძის დაინტერესება არ იქნებოდა შემთხვევითი. მსგავსი შემოქმედებითი სტილისა და მანერის მწერალი, ბუნებრივია, გვერდს ვერ აუვლიდა უსაზღვრო გავლენისა და ძალაუფლების მქონე ფაშისტა წინამძღოლის ფენომენს, რაც, ბუნებრივია, არ ნიშნავს რობაქიძის “ჰიტლერიანელობას”. როგორც მწერლის თანამედროვენი, ისე მკვლევრები ერთხმად აღნიშნავენ, რომ გრიგოლ რობაქიძე ჰიტლერს პირადად არასოდეს შეხვედრია, “არც იმ უთვალავ მითინგსა და კრებას დასწრებია, რომელზეც ფიურერი გამოდიოდა” (ბაქრაძე 2004: 177). ამას ადასტურებს ამ ბოლო ხანებში გამოქვეყნებული “ჩემი განმარტებაც”, რომელიც მწერალს 1947 წელს გერმანულ ენაზე დაუწერია: “მე ის ფიზიკურად არასოდეს მინახავს. მაგრამ ამის მაგიერ ჩემ წინ მისი ურიცხვი ფოტოსურათი ელაგა” (გაგნიძე, შუხარდი 2011: 258). ამასთან, რობაქიძე თავადაც მიუთითებდა, რომ მეორე მსოფლო ომის წლებში მას გესტაპო მუდმივად მეთვალყურეობდა.

“ადოლფ ჰიტლერი, ერთი უცხოელი პოეტის მიერ დანახული” გერმანიაში ფართოდ გავრცელებულა. მარგრეტ შუხარდის ინფორმაციით, 1939-1945 წლებში აქ მისი 112.192 ეგზემპლარი გაყიდულა. თუმცა ამ სკანდალურმა თხზულებამ გრიგოლ რობაქიძეს დროებით წარმატებასთან ერთად მრავალი უსიამოვნება მოუტანა.

ცნობილია, რომ გამოჩენილი პიროვნებების მხატვრულ-ესეისტურ ბიოგრაფიებს მწერალი საქართველოში მოღვაწეობის პერიოდშიც ქმნიდა. 1919 წელს თბილისში რუსულ ენაზე ცალკე ნიგნად გამო-

ცემულა მისი “პორტრეტები”. ესეების კრებული “დემონი და მითოსი” (იენა, 1935 წ.) სტალინის, ნეფერტიცისა და გრეტა გარბოს პიროვნული არსის შეუდარებელ დახასიათებას გვთავაზობს. ნიცშეს, რასპუტინისა და სხვათა ესეისტური პორტრეტები უცხოეთში, რობაქიძის არქივში დაცულ თხზულებებში ყოფილა წარმოდგენილი. თანამედროვეთა გამორჩეული სახეები გამოიქვანა მწერალმა რომანებშიც.

გრიგოლ რობაქიძის გერმანული გარემოცვისათვის მისი შემოქმედებითი ოსტატობა ცნობილი გახლდათ და, დაბეჯითებით ვერ ვიტყვით, თუმცა არ გამოვირიცხავთ, რომ “ადოლფ ჰიტლერი”, ისევე, როგორც შემდგომ “მუსოლინი”, მას გერმანიის დაინტერესებულმა წრეებმა დაუკვეთეს. ამას ნოდარ კაკაბაძის ცნობაც გვაფიქრებინებს. მის ნაშრომში “გრიგოლ რობაქიძის გერმანული პორტრეტი” მოტანილია ნაწყვეტი ნიკოლაუს ზომბარტის მოგონებათა ნიგნიდან (გერმანიის თავშეფარებული გრ. რობაქიძე მისი მშობლების ლიტერატურული სალონის ხშირი სტუმარი გახლდათ და ზომბარტი მწერალს ბავშვობისას პირადად იცნობდა): “გრიგოლის ამ ნიგნს მოულოდნელი, ჩვენთვის კი არასასურველი წარმატება ჰქონდა. გიობელსმა ეს ნიგნი შეიტანა პარტიის მიერ რეკომენდებულ ნიგნთა სიაში. გაიყიდა ნიგნის ასი-ათასობით ეგზემპლარი. გავიგეთ, რომ გიობელსმა “უცხო მწერალი” პროპაგანდის სამინისტროში მიიწვია.. უფრო მეტიც, მან მიიღო დავალება მსგავსი ნიგნი მუსოლინიზეც დაეწერა, რაც მან შეასრულა კიდეც. რობაქიძეს რომში აუდიენცია გაუმართეს, ომის დროს კვირეების განმავლობაში ცხოვრობდა კაპრიზე, იტალიის მთავრობის ხარჯზე. აქ მან დაწერა მუსოლინიზე ნიგნი... ეს ნიგნიც შევიდა პარტიის ბიბლიოგრაფიაში. რობაქიძე ამით წელში გაიმართა” (კაკაბაძე 1992: 227). იმავე წ. ზომბარტის მითითებით, “ჰიტლერში გრიგოლ რობაქიძე რუსი ბოლშევიკ-კომუნისტებისაგან დამოუკიდებელი საქართველოს პიპოთეტურ განმთავისუფლებელს ხედავდა” (ბაქრაძე 2004: 168).

თუ გრიგოლ რობაქიძის “ადოლფ ჰიტლერის” ტექსტს დავაკვირდებით, შევნიშნავთ, რომ ავტორი ზომიერების დაცვას ცდილობს: ფაშისტების ან თავად ჰიტლერის ბრმა პანეგირიკოსად არ გვევლინება (თხზულების გმირის აშკარა პანეგირიკული ეპითეტებიც კი არსად გვხვდება), სათქმელს ხშირად მეტაფორული, მითოლოგიური თუ ფილოსოფიური ნიაღვრებით ნიღბავს. რობაქიძის მთავარი მიზანი ამ უდავოდ გამორჩეული პიროვნების ქარიზმის, მისი შინაგანი, მისტიკური სახის კვლევა და გამომზეურებაა. უფრო მეტიც, სურვილისა და შესაძლებლობის შემთხვევაში, დაკვირვებული მკითხველი თხზულებაში გმირის პიროვნებიდან მომდინარე იმ “საფრთხეებსაც” შენიშნავს, რაც, შეგნებულად თუ არაცნობიერად, მწერალმა სტრიქონებს შორის იგულისხმა (ამას ის მოგვიანებით თავის “განმარტებაშიც” მიუთითებს).

დამაფიქრებელია თხზულების დაწერის თარიღი: 1938 წელი. ეს ჰიტლერის პიროვნული ზეობის წელიც გახლდათ. დოკუმენტური მასალის გაცნობა ცხადყოფს, რომ იმდროინდელი მსოფლიოს გარკვეული ნაწილი აღფრთოვანებული იყო გერმანელი ფიურერის მოულოდნელი ელვისებური წარმატებებით, პიროვნული ნიჭით, სიძლიერითა და უკომპრომისო-

ბით. მართლაც, ჰიტლერმა და მისმა მომხრეებმა “ექ-ვისი წლის ბატონობის მანძილზე (1933-1939) ვერსა-ლის შემდეგი პერიოდის “გერმანული არარაობა” უძ-ლიერეს სახელმწიფოდ აქციეს... 1933 წელს მათ თითქმის არავითარი შეიარაღება არ ჰქონდათ... 1939 წელს კი მთელი ევროპა შეაზანზარა გერმანული ია-რალის ძალამ” (კვესელავა 1991: 152). ჩემბერლენს გა-ნუცხადებია: ამგვარი ნებისყოფისა და ძლიერი სუ-ლის ადამიანი ინგლისსაც სჭირდებაო.

მეტიც, ამერიკულ ჟურნალ “ტაიმსს”, თითქოს-და საბედისწერო წინასწარმეტყველებით, 1939 წლის 2 იანვარს გერმანელი ფიურერი დაუსახელებია 1938 “წლის ადამიანად”, რომელიც დამდეგ, 1939 წელს, ისეთ რაიმეს გააკეთებდა, რაც კაცობრიობას დიდ-ხანს ემახსოვრებოდა (“წლის ადამიანის” საპატიო ნო-დედა მანამდე მხოლოდ თეოდორ რუზველტსა და მა-ჰათმა განდის მიუღიათ) (როზანოვი 1991: 21). შევნიშ-ნავთ, რომ 1939 წელი ჰიტლერის საიუბილეო წელიც გახლდათ: 20 აპრილს მას 50 წელი უსრულდებოდა. ამ შეფასებების ავტორებს, ისევე როგორც მთელ კა-ცობრიობას, ჯერ კიდევ ვერ აშოუხსნათ ადოლფ ჰიტ-ლერის სფინქსისებრი ენიგმა. ვფიქრობთ, ესეც დაწე-რისას გრიგოლ რობაქიძე იმდროინდელი საყოველ-თაო პანეგირისტული ტალღითაც უნდა ყოფილიყო შთაგონებული.

კიდევ ერთი გარემოება: 1938-1939 წლებში ადოლფ ჰიტლერმა თავდაპირველი განზრახვა, აღმო-სავლეთზე გალაშქრება, ტაქტიკური მოსაზრებით, დროებით გადაავადა და, თავდაუსხმელობის დადებუ-ლი პირობის მიუხედავად, ჯერ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებს შეუტია (აქ გვინდა გავიხსენოთ მისი სიტყვე-ბი: “სახელმწიფოს ინტერესები მოლაპარაკებებზე მალლა დგას”...). ცბიერმა და გამჭრიახმა ფიურერმა ამავე პერიოდში სსრკ-სთან ურთიერთობების დროე-ბითი დატობის პოლიტიკა გაითამაშა. ვფიქრობთ, ნიგნის დამკვეთთათვის ისიც მნიშვნელოვანი იქნებო-და, რომ რობაქიძე იოსებ სტალინის ოპოზიციონერი თანამემამულე გახლდათ და “ჩაკლულ სულში” საბჭო-ეთის ლიდერის შესანიშნავი ესეისტური პორტრეტიც შექმნა. ა. ბაქრაძის აზრით, “გრიგოლ რობაქიძისათ-ვის... ლენინი, სტალინი, ჰიტლერი, მუსოლინი უფრო მითოლოგიური პერსონაჟები იყვნენ, ვიდრე მე-20 საუ-კუნის რეალური ადამიანები” (ბაქრაძე 2004: 178).

“ადოლფ ჰიტლერის” ანალიზი მრავალ სირთუ-ლეს უკავშირდება. თხზულება ესეისტური მანერითაა დაწერილი და მისი კვლევისა და აღქმისას ამ უანრის თავისებურებაც უნდა გავითვალისწინოთ. “ინტროსპექ-ციის გზით – ზოგადად ადამიანის შემეცნებისაკენ” - ეს არის ყოველი ესეისტური ნაწარმოების პრინციპი” (ხე-ლაია 1986: 352). ესეის მახასიათებლები ასეთია: “მიუხე-დავად გარეგნული ფრაგმენტულობისა, ესეი შინაგანად შეკრულია, მთლიანი... ესეის სტილური თავისებურება-ნი — ფრაგმენტულობა, არათანმიმდევრულობა, არაკა-ტეგორიულობა, ალბათური ხასიათი, პარადოქსულობა, სუბიექტივიზმი, მოზაიკურობა, განსჯის სილაღე, თავი-სუფლება და სხვა და სხვა მჭიდრო კავშირშია მის თვით-შემეცნებით ბუნებასთან” (ხელაია, 1986: 350). ვფიქ-რობთ, ესეც უანრი გრ. რობაქიძეს შემთხვევით არ შე-ურჩევია: ეს მას ჰიტლერის პიროვნების გააზრებისას შემოქმედებით თავისუფლებას მიანიჭებდა, აღქმის სუ-ბიექტივიზმი კი თხზულების სათაურშივე იგულისხმება, თუმცა, ბუნებრივია, ამგვარი გაბედულება იმ დროს და იმ ვითარებაში უფსკრულის პირას სიარულის ტოლფა-სიც გახლდათ.

1944 წლის 20 ოქტომბერს რაიხსფიურერისა და რაიხსმინისტრის ჰაინრიხ ჰიმლერისადმი მიწერილ

ვრცელ წერილში გრ. რობაქიძე “ადოლფ ჰიტლერის” შესახებ აღნიშნავს: ეს არისო “არა ჩვეულებრივი ბიოგ-რაფიული პორტრეტი, უფრო მეტად, არსის ხატი, ნორდ-გერმანულ სივრცეში დანახული... ეს ნარკვევი მოხსენიებულია ვერმახტის ჟურნალ “ზოლდატენბრი-ფეში”, რეკომენდებულ ნიგნთა შორის და თანაც რო-გორც ერთადერთი ნაშრომი ფიურერზე. ბოლო გამო-ცემამ მიაღწია 79-112 ათასს” (ბაქრაძე 2004: 159).

ვფიქრობთ, რობაქიძის ეს სიტყვები ამ სკანდა-ლური თხზულების გასაღებს გვთავაზობს: “ადოლფ ჰიტლერი” გერმანელი ფიურერის ენიგმის, მისი იმ-დროინდელი ქარიზმის ახსნის ცდა, ესეც გამირის ირა-ციონალური, მისტიციზმით აღბეჭდილი იდუმალი ფენომენის რობაქიძისეული ინტერპრეტაცია.

აქ მრავალი კითხვა ითხოვდა პასუხს: როგორი იყო ის, დიდების ზენიტში მყოფი ადოლფ ჰიტლერი, მისი თანამედროვის, იმჟამად გერმანიაში მცხოვრები ემიგრანტი მოდერნისტი ქართველი მწერლის, გრი-გოლ რობაქიძის თვალთახედვით? რას უქადავ კა-ცობრიობას ერთი შეხედვით Amor fati-ით შთაგონე-ბული ახლადმოვლენილი ბელადი? ვინ იყო ის: ღვთის რჩეული თუ უფლისმიერ სასჯელად მოვლენილი ბო-როტი გენია, გამირი თუ კაცობრიობის ბედით ბრმად მოთამაშე თავზეხელაღებული ავანტურისტი? ამ კონცეპტუალური კითხვების პასუხებს ყველაზე უკეთ თავად რობაქიძის თხზულება გვთავაზობს, თუმცა ჭეშმარიტი აზრის ამოკითხვა, გასაგები მიზე-ზების გამო, ხშირად ტექსტის სტრიქონებს შორისაა შესაძლებელი. ცნობილ ემიგრანტს, მიხელო წერე-თელს, გრიგოლ რობაქიძის 70 წლის იუბილეზე მწერ-ლისათვის უთქვამს: შენი ნიგნები მკითხველთა მასე-ბისათვის არ არის დაწერილი, არც საშუალო დონის, არამედ “არისტოს“-მკითხველისათვის სულითა და გულით. ამგვარი “არისტოს”-მკითხველი კი, რობაქი-ძის “ადოლფ ჰიტლერს” თვით დიქტატორის პიროვნე-ბიდან მომდინარე “საფრთხეთა” თვალსაზრისითაც გაიაზრებდა.

ავტორის სწრაფვა მოუხელთებლის, იდუმალის წვდომისაკენ - ესეისტური თხზულების კიდევ ერთი თავისებურებაა. ჩვენი დაკვირვებით, ვრცელი ესეც, “ადოლფ ჰიტლერის” ძირითადი ვექტორი სწორედ მი-სი მთავარი გამირის მრავალუცხოვანი ფენომენის ამოხსნისაკენ გახლავთ მიმართული. ამასთან, მისი მხატვრული თუ აზრობრივი ინტერპრეტაცია მეტად ინდივიდუალური და ორიგინალურია. მივყვეთ თხზუ-ლების ტექსტს (ნაშრომში “ადოლფ ჰიტლერის” ანა-ლიზისას მისი ჩვენი მიერ გერმანული ენიდან შესრუ-ლებული ქართული თარგმანით ვსარგებლობთ):

გრიგოლ რობაქიძის პირველი შთაბეჭდილება Amor fati-ის ნიშნით აღბეჭდილ გერმანელ ფიურერზე მის ხელთ არსებული უამრავი ფოტოსურათიდან მომ-დინარეობს, რომელთაც ჰიტლერი სრულიად განსხვა-ვებულად აღუბეჭდავთ. “გგონია, მისი შინაგანი მზე-რა ობიექტივს გაურბის: საცნაური ნიშანი შორეული ჩვენებისა”, - შენიშნავს მწერალი. ამჯერად დაკვირ-ვებისათვის მას ორი ფოტო შეურჩევია: 1. ოთხმოცი წლის ჰინდენბურგთან ერთად გადაღებული, სადაც აშკარაა კონტრასტი: მხცოვანი მხედართმთავარი იდუმალების გარეშე, კლდის ლოდვიით დგას, მოკ-რძალებით ხელებგადაჯვარედინებული ჰიტლერის მზერა კი საკუთარი თავისკენაა მიმართული. გრ. რო-ბაქიძე ფიურერის განყენებულ, შორეული იდუმალე-ბის ახსნას ცდილობს: “შესაძლოა, მისი სახე შინაგან სულიერ ძალებს ისე გამუდმებით ინტენსიურად გა-მოასხივებს, რომ მოურიდებელი კამერაც კი უძლუ-რია, ცალკეულ იზოლირებულ წამს ის გამოსახულე-

ბისათვის დაიჭიროს”. იდუმალი თავს არ გვაჩვენებს, მაგრამ “ღირს იმად, რომ ეს შევიგრძნოთ”, - შენიშნავს ბოლოს.

თხზულების ავტორი ყურადღებით აკვირდება მეორე ფოტოსურათს, რომელზეც ადოლფ ჰიტლერი ლონდონში გერმანიის მაშინდელ ელჩთან ფონ რიბენტროპთან ინგლისთან საზავო მოლაპარაკების შემდეგაა გადაღებული: “რიბენტროპი სიხარულისაგან ბრწყინავს, თუმცა სხივი ფიურერის შინაგანი სინათლიდან მოდის”. აქედან მწერლისეული დასკვნა: “მისი სახე იდუმალად ხელშესახებად იხსნება სხვაში, ვისთანაც ის ნამიერად საუბრობს.”

გმირის ენიგმის წვდომისათვის გრიგოლ რობაქიძეს კინოქრონიკებიც გადაუთვალთვლებია. თხზულების მიხედვით, მას დაკვირვებისათვის გენერალ-ფელდმარშალ გერინგის ქორწილის კადრები შეურჩევია. აქ ჰიტლერი ახლოს დგას ყველასთან, განსაკუთრებით, საქორწინო წყვილთან: “და მაინც: იგი ამავდროულად სხვა ადგილას მყოფი ჩანს, ის მიუდგომელია. გაქვს შეგრძნება, თითქოს დღესასწაულზე გადამთიელი გამოჩენილიყოს, რომელსაც მაინც უმალვე ყველას ნდობა დაუშსახებია”.

როგორც თავადვე წერს, გრ. რობაქიძეს უცდია, ჰიტლერის ფენომენის იდუმალება განეცადა “შემოქმედებითად შთაგონებულ სულიერ სიბრტყეზე, სადაც წარმოსახვითი თითქმის რეალურს ესაზღვრება”, მაგრამ ამოდ: “ვერცერთი მხატვარი ვერ დაიჩემებს, რომ ამომწურავად წარმოაჩინოს მის შინაგან ხატს, ვითარცა პორტრეტს”, - შენიშნავს იგი. რობაქიძის აზრით, შესაძლოა, გმირის არსის გამოსატვისათვის ხის გრავიურა გამოდგებოდა, მაგრამ ისიც ვერ წარმოადგენდა ადოლფ ჰიტლერის მუქციისფერ, და მაინც ნათელ თვალებს, საკუთარ თავში მის სულიერ სამყაროს რომ მალავენ. “ამ თვალების მკაცრი მზერის წინაშე ყველა სიყალბე და სიცრუე შეძრწუნებული უნდა გაქრეს”, - ასეთია მწერლის დასკვნა.

ნიგნში რამდენიმე შტრიხით ჰიტლერის მოძრაობის მანერაცაა დახასიათებული (რომელიც ასევე თვალში საცემია): “ზოგჯერ იგი კიბეზე ჩამოდის, ბოლოში ამაყად ჩერდება, თავს მაღლა სწევს, გასცქერის შორეთს, საგნებს იქით, თითქოს გეშით რაღაც შენიშნაო. მერე თავს ხრის, თუმცა გზას ენერგიული ნაბიჯებით მკაცრად, მტკიცედ აგრძელებს. ხელების ქნევა მის მტკიცე სვლას თითქოს ფრთებს ასხამს... აქ ყოველი მისი მოძრაობა პლასტიკურად დასრულებული ჩანს”.

როგორც ვხედავთ, რამდენიმე არსებითი, ექსპრესიული მონახაზით გრიგოლ რობაქიძემ ადოლფ ჰიტლერის გარეგნული სილუეტი გამოკვეთა, საკმაოდ ბუნდოვანი, თანაც იდუმალი. და მაინც: ეს შტრიხები გმირის პიროვნების ენიგმას ბოლომდე ვერ ხსნის. აქ მწერლის ინტერესი ძლიერდება: მაინც სადაა იდუმალების გასაღები, იქნებ მის ხმაში, კინოქრონიკებსა და აუდიოჩანაწერებს რომ შემოუნახავთ? ეს ყველასაგან გამორჩეული, მტკიცე, ნერვიული, საოცრად გადამდები, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი ხმა (“ხმა იდუმალი”, როგორც გრ. რობაქიძე უწოდებს), მილიონობით ადამიანს რომ ატყვევებდა და იმორჩილებდა. შთამბეჭდავად გადმოსცემს ავტორი ამ ხმით გამოწვეულ მასობრივ ექსტაზს: “მისი გამორჩენა მუდამ ერთგვარადად განიცდება. ათასები უშუალოდ მას უცდიდნენ და მილიონები რადიოტრანსლაციით მის გამოსვლას ელოდებოდნენ. ტალღა ტალღაზე მგზნებარედ მოგორავს და შთაგონება ათრობს. სხეულებრივად გრძნობ: ის მოდის, იგი უკვე ახლოსაა. ყოველ ბგერაზე მომლოდინეთა სინათლით აღვსილი ფესვები ირხევა. ტალღები მსგავსად იზ-

რდებიან... ნაღველი და ხაფანგი ერთდროულად ახლა ფიურერი აქაა. მის გამოსვლას შტორმული გრიგალი შემოურბენს: “ჰაილ, ჰაილ, ჰაილ!”

თითქმის ბრმად ეგზალტირებულ მასას მწერალი ფართოდ გადაჭიმულ გაღებულ ზღვას ადარებს, რომელიც ნელ-ნელა ცხრება და სიმშვიდის წამიც დგება. “მხოლოდ გულები ძგერენ მძლავრად, გზნებით, მომლოდინედ. აქ გაისმის ღრმა, მკვეთრი და ალერსიანი ხმა: და ისმის სუნთქვისშემკვერელი სიტყვები: “გერმანელო მამაკაცებო და ქალებო!”...

ამ საბედისწერო ხმას მილიონობით ადამიანთან ერთად მწერალიც აყურადებს, დროდადრო სიტყვებს ვერ არჩევს, თუმცა ესმის მისი შინაგანი ენა და, საკუთარ თავში მზერაჩაბრუნებული, რეალობას უბრუნდება. ულმობელი სინამდვილე კი ასეთია: “გამოფიტულ დედამიწაზე ორი მილიონი გარდაცვლილი წევს, შვიდნახევარი მილიონი ისევ სისხლისაგან იწრიტება. იარაღისაგან იზნიქება დიდი გერმანული არმია. მძიმე, უმთვარო ღამეში სიჩუმე გაბატონებულია, არამქვეყნიური”. ამ ავისმომასწავებელ მდგომარებაში “უეცრად შორიდან გაისმის ხმა, სავსე ვაებით, და თანაც, გაბედული სიცოცხლისუნარიანობით — ხომ არაა ეს მკვდრეთით აღმდგარი, მითად ქცეული ჯარისკაცების ხმა?” - კითხულობს მწერალი. ის აკვირდება გერმანელთა საყოველთაო განწყობას: “თითოეული საკუთარი სულის სიღრმეში შეიგრძნობს, თითქოს თავად ის ლაპარაკობდეს”. ჰიტლერის მღელვარე დიქცია გადამდებად ზემოქმედებს, “დროდადრო იკარგება შეგრძნება, თითქოს საქმე კვლავ ცოცხალი ადამიანის ხმას ეხებოდეს. ქვეშაირიტად, აქ აზრობრივად გერმანული “მე” ცხადდება.” გრ. რობაქიძე დაფიქრებული კითხულობს: “ეს ხმა მეტაფორულად უნდა გავიგოთ?”

თხზულების გმირის ხელშესახები არსებითი შტრიხების ექსპრესიული გააზრებით მწერალი რწმუნდება, რომ ადოლფ ჰიტლერის იდუმალი ენიგმა ლოგიკას, ანალიზს, განსჯას არ ექვემდებარება, ის უფრო ღრმაა, ირაციონალურია (გავისენოთ ნიცშესული გაგება: ზეკაცზე მთლიანად ირაციონალური ძალები უნდა ბატონობდეს) და მისი პიროვნების გახსნისათვის ის ამჯერად მეტაფორულ, მითოლოგიურ თუ ფილოსოფიურ პარალელებს მიმართავს, უპირველესად კი გოეთეს თაურმცენარის (მცენარის მითიური რეალობის) ფენომენს, რომლის რობაქიძისეული ინტერპრეტაცია ასეთია: “ყოველი მცენარე მხოლოდ დროის ერთ მონაკვეთშია ხილული: ან ყლორტში, ან ყვავილში, ან მნიფობისას. თუმცა ის საკუთარ თავში ატარებს შესაძლებლობას, მისი ყოველი ნაწილიდან მთელი მცენარე გამოჩნდეს, ასე სჭვრეტს მას მთლიანობაში მზისდარი გოეთეს თვალი, წინ: ყლორტიდან ყვავილამდე, უკან: ყვავილიდან ყლორტამდე. ამჟამად ჩვენ წინაშე მატერიალურ-არამატერიალურად თავად თაურმცენარე აღიმართება”. ის კი მცენარის ყოველ ფაზაში თვლემს, “თუმცა ზრდაში, მაინც ერთგვარადად მთლიანად. შეიძლებოდა გვეთქვა, ესაა: მცენარის მითიური რეალობა. ის სრულფასოვან ექვივალენტს ხალხის ყოფიერების ხატში პოულობს. ამგვარად შეიძლებოდა ხალხის თაურელემენტზე გველაპარაკა”.

გრიგოლ რობაქიძის მითითებით, ხალხის თაურელემენტი (აქ: გერმანელობის მითიური რეალობა) ყველაზე ღრმად სწორედ ადოლფ ჰიტლერს აქვს გათავისებული. მაგრამ რა უნდა იყოს ეს “მითიური რეალობა”? აქ იმ თვისებათა ერთობლიობა ხომ არ იგულისხმებოდა, რომლის გამო ჯერ კიდევ გოეთემ საკუთარ ერს კაცობრიობის “საშინელი სამსჯავროს” წი-

ნამე წარდგომა უწინასწარმეტყველა? ანდა ეს “რეალოზა” გერმანელობის დემონიზმთან იდუმალი წილნაყარობის გამოვლენა ხომ არ გახლდათ, თომას მანს ასე რომ ამფოთებდა?.. ვფიქრობთ, “გერმანელობის მითიური რეალობის” შესხენება მომზადებულ მკითხველს ზემოხსენებულ “საფრთხესაც” მიანიშნებდა.

თაურელემენტის პარადიგმის უფრო ნათლად განმარტებისათვის მწერალი თხზულებაში მშობლიური ქართული ენის პარალელს მოიშველიებს. ესაა “მზიური თვალის” მეტაფორა. მისი თქმით, კითხვაზე: “რა მოსდის მწიფობის ჟამს ყურძნის მტევანს?” ქართველი გლეხი პასუხობს: “თვალი ჩადის მტევანში” (თვალი=მზე). ამას ახალი კითხვა-პასუხი მოსდევს: “თვალი მზიური ხომ არ არის – მზე ხომ ვერასოდეს დაინახავს? ბუნებრივია, ვერა. მაშ, საიდან იცის ეს საიდუმლო? პასუხი: ეს ცოდნა მის ენაშია მოცემული, სადაც “მზეს” და “მზერას” ერთი და იგივე ძირი აქვს. მაგრამ ვინ დაინახა ეს? ჯერ ერთი, მზე რომ კოსმიური თვალი იყოს, მწერლის სიტყვით, ამ მნათობზე ცოტა რაიმეს ამბობს და შემდეგ: ეს თვალი მტევანში ჩადის, რათა ის დაამწიფოს”. კითხვაზე: “ვინ შექმნა ეს საოცარი ხატი?” – პასუხი რობაქიძისეულია: “ალბათ, ვინმე უსახელომ, რომლის თვალსაზრისი შემდგომ გადაეცა”. ეს კონკრეტული ადამიანი არაა, რადგან “ყოველი ინდივიდი თავის ენას უკვე თაურხატიდან შექმნილად იღებს”.

ავტორი უფრო ღრმა განზოგადებისაკენ მიდის: ყველა დროის ადამიანი “რალაც მოცემულია, რაც მასში ჩანასახშივე დადგენილია და განუწყვეტილად ცოცხლობს” და ის ენის მედიუმში მულავნდება, როგორც სამყაროს ხატის (სურათის) კერძო შემქმნელი ძალა. ეს თაურფენომენია. მას ხალხი დაცემის თუ რომელიმე ნეტარი ექსტაზის ჟამს შეიგრძნობს. “ეს შეგრძნება ზოგჯერ ფესვებში ისე მიდის, რომ ერთი მადლით მოსილი პიროვნება საკუთარ თავს ხალხის იდენტურად აღიქვამს. შინაგანი მსხვერპლისეული თავგანწირვით ის შემდეგ ბრბოს “მე”-ში გადაიზრდება”.

ამ მეტაფორის ნათელსაყოფად გრიგოლ რობაქიძე პაგანინის ვოლონოსაც იხსენებს, რომელიც იმ მუსიკალურ ტალღებს ინახავს, გენიალური მევიოლინე ოდესლაცმისგან რომ აყდერებდა. ამას თუ ახერხებს ხე, თუნდაც ტრანსცენდენტურად, “ადამიანს, რომელიც საკუთარ თავს სრულად ხალხს უძღვნის, შეუძლია უარი თქვას წმინდა სახალხო ელემენტების საკუთარ თავში მიღებასა და შენახვაზე?” – პათეტიკურად კითხულობს მწერალი. “ჰიტლერის ფენომენი აქაა, სხვაგვარად არსად”, – დასძენს იგი.

როგორც ვხედავთ, თხზულების მიხედვით, ადოლფ ჰიტლერი გერმანელი ხალხის თაურელემენტის (მითიური რეალობის) გამომხატველია, რის ხორცშესხმასაც მწერალი ამჯერად ერთ ისტორიულ მომენტში ხედავს: 1919 წელს გერმანიაში დიქტატურა დამყარდა, გერმანელმა ხალხმა თითქოს თავისი ისტორია შეაჩერა – ეს მონაკვეთი ვარსკვლავისებურ გაელვებას ჰგავდა. ერი საფრთხის წინაშე კონსოლიდირებულია. ყოველი გერმანელი “ახლა საკუთარ თავში მხოლოდ ერთს შეიგრძნობს: რომ ის გერმანელია. მასში შიგნით ღრმად ჭრილობა იხსნება, ხალხის არსებობა საფრთხეშია. მთელ ქვეყანას ერთიანი ტალღა გადაუფლის: ტკივილის ტალღა... იგი მსგავსად გადადის კაციდან კაცზე, თითქოს ეძებს ერთს, რომელიც მისი ტკივილის გახმოვანებას მარტო შეძლებდა”. ეს ტალღა პოულობს რჩეულს, ჭაბუკ ადოლფ ჰიტლერს, რომელიც მისი მიმღები და გამომხატველია. ამის დასტურად გრ. რობაქიძეს ესახება 1914 წელს ომის გამოცხადების მიტინგის ფოტოსურათი,

სადაც მასის შუაგულში სრულიად უცნობი ახალგაზრდა მოჩანს, დაფიქრებული, დაძაბული, *Amor fati* კი მასზე მძლეველ გამბედაობად აღბეჭდილია. “ის აქ შეუპოვრად დგას: სრული მზადყოფნა. იგია, რომელშიც ერთეულმა ტალღამ თავისი შეგნებული ბურჯი მონახა. ამ წამს გერმანული სამყარო ახალ გარდატეხას შეუდგა. ისტორიამ მოგვიანებით გაამულავნა უსახელოს სახელი: ადოლფ ჰიტლერი”. აქ სტრიქონთა შორის მწერლისეული ეჭვიც გამოკრთება: პირველ მსოფლიო ომში გერმანელთა მარცხის ტკივილით ახალგაზრდობაშივე შეძრულია ჰიტლერი წლების შემდეგ მსოფლიოს უღმობელ შურისმაძიებლად ხომ არ მოევიწიებოდა? (ვფიქრობთ, ჭაბუკი ადოლფ ჰიტლერიდან მომავალი “საფრთხის” ფესვები აღნიშნულ ფოტოზეც ჩანს).

იმავე ფოტოსურათიდან ავტორისათვის იკვეთება ადოლფ ჰიტლერის უმთავრესი პიროვნული შტრიხი: თავგანწირვისათვის მზაობა. სწორედ მის დახასიათებას ეძღვნება ქვეთავი “*Amor fati*”. “ის მსხვერპლური შინაგანი თავგანწირვით აღსავსეა”, შენიშნავს მწერალი და სწორედ მსხვერპლს გრძნობს ჰიტლერის ხმაში, რომელიც ზოგჯერ მგრძობობიარე, ზოგჯერ დამუქრებული, ზოგჯერ გამამხნეველები და ნათელია. თავგანწირვის გამბედაობა კი იოლი არ გახლავთ, “ეს გარდატეხის მხნეობაა: გენია ცეცხლისა”, – ვკითხულობთ თხზულებაში. ამის ნათელყოფისათვის გრ. რობაქიძე იხსენებს საოცარ თქმულებას: ვინც ერთ ძველ ხეს ცეცხლს ნაუკიდებდა, ის უკანასკნელ (მეორედ მოსვლის) საიდუმლოს იხილავდა, ოღონდ თავად აუცილებლად დაიღუპებოდა. დიდი ინტერესის მიუხედავად, ხის დანვა ვერავის გაუბედავს, გარდა ერთი კაცისა, მაგრამ მასაც, მტანჯველი საიდუმლოთი ანთებულს, ეს რამდენჯერმე უცდია, თუმცა ამაოდ, ხელები არ დამორჩილებია. ბოლოს, მისი ძილისას, მისგან დამოუკიდებლად, ხეს ლერწმის ნაპერწკლისაგან ცეცხლი მაინც გასჩენია, მაგრამ, იმის მიუხედავად, რომ თვით კაცს საფრთხე უკვე აღარ ეშუქებოდა, ის, თავზარდაცემული, ინსტინქტურად მაინც ცეცხლის ჩასაქრობად შეივარდნია: მას არ ეყო გამბედაობა, უკანასკნელი ჟამის საიდუმლოს, ე. ი. ყოფიერების საიდუმლოს ზიარებოდა. “ამ გამბედაობის გარეშე კი არ არსებობს ან წვდომა იდუმალისა, ან ისტორიული გმირობა”, – თვლის გრ. რობაქიძე და დასძენს: ლუთერი ან ნიცზე ამ ხეს დაუფიქრებლად გადასწავდნენ, “ნაპოლეონის დიდებული მზერა მუდამ ამ ცეცხლიდან გამოდიოდა”, ისევე, როგორც სხვა ადამიანებისა, რომლებიც თავიანთ ხალხში ამაღლდნენ. “ყველა ისინი ცეცხლის გენიდან გამოვიდნენ”. რობაქიძის დაკვირვებით, ამგვარი გამბედაობით ხასიათდება მუსოლინი, “თავისი არსების უკანასკნელ უჯრედამდე სრულიად უჩვეულოდა გააზრებული ამ გამბედაობით შეპყრობილი ადოლფ ჰიტლერი”. ამ ფრაგმენტის ნაკითხვის შემდეგ ახალი კითხვა ჩნდება: განა არ იყო მოსალოდნელი, რომ თვით საკუთარი სიცოცხლის უარყოფელი ამგვარი გამბედაობა უკონტროლო თავზეხელაღებულობაშიც გადაზრდილიყო? ნუთუ აქაც ჰიტლერის პიროვნებიდან მომდინარე “საფრთხე” არ იმალებოდა?

ამ ყოვლისწამლევკავი გამბედაობის მაგალითად მწერალს მოჰყავს გამოგონებული შემთხვევა ოტო დიტრიხის ნიგნიდან “ჰიტლერთან ერთად ძალაუფლებაში”: მძვინვარე ქარიშხლისა და უაზინდობის მიუხედავად, ადოლფ ჰიტლერს 1932 წელს მიუხეხნში, მიტინგზე თვითმფრინავით გამგზავრება არ გადაუდია. ის სრულიად მშვიდად იყო მაშინაც, როცა გრივალში ფრენისას მისი ყველა თანმხლები პირი შიშისაგან

კანკალებდა. “და მაინც: გრძნობა დაცულობისა ჩვენში სტიქიის ამ შემოტევისას. ფიურერის აბსოლუტური სიმშვიდე ყველა ჩვენგანს გადაეძება”, - წერს ამ ამბის თვითმხილველი.

გრიგოლ რობაქიძეს მხედველობიდან არ რჩება ჰიტლერის გამბედაობის გადამდები ზემოქმედება: “იგი არ კრთება, ხედავს რა საშინელებას. დიასხ, ნათელია: იგი მას სძლევს.. ის საკუთარ თავში თავისი ქვეყნის მთელ მაჯისცემას ფლობს.. ბრმა ბედისწერას ათვინიერებს”. საიდან იღებს სათავეს ჰიტლერისეული ბედისწერის მომთვინიერებელი გამბედაობა, როცა ბედისწერაც კი მის შესახვედრად მოდის? (ძლიერ პიროვნებას ხომ შინაგანი ჭიდილის გადალახვა ძალუძს, ეს მის არსებაშიც ღრმადაა ჩანერგილი). ამ კითხვაზე პასუხს მწერალი 1937 წელს გერმანიაში გამოცემულ მისსავე რომანში ეძებს. “გრაალის მცველნი”-ს ვრცელი ფრაგმენტი ადამის ცოდვით დაცემის პრობლემას ეძღვნება. რომანის გმირი თავადი გიორგი ფიქროს: “დაცემამდე ადამ კადმონი ღმერთისაგან დამოუკიდებლად ცხოვრობდა. დაცემის შემდეგ მან ღმერთი თავის საწინააღმდეგოდ მყოფად აღმოაჩინა. მან საგნებს შიგნიდან გარეთ შეხედა, ახლა ისინი აღიქვა, როგორც ობიექტები”. აქ გაჩნდა კითხვა: როგორ შემოიძლია შევიცნო რაიმე, რაც მე თავად არა ვარ? სწორედ დაცემის შემდეგ შეიძინა ადამმა ცალკე “მე” (“თვითობა”, *Sondersebst*), მიიღო ცოდნა ყოფიერებაზე: “ახლა ის მეტად აღარ არის თავად ყოფიერება”. სამაგიეროდ, მწერლის აზრით, ამის შედეგად კაცობრიობამ დაკარგა განუყოფლობა, რომელსაც სწორედ ცხოველი ფლობს. მისი დაკვირვებით, საიდუმლო სწორედ ესაა: ამიტომ აღმერთებდნენ ცხოველებს, ამიტომ გვჯავბნიან ისინი ძალით. მაგრამ “ცხოველს არა აქვს “მე”, ნიშანი ღვთაებრივისა: ის “მე”-ს გარეშეა. თუმცა მას საკუთარ თავში ღვთაებრივი ყოფიერების მთლიანობა შემოუნახავს. ცხოველი გარესამყაროს სინათლის ზღვასავით იღებს: ის ობიექტებს ვერ ხედავს. “თუ თვალს გადააშორებს სინათლის ზღვას, როგორც ობიექტის საპირისპიროს, მისი ხედვის ძალა უმაღლვე დაიმსხვრევა. ეს დაცემის ერთი სახე იქნებოდა. ცხოველების აღქმის სამყარო მისი ზემოქმედების სამყაროს თანხვედრია”, - შენიშნავს მწერალი. წარმოსახვის უუნარობას ცხოველი საგნის უშუალო შეხებით ცვლის, “ის ობიექტში იჭრება. აქედან, მისი საშინელი მაგია. თავისი შიშველი მარტოოდენ გამოჩენით ველური ცხოველი ცვლის ატმოსფეროს, რომელიც მის ირგვლივაა. ამგვარად, ცხოველი ღვთაებრივად მთლიანია, ყოფიერებაში შუალედური სივრცის გარეშე”. გრიგოლ რობაქიძის მითითებით, ადამ კადმონი ერთდროულად ცხოველიც იყო და ადამიანიც - განუყოფელი - ღვთაების ნიაღში. ახლა კი ადამიანი ნაღვლობს თავის დაკარგულ ნახევარზე - ცხოველზე.

აქ ისევ ჩნდება კითხვები: შემთხვევითია ფიურერისადმი მიძღვნილ თხზულებაში ცხოველისეულ საშინელ მაგიაზე საუბარი? რას უნდა ნიშნავდეს ფრაგმენტი: “თავისი შიშველი მარტოოდენ გამოჩენით ცხოველი ცვლის ატმოსფეროს, რომელიც მის ირგვლივაა... ის ობიექტში იჭრება”? ხომ არაა ეს შეგნებულნი თუ ქვეცნობიერი პარალელი რეაქციასთან, მასაში ჰიტლერის გამოჩენა რომ ინვედა და ხომ არ იმალებოდა აქ მისი პიროვნებიდან მომდინარე კიდევ ერთი “საფრთხე”: ფიურერის უკონტროლობა და ყოვლისგამანადგურებელი ძლიერება? სიტყვები: “ადამიანი ნაღვლობს თავის დაკარგულ ნახევარზე - ცხოველზე” - ხომ არ გახლავთ ასევე ფარული მინიშნება აღზევებული ბელადის პიროვნებაში ცხოველისეული საწყისის პრიმატზე? ცნობილია, რომ ჰიტლერს ალაფროთოვანებდა შპენგლერის

მიერ წარმოდგენილი გერმანელის “მარად მეომრული ტიპი ადამიანი-მტაცებელი ცხოველისა” (კვესელავა 1991: 366). მეტიც, ის საკუთარ თავს მეგლს ადარებდა. ფაშისტური ელიტა მას ამ ზედმეტსახელით მოიხსენიებდა, რაც ფიურერს ძალზე მოსწონდა. შტაბების სახელწოდებადაც მას “მგლის ბუნავი” და “ველური მეგლი” შეურჩევია. “ჰიტლერის ფენომენის” მკვლევარი რუდოლფ აუგშტაინი მიუთითებს: “ჰიტლერი იდგა ზღვარზე, სადაც ადამიანი გადაიქცევა აგრესიულ ვეფხვად, ველურ მგლად” (როზანოვი 1991: 18). და კიდევ: განა დამაფიქრებელი არაა რობაქიძისეული ფრაზა: “ცხოველს არა აქვს “მე”, ნიშანი ღვთაებრივისა”?...

ადოლფ ჰიტლერის ფენომენის კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი მახასიათებლის ანალიზს ეძღვნება თხზულების ქვეთავი, რომელსაც Kairos ჰქვია. მწერლის განმარტებით, “პიროვნებას, რომელიც მთელი არსებით ხალხის ბედისწერას ემორჩილება, თანდათან საჩუქრად ეძლევა წყალობა ყოფიერებისა, ძველი ბერძნები “Kairos”-ს რომ უწოდებდნენ (“ესე იგი ქმედებისას სწორი მომენტის დანახვის (გარტყმის) უნარი”, - ხსნის გრ. რობაქიძე). რაც ვინროა მონაკვეთი, მით ძლიერია Kairos. ის ცხოველის შიშველი ინტუიციის მსგავსია. მწერლის აზრით, ამ თვალსაზრისით ქემალ აათურქის ცხოვრების გზა ფანტასტიკურს ესაზღვრება. თითქმის ყოველთვის, საბედისწერო სიტუაციაში, სადაც 90:10 მის წინააღმდეგაა მიმართული, ის მოულოდნელად სწორ მომენტს იჭერს და “სახიფათო ზონაში გამოაგნებლად ბედს თავის სასარგებლოდ გადალუნავს”. აბისინიის ომიდან გამომდინარე, ამასვე ხედავს რობაქიძე მუსოლინის პიროვნებაში. “განსაკუთრებით მრავლად ფლობს ამ უნარს ადოლფ ჰიტლერი”, - შენიშნავს მწერალი (ფიქრობთ, ფიურერის პიროვნებიდან მომდინარე “საფრთხე” თხზულების ამ მონაკვეთშიც აშკარად იკითხება). ამის გამოხატულებად თვლის გრ. რობაქიძე ჰიტლერის რამდენიმე სწრაფ, ელვისებურ წარმატებას 1920-1938 წლებში, განსაკუთრებით გამოყოფს მის გამოსვლას სპორტის სასახლეში (წელი მითითებული არაა). “ყოველ სიტყვაში იგრძნობოდა, მას ომის თავიდან აცილება სურდა. ერთი მოლეკულა ფინჯანზე და ჭექა-ქუხილი უმაღლვე განმუხტული ჩანს. კაცობრიობა შიშით და ლოცვით ქვავდება.” როგორც ვხედავთ, მწერალი შინაგანად ამფოთებდა იმჟამინდელი რეალური მდგომარეობა. ის განსაკუთრებულ იმედებს ამყარებდა ევროპის ოთხი წამყვანი სახელმწიფოს მეთაურის: ჰიტლერის, მუსოლინის, ჩემბერლენის, დალადის შეხვედრაზე — “და მშვიდობა და მსოფლიო გადარჩენილია”, - ფიქრობს ის. მისი აზრით, 99%-ით შესაძლებელი იყო, განხეთქილება არ მომხდარიყო, “ფიურერის შემთხვევაში ეს სხვაგვარად მოხდა”, -დასძენს შემდეგ. აქ იგულისხმება 1938 წლის 30 სექტემბრის შეხვედრა მიუნხენში, ჰიტლერის “ყავისფერ სასახლეში”, გერმანიის, ინგლისის, საფრანგეთის, იტალიის უმაღლესი პირები რომ ესწრებოდნენ. მათი ხელდასმით ჰიტლერს ხსენებულ ქვეყნებზე თავდაუსხმელობის პირობის სანაცვლოდ ჩეხოსლოვაკიის ერთი ნაწილი გერმანიისათვის შემოუერთებია (თუმცა ეს პირობა მალევე დაურღვევია). მიუნხენის შეხვედრა შემდგომში პოლიტიკური ახლომხედველობის, გამყიდველობისა და ვერაგობის სიმბოლოდაც მიიჩნიეს. ჩერჩილს ის ასე შეუფასებია: “ინგლისს არჩევანი უნდა გაეკეთებინა ომსა და სირცხვილს შორის. მისმა მინისტრებმა სირცხვილი აირჩიეს, რათა შემდეგ ომი მიეღოთ” (როზანოვი 1991: 33).

ჰიტლერის პიროვნული ენგემის ანალიზისათვის რობაქიძე “ჩემ ბრძოლასაც” მიმართავს და ფიურერის კიდევ ერთ გამორჩეულ თვისებას გამოყოფს:

“ყოველ ადამიანს გვერდით მრჩეველი ჰყავს, მაგრამ საბოლოო გადაწყვეტილებას კაცი თავად იღებს”. მწერალი გერმანულ სიტყვას Allein (მარტო) ასე შლის: All (სამყარო), eins (ერთი) და კითხულობს: ეს ერთის სამყაროსთან ყოფნას ხომ არ ნიშნავს? პასუხი ასეთია: “სამყაროსთან ერთი რომ იყო, ყველაფერს ზურგი უნდა შეაქციო” (და კვლავ კითხვა: ადოლფ ჰიტლერის ეს თვისება მისი უსაზღვრო ვოლუნტარიზმის “საფრთხესაც” ხომ არ მაღავედა?).

პასუხისმგებლობა გერმანიის წინაშე ფიურერს თავადვე უკისრია: “დიახ, ის გადაწყვეტილების წინაშე დგას, - ნერს რობაქიძე, - All-Ein, სადაც All (სამყარო) მისი ხალხის თაურმდგენს ნიშნავს. ჩანს, გადაწყვეტილებას იგი პირველი იღებს, თუ ის მარტოდ ყოფნის ჟამს ამ თაურმდგენით აღივსება”. შესაბამისად, თხზულების შემდეგი თავი სწორედ თაურმდგენის (Urheber) პარადიგმის განმარტებას ეძღვნება: “იდუმალეებით აღვსილია რალაც (Etwas), რაც ჩნდება, ვითარცა ხალხის თაურმდგენი. ეს თაურმდგენია პირველგამჩენი: მაგრამ არა თაობათა ან მოდგმათა თანმიმდევრობის გაგებით”. ის ზებოლოგიური არსებაა, რაც ყოველ ჩვენგანში ცოცხლობს. “ის შინაგანი სულიერი არსების ხმიდან მომდინარეობს”, - განმარტავს მწერალი და დასძენს: ზებოლოგიულობის მიუხედავად, ის მაინც კონკრეტულ პიროვნებად გვევლინება.

პარალელი ისევ საქართველოს რეალობიდანაა მოხმობილი: რობაქიძის მითითებით, ქართველი ხალხის თაურმდგენის, კარდჰუს=ქართლოსის საფლავი მცხეთაშია, თბილისთან ახლოს, და ის ყოველ წელს დაიტირება. “თაურმდგენის გენიის გარეშე ხალხი მეტად არ არის ხალხი. პირიქით, ადამიანთა გროვავა, მაგრამ არასოდესაა არსება”, მიუთითებს მწერალი. მას დიდი ხნის გამქრალი ლანგობარდები ახსენდება, თუმცა ხმელთაშუა ზღვის აუზში ხშირად შეხედებითო ადამიანს მათი რასსიული ნიშნებით. აქვე კავკასიის მცირერიცხოვანი ხალხის - უდების მაგალითიცაა მოხმობილი, მათგან მხოლოდ სამი სოფელია შემორჩენილი და “მათი მორიდებული სიჩუმე მეტაფიზიკურ სიკვდილს ემსგავსება”, - სევდიანად დაასკვნის ავტორი. მას სწამს, რომ ნათელმხილველის უნარით დაჯილდოებული შემოქმედნი ერთი ადამიანის სახეში ხშირად შესაბამის რასსიულ ხატს განჭვრეტენ. უცნობი მხატვრის მიერ შექმნილი უტა ფონ ნაუმბურგის სახე რობაქიძეს გერმანელების თაურმდგენად (ჩრდილოური ევას თაურხატად) ევლინება.

მწერალს მხედველობიდან არ რჩება თაურმდგენსა და ცალკეულს (ინდივიდს) შორის დრამატიზმით აღსავსე მუდმივი დაძაბულობა, რომელსაც, მისი აზრით, განსაკუთრებით ნათლად შემოქმედი ადამიანი გრძნობს. საყურადღებოა რობაქიძის აზრი: თაურმდგენს ზიარებული ადამიანი ორგვარია - ან მსოფლიოს გამაერთიანებელი, ან მსოფლიოს გამანადგურებელი (მწერლის რწმენით, ვინც ვერ დაძლევს შინაგან ბრძოლას თაურსაწყისთან, ის მოსპობისთვისაა განწირული). ვფიქრობთ, მრავლისმთქმელია ავტორისეული დასკვნა: “აქ ვპოულობ ადოლფ ჰიტლერის ფენომენის საყრდენ (ცენტრალურ) ნერტილს” (ვფიქრობთ, “საფრთხე” თხზულების ამ ფრაგმენტშიც ამკარა).

მწერალი იზიარებს ფრანგი ალფონს დე შატობრიანის მოსაზრებას, რომელმაც ჰიტლერს ახალი ადამიანი უწოდა, ყოველ ახალ ადამიანს კი ახალი მსოფლხატიც მოაქვს. რობაქიძის მითითებით, ჰიტლერის მსოფლხატი ასე აღინიშნება: “ხალხის სასიცოცხლო ენერგია, მისი რასსით განპირობებული”. ამ

მიმართებით მწერლის მსჯელობა უკვე რასსის (=ჯიშის) განმარტებას ეძღვნება. “ადრინდელი კულტურები, რომლებიც ყოფიერებაში საკრალურის დაცვას ცდილობდნენ, ამ იდეით არიან დაავადებულნი”, - ვკითხულობთ თხზულებაში. მაგალითი კვლავ ქართული სინამდვილიდანაა: თუ ქართველს ვინმეს შეურაცხყოფა სურს, წყევლის: “შენი ჯიში ამოვარდაო” (ნათელია, რომ “რასსის” ნაცისტური და რობაქიძისეული გააზრება ერთმანეთისაგან განსხვავდება). მწერალი სინანულით შენიშნავს: “ჩვენ დროში თაურცოდნა რასსის სინამდევზე უკვალოდაა გამქრალი.” აქ დამონმებულია ბარონ იულიუს ევოლას შეხედულება: “კულტურები და რასსები არა სისხლის მეშვეობით აიხსნებიან, არამედ სისხლის სიძველით” (ეს ის იულიუს ევოლაა, რომლის შესახებ უმბერტო ეკო მიუთითებს: “ტერმინი “ფაშიზმი” ყველაფერს ერგება... დაუმატეთ კელტური მითოლოგიის კულტი და გრაალის მისტიციზმი (აბსოლუტურად უცხო ოფიციალური ფაშიზმისათვის) და ფაშიზმის ერთ-ერთ ყველაზე პატივსაცემ გურუს, ევოლას, მიიღებთ” (ეკო 2005: 182).

სისხლის ფენომენზე მსჯელობას ეძღვნება “ადოლფ ჰიტლერის” ქვეთავი “საიდუმლო კანონი”, რომლის მიხედვით, “ყველა დროის აღმოჩენები სისხლის - ამ “სრულიად განსაკუთრებული წვენის” შესახებაა. ეს ერთისადმი მსხვერპლშენიერვის რიტუალით ხერხდება, პირველვთაებრივ ენერგიას ძალას რომ მატებს. ამგვარად, ის განსაკუთრებულ თავიებას აღწევს, რაც, როგორც უნარი, კოსმიურში ჩარევად აღინიშნება”. ეს უნარი კი შემდგომ შემკვიდრებით შთამომავლობაზე გადადის: “ეთერისმაგვარი ფაქიზი სხეულით, რომელიც საკუთარ თავში სულის გამოცდილებას ანაბეჭდვით ინახავს”. მწერალი მიუთითებს, რომ მას ემყარება პირველკეთილშობილების ფენომენი, ასევე სისხლის ჯიშის მკაცრი აზრი. თუმცა, მისივე თქმით, მხოლოდ ჯიში საკმარისი არაა, ადამიანს “მეორე დაბადებაც” სჭირდება (მსგავს შეხედულებას გრ. რობაქიძე იმეორებს სიცოცხლის მიწურულს დაწერილ ესეში “ქართული გენია, როკვით განფენილი”). “სისხლი და სული აქ ერთმანეთზე ზემოქმედებენ. სისხლში სული ფორმირებისათვის განვითარებულ პლანმას ეძებს, სისხლს კი მსგავსადვე ენატრება სული, ვით შემოქმედებითი აღმაფერნა”. თუმცა კეთილშობილება გადაგვარებასაც ექვემდებარება, სიცრუის თუ სხვა ცოდვათა გამო. მწერალი ამასაც სისხლის საიდუმლოდ თვლის და დასძენს: ეს კანონი არა მხოლოდ ინდივიდს, არამედ რასსებს, ხალხებს, კულტურებს ეხება.

გრიგოლ რობაქიძე შეგნებულად არიდებს თავს ადოლფ ჰიტლერის ქრისტიანობისადმი დამოკიდებულების განხილვას, თუმცა მინიერი ძალების რწმენასთან მიმართებაზე მაინც საუბრობს. მისი თანადროული ქრისტიანობის კრიზისს ის სწორედ მინიერი ძალების უგულვებელყოფას უკავშირებს. ამის გარეშე რწმენა მხოლოდ აღიარებად რჩებაო. ამ დებულების განმარტებისათვის მწერალი ისევ იმონმებს თავისივე გმირის, გრაალის მცველის, გიორგის სიტყვებს: “რწმენა მეტია, ვიდრე აღიარება. მე შევიცნობ საგანს, ამგვარად ის ჩემთვის ობიექტად დარჩება. მნამს რაიმე, ის მე მეტად აღარ მიპირისპირდება. შეყვარებულისათვის შეყვარებული საპირისპირო არაა: ის მისთვის განუმეორებელი სახეა, რომელშიც საკუთარ თავს პოულობს” (იქნებ ამ სიტყვებით ავტორი შეფარულად ჭეშმარიტ რწმენასთან დაბრუნების აუცილებლობასაც ქადაგებდა?).

ესეც ძირითად პოსტულატებს გრ. რობაქიძე ერთგვარად აჯამებს შემდეგი ფრაზით: “ადოლფ ჰიტლერი ქმნადობის (Werden) სამყაროში დგას – მოცემულ შემთხვევაში, გერმანელების ხალხად ჩამოყალიბებაში – ვითარცა მინიერი ძალების ბიძგის მიმცემი. ამასთან, ის ისტორიული ქმედების მნიშვნელობით უსაზღვროდაა გამორჩეული”. მაგალითისათვის მწერალი “ჩემ ბრძოლაში” ფრანგების მისამართით გამოთქმულ ავტორისეულ შეფასებას იხსენებს, რომელსაც გერმანია-საფრანგეთის მოლაპარაკება შეუფერხებია. ფრანგებს ჰიტლერისათვის “ჩემ ბრძოლაში” მათთვის უხერხული ადგილის შესწორება უთხოვიათ, რაზეც ფიურერს უარი განუცხადებია: “კორექტურას ჩემს საგარეო პოლიტიკაში ვატარებ... მე ისტორიის დიდ წიგნში კორექტურა არ შემაქვს”. ეს პასუხი უცხოელებს ძალზე მოსწონებიათ. გრ. რობაქიძის დასკვნა კი ასეთია: “ასე თქმა შეუძლია ადამიანს, რომელსაც ისტორია ქმნის, მაგრამ ის (ისტორია) არ წერს”.

სამშობლოს ცნებასთან ადოლფ ჰიტლერის მიმართებას ეძღვნება ნანარმოების ქვეთავი “მზის სასამელი”, სადაც ჩართულია ამბავი მე-18 საუკუნის ბოლოს სამეგრელოდან თურქეთში მონებად გაყიდულ ორი ჭაბუკისა, ეგვიპტის პირმიდებთან სხვათა ომში რომ დაასრულეს სიცოცხლე. “სამშობლო – ეს მისი ცეცხლოვანი გვირგვინია”, – პათეტიკურად წერს ფიურერზე გრ. რობაქიძე და, შესაძლოა, აქ მისი ემოცია გულწრფელია. პათეტიკა იგრძნობა მწერლისეულ შეფასებაში, სადაც ჰიტლერი სამშობლოს განსახიერებდა ნარმოდგენილი, რაც, თავის მხრივ, ხალხზეც აისახა. მისი თანამედროვე გერმანელების ფიურერი-სადმი დამოკიდებულებების გადმოსაცემად გრ. რობაქიძეს გამოუყენებია გეორგ შოტის წიგნი “სახალხო წიგნი ჰიტლერზე”, საიდანაც შერჩეულ მაგალითებში იკვეთება იმდროინდელი გერმანიის მოსახლეობის ფანატიზმი და უსაზღვრო რწმენა ახლადმოვლენილი ბელადისადმი, მსუბუქ ირონიასაც რომ იწვევს: ირკვევა, ორ ახალგაზრდა მამაკაცს ერთმანეთისათვის უნებლიედ ერთნაირი საჩუქარი - ჰიტლერის სურათი უჩუქებია; გერმანელ ქალს ბოტანიკოსისათვის სპეციალურად უკითხავს და გაუხარებია იმ ვარდის ჯიშში, ყოველწლიურად 20 აპრილს (ფიურერის დაბადების დღეს) რომ იფურჩქნებოდა და ა.შ.

გრიგოლ რობაქიძე იმ დიდ სულიერ ზეგავლენაზეც ჩერდება, ადოლფ ჰიტლერი გერმანელ ხალხზე რომ ახდენდა. “ის ხალხის ენერგიას ფორმას აძლევს; ამით მისი პიროვნული არსი გვიახლოვდება. ამას თავადაც ღრმად შეიგრძნობს საკუთარ თავში”. მწერალს გავლენის ორმხრივობაც არ ავიწყდება: “მან სამი წლის მანძილზე გერმანელ ხალხს ძალა მისცა... გერმანელმა ხალხმა, თავის მხრივ, მას მისცა ძალა. მან ერი რწმენაში განამტკიცა. ის იმედოვნებს, რომ ახლა ერი მას განამტკიცებს რწმენაში”.

სიმბოლური ხასიათისაა თხზულების ბოლო თავი “იგდრაზილის წყარო იფნის მარჯვნივ”, სადაც ფიურერის მოღვაწეობაა შეფასებული: “ადოლფ ჰიტლერმა დიდი გერმანია შექმნა; ის მისი სუვერენული დამფუძნებელია. მისი ისტორიული საქმე ჯერ კიდევ არაა დამთავრებული. ისტორია მის სახელს უკვე მითიურად სჭედავს”. აქ გრიგოლ რობაქიძეს ახსენდება

ჩრდილოური მითი იგდრაზილის, ცხენ იგგის, მარადმწვანე იფანზე, საიდანაც ცვარი ტალერში ეშვება (ხე საოცრად ყვავის, წყაროები ჩუხჩუხებენ, იქვე ორი გედი ცხოვრობს, ხის კენწეროში კი ირმები შეკრებილან). ამ იფანს, მსოფლიო ხეს, თავად მსოფლიოს რომ განასახიერებს, მწერალი სიმბოლურ დატვირთვას ანიჭებს: მისგან ისტორიულად მოდიან დიდი გერმანიის შემქმნელები. “ეს ხე ადოლფ ჰიტლერის საგვარეულო ხეცაა”, - წერს რობაქიძე, “მისი დინების ძალა მომდინარეობს წყაროდან, რომელიც მსოფლიო იფანს ასაზრდოებს”. ასე იდილიურად მთავრდება სკანდალური თხზულება “ადოლფ ჰიტლერი”, რომლის ავტორი 1938 თუ 1939 წელს ალბათ ბოლომდე ვერც გაიაზრებდა, რომ აღზევებული გერმანელი ფიურერი ოდენ “დიდი გერმანიის” შექმნით არ დაკმაყოფილდებოდა და მისი სამხედრო ავანტიურის მასშტაბები მალე მთელ მსოფლიოს გადასწვდებოდა... ჰიტლერის “მითიური სახე” მალე თანდათან გამოიკვეთა: მსოფლიოს ავ ბედისწერად მოეგლინა კაცია, რომლის საყვარელი ფრაზა ყოფილა: “უმაღლესი ბოროტება უმაღლესი სიკეთის გამოვლენაცაა” და, რომელიც, ნიცშეს მსგავსად, ჭეშმარიტებას “სიკეთისა და ბოროტების მიღმა” ეძებდა” (კვესელავა 1991: 155). ჭეშმარიტება კი მისთვის “იდეალური ნაციონალ-სოციალისტური მსოფლიოს” შექმნის იდეა გახლდათ, რომელსაც, ბუნებრივია, განხორციელება არ ეწერა.

“ადოლფ ჰიტლერს” ნინ უძღვის ეპიგრაფი: “ოდეს საკუთარ თავს ვუღრმავდები, ვხედავ წმინდა მთას, მირიადობით მამაკაცი კვლავ ჩემთანაა და ვვალ უშიშრად”.. ეს ბჰაგავატ-გიტას სიტყვებია, რომლებიც, მწერლის თქმით, ჰიტლერს კარგად ახასიათებს. მთაზე ასვლა ჭეშმარიტების მწვერვალზე ასვლის სიმბოლოა, რაც მედიტაციას, სულიერ ამალელებასა და განწმენდის იდეასაც გულისხმობს. “მწვერვალის, მთის, მისტიკურ შინაარსს განაპირობებს სწორედ ის, რომ იგია მიწისა და ცის შეერთების ადგილი, ამ ორი სამყაროს ურთიერთკავშირისა და, იმავე დროს, ურთიერთდაპირისპირების განსხეულება” (რევიშვილი 1998: 153). ნიცშესეულია ფრაზა: “მწვერვალი და უფსკრული ერთად იქმნა”. ჩანს, 1938-1939 წლებში დიდების მწვერვალზე მყოფი ადოლფ ჰიტლერი სწორედ ამ მიჯნაზე იდგა და, წარმატებით დაბრმავებული, ვერ ჭვრეტდა მის მომლოდინე უფსკრულს, რომელმაც ის და მისი გარემოცვა რამდენიმე წელიწადში შთანთქა. სამწუხაროდ, დანთქმულმა ბელადმა ათეულმილიონობით ადამიანის სიცოცხლესაც თან ჩაიტანა.

გრიგოლ რობაქიძის “ადოლფ ჰიტლერი, ერთი უცხოელი პოეტის მიერ დანახული” სწორედ ამ გზა-გასაყარზე მდგომი გერმანელი ფიურერის ირაციონალურ შინაგან ხატს წარმოადგენს, რომელიც გახლავთ “არსის ხატი, ნორდ-გერმანულ სივრცეში დანახული” და არა რეალური პიროვნება, თავისი ქმედებებით, შეცდომებით, დადებითი თუ უარყოფითი მხარეებით. ამ “არსის ხატიდან” მომავალი “საფრთხეების” ამოკითხვას მომზადებული მკითხველი ოდენ სტრიქონებს შორის თუ შეძლებდა.

ლიტერატურა:

1. ბაქრაძე 2004: ბაქრაძე ა. *თხზულებანი*, ტ. 2. თბილისი: გამომცემლობა “ნეკერი”, “ლომისი”, 2004.
2. ეკო 2005: ეკო უ. *მარადიული ფაშიზმი*. ფ. ლიტერატურა და სხვა. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 2005.

3. კაკაბაძე 1992: კაკაბაძე ნ. *გრიგოლ რობაქიძის გერმანული პორტრეტი*. ჟ. ლიტერატურა და ხელოვნება, 5-6, 1992.
4. კვესელავა 1991: კვესელავა მ. *ასერგასის დღე*, წ.2. თბილისი: კოოპერატიული ფირმა “დიდოსტატი”, 1991.
5. რევიშვილი 1998: რევიშვილი მ. *მთის სიმბოლიკა და ბასილ მელიქიშვილის პროზა*. კრებ. მიეძღვნა ალექსანდრე ორბელიანის ხსოვნას. მეორე სამეცნიერო კონფერენცია. თბილისი: “ლომისი”, 1998.
6. როზანოვი 1991: როზანოვი გ.ლ. *სტალინი. პიტლეტი. 1939-1941 წლების საბჭოთა კავშირისა და გერმანიის დიპლომატიურ ურთიერთობათა დოკუმენტური ნარკვევი*. მოსკოვი: გამომცემლობა “მისლ”, 1991 (რუსულ ენაზე).
7. ხელაია 1986: ხელაია მ. *ქართული ლიტერატურული ესე*. თბილისი: გამომცემლობა “მერანი”, 1986.
8. გაგნიძე, შუხარდი 2011: Gagnidze N., Schuchard M. *Grigol Robakidze (1880-1962). Ein georgischer Dichter zwischen zwei Sprachen und Kulturen*. Shaker Verlag. Aachen, 2011.

ნანა შენგელაია

ფესტოსის დისკოს ამოკითხვის შესახებ

ეს წერილი მოკლედ განიხილავს იმ ვითარებას, რომელიც ახლდა 1908 წელს ლუიჯი პერნიეს მიერ კუნძულ კრეტაზე, ქალაქ ფესტოსში აღმოჩენილი ე.წ. ფესტოსის დისკოს შესწავლას, შეფასებასა და მისი წარწერის დეშიფრირების ცდებს, სანამ ამ დისკოს ტექსტს პროტო-ქართველურ — კოლხურ ენაზე ამოკითხავდა მათემატიკოსი გ.კვაშილავა.

ვეცდებით, ერთი მხრივ ვაჩვენო, თუ რამ დააბრკოლა მთელი ამ დროის განმავლობაში ფესტოსის დისკოს ტექსტის დეშიფრირება. ამას გარდა, წარმოვადგენ ჩემ მოსაზრებას იმის თაობაზე, თუ რა პოსტულატების და თეორიული წანამძღვრების წარმოდგენით შეძლო გ.კვაშილავამ დისკოს ტექსტის ამოკითხვა. აქ ზოგადად ვიტყვი, რომ მათემატიკოსმა

გ.კვაშილავამ გადაჭრა მანამდე გადაუწყვეტელი საკითხები, წარმოადგინა ფესტოსის დისკოს პრობლემისადმი ახლებური მიდგომა და შექმნა სრულიად ახალი, ზოგადი სახის ალგორითმი ტექსტის წასაკითხავად.

უკვე 100 წელია, რაც მე-20 საუკუნის ენიგმად წოდებული ფესტოსის დისკო მკვლევართა დიდ ინტერესს იწვევს. ამ დროის განმავლობაში 16 სანტიმეტრიანი დიამეტრის მქონე დისკოსთან დაკავშირებით სპეციალისტები მხოლოდ იმაზე შეთანხმდნენ, რომ დისკოს ორივე მხარეს დაბეჭდილია გარკვეული სახის ტექსტი, თუმცა თვით ამ ტექსტის რაგვარობის თაობაზე მრავალი სხვადასხვა მოსაზრებაა გამოთქმული.



ფესტოსის დისკოს აღმოჩენის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი I საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილენი: ნიკოლას რიდი, ედმუნდ მერიჯი, გაი კვაშილავა, მარკ მერონი, ჯერომ აიზენბერგი და სხვები. ლონდონის სიძველეების შემსწავლელთა საზოგადოება და დიდი ბრიტანეთის ხელოვნების სამეფო აკადემია. (ჯ. ხატონის ფოტო. ძველი ხელოვნებისა და არქეოლოგიის საერთაშორისო ჟურნალი „მინერვა“).
www.minervamagazine.com

ლონდონში 2008 წლის შემოდგომაზე ფესტოსის დისკოსადმი მიძღვნილმა საგანგებო კონფერენციამ ერთგვარად შეაჯამა დისკოს კვლევის ყველა შედეგი, ცხადად წარმოაჩინა მასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი პრობლემები და შეხედულებათა მრავალფეროვნება.

გადაუჭრელ საკითხთა ისეთი სიმრავლე და სირთულე გამოჩნდა კონფერენციაზე, რომ ლამის უკვე დაბეჯითებით გამოცხადდა, რომ მკვლევართათვის ტექსტის ამოკითხვა შეუძლებელია; კონფერენციის ორგანიზატორმა ჯ. აიზენბერგმა დასვა შეკითხვა, ხომ არ არის დისკოს წარწერა ნიშნების ნებისმიერად დაბეჭდვით შექმნილი ნაყალბევი.

მაგრამ ამ მოსაზრებამ ვერ პოვა მხარდაჭერა, რამდენადაც ნაუკითხავი წარწერაც კი ნიშნების განაწილების ისეთი კანონზომიერებასა და სიმეტრიას ავლენს, რომ – როგორც ქვემოთ ვნახავთ – არა მხოლოდ ის არის ცხადი, რომ ეს ტექსტია, არამედ ფესტოსის დისკოს ტექსტის რაგავარობაზეც მეცნიერთა ჯგუფმა ერთნაირი ზოგადი ვარაუდიც გამოთქვა. კონფერენციის დასასრულს 29 რეგისტრირებული მონაწილიდან 20-მა დისკოს წარწერის ავთენტურობას დაუჭირა მხარი, 5-მა თავი შეიკავა, ხოლო 4 მონაწილე ფიქრობს, რომ ტექსტი ნაყალბევია. ამდენად, ფესტოსის წარწერა ნამდვილ ტექსტად გამოცხადდა.

აქვე უნდა ითქვას, რომ მოგვიანოდ კრეტაზე აღმოჩენილ არქეოლოგიურ მასალაზე – არქალოხორის ცულზე, მალიის ქვის ბლოკზე, ფესტოსის ლარნაკზე არსებული წარწერები იმეორებს დისკოს ნიშნებს და, როგორც უკვე ვიცით ([3]), მათი ამოკითხვაც იმავე კანონზომიერებებს ექვემდებარება, რასაც თვით დისკოს წარწერა.

ქვემოთ მოკლედ შევხები რამდენიმე კონკრეტულ საკითხს.



ფესტოსის დისკოს A მხარე

I. ფესტოსის დისკოს ტექსტის შესახებ

ა. წარწერის შესრულების ტექნიკური მხარე

აღიარებულია, რომ წარწერა შესრულებულია ოქროსაგან საგანგებოდ დამზადებული „საბეჭდი ქვებით“, როდესაც ერთი და იგივე ყალიბი იმდენჯერ გამოიყენა მბეჭდავმა, რამდენჯერაც გვხვდება მოცემული ნიშანი დისკოზე. ამ თვალსაზრისით ფესტოსის დისკოს ტექსტი წარმოადგენს მსოფლიოში ჯერჯერობით ცნობილ ყველაზე ძველ ნაბეჭდ ტექსტს. თუ ფესტოსის დისკო, როგორც ვარაუდობენ, ძველი ნელთალრიცხვის 2000 წლით თარიღდება, იგი გუტენ-

ბერგის მიერ დაბეჭდილ პირველ ევროპულ წიგნებს (1440-1445) დაახლოებით 3500 წლით უსწრებს წინ.

წარწერის შესრულების ტექნიკასთან დაკავშირებით საინტერესოა გერმანელი მკვლევრის დიტერ რუმპელის ([4]) მიერ დიუსელდორფში ჩატარებული სამუშაო. მან თვითონ დაამზადა დისკოზე ალბეჭდილი ქალღმერთის მსგავსი ოქროს ყალიბი და ამ ყალიბით თიხაზე დაბეჭდა გამოსახულება, შემდეგ თიხა გამოწვა (ანუ მან, ფაქტიურად, გაიმეორა დისკოს ტექსტის შექმნის პროცესი). დ. რუმპელის მიერ დაბეჭდილი გამოსახულება გამოწვის შემდეგ უფრო ნატიფი და მკვეთრი გახდა.

მისი აზრით, ოქროს აქვს თიხაში შეღწევის ქიმიური თვისება, რითაც იქმნება მტკიცე შენაერთი, რომელსაც შეუძლია საუკუნეები გაძლოს. ლუი გოდარი თვლის, რომ თიხაზე ოქროს ყალიბებით ბეჭდვა საერთოდ ბეჭდვის ყველა სხვა საშუალებაზე უფრო გამძლე და მტკიცეა. დ. რუმპელის მიერ სხვა მეტალის ყალიბით დაბეჭდილი გამოსახულებები არ გამოდგა ასეთი მკვეთრი — ისინი გაფუჭდა და დაიფშვნა.

როგორც ცნობილია, კოლხური წარმოშობის მქონე კორიბანტები ფლობდნენ წერის სპეციფიკურ ხელოვნებას, რომელსაც ძველი ბერძენი ავტორები „ოქროთი წერას“ (ოქროდამწერლობას) უწოდებდნენ. კორიბანტებმა ამ ხელოვნებით შექმნილი წარწერები ჩაიტანეს კრეტაზე და ხმელთაშუა ზღვის სხვა კუნძულებზე. ოქროთი წერის ამ ტექნიკის აღწერა ვერძის ტყავზე იყო აღწერილი; ქართველ მკვლევართა აზრით (მაგ., [2]) სავარაუდოდ, სწორედ ამ მნიშვნელოვანი ხელოვნების ამოსაცნობად ჩამოვიდნენ არგონავტები კოლხეთში.



ფესტოსის დისკოს B მხარე

ბ. დისკოს ნიშნების გრაფიკა და თვისებრიობა

აღიარებულია, რომ ფესტოსის დისკოს ნიშნები არის ლოგოგრამები და სილაგოგრამები, ანუ ეს არის სილაბურ-ლოგოგრამული დამწერლობით შესრულებული ტექსტი.

ფესტოსის დისკოს ნიშნების გრაფიკული მახასიათებლების ტიპოლოგია, ამ ნიშნების გრაფიკული მსგავსება სხვა თანადროული წარწერების ნიშნებთან ადრეც შეისწავლებოდა.

სპეციალისტების აზრით, დისკოს ნიშნები აშკარა მსგავსებას ავლენს მინოსური A და B ხაზოვანი დამწერლობების, აგრეთვე, კრეტული იეროგლიფური დამწერლობის ნიშნებთან ([4]). გ. ოუენსი თვლის, რომ

მ. ვენტრისის მიერ მიკენური პერიოდის ბერძნულით ამოკითხული B ხაზოვანი წარწერის ნიშანთა ფონეტიკური მნიშვნელობებით შესაძლებელია ფესტოსის დისკოს ზოგიერთ ნიშანთა ფონეტიკური ნაკითხვაც. აგრეთვე ფიქრობენ (დ. რუმპელი [4]), რომ ფესტოსის დისკოს ნიშნების ფონეტიკური შედარება A ხაზოვანი წარწერის სტრუქტურებთან დიდი ალბათობით მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ფესტოსის დისკოზე წარმოდგენილი სილაბური ნიშნები ღია მარცვლებს წარმოადგენს.

გ. წარწერის ნაკითხვის მიმართულება

მნიშვნელოვანია ფესტოსის დისკოს სპირალური ტექსტის ნაკითხვის მიმართულების დადგენა; ამ საკითხზე ერთმანეთის საწინააღმდეგო მოსაზრებებია გამოთქმული.

ეს სხვადასხვაობა ჩანდა ამ საკითხის გადწყვეტაში ლონდონის 2008 წლის კონფერენციაზეც, მაგრამ ახლა შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ საერთო დასკვნა მაინც ის არის, რომ ნაკითხვა სპირალის ცენტრიდან გარეთ უნდა იყოს მიმართული. მკაფიოდ დასაბუთდა გ.კვაშილავას მტკიცებულება ერთადერთი სწორი გადწყვეტილების თაობაზე ტექსტის ცენტრიდან გარეთ ნაკითხვის შესახებ (ამაზე უფრო დანვრებით — ქვემოთ). უნდა ითქვას, რომ კითხვის მიმართულების გასარკვევად საკმაო მასალა ქონდათ ხელთ მკვლევრებს, მაგრამ ეს საკითხი მაინც საკამათოდ იყო მიჩნეული.

დ. ფესტოსის დისკოს ტექსტის შესახებ

თავისი აღმოჩენის შემდეგ ფესტოსის დისკომ მტკიცედ ინახავდა წარწერის საიდუმლოებას ერთი საუკუნის განმავლობაში. არსებობს მრავალი ვერსია იმის თაობაზე, თუ რას ეხება ტექსტი. მაგალითად, ვარაუდობენ, რომ ეს არის პროტო-ბიბლიური ტექსტი, უძველესი მიკენური საზღვაო კალენდარი, სასოფლო-სამეურნეო კატასტროფის აღწერა და სხვა მრავალი ([4]).

მაგრამ არტურ ევანსის მიმდევრები (მკვლევართა დიდი ნაწილი) ფიქრობენ, რომ ტექსტი წარმოადგენს ჰიმნს ან სხვა სახის რელიგიურ ტექსტს. უფრო მეტიც, ნ. რიდი, მაგალითად, თვლის, რომ ტექსტის ორი მხარე ერთმანეთისაგან განსხვავებულია (და დაკავშირებულიც) იმით, რომ A მხარეზე მიმართავენ ან ხოტბას ასხამენ ერთ ღვთაებას, ხოლო B მხარეზე კი – მეორე ღვთაებას ([4]).

ნ. რიდი ამბობს, რომ ბეჭდვის დროს ფესტოსის დისკოზე 16-ჯერ მოხდა ნაბეჭდის ჩასწორება: მბეჭდავმა საგულდაგულოდ ნაშალა და გაასწორა ნაბეჭდი ნიშნები, რამდენადაც მისთვის მნიშვნელოვანი იყო ტექსტის გამიზნული შინაარსის ზუსტი გადმოცემა. ამის საფუძველზე, მეცნიერის აზრით, არა მხოლოდ დასტურდება ტექსტის ავთენტურობა, არამედ ისიც, რომ ეს არის მნიშვნელოვანი დოკუმენტი ან, იქნებ, კანონიკური ტექსტი, რომელშიც დაუშვებელი იყო შეცდომა, ნიშნების შეცვლა, გადასმა და ა.შ.

ტექსტის განსაკუთრებულ ღირებულებას და მისი ორივე მხარის ერთიან ტექსტად განხილვის აუცილებლობას ადასტურებს ისიც, რომ წარწერისათვის დისკოს ორივე მხარეა გამოყენებული, რაც გარკვეული აუცილებლობით იყო განპირობებული. თიხის დისკოს ორივე მხარეს ბეჭდვას, ცხადია, ზედმეტი ტექნიკური სიძნელეები უნდა შეექმნა მბეჭდავისათვის.

ახლა შეგვიძლია ვთქვათ: მიუხედავად იმისა, რომ საკუთრივ ფესტოსის დისკოს ტექსტი სხვადასხვა თვალსაზრისით იყო შესწავლილი მრავალი გამოჩენილი მკვლევრის მიერ, მისი ამოკითხვა ვერა და ვერ მოხერხდა. გ. კვაშილავას მიერ ტექსტის ამოკით-

ხვამდე მიღებული ყველა დასკვნა ეხებოდა მხოლოდ ტექსტის ნიშანთა გრაფიკულ დახასიათებას, ნიშანთა განაწილებასა და გამოჩენის სიხშირეს, გრაფიკული პარალელების ძიებას, ზოგი ნიშნის შესაძლო ფონეტიკურ გაჟღერებას.

ყოველივე ეს, ცხადია, ტექსტის შინაარსის ცოდნის გარეშე ხდებოდა, კვლევა ერთგვარად „ადგილზე იტკეპნებოდა“, ანუ დისკოს აღწერისა და შესწავლის პროცესში არ მომხდარა ტექსტის ამოკითხვისათვის საკმარისი და საჭირო თვისებრივი სიახლე, მიუხედავად იმისა, რომ ტექსტს იკვლევდნენ, როგორც ვთქვით, გამოჩენილი მეცნიერები და ანალიზური კვლევის დიდოსტატები (მაგ., ელის კობერი).

თვითონ წარწერის გარკვეული ვიზუალური სისადავე და სილამაზე არის ალბათ იმის მიზეზი, რომ მეცნიერები განსაკუთრებული სიყვარულით ეკიდებიან დისკოს და იმ საიდუმლოსაც, რომელსაც, როგორც აქამდე ფიქრობდნენ, ისინი ვერასდროს ვერ ამოიცნობდნენ. როგორც ლონდონის კონფერენციაზე ითქვა, წარწერის მტკიცე ოქროს ყალიბებით შესრულება უნდა იმას ნიშნავდეს, რომ მბეჭდავებს სურდათ მათთვის ესოდენ მნიშვნელოვანი დისკოს ტექსტი უსათუოდ დიდ ხანს (საუკუნეები) შენახულიყო, რაც ასეც მოხდა, მაგრამ მის ნაკითხვას, სამწუხაროდ ვერ ვახერხებთ.

მაიკლ ვენტრისი და ჯონ ჩედვიკი ამბობდნენ, დისკოს ტექსტს ვერ ვკითხულობთ, იმიტომ რომ არ ვიცით, რა ენაზეა იგი შესრულებული. მათ ვერ მოახერხეს დისკოს ენის ამოცნობა. ერთადერთი, რაც მათ სრულიად მტკიცედ და ცალსახად განაცხადეს და რაც ყველა მკვლევარმა გაიზიარა, ის იყო, რომ დისკოს ენა არ არის ძველი ბერძნული (ამის თაობაზე იხ, აგრეთვე [5], 47; 51).

ე. მცირე დასკვნა

ახლა შევაჯამოთ ფესტოსის დისკოს კვლევისა და ანალიზის შედეგად მიღებული შედეგები მისი ტექსტის ამოკითხვამდე პროტო-ქართველურ ენაზე:

1. დისკოს წარწერა არის ტექსტი;
2. ფესტოსის დისკოს ტექსტი წარმოადგენს მსოფლიოში პირველ ნაბეჭდ ტექსტს;
3. ტექსტის საბეჭდი ყალიბები ოქროსაგან იყო დამზადებული;
4. დისკოს ტექსტი შესრულებულია წერის სილაბურ-ლოგოგრაფიული სისტემით;
5. დისკოს სილაბური ნიშნები წარმოადგენდნენ ღია მარცვლებს;
6. დისკოს ნახატ-ნიშნებს გარკვეული გრაფიკული მსგავსება აქვს მინოსური A და B ხაზოვანი დამწერლობებისა და კრეტული იეროგლიფური დამწერლობის ნიშნებთან; ასეთ ნიშნებთან რამდენიმეს აქვს, აგრეთვე, მსგავსი ფონეტიკური გაჟღერებაც;
7. ტექსტი რელიგიური ხასიათისაა და წარმოადგენს ჰიმნს;
8. ტექსტის ენა არ არის ძველი ბერძნული.

II. ტექსტის ამოკითხვის შესახებ გ. კვაშილავას მიერ

1. ტექსტის ენის შესახებ

ცხადია, ზემოთ წარმოდგენილი მიღწევები მეტად მნიშვნელოვანი და საინტერესოა, მაგრამ, როგორც უკვე ვთქვით, ისინი არასაკმარისი აღმოჩნდა იმისათვის, რომ ნაკითხულიყო ფესტოსის დისკოს ტექსტი. ამდენ ხანს წარმოებული ასეთი ზომის სამუშაოს მიუხედავად დისკოს დეშიფრირებით დაკავებულმა ბრწყინვალე მეცნიერებმა მაინც ვერ ამოკითხეს ტექსტი; ამის მიზეზად თვითონვე ასახელებ-

დენ იმას, რომ ვერ გაირკვა, რა ენაზეა შესრულებული ტექსტი.

მაგრამ ეს მთლად ასე არ იყო: ვარაუდი იმისა, რომ ტექსტის ენა კოლხურია, გამოითქვა 20-22 წლის წინ.

ავსტრიელმა ინჟინერმა ჰერბერტ ძეხიშმა, შექმნა კომპიუტერული პროგრამა ფესტოსის დისკოს ნახატ-ნიშნების სტატისტიკური მახასიათებლებისა და მათი განაწილების საფუძველზე; იგი დაინტერესებული იყო ფესტოსის დისკოთი და სურდა დაედგინა, რომელ ენაზეა შედგენილი ტექსტი. ამ პროგრამას ძეხიშმა დაუკავშირა ყველა მისთვის ცნობილი ძველი ენა: უძველესი ბერძნული, ბიბლიის ებრაული, ძველი სლავური, სხვა ძველი აღმოსავლური ენები. მაგრამ ამოდ, ეს ენები პროგრამას არ მიუდგა. წელიწადნახევარიანი ძიების შემდეგ ძეხიში წაანყდა გამოკვლევას პროტო-ქართველური ენის შესახებ. შეიტანა მისი მონაცემები კომპიუტერში და აღმოჩნდა, რომ პროგრამამ „უპასუხა“ მასალას – მარცვლების განაწილება ეთანადებოდა დისკოს ნიშნების განაწილებას.

ძეხიშმა გააგრძელა მუშაობა, დაიბეჭდა მისი შრომები და გამოიცა მისი წიგნები იბერიულ-კოლხური ენის შესახებ, რომელსაც იგი ევროპის უძველეს ენას უწოდებს (ბიბლიოგრაფიისათვის იხ. [3]). თავისი შრომის შედეგები მან 1988 წელს ბუდაპეშტის კონგრესს (EIRENE) მოახსენა. ბუდაპეშტის მოხსენებაში ჰ. ძეხიშმა განაცხადა, რომ ფესტოსის დისკო კოლხური იბერიულია დაწერილი.

ძეხიშის თეორიამ ვერ ჰპოვა გაგრძელება, ფესტოსის დისკოს პროტო-ქართველურზე ამოკითხვის მიმართულებით სხვა კვლევა აღარ ჩატარებულა. მაგრამ დისკოს ტექსტი საბოლოოდ (2006 წელს) სწორედ ამ ენაზე ამოკითხა მათემატიკოსმა გ. კვაშილავამ.

2. დისკოს ტექსტის წაკითხვის მიმართულება

მხოლოდ დისკოს ენის არ ცოდნა და ძეხიშის ჰიპოთეზის უგულვებელყოფა არ ყოფილა ტექსტის ვერ ამოკითხვის მიზეზი.

კვლევის დროს მეტისმეტი ყურადღება ენიჭებოდა ტექსტის წაკითხვის მიმართულებას მსჯელობას, რაც აქამდე მთავარ პრობლემად იყო მიჩნეული. ეს საკითხი „მარტივად“ გადაწყვიტა გია კვაშილავამ:

ფესტოსის დისკოს ტექსტის როგორც A ისე B მხარეს სპირალის გარე ბოლო უჯრაში მოცემულია **დასასრულის ნიშანი** – ხუთი ვერტიკალური წერტილი. ამ ნიშნის თაობაზე ადრეც მსჯელობდნენ არტურ ევანსი და ლუი გოდარი. კვაშილავამ აჩვენა, რომ ამ წერტილების მნიშვნელობა კარგად დასტურდება სხვადასხვა წარწერებში (ძველი ბერძნული, ეტრუსკული, ძველი ქართული წარწერები). განკვეთილობის ნიშნები ი.ჯავახიშვილის მიხედვით ([6], 144-146; [5], 95; 50), ქართულ დამწერლობაში გამოიყენება VI საუკუნიდან, შემდეგ კი გიორგი მთაწმინდელთან, ეფრემ მცირესთან და სხვებთან.

გ. კვაშილავამ აგრეთვე გაითვალისწინა ვ. კეანის მოსაზრება დისკოს A მხარის ცენტრალური ნახატ-ნიშნის – ვარდულის ერთერთი მნიშვნელობის შესახებ, კერძოდ ეს მნიშვნელობაა „დასაწყისი“. გ.კვაშილავას აზრით, სპირალის ცენტრი ვარდულით ტექსტის დასაწყისია, და დისკოს B მხარეზე ცენტრში მოთავსებული მთვარის ნიშნის სიმბოლოც დასაწყისის ნიშანია.

ამდენად მარტივად და ცალსახად განისაზღვრა ტექსტის წაკითხვის მიმართულება **სპირალის ცენტრიდან გარეთ** ანუ მარცხნიდან მარჯვნივ სპირალის გასწვრივ. (საზოგადოდაც, სპირალი ბრუნვის დროს ცენტრიდან გარეთ იშლება და ფართოვდება).

3. დისკოზე ნახატ-ნიშანთა ბრუნვა და გ.კვაშილავას ალგორითმი

ერთი უმნიშვნელოვანესი მიზეზი, რამაც დააბრკოლა ფესტოსის დისკოს ტექსტის ამოკითხვა, იყო მასზე დაბეჭდილი ნახატ-ნიშნების სხვადასხვა მიმართულებით დაბეჭდვის ანუ მათი ბრუნვის ენობრივი ღირებულების უგულვებელყოფა. ეს, ალბათ, ზოგადად გამოწვეული იყო მეცნიერთა შორის გავრცელებული წინასწარი განწყობით, რაც ხშირად დიდი ხნით აბრკოლებს კვლევას.

მაგალითად, დისკოზე ლომის თავის ხან ჰორიზონტალურად და ხან ვერტიკალურად, ხან მარჯვნივ და ხან მარცხნივ მიმართულად (სულ ოთხი შესაძლებელი პოზიციაა) დაბეჭდვის მიზეზად ითვლებოდა მბეჭდავის დაუდევრობა. მაგრამ, ამავე დროს, სხვა მკვლევრები ხაზს უსვამდნენ დისკოზე შეცდომების საგულდაგულო გასწორებას (ნ. რიდი და სხვები), რაც ცხადყოფს, რომ ეს ისეთი სახის ტექსტია, რომელიც უსათუოდ უხარვეზოდ, უშეცდომოდ უნდა დაბეჭდილიყო.

ტექსტის შესწავლის დროს გ.კვაშილავამ მისი ამოკითხვისათვის გადამწყვეტი და თვისებრივად ახალი ნაბიჯი გადადგა: მან ღირებულად ჩათვალა ფესტოსის დისკოზე ნახატ-ნიშნების სხვადასხვა პოზიცია სპირალის ხაზის მიმართ, და განსხვავებულ პოზიციაში დაბეჭდილი ერთი და იგივე ნიშნები ფონოლოგიურად და, მამასადამე სემანტიკურადაც, სხვადასხვანაირად ამოკითხა. მის მიერ **ტექსტის წაკითხვის მიმართულების დადგენამ მნიშვნელოვანი საფუძველი შექმნა იმისათვის, რომ გაირკვას თვით მბრუნავი ნიშნების ამოსავალი პოზიციის განსაზღვრა.**

მეტიც, კვაშილავამ შექმნა **ალგორითმი**, რომელიც ასახავს ამ ბრუნვის დროს ნიშანთა წაკითხვისა და ინტერპრეტაციის ერთსა და იმავე ზოგად კანონზომიერებას.

კერძოდ, ალგორითმი განსაზღვრავს დისკოს წარწერის მბრუნავი ნიშნებისათვის მათი მარცვლების წაკითხვის რიგს: სპირალის ხაზისადმი ჰორიზონტალურად დაბეჭდილი ნიშნები იკითხება როგორც ორმარცვლიანი სიტყვა; სპირალის ხაზისადმი 90°-ით დაბეჭდილი იმავე ნიშნისათვის იკითხება მხოლოდ პირველი მარცვალი, სპირალის ხაზისადმი ჰორიზონტალურად 180°-ით დაბეჭდილი ნიშანი იკითხება როგორც ორმარცვლიანი სიტყვა მარცვალთა შებრუნებული რიგით, ხოლო სპირალის ხაზისადმი 270°-ით დაბეჭდილი ნიშნისათვის იკითხება მხოლოდ მეორე მარცვალი.

რა თქმა უნდა, უფრო მეტი დეტალი არსებობს ალგორითმის სრულყოფილი მოქმედებისათვის, მაგრამ ჩვენ მიერ მათი აქ განხილვა ზედმეტია.

მოცემული ალგორითმი წარმოადგენს ფესტოსის დისკოს ტექსტის წაკითხვის გასაღებს. მეტიც, კვაშილავას ალგორითმით, **იმავე სისტემითა და იმავე ენაზე იკითხება წარწერები არქაოლოგორის ცულზე, მალიის ქვის ბლოკზე, ფესტოსის ლარნაკზე; აგრეთვე კრეტული იეროგლიფური და A ხაზოვანი წარწერებიც.** აქაც ნიშნები სხვადასხვა მიმართულებით არის ამოტვიფრული.

4. ხაზების მნიშვნელობა დისკოს ტექსტის ამოკითხვისათვის

ფესტოსის დისკოს ტექსტის ამოკითხვის დროს, გ. კვაშილავას მიხედვით, მნიშვნელობას იძენს და სხვა თვისებრიობა ენიჭება, აგრეთვე, დისკოს უჯრებში ვერტიკალური და დახრილი ხაზების გამოჩენას.

ეს ხაზებიც, მბრუნავი ნიშნების მსგავსად, სერ არტურ ევანსმა და მის შემდეგ ყველა სხვა მკვლევარმა ახსნეს მბეჭდავის აჩქარებით და დაუდევრობით. მაგრამ, როგორც გ. კვაშილავა წერს, დისკოზე კარგად ჩანს, რომ ამ ხაზებს ძალიან ზუსტი პოზიცია უჭირავთ, მათი გამოჩენა დისკოს წარწერაზე გარკვეულ კანონზომიერებას ექვემდებარება. გ.კვაშილავამ გამოიკვლია ამ ხაზების შემთხვევითად გამოჩენა ნაბეჭდ ტექსტში და დაუშვა, რომ ისინი **ფონეტიკურად და სემანტიკურად ღირებული ნიშნებს წარმოადგენენ**.

აქვე მინდა მხოლოდ დამატებით აღვნიშნო საინტერესო ფაქტი, რომელიც გ. კვაშილავას კვლევას განსაკუთრებულ თვისებას ანიჭებს: ალგორითმი, ისევე როგორც ტექსტის ნაკითხვის მიმართულების დადგენა, ნიშანთა ბრუნვისა და ხაზების რელევანტურობის დაშვება და სხვა მიგნებები, თავის საფუძველში ეყრდნობა **თავისთავად ცხად და ბუნებრივ კანონზომიერებებსა** თუ მონაცემებს, ე.წ. **ბუნებრივ ლოგიკას**. ამიტომაც ჩანს ეს მიგნებები მარტივი, და ესეც სარწმუნოს ხდის გ.კვაშილავას შედეგებს.

5. ლინგვისტური მასალის მნიშვნელობა

გ. კვაშილავას მიერ ფესტოსის დისკოს ამოკითხვას ბრწყინვალედ ასაბუთებს ძალიან ზუსტი ლინგვისტური მასალა, რომელიც ქართველური ენების უძველესი საფეხურის რეკონსტრუქციას ეხება ([1]).

ლინგვისტურ მასალას ასევე შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი ითამაშოს ფესტოსის წარწერის დათარიღებაში: დისკოს ტექსტში დასტურდება ისეთი ფონეტიკური მასალა, რომელიც **მხოლოდ პროტო-ქართველურისათვის არის დამახასიათებელი – უფრო გვიანდელი პროცესები, რომლებიც პროტო-ქართველურის დაყოფის შემდეგ მოხდა, დისკოს ტექსტში არ არის ასახული**. იგივე ითქმის პროტო-ქართველურის ხმოვანთა და თანხმოვანთა სისტემების თავისებურებაზე და სხვა.

გ. შეჯამება

გ. კვაშილავას მიერ ფესტოსის დისკოს ტექსტის ამოკითხვა პროტო-ქართველურ ენაზე შესაძლებელი გახდა, პირველ რიგში, ყველა იმ მონაცემის გათვალისწინებით, რომელიც თვით ფესტოსის დისკოს ეხება.

ეს არის: დისკოს დათარიღება, მისი თიხის მასალის თავისებურება, ბეჭდვის სახე; გათვალისწინებულია, აგრეთვე, ყველა ის ანალიზი, რომელიც გაუკეთდა ტექსტს, ის მასალა და მოსაზრებები, რომელიც მანამდე გამოითქვა დისკოს შესახებ. ასევე გათვალისწინებულია ძველი ბერძნული და სხვა ევროპული თუ ქართული წყაროები, გეოგრაფიული, ისტორიული, ეთნოგრაფიული მასალა; კარტოგრაფია, მიგრაციები, მითოლოგია. შესწავლილია ის დამწერლობები და ენები, რომლებიც რაღაცნაირად მაინც უკავშირდება ფესტოსის დისკოს წარწერას.

ფესტოსის დისკოს ნახატ-ნიშანთა ამოკითხვა მოხდა უმდიდრესი არქეოლოგიური მასალის გათვალისწინებით, აგრეთვე სხვა თანადროული წარწერების ნიშნებთან გრაფიკული, ფონეტიკური და სემანტიკური პარალელების დადგენის საფუძველზე. მთელი ამ მასალის სიუხვემ გააბათილა სირთულე, რაც განპირობებულია ამ სილაბურ-ლოგოგრაფული ნიშნებით დღემდე მხოლოდ ერთი გაბმული ტექსტის – ფესტოსის დისკოს წარწერის არსებობით და, ამავე დროს, მანვე გახდა სარწმუნო ფესტოსის დისკოს პროტო-ქართველურ (კოლხურ) ენაზე ამოკითხვა.

ამოკითხვის შემდეგ ფესტოსის დისკოს ტექსტი უნდა ვაღიაროთ ამ ქვეყნად ერთ-ერთ უძველეს რელიგიურ ტექსტად. ეს არის ჰიმნი-ლოცვა, რომელიც მიმართულია დიდ დედალვთაება ნენანასადმი, ჰეფესტოსადმი, თარხონისადმი და ერთგვარ მიმართვას წარმოადგენს, ასევე, ნენანას (რეა-კიბელეს) მცველების – კორიბანტებისადმი.

ცხადია, ყოველივე ზემოთქმული შესაძლებელი გახდა გ.კვაშილავას დიდი ხნის განუზომელმა და თავდადებულმა შრომამ და ნიჭმა.

ტექსტის გამიფრისათვის მნიშვნელოვანი იყო, აგრეთვე, რომ გ. კვაშილავა ღია აღმოჩნდა ამ საკითხთან დაკავშირებული ყველა არსებული ინფორმაციისათვის, არ იყო შეზღუდული წინასწარი განწყობით, რომელიც როგორც ზემოთ ვახსენეთ, ხშირად ყველაფერში ასე ძალიან გვიშლის ხელს.

ყოველივე ეს გახდა სანინდარი იმისა, რომ ფესტოსის დისკოს აღმოჩენიდან ერთი საუკუნის შემდეგ გ.კვაშილავამ ამოკითხა **XX** საუკუნის ენიგმად წოდებული ფესტოსის დისკოს წარწერა.

დამონმებული ლიტერატურა

1. გამყრელიძე თ., მაჭავარიანი გ., სონანტა სისტემა და აბლაუტი ქართველურ ენებში. *საერთო ქართველური სტრუქტურის ტიპოლოგია. მეცნიერება, თბილისი, 1965.*
2. ინგოროყვა პ., ქართული მწერლობის ისტორიის მოკლე მიმოხილვა I. *მნათობი 1, თბილისი, 1939.*
3. კვაშილავა გ., კოლხური ოქროდამწერლობის ნიმუშის – ფესტოსის დისკოსა და მისი მონათესავე დამწერლობების გაშიფრვის შესახებ. *ისტორიულ-ეთნოლოგიური ძიებანი. თბილისი, 2008.*
4. ფესტოსის დისკოსადმი მიძღვნილი ლონდონის საერთაშორისო კონფერენცია (თეზისები). *31.10 – 01.11.2008 (ინგლისურ ენაზე).*
5. ყაუხჩიშვილი თ., ბერძნული ეპიგრაფიკა. *ლოგოსი, თბილისი, 2002.*
6. ჯავახიშვილი ი., ქართული დამწერლობათამცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია. *თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1949.*

ანა ხუნაშვილი (ბოდბელი)

„ლექს უფრო ყურსა უბღებდენ“...

ლამაზი ქალი, სათნო, მწუხარე,
ნეტარყოფილი, უწმინდესი, კეთილი დედა,
ჯვარი ძლევისას აღმმართველი
სულის მზე ჩვენი,
ჩვენი ენის და ჩვენი ტაძრის
შემწე და მცველი
ან და მარადის ვადიდოთ ნინო.

წმინდა ნინო, ანგელოსი მიწის და ზეცის, მოციქული უფლის დედისა, ფარავნის ტბის თეთრი ფარავანა, უტურფესი პატარაძალი მარადიულის, ქადაგი, ბრძენი, ლომ-გულოვანი, მეხის ტეხა აეროლითთა (აეროლითი – ციდან ჩამოცვენილი სიმბოლო ქვები, რომელთაც თაყვანს სცემდნენ უკულტურო მოდგამნი).

თვალშეუდგამი ნათლის ნათელი, ნაზი სურნელი სარკმეველისა, წინაპრის სულის ექო და სევდა, კარის გუმბათი საგალობელთა, პოეტ მეფეთა ცისკრის ვარსკვლავი, დედოფალი ივერიისა, **ვადიდოთ ნინო!**

ქრისტიანობა სულის მარადიული განწმენდა, განახლება, მარადიულის სიცოცხლეა. „ერის სული, მისი ენა და ბუნებაც მარადიულ ქრისტიანულ გაცხოველებას ითხოვს“. დედამიწაზე არ არსებობს მეორე ისეთი ძალა, რომელიც ისე აერთიანებდეს, ასისხლხორცებდეს ადამიანებს ერთმანეთთან, როგორც სარწმუნოება. „მოყვარენი სჯულისანი გარე შემოივლებენ თავისა თავისა ზღუდესა (იგავ. სოლ. 28,4) ამბობს ძველი აღთქმის ბრძენთა ბრძენი მეფე სოლომონი. წმინდა ნინოს სახელზე შექმნილი თითოეული საგალობელი, ლექსი, პოემა, მოთხრობა, ქადაგება ეს არის ერის თავისუფლების და თვითარსებობის შეგნება — განმტკიცების წმინდა ემბაზი. განსაკუთრებით დიდი იყო ასეთი ნაწარმოებების მნიშვნელობა მაშინ, როდესაც საქართველოს მართმადიდებლური ეკლესია ჰგავდა: „კედელსა მიდრეკილსა და ღობესა დაჭენებულსა“ და ფასდაუდებელია დღესაც, როცა ასე მომრავლდა სხვადასხვა სარწმუნოებრივი მიმდინარეობა.

წმინდა ნინოს პრობლემა საუკუნეების მანძილზე ქართული მწერლობის აქტიური თემა იყო, ეს ბუნებრივიცაა, ამიტომ შეიქმნა მოციქულთა სწორის, ქართველთ განმანათლებლის სახელზე სხვადასხვა რედაქციის ცხოვრებანი. გვიანი ფეოდალური ხანის მწერლობაში, როდესაც „ლექს უფრო ყურსა უბღებდენ“... როგორც ყველასთვის ცნობილია, შეიცვალა დამოკიდებულება პროზაული ტექსტისადმი. დაიწყეს საერო თუ სასულიერო შინაარსის თხზულებათა გალექსვა. სულხან თანიაშვილს „ამირან დარეჯანიანი“ გაულექსავს 1681 წლამდე. ბეგთაბეგ თანიაშვილს უნდა გადაეწერა 1680 წელს გიორგი XI-სათვის „ვეფხისტყაოსანი“ (335) არჩილი, მამუკა მდივანი აქტიურად ლექსავდნენ სხვადასხვა ძეგლებს. ვახუშტი ბატონიშვილმა დაიწყო ბიბლიის გალექსვა. (ხელნაწერი ინახება პეტერბურგის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში). პეტერბურგშივე გაილექსა გიორგი ბრწყინვალის მეფობის ისტორია ქართლის ცხოვრებიდან (ინახება პეტერბურგის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, ყოფილი საჯარო ბიბლიოთეკის, იოანე ბატონიშვი-

ლის კოლექცია), პაპუნა ორბელიანმა დაიწყო თავისი ისტორიის გალექსვა, ამის შესახებ ცნობა გამოაქვეყნა ლილიუ ქუთათელაძემ და სხვა.

არც წმინდა ნინოს ცხოვრება დარჩენილა უყურადღებოდ. დათუნა ქვარიანმა გალექსა წმ. ნინოს ცხოვრება, წმ. გიორგის წამება (ეს უკანასკნელი გამოაქვეყნა ე. გაბიაძეშვილმა), ქეთევანმა, ზურაბ ნერეთლის ასულმა (იოანე ბატონიშვილის მეუღლე) საგანგებოდ დაავალა პოეტ ქალს სოფიოს, რომ დაენერა ლექსად „ცხოვრება წმინდა ნინოსი“ (ტ. რუხაძე, „ძველი ქართული ლირიკის ისტორიიდან“. 1954წ. გვ. 152).

ეს ჩანს თვით ლექსიდან:
**გულს მოდგინებით მიბრძანებს
შენის ცხოვრების წერასა,
უმეცარი და უცნობი,
შეძლებელი ვარ მე რასა,
მე ვითა ხელვჭყოფ აღწერად
ქებასა შენ საფერასა,
მაგრამ სძალს ხელმწიფისასა
უარს ვკადრებდი ვერასა.”**

„ქართველებში უწინაეც გავრცელებული იყო კითხვისა და სწავლის სიყვარული. დარწმუნებით ვიცით, რომ აწინდელს დროს საკითხის წიგნების საჭიროებას მთელ საქართველოში გრძნობენ; - წერს გაზეთი „დროება“ 1866 წელს. (გაზ. „დროება: 1866 წ. 37).

ჩვენი დღევანდელი ინფორმაცია შეეხება XIX საუკუნის ერთი მწერლის ნაწარმოებს. ჩვენი მიზანია საერთოდ თავი მოვუყაროთ და შევისწავლოთ XIX საუკუნის საზოგადოების დამოკიდებულება ნინო განმანათლებლის პიროვნებისადმი.

ჩვენ კარგად ვიცით, რომ მრავალზე მრავალი ნიმუში, რომელიც XIX საუკუნეში შეიქმნა, ვერც თემის დამუშავებით დღევანდელი მკითხველის ყურადღებას ვერ დაიპყრობს, მაგრამ მწერლობის ისტორიამ თავისი უნდა მიაგოს დიდსაც და პატარასაც, ნიჭიერსაც და უნიჭოსაც. სწორედ ნათქვამის პასუხისმგებლობამ გადაგვანყვეტინა თქვენს წინაშე გამოვსულიყავით ამ ინფორმაციით.

XIX საუკუნეში წმინდა ნინოს პიროვნების შესახებ ინტერესი კვლავ იზრდება. ყურნალი „საქართველოს სასულიერო მახარებელი“ 1866 წლის ერთ-ერთ ნომერში წერდა: „სამართალი ითხოვს, რომ ყოველმან ქართველმან, წულმან და ქალმან იცოდეს ცხოვრება განმანათლებლისათვის წმინდისა ნინოსი“.

ნინოს ცხოვრების მხატვრული დამუშავება, უფრო სწორად ცხოვრებისეული ფაქტების პოპულარულად მოთხრობა უცდია ილია ჭავჭავაძეს, იაკობ გოგებაშვილს, მრავალი პოეტური სიტყვა უძღვნეს აკაკიმ, ვაჟამ და სხვებმა.

წმინდა ნინოს ცხოვრების ლექსის ფორმით გადმოცემა, უფრო სწორად პროზაული ტექსტების გალექსვის ერთ-ერთი პირველი ცდა როგორც ვთქვით დათუნა ქვარიანს ეკუთვნის (დაცულია – 1779 – ხელნაწერში).

XIX საუკუნეში ნინოს ცხოვრების ორიგინალური ლექსითი ვარიანტი რამდენიმე მოგვიანებით შეიქმნა. პუბლიკაცია კი უფრო გვიან მოხდა. „ცხოვრება წმიდისა ნინოსი აქამომდე არა ყოფილა დაბეჭდილი ქართულად ცალკე“ — აცხადებს ზემოთ დასახელებული ჟურნალი. დღეს ჩვენ გვინდა საგანგებოდ შევჩერდეთ იროდიონ ელიოზიდის თხზულებაზე „აღწერა ცხოვრებისა წმიდისა მოციქულთა-სწორისა ნინოსი ქართულთ განმანათლებელისა“ (ლექსად თქმული. დაბეჭდილია ქ. თფილისის, ენფიანჯიანიცის სტამბაში (1868 წელს).

ამავე პერიოდში 1848 წელს სანკტპეტერბურგში დაიბეჭდა XIX საუკუნის 30-50-იან წლებში თბილისში მოცხოვრებ ვინმე ა. მარსოვის პოემა „Святая Нина просветительница Грузии“ (издание Павла Зиновьевекаго), რომელსაც როკსანა ახვერდიანმა მიუძღვნა რეცენზია. 1884 წელს გამოქვეყნდა მ. ა. ოპოჩინის „წმიდა ნინო“ რუსულ ენაზე. ქართულად უთარგმნია ივ. კერესელიძეს და დაუბეჭდავს თავის ჟურნალში („ივერია“ 1884 წ. XI, XII).

იროდიონ ელიოზიძე ქართულ მწერლობაში არც თუ ცნობილი პირია. მისი ცხოვრების ფაქტები ვერც ჩვენ მოვიძიეთ, ცნობილია ერთი რამ, რომ ის იყო სასულიერო პირი, მღვდელი, და მსახურობდა სამხედრო უწყებაში. 1872 წელს ჟურნალ „ცისკარში“ (2,3) გამოქვეყნებია ლექსები „მეგობრობაზე“, „მოძღვრობა“, „სიმღერა ოკროსტინი“, „ოკროსტინხად“ და სხვა. 1869 წელს „საქართველოს სასულიერო მახარებელშიც“ (2) დაუბეჭდავს ლექსი „ივერიის მოზღოკის ხატი.“

ცნობილი ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი 1868 წლის 24 მარტს ჰელსინკის უნივერსიტეტის რუსული კათედრის პროფესორს, აკადემიკოსს გ. გროტს (იაკოვ კარლოს ძე 1812-1898) სწერს: „მღვდელ იროდიონ ელიოზიდის მიერ გალექსილი წმიდა ნინოს ცხოვრება დაწერილია კარგად. მისი გამოცემა სასარგებლო იქნება ყველასათვის...“ პლატონ იოსელიანი თვით კისრულობს გამოცემის პასუხისმგებლობას და კორექტურას (წერილი დაცულია საქართველოს სახელმწიფო რესპუბლიკურ საჯარო ბიბლიოთეკაში იშვიათ გამოცემათა და ხელნაწერთა (რარიტეტი) განყოფილების ფონდში, ნომრით S-40/124).

პლატონ იოსელიანის შეფასება შეიძლება დღეს მთლად არ იყოს მისაღები, მაგრამ ერთი ფაქტია, რომ XIX საუკუნეში შექმნა ორიგინალური პოემა წმიდა ნინოს ცხოვრების შესახებ.

პოემა საკმაოდ მოზრდილია, იგი შედგება 261 თექვსმეტმარცვლიანი სტროფისაგან და ბოლოს ერთის ავტორის კოლოფონი 6 სტროფიანი აკროსტიხული ლექსი, რომლის კიდურწერტილობა იძლევა: „ღვდელი იროდიონ ელიოზიძევი.“

ლეონტის რედაქციის დამოკიდებულება „მოქცევაის“ ტექსტთან მეცნიერებაში ცნობილია. იგი ზედმიწევნით იყენებს მას, ხშირად სიტყვა-სიტყვით იქამდე, რომ ლეონტის ვარიანტით შეიძლება „მოქცევაის“ ტექსტის გამართვაც კი.

იროდიონ ელიოზიძეს წყაროდ თავისი პოემისათვის აუღია ლეონტი მროველის რედაქციის ტექსტი. ამ დროს „ქართლის ცხოვრების“ ბროსეს გამოცემა უკვე არსებობდა (1840 წ.) და სწორედ ამ გამოცემით სარგებლობდა იგი. მას ხელნაწერი არ გამოუყენებია. ჩვენ შევადარეთ პოემა და ლეონტის ტექსტი,

გაიკვია, რომ როგორც ვთქვით, პოეტი ეყრდნობა „ქართლის ცხოვრებას“. არავითარი შემოქმედებითი გადახვევისათვის ავტორს არ მიუმართავს.

ლეონტი (გვ 74-75)

„მაშინ შეიძინეს ათნი საერისთაონი: ხოზამა, ხოზა, გაახილაჯა, ტენებაგა, ხინგარაგი, ზიჯა, ზადა, ზარმა და თმონიდი, სამეფო და მიეგებვოდეს ესე ყოველნი მდინარესა ზედა დიდსა და ღრმასა.“

იროდიონი (გვ. 7, 21, 22, 23)

გახდა ბრანჯთმორის ამბავი, ლაშქარ მთავართ, მეფისათვის, მათისა ნათლის-ღებისა, მათისა სიცოცხლისათვის, შეიძინეს ათნი სამთავრო, მათის მიგებებისათვის, და შესწირეს მაღლი ზაბულონს, მათისა გამოხსნისათვის. ხოზამო, ხოზა, გაახილაჯა, ხონებაგა ხანგსათურთ, ზაჯა, ზაგა, ზარდაძ, ზამარა, თმონი სამეფოთურთ, ესე თემნი მიეგებნენ, ჭაბუკ, ყრმანი დედებითურთ და ჰკადრეს მეფეს და ზაბულონს, ნეთელი გუთიც ყველასა გუსურს.

მიგებება ბრანჯთა იყო, ერთსა წყლის პირისა ღრმისასა, დააყენა მეფემ ერნი, ორსავე მხრით მის წყლისასა, აკურთხა წყალი ხუცესმან, განიწმინდნენ, ემბაზსა ქრისტეს ლუთისასა.

ლეონტი (გვ. 77)

ხოლო დედაძ იგი წმიდისა ნინოძის მისცა პატრიარქმან მსახურად გლახაკთა დედათა და უძღურთა და წმიდა ნინო მსახურებდა ნიაფორსა სომეხსა დვინელსა ორ წელ, და ჰკითხვიდა ყოვლადვე ვნებათა მათთვის ქრისტესთა: ჯუარცმისა, დაფლვისა და აღდგომისა მისისა, და სამოსლსა მის და ტილოთა და სუღარისა, და ჯუარისა და სხვა.

ლეონტი (გვ. 77)

რამეთუ არავინ ყოფილიყო და არცა ვინ იყო შორის იერუსალემსა სწორ მისსა მეცნიერებითა სჯულისა, ძუელისა და ახლისათა, ყოველსავე ზედამინევნით.

ლეონტი (გვ. 77)

„ხოლო იწყებდა მისა და ჰრქუა: „ვხედავ, შვილო, ძალსა შენსა ვითარცა ძალსა ლომისა ძუისასა, რომელი იზრახებენ ყოველთა ზედა ოთხფერბთა, გინა ვითარცა ორბი დედალი, რომელი ათვიდის სიმაღლესა ჰაერთასა.“

იროდიონი (გვ. 9,33)

პატრიარქმა გლახაკთ დედათ, სუსანა მისცა მსახურად, წმიდა ნინო ნიაფორას, სომეხს დვინელსა მსახურად ორ წელ დაჰყო წმიდამ ნინომ, ნიაფორისა მსახურად, და ჰკითვდა მას კუართისათვის, ვით იყო ქრისტე ვნებულად.

იროდიონი (გვ. 10,34)

რადგან ნიაფორის მსგავსად არავინ იყო მეცნიერი, არცა ახლისა ჰსჯულისა, არცა ძუილის მესხიერი, მან მოუთხრა ქრისტეს ჯუარცმა, ურიათაგან ძლიერი, და აუწყა მას კუართისთვს, რაც ჰსურდა ნინოს ძლიერი.

იროდიონი (გვ 10,35)

ესრეთ რქუა ნიაფორამ, განსწავლულსა ყოველისასა, „შვილო ჩემო შენში ვხედავ, ძალსა ლომის ძუისასა, რომელ აზახებენ ყოველთზედ, მბეცისასა ოთხ-ფეხისასა, და „გინ დედალი არნივი, აღმსვლელი ჰაერისასა.“

მაგალითების გაგრძელებას აზრი აღარ აქვს. ცხადია ყველასათვის, რომ პოემის ავტორს დედნად აუღია ლეონტის ტექსტი და იგი გაუღიქვას.

იროდიონ ელიოზიძე არის XIX საუკუნის მნივნობარი, რომლის თხზულებასაც რამდენადაც გასაკვირი არ უნდა იყოს, მაღალი შეფასება დაუმსახურებია პლატონ იოსელიანისაგან. იგი არის ე. წ. ძველი

თაობის შემოქმედთა წარმომადგენელი თავის შემოქმედებითი პრინციპებით. მთავარი იყო ნინოს მოღვაწეობის ფაქტის დაფიქსირება. ლიტერატურული მხარე მისთვის არ იყო გადამწყვეტი. წმიდა ნინოსადმი მიძღვნილი პოეტური სტრიქონები მაღალი პოეტურობით არ გამოირჩევა, მაგრამ ნინოს თემისადმი ინტერესი აშკარაა. ყოველივე ამას კი მოკრძალებით თვით ავტორიც აღიარებს.

მომიხსენე მე უღირსად,
ღირსო წმიდაო ქალწულო! —
უკეთესისა ხარ ღირსი,
დიდებად ქებად ქალწულო.
ემის უკეთეს მე ვერ ვსთქვ,
ლექსად ცხოვრება შენია,

ნუგზარ ნადარია

ფაზისი კოლხური ცივილიზაციის გვირგვინი

(გაგრძელება. დასაწყისი იხილეთ "ათინათი" 2)

“ბერძნული წყაროების მიხედვით შავი ზღვის სანაპიროზე არსებობდა: ბიჭვინთის, სებასტოპოლის (სოხუმის) და ლაზიკის (ფაზისის) ეპარქიები. მოგვიანებით მათ მიუღიათ ავტოკეფალიები. ლაზიკის ეპარქიებს სათავეში ედგა ფაზისის მიტროპოლიტი, რომელსაც ექვემდებარებოდა: როდოპოლისის, საისინთა, პეტრას და ზიგანევთა (გუდაყვა) ეპარქიები, სებასტოპოლის (სოხუმის) ეპარქია უფრო პატარა იყო და მას დაქვემდებარებული ეპისკოპოსები არ ჰყავდა. ფაზისის მიტროპოლისის ცენტრი იყო ქალაქ ფაზისში (ფოთში) აქ ჰქონდა თავისი ეპარქია ლაზიკის ეპარქიის მიტროპოლიტს. მას ექვემდებარებოდა ოთხი ეპისკოპოსი: როდოპოლისის (ვარციხის) ეპისკოპოსი სავარაუდოდ პირველმოსაყდრედ ითვლებოდა. პეტრა არის ლაზიკის ცნობილი ციხე-სიმაგრისა და ადმინისტრაციული ცენტრის პეტრას სახელი. მკვლევართა აზრით, საირინი არის დღევანდელი ცაისში (ზუგდიდის რი). კოლხეთის ეს ოთხივე სამიტროპოლიტო მეთავე საუკუნემდე კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოში შედიოდა. მეთავე საუკუნის პირველ წლებში (901-907) ლაზიკის ეპარქია თავისი ოთხი საეპისკოპოსო კათედრით (როდოპოლისი, ცაისში, პეტრა, ზიგანევი-გუდაყვა) არ ექვემდებარებოდა კონსტანტინეპოლის პატრიარქს. იგი მცხეთის საკათალიკოსოს დაუკავშირდა... არც ერთ შემდგომ ნოტიციაში (Xმ, Xა, X, Xთ) რომელიც თარიღდება X საუკუნიდან, ძველი ეპარქია ლაზიკისა, რომლის მიტროპოლია ფაზისში (ფოთში) იყო. კონსტანტინეპოლის პატრიარქისადმი დაქვემდებარებულ საყდართა შორის არ ჩანს”¹

ფაქტიც კი, ქრისტიანობა, როგორც ყველა სხვა სარწმუნოებასთან შედარებით პროგრესული და ფაქტობრივად რეალური, ღვთითკურთხეული მრწამსი, მეცნიერულ მონაცემებსა და საფუძვლებს დამკვიდრებული მოძღვრება, სწორედ ფაზისში (ფოთში) კულტურის, განათლების, სულიერებისა და ეკონომიკის აღორძინებულ შავიზღვისპირეთის ამ მნიშვნელოვან ცენტრში გზას უკვალავდა კოლხეთის (ფაზისის) აკადემიის დაარსებასა და საუკუნეების მანძილზე (III-XIII ს.ს.) მის წარმატებულ ფუნქციონირებას, სადაც ლებულობდნენ აღზრდასა და განათლებას ქრისტიანობისა და სახელმწიფოებრიობის თვალსაჩინო მოღ-

ისტორიული ყოველი ვსთქვი,
იკმარონ მკითხუმილთ ძღუმიწია.
იროდიონ ელიოზიძე — მორჩილი ღვთისა,
სარწმუნოების ბეჯითი მოდარაჯე, ჩვენში არსებული
დუხჭირი აღზრდა-განათლების სისტემის დროს,
ცოდნის მსახურია. საქართველოს მართმადიდებლური
ტაძრის ამბიონიდან, უბრალო. გაშლილი ხელის-
გულით ქართველ ერში წმიდა ნინოს და უფლის მცნე-
ბათა სიყვარულის მთესველია. წინაპრის ხელით და-
თესილ ყანის ყვავილოვან ნალკოტში, ფარავნის ტბი-
დან ბოდბემდის, აღმართულ ტაძრებს, დაწერილ წიგ-
ნებს, დახატულ ფერებს, სულის სინაზის და სიძლიე-
რის მარადიული სურნელი აქვს.

ვანეები. აღნიშნულის უტყუარი დადასტურებაა ბიზანტიელი ისტორიკოსისა და ფილოსოფოსის თემისტიოსის (317-383 წ.წ.) ცნობა ფაზისში (ფოთში) უმაღლესი სკოლის არსებობის შესახებ. დიდი ივანე ჯავახიშვილი ბიზანტიოლოგის ლატიშვილის ნაშრომზე დაყრდნობით წერს: “ელინური სწავლა-განათლებისთვის ნაყოფიერი ნიადაგი აღმოჩნდა კოლხეთში და ქვეყანა ელინური კულტურისა და “მუზათა სადგურად უქცევიათ”. კოლხებს იმ დროისათვის სადღესასწაულო ყრილობებშიც კი უსახელებიათ თავი რიტორიკითა და მჭერმეტყველებით”.² ასევე ცნობილია თემისტიოსის რჩევა სწავლის მოსურნე ახალგაზრდობისადმი, რომელიც თხოვდა მას დაეხმაროს სატახტო ქალაქ ათენში ამ კონსტანტინეპოლში უმაღლესი განათლების მიღებაში. (თემისტეს 27-ე სიტყვა) მე თავად უმაღლესი განათლება მივიღე არა ათენში და კონსტანტინეპოლში, არამედ ფაზისში. ამდენად კოლხეთის (ფაზისის) აკადემია ბიზანტიის ანალოგიურ სასწავლებლებთან შედარებით, ყველაზე დანინაურებულნი გახლდათ იმ დროისათვის (III-VIII ს.ს.) აკად. შალვა ნუცუბიძის მტკიცებით: თემისტე სრულიად ნეიტრალური პირია და აქ სუბიექტივიზმი უნდა გამოირიცხოს, რადგან იგი სრულებითაც არ არის დაინტერესებული კოლხეთში სწავლა-განათლების, აღზრდისა და რიტორიკაში წვრთნის განდიდებით.³ ისტორიულ წყაროებში ისიც არის ცნობილი, რომ თემისტიოსის მამასაც ევგენიოსს (III ს.) კოლხეთის აკადემიაში მიუღია უმაღლესი განათლება და ამით მამა-შვილი ორივენი ამყობდნენ. ფაზისის (კოლხეთის) აკადემიაში არა ცხენზე ჯირითს, შუბისა და ბადროს ტყორცნას ასწავლიდნენ, მეზობელ ბარბაროსთა მსგავსად, არამედ წვრთნიდნენ რიტორიკულ ხელოვნებაში, ფილოსოფიაში, ისწავლებოდა ქრისტიანული მოძღვრება, საბუნებისმეტყველო დარგები, სავაჭრო საქმე, ამზადებდნენ სამართლის მოღვაწეებს... ე. ი. აკადემია “მუზების ტაძარს” წარმოადგენდა. თემისტიოსი სიამაყით აღნიშნავს “მე რიტორიკის ნაყოფი მოვნეციტე პონტოს ბოლოში, ფაზისის მახლობლად, სადაც არგომ თესალიიდან დაისადგურა და სადაც ვეზიარე “მუზებისა და სიბრძნის ტაძარში”.

¹ იხ. ბიზანტიური მწერლობის ცნობები საქართველოს შესახებ. ს. ყაუხჩიშვილის თბ. 1952 წ. გვ. 128

² ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორია. გვ. 253
³ შ. ნუცუბიძე ქართული ფილოსოფიის ისტორია. ტ. I თბ. 1956. გვ. 96

ჩვენს ნელთალრიცხვამდე – ქრისტეს დაბადებამდე, კოლხეთის შავი ზღვის (პონტოს ზღვა) სანაპიროზე არსებობდა ქალაქები: პიტინტი (ბიჭვინთა), დიოსკურია (სოხუმი), ფაზისი (ფოთი) და პეტრა (ციხისძირთან) მ. შ.: უპირველესი და მნიშვნელოვანი სანაოსნო, კულტურულ საგანმანათლებლო, სავაჭრო და ეკონომიკური ცენტრი ქალაქი ფაზისი იყო. სხვა ქალაქები უმნიშვნელო და ნაკლებად ცნობილია ბიზანტიურ და ბერძნულ წყაროებში და რომ ფაზისის გარდა კოლხეთში სხვაგან რაიმე კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრი არ არსებობდა, ამას უტყუარად ადასტურებს ბერძენი მოაზროვნეების მამა-შვილის ევგენიოსისა და განსაკუთრებით თემისტოქოსის ღრმად ფილოსოფიური, ისტორიული წყაროები, რომლებიც დაცულია ათენის ანტიკური ხანის ხელნაწერთა სახელმწიფო მუზეუმის ფონდებში, ამიტომ სხვა ალტერნატივის ძიება, მ. შ.: პოლიტიკური კონინკტურითა თუ ბიზნესის ინტერესებით ყოვლად გაუმართლებელია და უსაფუძვლოდ უნდა მივიჩნიოთ. რატომ უნდა ვეძიოთ, შევთხზათ და ვამტკიცოთ ისტორიული კოლხეთისადმი, ისეთი უპატივცემულო, შეურაცხყოფელი მოსაზრებები, რომლებიც არც ერთ ისტორიულ წყაროებში არ არის მინიშნებული და არსად არ საბუთდება. მოურიდებლად ვეტყვი ამ სენითა თუ პოლიტიკური და ბიზნესის ინტერესების დამკვეთებს, პირველ რიგში ვაი მეცნიერებს, რომ არც საქართველო, არც ქართველი ერი და არც მისი ისტორია, დღეიდან პირველად არ იწყება და ვერც შეიქმნება სუბიექტივიზმის ზეგავლენით, რადგან მას ვერ და არ მიიღებს ქართველი ერი და მართლმადიდებლური დედა ეკლესია. ცნობილი მეცნიერი რ. შტაინერი ნაშრომში “ვარდისა და ჯვრის საიდუმლოება” (თბ. 1994 წ. გვ. 49) აღნიშნავს: “სწორედ ხსენებულ სკოლაში შეძლეს ქრისტეს იმპულსის აღქმა და ისეთ ნათელხილვას მიაღწიეს, რომ წმინდა პავლეს საუკეთესო მიმდევრებიც გახდნენ, თავის თავში განსაკუთრებულად გაითავისეს რა ქრისტიანობა.

ნააზრევიდან გამომდინარე წარმოგიდგინთ ჩვენს მიერ ისტორიულად უტყუარ წყაროებზე დაყრდნობით შემუშავებულ დასკვნებს”

1. საუკუნეების მანძილზე, ისტორიული ფაქტებით დადგენილი ჭეშმარიტების, პოლიტიკური კონიუნქტურის ზეგავლენით სუბიექტივიზმისაგან დაცვა ყოველ პატრიოტს ღირსებასა და სიამაყესთან ერთად, ქვეყნისა და ერის წინაშე განუზომელ პასუხისმგებლობას აკისრებს, იგი პირველ რიგში მომავალი თაობებისადმი ჩვენს მზრუნველ გულშემატკივრობას შეეხება. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი დღევანდელი სამეცნიერო კონფერენცია აღნიშნულის კონკრეტული გამოხატულება და მტკიცებულებაა.

2. დადასტურებულია, რომ ცნობილი “დიდი აბრეშუმის გზა”, ანუ საერთაშორისო სავაჭრო-სატრანზიტო გზა, რომელიც ევროპასა და აზიას აკავშირებდა, მოდიოდა ინდოეთიდან, ჩინეთიდან და რომელსაც კასპიის ზღვით, ალბანეთითა და მტკვრით, სურამის უღელტეხილის გავლით, შორაპნიდან მდინარე რიონისა (ფაზისის) ჩამდინარე შენაკადების მეშვეობით, საქართველოს ტერიტორიაზე შავი ზღვის (პონტოს ზღვა) სანაპირო ქალაქ ფაზისს (ფოთს) უკავშირდებოდა, აქედან კი ხმელთაშუა ზღვისპირეთსა და მიმდებარე ქვეყნებს. ამდენად ფაზისი (ფოთი) იმ დროისათვის გახლდათ მნიშვნელოვანი სანაოსნო-სავაჭრო, კულტურულ-საგანმანათლებლო, ეკონომიკური ცენტრი. მაღალგანვითარებული ტექნიკური-სამშენებლო აზროვნებით, მეტალურგიით,

მწერლობითა და რელიგიურობით, ჩვენი ნელთალრიცხვიდან კი ქრისტიანობით. ფაზისი კარგად იყო ცნობილი გარე სამყაროსათვის. ქვეყანას (დასავლეთ საქართველო), რომელშიც მდებარეობდა ფაზისი და ასე ძლიერად ჩქეფდა სიცოცხლე, ერქვა აია, შემდგომში კი კოლხიდა, ლაზეთი, ეგრისი. ბერძნები ძველი ნელთალრიცხვის VII საუკუნეში ეწვივნენ ამ ქვეყანას, რასაც თავადვე ბერძნულ ისტორიული წყაროებით ადასტურებენ. კოლხეთის ისტორია ძველი ნელთალრიცხვის II ათასწლეულში იღებს სათავეს.

3. ქრისტიანობა მეცნიერულ მონაცემებს და საფუძვლებს დამკვიდრებული მოძღვრება, სწორედ ფაზისში (ფოთში) კულტურის განათლების, სულიერებისა და ეკონომიკის ალორძინებულ შავიზღვისპირეთის ამ უმნიშვნელოვანეს ცენტრში გზას უკვალავდა კოლხეთის (ფაზისის) აკადემიის დაარსებასა და საუკუნეების მანძილზე (III-VIII ს.ს.) მის წარმატებულ ფუნქციონირებას. აკადემიაში მზადდებოდა სახელმწიფო და სასულიერო მოღვაწე-წინამძღოლნი. მეცნიერული რიტორიკის დიდოსტატები. მ. შ.: მეფე გუბაზის, ფარტასის, აიეტის, და ნათეს საჯარო გამოსვლები საქართველოს ბიზანტიასა და სპარსეთს შორის პოლიტიკური ორიენტაციის თაობაზე, აქტუალურობას დღესაც ინარჩუნებს. სახალხო რიტორიკის ეს შედეგები დაცულია ხელნაწერთა ინსტიტუტის ფონდებში. ცნობილი რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების წყაროებთან ერთად – დიდი დავით აღმაშენებლისა და ასევე დიდი გიორგი ჭყონდიდელის ღვანლის ამსახველ მატთანესთან ერთად.

ქართველი კაცისათვის, სამშობლოს თავდადების გრძობასავით, ღირსების გრძობის ჩანერგვა-განმტკიცებაში განსაკუთრებული როლი განეკუთვნება ქართულ მართლმადიდებლურ, სამოციქულო, ავტოკეფალურ – დედა ეკლესიას, წმინდა სინოდს, მისი უწმინდესობისა და უნეტარესობის საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II მეთაურობით. ადამიანმა, ღვთის შვილმა მიწიერი კეთილდღეობა არ უნდა მიიღოს ღირსებაზე უარის თქმით, რადგან ასეთი ქმედება წყევლისა და ღალატის ტოლფასია, როგორც პიროვნებისათვის, ასევე ერისა და მთლიანად ქვეყნისათვის. რამეთუ საზოგადოება, რომელიც ღირსების, ჭეშმარიტების მადლს მოკლებულია, განწირულია გადაგვარებისა და დაღუპვისათვის... სწორედ ამ ტრადიციების დამადასტურებელია ის ფაქტი, რომ კოლხეთის (ფაზისის) აკადემია პირველი უმაღლესი სასწავლებელია, ყოფილი საბჭოთა კავშირის მთელს ტერიტორიაზე, რაც დიდ საბჭოთა და პედაგოგიკურ ენციკლოპედიებშიც არის აღნიშნული და დადასტურებული. ფაზისის საერო აკადემია გახლავდა დედა აკადემია იყალთოს, გელათის, ეროვნული და სხვა სადღესოდ ფუნქციონირებადი დარგობრივი აკადემიებისა. ეს ფაქტი, გარდა იმისა, რომ საამაყოა, დიდ პასუხისმგებლობასა და მოვალეობასაც გვაკისრებს. ასევე შემთხვევითობით არ უნდა მივიჩნიოთ ის ფაქტი, რომ გასული საუკუნის მეორე ნახევარში სწორედ ფოთში (ფაზისში) მსოფლიოში სახელგანთქმულმა ქართველმა მეცნიერებმა აკადემიკოსებმა: ილია ვეკუამ, ალექსანდრე ბარამიძემ, ანდრია აფაქიძემ, ცოტნე მირცხულავამ, ეგნატე ფიფია, გიორგი ჯიბლაძემ, კოტე ჩაჩავამ, გიორგი ნიჭიაამ, პავლე ინგოროყვამ, პარმენ ზაქარაიამ, პროფესორებმა: დავით ხახუტაშვილმა, ილია ტაბალუამ, ვენორი ქვაჩახიამ და სხვებმა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამსვლელ სესიაზე ოფიციალურად აღადგინეს III-VIII საუკუნეებში წარმატებით ფუნქციონირებადი ფაზისის (კოლხეთის) მეცნიერებათა აკადე-

მია, რომელიც საბედნიეროდ დღესაც მოქმედებს. მართლაც, ღირსების გრძნობა საკვირველი და გადამრჩენია ერისა, ამიტომაც საფუძვლიანად უნდა შევისწავლოთ ამ უმაღლესი ისტორიული სკოლის წარსული, ისტორიული, ლიტერატურული, ფოლკლორული და სხვა წყაროებზე დაყრდნობით და მხოლოდ მათ საფუძველზე გამოვიტანოთ დასკვნები, ესეც ხომ ღირსების საქმეა.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, ფაზისის საერო აკადემიის სამეცნიერო კონფერენცია აყენებს საკითხს ქვეყნისა და ადგილობრივი საქალაქო, რაიონული თვითმმართველობის სადირექტივო ორგანოების, საქართველოს საპატრიარქოს, წმინდა სინოდის წინაშე, ქალაქ ფოთს დაუბრუნდეს ისტორიული სახე-

ლი ფაზისი, ხოლო ფოთისა და ხობის ეპარქია ინოვაციურად ფაზისის სამიტროპოლიტოდ. ამასთან დამტკიცდეს ბატონ გვანჯი მანას მიერ წარმოდგენილი საექსკურსიო მარშრუტი, “აბრეშუმის გზისა” და “არგონავტების ნაკვალევზე” – სახელწოდებით. დასასრულს, კიდევ ერთი ისტორიული ფაქტი: თუ არ იქნებოდა არისტოტელე, არ იქნებოდა მაკედონელი, თუ არ იქნებოდა გიორგი ჭყონდიდელი, არ იქნებოდა დავით აღმაშენებელი, თუ არ იქნებოდა კოლხეთი, არ იქნებოდა მისი გვირგვინი – ფაზისი... (ჩატარდა კენჭისყრა, წინადადებები მიღებული იქნა ერთხმად).

საქართველოს ჭყონდიდელ-ცოტნეიდელთა საზოგადოების თავმჯდომარე, ფაზისის აკადემიის პრეზიდენტი, ე. მ. დოქტორი.

სიმონ ზაქარაია

**წიგნიდან – “ღვიწილავი გოლგოთის გზაზე”
რუსეთი კავკასიაში პოზიციებს არ თმობს**

ისტორიიდან ცნობილია, რომ დასავლეთ ევროპის ხალხებმა ფრანგების, პოლონელების და გერმანელების მაგალითისამებრ, რომლებსაც ახლახან ბალტიისპირეთის პოსტსაბჭოური ქვეყნებიც შეუერთდნენ, სამკვდრო-სასიცოცხლო ომებით, თუ ბრძნული, მომგებიანი დიპლომატიური პოლიტიკის გატარებით რუსეთის იმპერიას მათკენ მიმავალი ყველა გზა გადაუკეტეს. ამჟამად დასავლეთ ევროპის დიდი თუ პატარა ქვეყნების ხალხები დამოუკიდებლად წყვეტენ თავიანთ სახელმწიფოებრივ საქმეებს, რაც ჭეშმარიტად უდიდესი მონაპოვარია ამ ერების ისტორიაში.

...მაგრამ სამაგიეროდ დიდი უბედურება დატრიალდა კავკასიაში, რუსეთის იმპერიის ქვეყნად დაუტევარი „ინტერესები“ გადმოიღვარა სამხრეთის მოსაზღვრე ქვეყნებში, რამაც გაამწარა და სისხლში ჩა-

ძირა კავკასიის მრავალტანჯული ადგილობრივი მცირე ერები. ჯერ იყო და იმპერიულმა რუსეთმა საუკუნეების მანძილზე მეგობრულად, ერთ დიდ და ძმურ ოჯახში მცხოვრები ხალხები ათასნაირი ხრიკებით გადაკიდა ერთმანეთს, შემდეგ კი ორი საუკუნეა იარაღის გამოყენებით ხოცავს და საკუთარი მიწაწყლიდან ერეკება ასიათასობით ადგილობრივ მკვიდრ მოსახლეობას. რუსეთის ბოროტების იმპერია, არც საბჭოთა სისტემის ნგრევის შემდეგ თმობს პოზიციებს კავკასიაში. მეოცე საუკუნის მიწურულს „გათიშე და იბატონეს“ პოლიტიკით რუსეთი ახდენს საქართველოს ტერიტორიების ანექსიას აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში. ამასთან ერთად აფხაზი და ოსი სეპარატისტების დახმარებით მარტო აფხაზეთიდან 300 ათასი ქართველი გამოაძევეს.

**სოხუმის დაცემის წინა დღეები...
ქაოსი მოსახლეობაში**

მინდა მოვიგონო ის მძიმე დღეები, რაც სოხუმის დაცემამდე რამდენიმე დღით ადრე სუფევდა მოსახლეობაში და დაცემის შემდეგ, როცა სასონარკვეთილი, ყველასგან მიტოვებული იმედაკარგული ხალხი ამკარად გრძნობდა მოახლოებულ და გარდაუვალ უბედურებას.

1993 წლის სექტემბრის პირველი ნახევრიდან დედაჩემი – ნუცა თედოს ასული ბაგათელია გადმოვიყვანე საცხოვრებლად – თხუბუნში (გულირიფშის რ-ნი), სადაც მდებარეობდა ჩემი სამსახურიც – სოხუმის ეთერზეთოვანი კულტურების სამეცნიერო ორგანიზაცია. მე მაშინათვე ჩავენერე იქვე არსებულ შტაბში, რომელსაც ხელმძღვანელობდა გულირიფშის რ-ნის სოფ. მაჭარის საკრებულოს გამგებელი ედუარდ ალექსანდრეს ძე შანგუა. ჩვენს ათეულს იარაღით ხელში ევალებოდა მდინარეების – კელასურისა და მაჭარას შორის ზღვის სანაპირო ზოლის დაცვა, რათა ე.წ. „ზასტავის“ ტერიტორიაზე მტერს არ გადმოეხსა დესანტი ზღვიდან. ეს ტერიტორია ხშირად ხდებოდა მტრის სამიზნედ, ამიტომ მდინარე გუმისთის ვადმიდან „გრადისა“ და „ჭაუბიცის“ დანადგარებიდან ჭურვების სროლა და მათი აფეთქება განუწყვეტლივ წარმოებდა. 23 სექტემბერს, საღამოს საათებში, მტრის მიერ ნასროლი ერთ-ერთი ჭურვის აფეთქებისას, ნამ-

სხვრევა მარცხენა ფეხის ქუსლთან მყესის ძარღვი გადამიჭრა. იქვე მეგობრებმა ფეხი შემიხვიეს, მაგრამ ჭრილობა იმდენად მძიმე აღმოჩნდა, რომ დღესაც მიშლის სიარულში. ეს ჩემი მეორე ჭრილობა იყო, როცა სიკვდილს შემთხვევით გადავურჩი. 25 და 26 სექტემბერს, როგორც დღისით, ასევე მთელი ღამის განმავლობაში ხალხის ნაკადი არ წყდებოდა მდინარეების კელასურ-მაჭარას შორის საავტომობილო ტრასაზე, ყველა მაცხოვრებელი თვითნებურად თუ იძულებით ტოვებდა სოხუმსა და სოხუმის რაიონს და მერხეულ-ნებელდის მიმართულებით ზემო სვანეთისკენ მიემართებოდა. თუ 20-22 სექტემბრამდე მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილს ცოტათი მაინც გვჯეროდა ჩვენი მთავრობისა და სამხედრო ხელმძღვანელობისა, ბოლო დღეებში ისიც გაგვეფანტა, რადგან მტერი ქალაქს ყოველი მხრიდან უახლოვდებოდა. ხალხის უიმედობა უფრო იმან განაპირობა, რომ შეიარაღებულმა ჯარისკაცებმა ჯგუფ-ჯგუფად იწყეს საბრძოლო პოსტების თვითნებურად მიტოვება და ქალაქიდან გასვლა. მოსახლეობა მიხვდა იმას, რომ მისი დამცველი და მხსნელი უკვე არავინ იყო და გაგრის ტრაგედიის განმეორებაც იყო მოსალოდნელი.

26 სექტემბერს საღამოს თხუბუნის ქართული მოსახლეობა შეიკრიბა ჩვენი შტაბის წინ და კატეგო-

რიულად მოითხოვა იმ სამხედროებისთვის იარაღის ჩამორთმევა, რომლებიც თვითნებურად ქალაქს ტოვებდნენ. ხალხის სურვილი და მოთხოვნა იყო იარაღით ხელში თვითონ დაეცვა თავისი მინა-წყალი. თუმცა ეს მამულისთვის გულანთებული ადამიანების სურვილი უფრო იყო, ვიდრე ჭეშმარიტი რეალობა, რადგან ამასაც ხომ სჭირდებოდა ხელმძღვანელი და ორგანიზაცია.

გადაწყვეტილი სოსუმში დარჩენა

მე ცენტრალური ტრასის ზემოთ მდებარე ბინაში ავედი. გადაწყვიტე, ჩემს დედასთან ერთად ახლობელი აფხაზის ოჯახისათვის შემეფარებინა თავი, რადგან სვანეთის ურთულეს გზის გავლას დედაჩემი ვერ გაუძლებდა მაშინაც კი, ვინმე გარკვეულ მონაკვეთზე ტრანსპორტით რომც დაგვხმარებოდა. ასეთი მტკიცე მოსაზრებით შევედი ბინაში, სადაც ჩემს დედასთან ერთად დამხვდნენ კარის მეზობლები ძიძარისას ქუჩიდან, მამა-შვილი სერგო და რობერტ ბერაიები. სერგომ მითხრა, რომ ჩვენი დიდი ქუჩის მოსახლეობა, რამდენიმე მაცხოვრებლის გარდა, მთლიანად დაიცალაო. მალე გვესტუმრა აფხაზეთის შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე, ჩემი ბიძაშვილი გიმერი გივის-ძე ბაგათელია, ამავე სამინისტროს თანამშრომლები ზურაბ თორია და რეზო მიქავა. აქვე მიხდა აღვნიშნო ის ფაქტი, რომ მიუხედავად შინაგან საქმეთა სამინისტროს

რა თქმა უნდა, რეალურად დადგა ის დროც, როცა უკანასკნელი ქართველი უნდა გასულიყო თავისი ქალაქიდან. 27 სექტემბრის ღამის 12 საათიდან იმატა ხალხის ნაკადმა, ხოლო 4 საათზე ჩვენმა ხუთეულმაც დატოვა ზღვისპირა საგუმბაგო ზონა. თხუბუნის მოსახლეობის ქართული ნაწილი მიჰყვა ქალაქიდან მიმავალ კოლონას.

შენობის მრავალჯერ დაბომბვისა, თავდადებულ მეომრებთან ერთად გიმერი ბაგათელია ბოლომდე იცავდა თავის მშობლიურ ქალაქს.

დედაჩემმა ძმისშვილს ტრადიციისამებრ თავზე ხელი შემოავლო, ერთმანეთს თბილად გადაეხვივნენ. შემდეგ ყველამ რეზო მიქავასკენ გადავიტანეთ ყურადღება, რომელსაც დასისხლიანებული შუბლი ცხვირსახოცით ჰქონდა შეხვეული. როგორც გიმერიმ აღნიშნა, წითელ ხიდთან გადმოსვლის დროს, კინო-თეატრ რუსთაველის წინ, რამდენიმე ჭურვი როცა აფეთქდა, ერთ-ერთმა ნამსხვრევმა მიქავას შუბლი დაუზიანა. ჩვენ მას სათანადო დახმარება გავუწიეთ, რის შემდეგ გიმერთან ერთად ბინა დატოვეს. ჩვენთან დარჩა ნათესავი ზურაბ თორია. ჩემი სტუმრები ჩემს გადაწყვეტილებას ელოდებოდნენ, თუ როგორ მოვეცეულიყავით.

აფხაზი მეგობარი ჩემს გეგმებს ცვლის

სწორედ ასეთ უცნაურ დროს, კიდევ ერთი სტუმარი შემოვიდა ბინაში, რომლის გამოჩენამ, ბურუსით მოსილ ჩემს გონებას მცირე ნათელი და იმედი შემატა. ეს კაცი იყო ედიკ ხაშბა, ჩემი ოჯახის ახლო მეგობარი, ეროვნებით აფხაზი, ჩვენი სამეცნიერო ორგანიზაციის დაცვის უფროსი, რომელიც ბაღმარანის ქუჩაზე ცხოვრობდა. როგორც ყოველთვის, ის პირველად დედასთან მივიდა, გადაეხვია, მოეფერა და შუბლზე აკოცა, იტირა კიდევ, შემდეგ ყველას მოგვესალმა. ის ქართულად ლაპარაკობდა, გვთხოვა დავმსხდარიყავით და ყურადღებით მოგვესმინა. ედიკის მოსვლის მიზეზი და მიზანი ყველას აინტერესებდა. მან შემდეგნაირად მოგვმართა: ძვირფასო დედა, ჩემო ძმაო სიმონ, ამ საღამოს მე დავაზუსტე ცნობა იმის შესახებ, რომ აფხაზი ბოევიკები უკვე ქალაქში შემოვიდნენ. ისინი რამდენიმე საათში აქაც გამოჩნდებიან, თქვენმა მეზობლებმა სოსუმში უკვე დატოვეს. ყველას კარგად გახსოვთ ვაგრის დაცემას რა უბედურება მოჰყვა, ვერაქან მოგცემთ იმის გარანტიას, რომ იგივე ტრაგედია აქაც არ განმეორდეს. თავზეხელაღებული ბოევიკები არავის შეიბრალებენ, ამიტომ მიუხედავად ჩვენი უტყუარი და უღალატო ძმობისა, მე თქვენი გადარჩენის გარანტიას ჩემს თავზე ნამდვილად ვერ ავიღებ. ისიც კარგად მოგეხსენებათ, რომ სოსუმში ქართველებთან დარჩენილ ნაწილ აფხაზებს, გუდაუთის მთავრობა როგორი ეჭვით გვიყურებს. ერთი სიტყვით, მიხდა დაგარწმუნოთ, რომ თქვენი მდგომარეობა ძალიან კრიტიკულია, რაც შეეხება დედას, განაგრძო მან, ჩვენმა ოჯახებმა კარგად იციან, რომ 1964 წლიდან იგი ჩემი დედაცაა. 29 წელი გავიდა ჩემი მშობელი დედის გარდაცვალებიდან, მას შემდეგ მე დედას მხოლოდ თქვენ გეძახით, თედოევანა – უთხრა დედაჩემს. თქვენი ზრუნვა ჩემზე მუდამ თბილი, დედაშვილური იყო. მე და სიმონს სტუდენტობისა და ასპირანტურის პერიოდში, შვიდი წელიწადი ერთ ოთახში ძმურად, ურთიერთგაგებით გვიც-

ხოვრია. შემდეგ მე ოჯახი შევექმენი, სიმონი ჩემი ხელის მომკიდე ხდება. ჩემს ერთადერთ ვაჟიშვილს სახელი მან დაარქვა და მისი ნათლიაც სიმონი გახლავთ. ასე რომ, მთელი ჩემი ცხოვრების ნახევარი, თქვენთან კეთილ ურთიერთობაში გავატარე. ჩემი ბესიკიც ხომ ომის პერიოდში მუდამ თქვენთან იმყოფებოდა და ნუცა ბებოს არ მოცილებია. ნამდვილი ბებოს შესახებ მან მხოლოდ გადმოცემით იცის. ჩვენს ოჯახებს შორის ასეთი მტკიცე და ღვთიურ დამოკიდებულებას მე დიდად ვაფასებდი და ვაფასებ დღესაც. სწორედ, დღეს ჩვენს გარშემო შექმნილი რთული და კრიტიკული სიტუაცია მავალდებულებს, რომ მე თქვენთან ვიყო და თქვენს გადარჩენაზე ვიზრუნო. ამ გვიან საღამოს ამით იმის თქმა მიხდა, რომ სიმონი ყოველგვარი ყოყმანის გარეშე, თავის მეგობრებთან ერთად, რაც შეიძლება სწრაფად უნდა წავიდეს აქედან. ერთადერთი მშვიდობიანი გზა დევნილი მგზავრობისათვის სვანეთის მიმართულებით უნდა იყოს, რადგან აფხაზი მეზობლები პირველ დღეებში თქვენს გამოდევნებას ვერ გაბედავენ. თქვენ კი, ჩემო საყვარელო დედა, ვერსადაც ვერ წახვალთ, რადგან მთების შვილი ვარ და კარგად ვიცი იქაური გზების აკარგიანობა, მას თქვენ ნამდვილად ვერ გადალახავთ. ჩემი სიმონის გამძლეობისა და გონიერების ამბავი ყმანვილკაცობიდან მოყოლებული კარგად ვიცი, ფიზიკურად ძლიერია, სულიერად გაუტყენელი, მჯერა, რომ სიმონი და მისი მეგობრები ამ გზას გადალახვენ. ახლა კი, ჩემო საყვარელო დედა, მე და შენ ნელ-ნელა ბაღმარანის ქუჩით ჩემს ბინაში წავიდეთ, როცა დადგება მშვიდობიანი პერიოდი, შენს შვილთან მე თვითონ წავიყვან – თქვა ედიკმა და წამოდგა. ჩემი აფხაზი მეგობარი დაძაბული იყო, ამკარად გრძნობდა კრიტიკული დროის დადგომას და მის სიმძაფრეს, მოსალოდნელი სავალალო შედეგების გარდაუვალობას. ყურადღებით ვუსმენდით ედიკს და მის გულწრფელობაში არავის შეპარვია ეჭვი.

დედაჩემის მტკიცე გადაწყვეტილება

ბოლოს ჩემმა დედამ ყველას დაასწრო, ჩემთან ახლოს მოვიდა და მისთვის დამახასიათებელი დამაჯერებლობით მომმართა: ჩემო შვილო სიმონ, ერთი წელი გავიდა ძმათამკვლელი ომის დაწყებიდან, ვინ მოთვლის, რამდენი აფხაზისა და ქართველის ოჯახია გაუბედურებული. ამ ომში ორივე მხარე წაგებულა, გაიხარა და ზეიმობს მხოლოდ მესამე, რუსული იმპერიის კაცთმოდულე პოლიტიკა. ახლა მთავარია ქართულმა მოსახლეობამ და განსაკუთრებით ახალგაზრდობამ თავს უშველოს. რაც შეიძლება ნაკლები უნდა იყოს პირისპირ შეხვედრა გააფთრებულ ბოვეიკებთან. ჩემმა ახლობლებმა კარგად იციან, ჩემო შვილო, რომ მთელი ჩემი ცხოვრების საუკეთესო წლები დღემდე შენთვის შემომინიარავს. მამაშენი 23 წლის იყო, როცა ქერჩის სასაკლაოზე დაიღუპა. მამინ შენ ერთი თვისიც არ იყავი, რა თქმა უნდა, გამიმართლე და ჩემი შრომა დააფასე, მაღლობის მეტი რა მეთქმის. ახლა კი გონიერებაა საჭირო, რომ დედა-შვილმა შეცდომა არ დაუშვათ, შენი ტრაგიკული აღსასრული ჩემს თვალწინ რომ დატრიალდეს, ეს ღმერთის ნების წინააღმდეგ იქნება მიმართული, მითუმეტეს ორჯერ ბენჯზე ხარ გადარჩენილი. ედიკიც მართალია, რითაც შემეძლო, მე მისთვის და ბესიკისთვის გული, სული და მონდომება არ დამიკლია. რადგანაც ედიკი ჩემს

დარჩენაზე პასუხისმგებლობას თავის თავზე იღებს, მათ ოჯახს მცირე ხნით შევანუხებ და აქ დავრჩები, ეს მოსაზრება ბევრად უფრო გონიერია, ვიდრე რომელიმე სხვა გადაწყვეტილება. შეეცადე ჩემზე ნაკლებად იდარდო, ჩვენი დედა-შვილობა ყოველთვის სამაგალითოდ მიმაჩნდა, არც ახლა მილაღატო და ედიკს და ჩემს თხოვნას დაჰყევი. აგერ შენი მეგზურებიც – ახლო მეგობრები სერგო, ზურაბი და რობერტი. ბედნიერად გველოთ ამ ჯერ კიდევ საიდუმლოებით მოცულ გზაზე, ღმერთი იყოს თქვენი და ედიკის მფარველი. ასე დაგვმოძღვრა დედამ. როგორც ყოველთვის, ახლაც, ამ კრიგიკულ წუთებშიც მე დედის თხოვნას დავემორჩილე. მართალია, დედა ისევ ამაყად გამოიყურებოდა და ერთი შეხედვით მისი ცხოვრების დამამშვენებელი შემართებაც ახლდა, მაგრამ მაინც მეჩვენა, რომ ის იმ წუთებში უფრო დაჰატარავდა, შინგანად დათრგუნული ჩანდა. ჭკვიანმა ქალმა კარგად იცოდა დედა-შვილის განშორების წუთებიდან არჩეული გზა, რამდენად სახიფათო იყო ორივესათვის: დარჩენაც და ნასვლაც! ეს წუთები ჩემს ცხოვრებაში იყო ყველაზე დრამატული და დამთრგუნველი. ვიდექი იმ არჩევანის წინაშე, რომლის შედეგი წინასწარ არავინ უნყოდა. მისი სისწორე მხოლოდ შემდეგში განვითარებულმა მოვლენებმა დაამტკიცეს.

განშორება დედასთან

27 სექტემბერს დილის 5 საათზე კელასურში, ბალმარანის მოსახვევთან მე და დედაჩემი ერთმანეთს გამოვემშვიდობეთ. ამ მძიმე და დაუვინყარ წუთებს ვერაფერი დამავინყებს. იმ დროს ჩემი ერთადერთი იმედი ედიკ ხაშბა იყო. ედიკმა გაამართლა ჩემი და ჩემი დედის იმედები, მან ღვიძლ დედასავით მოუყარა ჩემს დედას და ერთი თვის შემდეგ იგი გალში ჩაიყვანა ძმასთან, ალიოშა ბაგათელიასთან. ბიძის ოჯახში ედიკი ბევრჯერ იყო ნამყოფი და იმ დღეს მისი იქ გამოჩენა აფხაზი და ქართველი ხალხების ურთიერთპატივისცემის ჭეშმარიტი გამოხატულება გახლდათ. ჩემი დედა დღესაც დიდი სიყვარულით იგონებს მის შვილობილს – ედიკ ხაშბას, დიდად არის დაინტერესებული მისი ბედით, თუმცა მასზე არაფერი გვსმენია.

27 სექტემბრის გრილი დილის 9 საათზე, ჩვენმა ოთხკაციანმა ჯგუფმა მერხეულის სოფლის ცენტრამდე მიაღწია. აქ რამდენიმე წუთს შევჩერდით, ყველას თავ-თავისი ზურგჩანთა მოჰქონდა. ჩემს ზურგჩანთაში მედო ერთი სპორტული კოსტუმი, ერთი წყვილი რეზინის ჩექმა, ათი ცალი იოდით სავსე შუშა, ამდენივე სამედიცინო ბინტი, ერთი პირსახოცი და ორი ცალი საპონი. გარდა ზემოთ დასახელებულისა, მომქონდა ჩემი გამოხდილი 70-გრადუსიანი ჭაჭის არაყი „შავი“ დლისთვის, 5 ლიტრა ბენზინი და კარგად გალესილი ბასრი პატარა ნაჯახი. სერგოს ზურგჩანთაში ეწყო 10 ცალი დედაჩემის მიერ წინადადით გამოცხვარი მჭადის კვერი. დამატებით მე და ზურაბს გვქონდა თითო ავტომატური იარაღი, თითო ხელყუმბარა და ავტომატის ტყვიები, გზაზე მუდამ იმის მოლოდინში ვიყავით, შეიარაღებული მტერი ტრანსპორტით არ წამოგვწეოდა.

სვანეთისკენ მიმავალთა უმრავლესობა ფეხით მოსიარულენი ვიყავით, საკმაოდ ბევრი მგზავრობდა მსუბუქი და სატვირთო მანქანებით, სხვადასხვა მარკის ტრაქტორებით, ცოცხალ გამწვევ ძალაზე მიბმული ტრანსპორტით და სხვ. ზოგიერთი დევნილი საქონელსაც მიერეკებოდა, განიერ სამხედრო გზაზე ფეხითა და სხვადასხვა ტრანსპორტით მგზავრობთა ისეთი სიმრავლე იყო, რომ ლათამდე თავისუფალი გადაადგილება ჭირდა. მე ბინიდან წამოსვლისას არ მიფიქრია არც საკუთარი და არც სამსახურის მანქანით გამგზავრება, რადგან არც სანავის საკმარისი მარაგი გვქონდა და მეორეც, ვინც რამდენიმე დღით ადრე ნავიდნენ ოჯახური ნივთებით დატვირთული, დააყარა და გაძარცვეს. ამ და სხვა მიზეზთა გამო ვარჩიეთ ფეხით გვევლო ბოლომდე, თუმცა არც დროის ხანგრძლივობა და არც გზის დასასრული იყო ჩვენთვის ცნობილი. და მაინც ადამიანთა ამ უზარმაზარი ნაკადის უპირველესი მიზანი და იმედი იყო აფხაზეთის სვანეთის ბუნებისა და მოსახლეობისათვის თავის შეფარება.

მერხეულ-ნებელდა-ამტყელის გზებზე ადვილად შეიმჩნეოდა უიმედო მდგომარეობაში ჩავარდნილი ხალხის სტიქიურობა: ზოგი სწრაფად მიდიოდა, ზოგი შესვენებით, ზოგიც ცალ-ცალკე ოჯახების მიხედვით. ტრანსპორტით მავალთა შორის ბევრი იყო ნაცნობები, მაგრამ მათი ტრანსპორტის გადატვირთვის გამო არავის გვქონდა იმის იმედი, რომ ვინმეს ნავეყვანეთ. ყველანი შემფოთებული იყვნენ თავსდატეხილი უბედურებით – იძულებით ვტოვებდით ჩვენს ძირძველ მიწას, გასაოცრად ლამაზ ბუნებას, ნალოლიავებ სახლ-კარს. ჩვენი ტრაგედია ისიც იყო, რომ აბსოლუტურად გაურკვეველი მომავალი გველოდა წინ.

გიორგი ბეჟიტაშვილი

საქართველოსა და აზერბაიჯანის მეგობრობის
ისტორიიდან

ალბანეთი – ეს არის უძველესი ტომებით დასახლებული ქვეყანა საქართველოსა და სომხეთის გვერდით. ერი, რომელიც კავკასიურ ტომებს შორის თავისი არსებობის 2500 — წლიან ისტორიას ითვლის, ქართველ ერთან ერთად მეგობრობის გზით მოდის დასაბამიდან დღემდე. თავისი საზოგადოებრივი წყობით, ანტიკური ხანიდან დღემდე - დროების ჟამთასვლასთან მიმართებით ინარჩუნებს მეგობრობის ტრადიციებს.

დიდა ჟამთასვლის ისტორია ორ ძმურ ერს შორის. ათასჯერ შეცვლილა ბედის ბორბლის ბრუნვა საუკუნეების განმავლობაში, მაგრამ საერთო მტრების წინააღმდეგ ერთ მუჭად შეკრულ კავკასიელებს - ალბანელებსა და ქართველებს მეგობრობის, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ერთიანობის უღელი ერთიანი გამარჯვებით უტარებიათ.

ორი მოძვე ქვეყნის ურთიერთობა უძველესი ისტორიული ეპოქიდან იღებს სათავეს. იგი იმთავითვე თავისუფლებისთვის ბრძოლაში ურთიერთდახმარების სულისკვეთებითაა განმსჭვალული. უძველესი ხანიდანვე ორ ერს გააფთრებული ბრძოლა უწევდა მსოფლიო იმპერიებთან, საკუთარი დამოუკიდებლობის და ეროვნული თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად. თუმცა იყო ისეთი პერიოდებიც, როდესაც მათი მჭიდრო ურთიერთქმედება ჟამთა სიავის წყალობით მტრული იმპერიების წიაღში ხდებოდა. ასეთი იყო, მაგალითად, აქემენიანთა სპარსეთის ეპოქა, როდესაც ქართველ და ალბანელ ხალხებს სასტიკი უღლის ზიდავა ერთობლივად უწევდათ, ასევე მათთვის თავსმოხვეულ უცხო და უაზრო ომებში მონაწილეობის ჩათვლით.

მომდევნო ეპოქა არანაკლებ უღმობელი აღმოჩნდა. თუმცა ელინისტურმა ხანამ შედარებით მშვიდობიანად ჩაიარა, მაგრამ შემდგომ ეტაპზე ორი ერის მეგობრობას არანაკლებ მკაცრი გამოცდა ელოდა. რომაული ექსპანსიის სუსხიან ხანაში მათ შეძლეს საკუთარი სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნება, ხოლო ფარნავაზიანთა დინასტიის საუკეთესო წარმომადგენლების - ფარსმან I-ისა და ფარსმან II ქველის მმართველობისას ისინი ჩრდილოკავკასიელ ხალხებთან ერთად კვლავ მხარდამხარ იბრძოდნენ ორი მძლავრი მეზობლის - რომისა და არშაკიანთა პართიის მოძალეობის წინააღმდეგ.

I საუკუნის 35-ე წელს სომხეთს პართიელები დაეუფლნენ. რომის იმპერატორმა ქართლის მეფე ფარსმან პირველს შესთავაზა, რომ თუ იგი რომაელებს სომხეთიდან პართიელების განდევნაში დაეხმარებოდა, მის ძმას – მირდატს სომხეთში გაამეფებდა. ფარსმან I-მა შემოთავაზება მიიღო. მან დასახმარებლად ჩრდილო კავკასიელ სარმატებსა და ალბანელებს უხმო. მოკავშირე სარმატთა და ალბანელთა დახმარებით ფარსმან I-მა შეძლო პართიელთა სომხეთიდან განდევნა და თავისი ძმა მირდატი სომხეთში გაამეფა, სარმატები და ალბანელები თანამედროვე აზერბაიჯანელი ერის ეთნოგენეზში აქტიური მონაწილეები იყვნენ.

არშაკიანთა დინასტიის დრამატულ აღსასრულამდე კავკასიელი ერები, ასე თუ ისე, ახერხებდნენ რეგიონში არსებულ ძალთა წონასწორობის შენარჩუნებას, მაგრამ ახალი წ.აღ.-ის 224 წლიდან ვითარება კარდინალურად შეიცვალა. ერთი მხრივ, დასუსტებული

პართიის ადგილას სასანიანთა სპარსეთის წარმოქმნამ, ხოლო მეორე მხრივ, რომის იმპერიის ფატალურმა დასუსტებამ რეგიონი არივ-დარია და კავკასიის ხალხები ახალი გამონვევის წინაშე დააყენა. სასანიდებთან უთანასწორო ბრძოლაში საქართველომ, სომხეთმა და ალბანეთმა ერთიმეორის მიყოლებით დაკარგეს დამოუკიდებლობა – რა თქმა უნდა, დროებით და სპარსეთის სამარზხანოებად იქცნენ. მაგრამ ამ პროცესს წინ უძღოდა ნახევარსაუკუნოვანი აღმავლობისა და, ამავე დროს, თავგანწირული ბრძოლის პერიოდი, რომელიც იმ დროის უდიდესი ქართველი მეფის ვახტანგ გორგასლის, სახელთანაა დაკავშირებული.

სხვადასხვა მიზეზთა გამო, ერთობლივი ბრძოლის ეს ეტაპი წარუმატებლად დასრულდა. კავკასიის ერებმა სხვადასხვა ხანგრძლივობით დაკარგეს დამოუკიდებლობა, თუმცა ბრძოლა მის აღსადგენად და ამ ბრძოლაში შეძლებისდაგვარად ურთიერთდახმარება არასოდეს შეწყვეტილა.

არაბების მხრიდან დამარცხებული ირანელი ფეოდალები 639 წელს დიდი ჯარით შეიჭრნენ ალბანეთში. ალბანეთის მმართველმა (მეფემ) ჯავანშირმა, გარკვეული სტრატეგიული თვალსაზრისით, ჯარი იბერიის სამეფოს საზღვრებთან ახლოს განალაგა, შემდეგ კი კამბისენას (კამბეჩოვანის) ტერიტორიაზე გადავიდა. აქ მტერს ბრძოლა გაუმართა. ბრძოლაში ჯავანშირი დაიჭრა. მოსე კალანკატუელის გადმოცემით, დაჭრილ ჯავანშირთან მოვიდა ღირსეული კაცი, მისი მეგობარი, იბერიის ერისმთავარი ადარნასე. იგი თავის მეგობარ და მოკავშირე ჯავანშირს ყველაფრით დაეხმარა, მათ შორის – ჯარით და საერთო მტრის წინააღმდეგ ერთობლივად იბრძოლეს. ამგვარად გაძლიერებულმა ჯავანშირმა ირანელები უტის ოლქისაკენ შეაზინროვა და შემდეგ განდევნა ალბანეთის ტერიტორიებიდან”.

IX საუკუნის 20-იანი წლების ბოლო ხანებისათვის საქართველოში მოწყობილი აჯანყების ჩასაქრობად, არაბი სარდალი ხალიდ იბნ იაზისი იძულებული გახდა მეორედ გამოეღაშქრა საქართველოში. არაბთა წინააღმდეგ საბრძოლველად კახელ აჯანყებულებს მეგობრული დახმარების ხელი ხურამიტებმა გაუწოდეს. ხურამიტთა ჯარს აზერბაიჯანის ეროვნული გმირი ბაბეკი მეთაურობდა. არაბი დამპყრობლების წინააღმდეგ ქართველთა და ალბანელთა გაერთიანებულ ძალებს გადამწყვეტი ბრძოლის გამართვა სოფელ ვავაზის მახლობლად მოუხდათ. მეგობართა გაერთიანებულმა ჯარმა არაბთა ჯარი გაანადგურა”.

თავისუფლებისთვის ბრძოლის შემდგომი ეტაპი რეგიონში არაბთა გამორჩენასთან ერთად იწყება. მას წინ უძღოდა რეგიონის ტრადიციულ ჰეგემონთა – აღმოსავლეთ რომის იმპერიისა და სასანიანთა სპარსეთის ურთიერთდასუსტება. უნდა აღინიშნოს, რომ თავდაპირველად კავკასიელები, ისევე როგორც ახლო აღმოსავლეთის სხვა ხალხები, არაბებს ძველი მწავრელებისგან განმათავისუფლებლად აღიქვამდნენ. მართლაც, ადრეული ხანის არაბთა სახალიფო, საკუთარი მიზნებიდან გამომდინარე, დამორჩილებულ ხალხებს შედარებით ლმობიერად ეპყრობოდა. მაგრამ ასე დიდხანს არ გაგრძელებულა. ვითარება განსაკუთრებით ახასიანთა დინასტიის სათავეში მოსვლასთან ერთად გაუარესდა. არაბთა უღელი ამ

დროს ერთიორად დამძიმდა, რასაც რეგიონში განუწყვეტელ აჯანყებათა სერია მოჰყვა. ამ მხრივ თავისუფლებისთვის მებრძოლი ერების მდგომარეობას სახალიფოში გამუდმებით მიმდინარე რელიგიური დაპირისპირება აუმჯობესებდა, რასაც IX საუკუნის დასაწყისიდან თან დაერთო არაბთა უკიდევანო იმპერიის თანდათანობით რღვევა. ამ პერიოდში წარმოებული ბრძოლის სადემონსტრაციოდ საგანგებოდ აღსანიშნავია ბაბელის გრანდიოზული აჯანყება აზერბაიჯანში (816წ.).

დაახლოებით 1014-1016 წლებში ბიზანტიის იმპერატორი ბასილი კეისარი ბულგარელებთან ომით იყო დაკავებული. ამიტომ აღმოსავლეთის ტერიტორიებისადმი ყურადღება შეანელა. ამით ისარგებლა მეფე გიორგი I-მა და დავით კურაპალატის გარდაცვალების შემდეგ ბიზანტიის მხრიდან მიტაცებულ ტერიტორიებს დაეპატრონა.

ომიდან გამარჯვებით დაბრუნებულმა ბასილი კეისარმა გიორგი I-ს წერილი გაუგზავნა და ახლად დაკავებული ტერიტორიების დაცლა მოსთხოვა. გიორგი I-მა ამ წერილს უარით უპასუხა. ამიტომ ბასილი იმპერატორმა გიორგი I-ის დასჯა გადაწყვიტა და ჯარი დაძრა მის წინააღმდეგ. ქართველ მემკვიდრეთა გადმოცემით ეს 1021წ. მოხდა. მოწინააღმდეგეები მდინარე არგვის სანაპიროებზე ერთმანეთის პირისპირ დადგნენ. ერთ ხანს ვერც ერთი მხარე შეტევას ვერ ბედავდა. გიორგი I-მა უკან დახევა ბრძანა. ბასილი იმპერატორმა მათი დევნა დაიწყო. სოფელ შირომნთან ბიზანტიელთა მონინავე რაზმებისა და ქართველთა ზურგის რაზმებს შორის შეჯახება მოხდა. ორივე მხარის ძირითადი ძალები ბრძოლაში ჩაებნენ. ბრძოლაში ბიზანტიელებმა გაიმარჯვეს. გიორგი I-მა ნიალის გზით თრიალეთის მიმართულებით უკან დაიხია. აქ გიორგი I-ის დასახმარებლად კახელებისა და შექულების რაზმები მოვიდნენ. გიორგი I-ის გაძლიერების შემხედვარე ბასილი კეისარმა ბრძოლა შეწყვიტა, ჯვავახეთი-არტაანის მიმართულებით უკან დაიხია და გამოსაზამთრებლად ტრაპიზონში დაბანაკდა.

X საუკუნის ორივე მოძმე ერთი სახელმწიფოებრივი გაერთიანების პროცესში შეხვდა. იგი ორივე ქვეყანაში განსხვავებული წარმატებით მიმდინარეობდა. სხვადასხვა გარეშე ძალა კვლავაც ცდილობდა ამ პროცესისთვის ხელის შეშლას, თუმცა საქართველოში ის მაინც წარმატებით დაგვირგვინდა.

XI საუკუნის მეორე ნახევრიდან შუა აზიიდან მომსკდარმა თურქულენოვანი ტომების ნაკადმა კავკასიის ეთნოპოლიტიკური რუკა კვლავ რადიკალურად გადაასხვაფერა. საქართველოსთვის და მისი მეზობლებისთვის ეს ყოფნა-არყოფნის დრამატული ხანა იყო. მაგრამ ჯვაროსნულ ლაშქრობათა ეპოქის დასაბამმა ბედისწერის ბორბალი ისევ წალმა შეაბრუნა და კავკასიელი ხალხებისთვის კვლავაც გაერთიანებისა და აღმავლობის ხანა დადგა. 120 წლიანი ეპოქის განმავლობაში, რომელსაც საქართველოს ოქროს ხანას უწოდებენ, კავკასიელებს ისევ ერთიანი სახელმწიფოს ფარგლებში მოუხდათ ცხოვრება, თუმცა უცხო და მტრული იმპერიებისგან განსხვავებით, ეს მათი მომბოლოური, კავკასიური სახელმწიფო იყო, რომელიც მათ ამ ეპოქის ქართველ მეფეთა სკიპტრის ქვეშ აყვავებისა და განვითარების ყველა წინაპირობა შეექმნათ.

ოქროს ხანას მონღოლთა შემოსევამ მოულოდლო. ქართველი და აზერბაიჯანელი ხალხები კვლავ უცხო უღლის ქვეშ აღმოჩნდნენ. ამჯერად ეს მონღოლ შულაგუიანთა-ილხანების-სახელმწიფო იყო. ასოცნილიანი აღმასვლა და ერთიანობა საუკუნე-

ნახევრიანმა დაცემამ და დანაწევრებამ შეცვალა. მონღოლთა ბატონობამ კავკასიელი ერების არა მხოლოდ სოციალ-პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა, არამედ მათი მენტალიტეტიც სერიოზულად შეარყია და მათთვის მანამდე უცხო ბევრი მახინჯი მოვლენა შეიტანა მათ ცხოვრებაში. თუმცა XIV საუკუნიდან ვითარება კვლავ დადებითად იცვლება და იგი კვლავაც დიდი ქართველი მეფის გიორგი ბრწყინვალის სახელს უკავშირდება. ამ უკანასკნელის დროს გარკვეულწილად აღდგა 150 წლის წინ მონღოლთა მიერ დაკნინებული კავკასიური ერთიანობა საქართველოს ხელმძღვანელობით, მაგრამ ძალზე მცირე ხნით. საუკუნის ბოლოს თემურ ლენგის შემოსევებმა არა მხოლოდ კავკასიელთა აღდგენილ ერთიანობას დაუსვა ნერტილი, არამედ რეგიონი პრაქტიკულად განადგურების პირას მიიყვანა. ამ დროიდან კავკასიელი ხალხების პოლიტიკური დაქსასულობა, სოციალურ-ეკონომიკური ჩამორჩენა და ზნეობრივი დეგრადაცია შეუქცევად ხასიათს იღებს, თუმცა მათი პოლიტიკური ბედი მაინც სხვადასხვაგვარად წარიმართა: თუთი სომხეთმა და აზერბაიჯანმა პოლიტიკური დამოუკიდებლობა დაკარგეს და ფაქტობრივად მეზობელი დიდი სახელმწიფოების პროვინციებად იქცნენ, საქართველომ, თუმცა პოლიტიკურად დაშლილ-დანაწევრებულმა და გამუდმებული შემოსევებით სისხლისგან დაცლილმა, სახელმწიფოებრიობა მაინც შეინარჩუნა.

მტრული იმპერიებით გარშემორტყმული კავკასიელი, განსაკუთრებით რეგიონის ქრისტიანი ხალხები, არახელსაყრელი გარემოცვისგან თავდალენვის სხვადასხვა საშუალებებს ეძებდნენ. ჯერ კიდევ XV საუკუნის შუახნიდან მათ თვალის დასავლეთ ევროპას მიაპყრეს. თურქ-ოსმალთა მიერ კონსტანტინოპოლის აღება მათთვის და ხელსაყრელი ვითარება შექმნა დასავლეთთან დიპლომატიური კონტაქტების გააქტიურებისთვის, რომელსაც ოსმალეთის იმპერია ასევე ემუქრებოდა. მაგრამ თავად ევროპის სახელმწიფოებს შორის არსებულმა ღრმა დაპირისპირებამ ანტი-ოსმალური ლიგის შექმნა შეუძლებელი გახადა, თუმცა ევროპასთან კავშირების დასამყარებლად ცდები შემდგომშიც არაერთხელ ყოფილა, მაგრამ ყოველი ასეთი მცდელობა უშედეგოდ მთავრდებოდა ხოლმე.

დასავლური მიმართულების წარუმატებლობამ კავკასიელები აიძულა გეზი ჩრდილოეთისკენ აეღოთ. XVI-XVIII საუკუნეებში რუსეთის ტერიტორიულმა ექსპანსიამ რეგიონის ხალხებს ოსმალურ-ირანული უღლისაგან თავდალენვის გარკვეული იმედები ჩაუსახა. რუსეთთან კავშირების დამყარებას არა მხოლოდ ქართველები და სომხები ესწრაფოდნენ, არამედ შაჰის ირანთან სარწმუნოებრივი ერთიანობის მიუხედავად, აზერბაიჯანელებიც არ ერიდებოდნენ.

XVIII საუკუნიდან სპარსეთიც და ოსმალეთიც ღრმა შინაპოლიტიკურმა კრიზისმა მოიცვა. ამ გარემოებამ ხელსაყრელი ვითარება შეუქმნა რუსეთის ექსპანსიონისტურ გეგმებს. რუსეთს ამ გეგმების განხორციელება ჯერ კიდევ მე-18 საუკუნის დასაწყისში შეეძლო, თუმცა დასავლეთით განუწყვეტელმა გართულებებმა და ევროპულ ომებში მისმა მუდმივმა მონაწილეობამ ამაში ხელი შეუშალა.

ხელსაყრელი მომენტი რუსეთს მხოლოდ XVIII-XIX საუკუნეთა მიჯნაზე დაუდგა. ამ მიმართულებით გადადგმული პირველი ნაბიჯი ქართლ-კახეთის სამეფოსთან დადებული გეორგიევსკის ტრაქტატი აღმოჩნდა. იგი აღმოსავლეთ საქართველოზე პროტექტორატის დამყარებას ითვალისწინებდა, თუმცა რუსეთის ნამდვილი გეგმები გაცილებით მზაკვრული და

შორსმიმავალი იყო. 1801 წელს ქართლ-კახეთის სამეფოს გაუქმებით იწყება ამიერკავკასიის დამორჩილების ხანგრძლივი პროცესი, რომელიც საბოლოოდ მხოლოდ 1864 წელს დასრულდა. კავკასიელი ერები კვლავ უცხო და მჩაგვრელი იმპერიის მარნუხებში აღმოჩნდნენ.

მიუხედავად იმ უარყოფითი მხარეებისა, რაც რუსულ იმპერიალიზმს თან სდევდა, სახეზეა დადებითი მომენტებიც. კერძოდ, რუსეთი ერთგვარ ხიდად იქცა კავკასიის ევროპეიზაციის გზაზე. რუსეთთან შეერთების მომენტიდან, მას შემდეგ, რაც იმპერიისთვის შეიარაღებული წინააღმდეგობის უსარგებლობაში საბოლოოდ დარწმუნდნენ, კავკასიის ხალხებმა საკუთარი თავისუფლებისთვის ბრძოლა კულტურული თვითმყოფადობის შენარჩუნებისათვის ბრძოლის სიბრტყეში გადაიტანეს. ხოლო XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან, როდესაც იმპერიაში გატარებულმა რეფორმებმა საამისოდ ხელსაყრელი ვითარება შექმნეს, კულტურულ-საგანმანათლებლო მოღვაწეობას უკვე პოლიტიკური გააქტიურებაც დაერთო. XX საუკუნის დასაწყისისთვის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლა მთლიანად იმპერიის ფარგლებში, და მათ შორის, კავკასიაშიც, ახალ ფაზაში შევიდა. ამას ხელი შეუწყო თავად რუსეთში განუხრელად მზარდმა სოციალურმა დაძაბულობამ, რაც იმპერატორ ალექსანდრე II-ის მიერ გატარებული რეფორმების პირდაპირი შედეგი იყო. განსაკუთრებით მწვავე ხასიათი ეროვნულმა მოძრაობამ იმპერიის განაპირა მხარეებში რუსეთის რევოლუციებს შორის პერიოდში მიიღო, როდესაც იმპერიის რღვევა შეუქცევადი გახდა. 1914 წლის აგვისტოში დაწყებული პირველი მსოფლიო ომი რუსული თვითმპყრობელობისთვის ჩაცემული უკანასკნელი ლახვარი აღმოჩნდა და 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ მას საბოლოოდ დაუსვა წერტილი.

რუსეთის იმპერიის დამხობამ კავკასიელ ხალხებს კვლავ ხანმოკლე დამოუკიდებლობა მოუტანა. მიუხედავად ამისა, შეიძლება ითქვას, სწორედ ამ დროს ჩაეყარა საფუძველი საქართველო-აზერბაიჯანის თანამედროვე ურთიერთობებს. ეს ურთიერთობები მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრა 1918 წელს ჩამოყალიბებული თითოეული დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ურთიერთობამ პირველ მსოფლიო ომში მებრძოლ კოალიციურ ბლოკებთან. საქართველომ იმთავითვე მჭიდრო ურთიერთობა დაამყარა იმხანად რუსეთთან წარმატებით მებრძოლ გერმანიასთან, რომელმაც დაძაბულ და რევოლუციური ქაოსით მოცულ იმპერიას ბრესტ-ლიტოვსკის დამამცირებელი ზავი მოახვია თავს. ამანვე განსაზღვრა მისი სამოკავშირეო ურთიერთობა აზერბაიჯანთან, რომელიც გერმანიის მოკავშირე ოსმალური თურქეთის სატელიტად

ითვლებოდა. ამ დროს ეყრება საფუძველი საქართველო-აზერბაიჯანის მეტად ნაყოფიერ თანამშრომლობას პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და სამხედრო სფეროებში. კერძოდ, ამ მხრივ აღსანიშნავია 1919 წელს საქართველოს მიერ აზერბაიჯანის რესპუბლიკისთვის აღმოჩენილი სამხედრო დახმარება გენერალ დენიკინის აგრესიის წინააღმდეგ (ასეთივე დახმარებას უწევდა იგი ჩრდილოკავკასიელ ნაციონალისტებსაც, სანამ ისინი ისლამისტმა ფანატიკოსებმა არ ჩაანაცვლეს).

რუსეთში მიმდინარე სამოქალაქო ომში ბოლშევიკების გამარჯვებამ და მათმა კავშირმა ქემალისტურ თურქეთთან კავკასიის ახალგაზრდა სახელმწიფოების მდგომარეობა მკვეთრად გააუარესა. ამ კავშირმა 1920-იანი წლების დასაწყისში თავისი ნაყოფი გამოიღო, რასაც შედეგად კავკასიური რესპუბლიკების გასაბჭოება და ანექსია მოჰყვა.

საბჭოთა პერიოდი მრავალფეროვნებით გამოირჩეოდა და მას ორივე ერისთვის ისეთივე დადებითი და უარყოფითი შედეგები ჰქონდა, როგორც ცარისტულ იმპერიაში ყოფნის პერიოდს.

უახლესი ეტაპი ორი ქვეყნის ურთიერთობაში 1991 წელს, სსრკ-ს დაშლით იწყება. ამ წელს საქართველომ და აზერბაიჯანმაც დამოუკიდებლობა აღიდგინეს და 1992 წლის 18 ნოემბერს დაამყარეს დიპლომატიური ურთიერთობა. 1997 წლის 10 ოქტომბერს სუამის დამფუძნებელი წევრები გახდნენ. მიმდინარეობს აქტიური თანამშრომლობა რეგიონის ეკონომიური განვითარებისათვის (ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი, ყარსი-ახალქალაქის რკინიგზა). ორივე ქვეყანა ჩართულია ნატოს პროგრამაში - პარტნიორობა მშვიდობისათვის. ზვიად გამსახურდიას დროს, 1990 წლის დეკემბერში ხელი მოეწერა შეთანხმებას კულტურულ, ეკონომიკურ და სამეცნიერო-ტექნიკურ სფეროში თანამშრომლობის შესახებ. მსგავსი ხელშეკრულება გაფორმდა ასევე 1993 წლის თებერვალში, რომლითაც საქართველომ აიღო ვალდებულება, რომ აზერბაიჯანულ გაზსა და ნავთობს სომხეთში არ გაიტანდა.

მიუხედავად მათ შორის არსებული ზოგიერთი სადავო საკითხისა, საქართველო-აზერბაიჯანის ურთიერთობა ზოგადად დღეისათვის მზარდი დინამიზმითა და პარტნიორული სულისკვეთებით ხასიათდება. განსაკუთრებით ინტენსიური ხასიათი ამ ურთიერთობებმა საქართველოში 2003 წელს მომხდარი ვარდების რევოლუციის შემდეგ მიიღო. კერძოდ, აღსანიშნავია რევოლუციის შემდგომ როგორც პოლიტიკური, ისე ეკონომიკური კავშირების გაღრმავება ორ ქვეყანას შორის და მათ შორის ინვესტიციების ურთიერთნახალისება.



ბელა კვანტალიანი

მორალი და სამართალი

მორალისა და სამართლის დაკავშირება უზრუნველყოფს დამნაშავეს წინააღმდეგ მის გამოყენებას.

გავიხსენოთ იურიდიული ლიტერატურიდან ყოფილი საბჭოთა კავშირის მეტად გავრცელებული ლოზუნგი „ადამიანი ადამიანისათვის მეგობარი, ამხანაგი და ძმია“, სადაც აქცენტი კეთდება ზნეობასა და სამართლიანობაზე.

ზნეობრივი ნორმები ატარებენ ერთგვარ შემფასებელ ხასიათს და იკვებებიან საზოგადოებრივი აზრით.

თუ სამართალი სახელმწიფოსთან ერთად იშობა, მორალს უფრო დიდი ხნის ისტორია გააჩნია. მოგეხსენებათ, რომ სახელმწიფოს დაღუპვასთან ერთად კანონებიც ქრებიან, ხოლო მორალი ყოველთვის ინახება და ვითარდება საზოგადოების ევოლუციასთან ერთად.

სამართლის ნორმებით რეგულირდება ის საზოგადოებრივი დამოკიდებულება, რომელიც საჭიროებს სახელმწიფო გარანტიებს, ხოლო მორალი მოიცავს ხალხის დამოკიდებულების უზარმაზარ სფეროს, რომელიც მიიღება ხალხის ზნეობის საფუძველზე.

ნებისმიერი სამართლის ნორმის დარღვევა ეს არის უზნეო საქციელი-კულტივირდება სამართალზომიერი ქცევით, რასაც შეიძლება მორალი ვუნოდოთ.

მორალისა და სამართლის ცოდნა იძლევა იმის საშუალებას, თუ როგორი უნდა იყოს ადამიანის საქციელი საზოგადოებაში, ისინი ახდენენ ადამიანის შეგნების ფორმირებას. მიუხედავად ყველაფრისა ისინი საკმაოდ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან: წარმოშობით, მოქმედების სფეროთი, შემოქმედების ხარისხით, გამოხატვის ფორმით და მოქმედების მექანიზმით.

შევხსენოთ, რომ ქცევის განსაზღვრული წესი, რომელსაც აქვს უზენაესი იურიდიული ძალა და აისახება ნორმატიულ აქტებში-არის კანონი.

კანონები იგივეა, რაც სამართლის ნორმები, რომლებიც აწესრიგებენ ურთიერთობას მოქალაქეებს შორის, ასევე სახელმწიფოსა და მოქალაქეებს შორის.

კანონისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება ბადებს უიმედობას, მკვეთრად ზრდის დანაშაულთა ჩადენის პროცენტს და ხელს უწყობს წარსულის მავნე გადმონაშთების რესტავრირებას.

კავშირი, სამართალი და მორალი-ეს არის ორი ერთნაირი სისტემა: წარმოდგენის, შეფასების, დარ-

წმუნების, ხასიათისა და შეგრძნების მიხედვით. აქვე დავძენთ, რომ სოციალურ ნორმებს შორის წამყვანი როლი ენიჭება სამართლის ნორმებს, რომელიც აუცილებელი სახელმწიფო რეგულატორია. ზნეობა იგივე მორალია, რომელიც ადამიანის სულიერ მხარეს განსაზღვრავს. მისით გაჯერება ეხმარება ადამიანს კანონის პატივისცემაში.

ჯერ კიდევ ყოფილი საბჭოთა კავშირის პერიოდში „სამართლებრივი რეფორმების შესახებ“ (1985წ.) მიღებულ რეზოლუციაში ზნეობრივი ნორმების ინტერპრეტირება თავისებურად ხდებოდა, რაც კანონით არ იკრძალება-ე.ი. ნება დართულია, თუმც არა ყველაფერი, რადგან აქ ზნეობის ელემენტების სიმნიერესთან გვაქვს საქმე.

წესრიგი და თვითდისციპლინა აუცილებელია, როგორც ჭეშმარიტი თავისუფლების უმთავრესი წინაპირობა.

შევიხსენოთ ვაჟა-ფშაველას ფილოსოფიური გამონათქვამი: „სადაც აზრი ამირანის ლახტს არ იქნევს, სადაც გრძობა სიკეთისა არ აბრძოლებს იმას, იქ ყოველგვარი უწესობაა მოსალოდნელი. როგორც თითოეულს საზოგადოების წევრის თავში, ისრე გულში, და, მაშასადამე, საზოგადოებაც უმწყემსოი ცხვარივით დაიქსაქსება, გახდება სამგლედ და საყორნედ“.

იმისთვის, რომ შევითვისოთ კომპლექსური მიდგომა სამართლის საკითხებისადმი აუცილებელია ოთხი (წყარო 3-4) ძირითადი ელემენტის გათვალისწინება:

- სამართლიანი სამართლებრივი სისტემის კოორდინირება;
- კომპლექსური დაგეგმარება;
- სამუშაოს სრული ორგანიზება;
- მასალათა სისტემატიური ანალიზი.

ყველა ფაქტორების გათვალისწინებით სამართლებრივი საკითხების სკანირება უნდა მოხდეს მორალის ნორმების გათვალისწინებით.

სამართლებრივ-ზნეობრივი ელემენტების ჩამოყალიბებისას საჭიროა საზოგადოების და მისი თითოეული წევრის ფსიქოლოგიური და ემოციონალური თავისებურების გათვალისწინებით. აქ უნდა ვიგულისხმოთ კომპლექსური შეთანაწყობის შეთვისება ტრადიციებთან, რომლებიც მისაღებია თანამედროვე პირობებშიც-განახლებული სახით, კომპეტენტური აზრის გათვალისწინებით.

კომპეტენტური ადამიანი-ის არის, ვინც ცდება წესების მიხედვით.(პ.ვალერი)

მორალი და სამართალი რეზიუმე

სტატიიდან ვრწმუნდებით, რომ მორალისა და სამართლის ცოდნა იძლევა იმის საშუალებას თუ როგორი უნდა იყოს ადამიანის საქციელი საზოგადოებაში აქვე ვიგებთ, რომ ზნეობრივი ნორმები ერთგვარ შემფასებელ ხასიათს ატარებენ და საზოგადოებრივი აზრით იკვებებიან. ზნეობა იგივე მორალია, რომელიც ადამიანის სულიერ მხარეს განსაზღვრავს. მისით გაჯერება ეხმარება ადამიანს კანონის პატივისცემაში.

Bela Kvantaliani

Moral and Lau
Resume

Sure from the article that moralisa and knowledge enable us to what should be the law of human behavior in society should learn to evaluate any kind of moral standards of conduct and character of public opinion fed. Moralia same morals, the spiritual side of man. Saturation because it helps the person in respect of the law.

დარიკო ონიანი
ირა ონიანი

ადამიანის უფლებები და აზრთა თავისუფლება

საქართველოში ადამიანის უფლებების ეფექტიანი დაცვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის, მისი გადამწყვეტილებების დახვეწა და სრულყოფაა. სწორედ საკონსტიტუციო სასამართლო ადგენს კონსტიტუციით დამტკიცებული ადამიანის უფლებებისა და აზრთა თავისუფლების ფარგლებსა და მოცულობას. ყოველ ინდივიდს ებადება კითხვა, თუ რა კრიტერიუმებით უნდა განსაზღვროს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მოცემული შემთხვევები. პასუხი უდაოა ადამიანის ძირითად უფლებებსა და აზრთა თავისუფლებებში, სახელმწიფოს უკანონობის დასადგენად საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ თავისი გადამწყვეტილებების სამოტივაციო ნაწილში თანაზომიერების პრინციპით უნდა იხელმძღვანელოს. თანაზომიერების პრინციპი კონსტიტუციური კონტროლის მნიშვნელოვანი ელემენტია, ყველა ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობის შემოწმება აღნიშნულ პრინციპებს უნდა ემყარებოდეს კერძოდ; თანაზომიერების პრინციპი, როგორც კონსტიტუციური კონტროლის მაშტაბი; თანაზომიერების პრინციპის კონსტიტუციური და ზოგად თეორიული საფუძვლები; თანაზომიერების პრინციპის შინაარსი; თანაზომიერების პრინციპი, როგორც ადამიანის უფლებებისა და აზრთა თავისუფლების შეზღუდვის ფარგლების დადგენა; შეპირისპირება, როგორც თანაზომიერების პრინციპის მნიშვნელოვანი ელემენტი; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო და თანაზომიერების პრინციპი; {1*}

საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუციით გაცხადებულია საქართველოს მოქალაქეთა ურყევი ნება დაამკვიდრონ დემოკრატიული საზოგადოებრივი წეს-წყობილება და სამართლებრივი სახელმწიფო. თვით ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა შორის, დემოკრატიული წყობილებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა აზრის თავისუფლება (კონსტიტუციის მე-19 მუხლით არის გარანტირებული) აზრის თავისუფლების ძირითად უფლებასთან ერთად მე-19 მუხლით სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლებებიც არის უზრუნველყოფილი, თუმცა ამ მიმოხილვაში მხოლოდ აზრის თავისუფლებას შევეხებით, რადგან თავის მხრივ ამ (სინდისის, აღმსარებლობისა რწმენის) თავისუფლებასაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს დემოკრატიული სახელმწიფოს თავისუფალი მოქალაქისათვის და ამჟამად მიზანშეწონილია მათი ცალკე ანალიზი. „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია, გამოთქვას და გაავრცელოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი საშუალებებით“.

ძირითადი უფლებები არა მხოლოდ იცავს ადამიანს, მისი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული ჩარევებისაგან არამედ, ამასთანავე, ობიექტური პრინციპებია, რომლებიც, როგორც ძირითადი კონსტიტუციური-სამართლებრივი გადამწყვეტილება მოქმედებენ სამართლის ყველა სფეროს მიმართ. {2*}

ძირითადი უფლებების ასეთი ფართო მოქმედება გამოიხატება ორგვარად: პირველი სამართლის (კერძო თუ საჯარო) ნორმები არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ძირითად უფლებებს, და მეორე სამართლის ნორმები უნდა განიმარტოს ძირითადი უფლებების არსისა და სულისკვეთების გათვალისწინებით.

ძირითადი უფლებების ობიექტურ-სამართლებრივი შინაარსი, რომელიც უნდა გაითვალისწინონ საერთო სასამართლოებმა, მნიშვნელობას იძენს სუბიექტურ-სამართლებრივადაც. თუკი მოსამართლე ყურადღებას არ აქცევს ძირითად უფლებებთან დაკავშირებულ კანონებზე ძირითადი უფლებების ზეგავლენას, ამით იგი არღვევს არა მხოლოდ ობიექტურ სამართალს, არამედ მოსამართლე, როგორც საჯარო ხელისუფლების მფლობელი, თავისი გადამწყვეტილებით არღვევს (კონკრეტულ) ძირითად უფლებას, რადგან სასამართლო ვალდებულია „ხელისუფლების განხორციელებისას“ გაითვალისწინოს ძირითადი უფლებები, ხოლო მოქალაქეს აქვს აღნიშნულის მოთხოვნის უფლება (რომლის უფლებაც დღევანდელ პირობებში შეზღუდულია). კანონები დასახული უნდა იქნეს ძირითადი უფლებებისა და აზრთა თავისუფლების მნიშვნელობის გათვალისწინებით და მათი ინტერპრეტაცია უნდა მოხდეს იმგვარად, რომ ამ უფლების ღირებულებათა შინაარსი, რომელიც თავისუფალ დემოკრატიულ წყობილებაში ცხოვრების ყველა სფეროში, განსაკუთრებით კი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, აზრის თავისუფლებას აუცილებელ წინა პირობად მიიჩნევა, ყველა შენთხვევაში ხელმეუხებელი და დაცული იქნება.

აზრის თავისუფლება სამართლებრივი სახელმწიფოსა და დემოკრატიის საფუძველია, ის არა მარტო მოქალაქეთა, არამედ ყველა ადამიანის საყოველთაო უფლებაა. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ აზრის თავისუფლება დახასიათებულია, როგორც ადამიანის პიროვნების უშუალო გამოსატყულება საზოგადოებაში {3*}

თავისუფალი ანუ საკუთარი აზრის თავისუფლად და შეუფერხებლად გამოთქმის გარეშე წარმოუდგენელი და შეუძლებელია ადამიანის თვითგანვითარება, უპირველეს ყოვლისა სწორედ დემოკრატია (რომელიც ყოველდღიურად ირღვევა საქართველოში, მხოლოდ დემაგოგია) როგორც სახელმწიფო ფორმა, უზრუნველყოფს ყველა მოქალაქისათვის გარანტი-

რებულ შესაძლებლობას თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი. აზრის თავისუფლად გამოთქმის უფლება უზრუნველყოფს აზრთა მუდმივი ჭიდილის, ინტელექტუალური დაპირისპირების შესაძლებლობას, რაც დემოკრატიის სასიცოცხლო ელემენტია.

როგორც ცნობილია, ინფორმაციის თავისუფლება აზრის თავისუფლებისაგან დამოუკიდებლად არსებობს, მაგრამ იმავდროულად მასთან უწყვეტ კავშირშია. იგი აზრის თავისუფლების წინაპირობაა, რადგან აზრის თავისუფლების გონივრული და პასუხისმგებლობით სავსე გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ მოქალაქეთა მიერ, რომლებსაც შეუძლიათ წინასწარ შეუფერხებლად მოიპოვონ ინფორმაცია, გარდა აღნიშნულისა, ინფორმაციის ფლობას დიდი მნიშვნელობა აქვს მოქალაქეთა პროფესიული და საზოგადოებრივი საქმიანობისათვის. აზრისა და ინფორმაციის თავისუფლებების მსგავსად მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების (პრესა, რადიო, ტელევიზია ინტერნეტი) თავისუფლებაც, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს არსებითი ელემენტია. [4*]

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების თავისუფლება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია თანამედროვე დემოკრატიის ფუნქციონირებისათვის, რადგან მოქალაქეს პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღება შეუძლია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იცნობს სხვების აზრს და აქვს შესაძლებლობა ერთმანეთს შეადაროს, გაანალიზოს და აწონ-დანონოს და გააკეთოს შესაბამისი ანალიზი.

ადამიანის უფლებათა ევროპის კონვენციით, რომელმაც დაარსა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, სასამართლო გადაწყვეტილებები სავალდებულოა მხოლოდ იმსახელმწიფოებისათვის, რომლებიც დავის მხარეები არიან, კერძოდ როცა საქართველოში დაირღვა ადამიანის უფლებები მიმართეს აღნიშნულ სასამართლოს, ასე მაგალითად: სტრასბურგის სასამართლოში 2008 წელს გაიგზავნა სანდრო გირგვლიანის საქმე მკვლელობის შესახებ, საიდანაც 2011 წლის ბოლოს მიღებული იქნა პასუხი, რომ საქართველოს სახელმწიფომ გირგვლიანის ოჯახთან სასამართლო წააგო. სასამართლომ დარღვეულად ცნო ევროკონვენციის მეორე მუხლი, რომელიც სიცოცხლის პატივისცემას ითვალისწინებს, ევროსასამართლომ მიუთითა, რომ გამოძიება, რომელიც საქართველოს შიდა ინსტანციაში შსს-ში, პროკურატურასა და სასამართლოში არ შეესაბამებოდა ევროკონვენციის მეორე მუხლის სტანდარტებს, რომელიც ითვალისწინებს, სახელმწიფოს ვალდებულებას, ითანამშრომლოს სასამართლოსთან ფაქტების დადგენაში. ევროსასამართლომ სამთვიანი ვადა მისცა საქართველოს იმისათვის, რომ მოსარჩელე გურამ გირგვლიანის სასარგებლოდ გადაიხადოს 50 ათასი ევრო და აგრეთვე დააკისრა გაუთვალისწინებელი ხარჯების ანაზღაურება. [5*] ასეთი მაგალითების მოყვანა უამრავი შეიძლება.

როგორც ზემოთ აღნიშნულიდან ჩანს, საქართველოში სრულყოფილად არაა დაცული ადამიანის უფლებები და აზრთა თავისუფლება. იმ სახელმწიფოებისათვის, რომლებიც არ არიან კონკრეტული დავის მხარენი, ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება (პრეცედენტი) არ არის სავალდებულო. მიუხედავად იმისა, რომ ბრიტანეთი პრეცედენტული სამართლის ქვეყანაა, ისიც კი განასხვავებს "პრეცედენტული სამართლის" ორგვარ მნიშვნელობას. ბრიტანეთის ლორდთა პალატამ, საქმეში კლენსი კლიერდის წინააღმდეგ (2001 წ) განაცხადა, რომ ევროპული კომისიის

სა და სასამართლოს პრეცედენტების მნიშვნელობა არ უნდა იქნეს ისე გააგებული, როგორც ისინი გაიგება ჩვენს სამართალში. [6*]

იურისტებს, მათ შორის მოსამართლეებს, ხშირად უჩნდებათ კითხვა: სახელმწიფოს რომელი ნორმატიული აქტით განისაზღვრება ის, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა უნდა გამოიყენოს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი მართლმსაჯულების განხორციელებისას?

ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გამოყენების აუცილებლობაზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავჯდომარემ გაამახვილა ყურადღება სწორედ აღნიშნულ საკითხზე თავის მოხსენებაში - „საქართველოში მართლმსაჯულების მდგომარეობის შესახებ“ რომელიც გააკეთა საქართველოს მოსამართლეთა კომფერენციაზე. იქვე აღინიშნა: „...განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ჩვენი მოსამართლეების მიერ ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის გაცნობას, რომელიც ხელს შეუწყობს ქართულ სამართალში ევროპული სამართლის ინკორპორაციას და ჩვენს მართლმსაჯულებაში ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სტანდარტების რეალურ დამკვიდრებას.“ [7*]

ადამიანის უფლებათა ევროპის კონვენციისა და განსაკუთრებით ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გამოყენების თვალსაზრისით ძალზე მნიშვნელოვანია თბილისის საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილებები, რომლებმაც უნდა ისარგებლონ და გამოიყენონ ევროპის კონვენციები, მაგრამ დღემდე არ არის თავისუფალი დამოუკიდებელი სასამართლოები საქართველოში, მიუხედავად თავიანთი მცდელობისა, მაინც ხდება სასამართლოებზე სახელმწიფო მესვეურთა ზეგავლენა, რომლის მაგალითების მოყვანა შეიძლება, თუ როგორ ირღვევა ადამიანის უფლებები საქართველოში, თუ როგორ უკანონოდ ჩამოართვეს საქართველოს მკვიდრი, დიდ ქველმოქმედს მოქალაქეთა (ბიძინა ივანიშვილს და მის მეუღლეს), მაშინ როცა პრეზიდენტი მ.სააკაშვილი უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს წარა-მარა აძლევს საქართველოს მოქალაქეობას.

მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას კონკრეტულ საქმეზე, ის ასეთი გადაწყვეტილების (პრეცედენტის) მეშვეობით განმარტავს კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებათა და თავისუფლებათა შინაარსს. კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღებისას სასამართლო ადგენს სტანდარტს, რომლის მნიშვნელობა სცილდება კონკრეტულ სასამართლო საქმეს, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტებით ზუსტდება ამა თუ იმ უფლების შინაარსი და ფარგლები, რაც შესაძლებლობას აძლევს ეროვნულ სასამართლოს, სწორად განმარტოს ეს უფლებები და თავისუფლებები. [8*]

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სასამართლო უნდა იქნეს გამოყენებული არა მხოლოდ მართლმსაჯულების განხორციელების დროს, არამედ ასევე ნორმაქმედებებით პროცესში, მას შეუძლია სახელმწიფო კანონმდებლობაზე სასარგებლო წვლილი შეიტანოს ეროვნული კანონმდებლობის დახვეწაში. [9*]

თუ სახელმწიფო უზრუნველყოფს ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისობას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალთან, მცირე იქნება ევროპის კონვენციის დარ-

ღვევის რისკი (რომელიც ხშირია საქართველოში) ქვეყნის ნორმატიული აქტების ევროპულ სტანდარტებთან შეუსაბამობის გამო. ამიტომაცაა, რომ საკანონმდებლო ხელისუფლებას განსაკუთრებული როლი ენიჭება ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალთან ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისობის უზრუნველყოფაში.[10*]

ამდენად, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გამოყენება საშუალებას მისცემს ქვეყანას, შეაფასოს თავისი კანონმდებლობა და პრაქტიკა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობის თვალსაზრისით, მოახდინოს კანონმდებლობისა და პრაქტიკის კორექტირება, რაც ხელს შეუწყობს საქართველოს კანონმდებლობისა და პრაქტიკის დახვეწას. საქართველოში უნდა შეიცვა-

ლოს იურისტების და მათ შორის მოსამართლეების შეხედულება მართლმსაჯულების განხორციელებაში ადამიანის უფლებათა და აზრთა თავისუფლების, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის როლის შესახებ. საქართველოს სასამართლოებში თანდათანობით ფეხს იკიდებს და თითქმის დამკვიდრდა კიდევ ხელისუფლების ზეგავლენა, რის საფუძველზეც მოსამართლეები და თვით სასამართლომაც თანდათანობით დაკარგა თავისი ფუნქცია. რა არის ამის გამოსავალი? მხოლოდ ხელისუფლების შეცვლა, რომ შეძლოს საკანონმდებლო ხელისუფლებამ და სასამართლომ დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა, ზეგავლენისაგან განთავისუფლება, მხოლოდ მაშინ იქნება დაცული ადამიანის უფლებები და აზრის თავისუფლება, რომლის დეფიციტია საქართველოში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლევან იზორია. ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში. 2002 წ. გვ:43-53.
2. საქართველოს კონსტიტუციის მე-7 მუხლი პირდაპირ მიუთითებს, რომ „ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეძლედული არიან“.
3. კ. ყუბლაშვილი. ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში. თბ. 2008, გვ:109-137.
4. საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუცია, მუხლი 24-ის 1-ელი პუნქტი.
5. წმ.24საატი.გვ
6. ლ. ჭანტურია – ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს სამოსამართლო სამართლის მიმოხილვა. საქ. უზენაესი სასამართლო. თბ. 2001 წ. გვ.1
7. საქ. უზენაესი სასამართლოს ლ. ჭანტურიას მოხსენება ევროპის უზენაესი სასამართლოს თავჯდომარეთა VII კონფერენცია 2002 წ.
8. კონსტანტინე კორკელია ადამიანის უფლებათა დაცვა ევროპულ სასამართლოში. თბ. 2002 წ. გვ. 105
9. EuGH — Ruckdesihel. Slg 1997; გვ. 170.
10. EuGH. Slg 1991; გვ. 29.

Human Rights and Freedom of Thoughts Dariko Oniani Ira Oniani Resume

In Georgia, human rights and freedom of thoughts are protected by 19th p. of Constitution, that clarify ensuring of freedom of thoughts and belief (conscience, religion), human rights. Every person has right to sustain his rights, freely receive and spread information, express his opinion verbally, in writing or in any manner whatsoever. Basic rights not only protect a person in various spheres of his life from interference, realizing by government, but they are objective principles also, acting as fundamental constitutional-legal decisions in every sphere of law (7th p. of Constitution of Georgia).



ხელოვნება

ელისო ცანავა-კვაშილავა

ხელოვნება ღვთისგან მონიჭებული სიკეთაა



რეზო ადამია ერთ-ერთი უდიდესი მხატვარი, საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი, გალაქტიონ ტაბიძის და დავით აღმაშენებლის პრემიერების ლაურეატი. იგი აგრეთვე ხატმწერია. დედა ტერეზამ თან გაიყოლა, მისი ორი ხატი: იესო ქრისტე და მიქაელ მთავარანგელოზი.

მონანილეობდა დიჟონში გამართულ საფრანგეთის საერთაშორისო გამოფენაში, რისთვისაც გადაეცა პირველი ხარისხის დიპლომი.

რამდენიმე წელია, ბატონ რეზოს იწვევენ პარიზში, ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრში (პრეზიდენტი სიმონ ბრუნო), სადაც ის დიდი შემოქმედებითი ენთუზიაზმით იღწვის, ქმნის არაჩვეულებრივ ფაქიზ ფერწერულ ტილოებს.

მხატვრის მიერ შექმნილი ხატები ასვენია, როგორც საქართველოს, ასევე უცხო ქვეყნების ეკლესიებსა და ოჯახებში, ხოლო ტილოები დაცულია საქართველოს მრავალ მუზეუმსა და გალერეაში, ისინი ასევე ინახება კერძო კოლექციებში და მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, რომელთა შორისაა საფრანგეთი, ესპანეთი, იტალია, ჰოლანდია, თურქეთი, ამერიკის შეერთებული შტატები. ინგლისი, რუსეთი, ლატვია, ჩეხოსლოვაკია, პოლონეთი. მის კალამს ეკუთვნის არაერთი ესსეი და სამეცნიერო წერილი, ნოველა, მოთხრობა. ტერენტი გრანელს მთელი ციკლი უძღვნა: „პოეზია და მზის დღესასწაული“. მონანილეობს

თბილისისა და მსოფლის მრავალი ქალაქის გამოფენაში.. მან მშობლიურ კოლხეთსაც უძღვნა გამოფენა. „პარიზული მისტიკა და კოლხური თოვლის იდუმალება“. მისთვის უტკუბეს კოლხეთს მხატვარი ისე „დაათბობს თოვლით“, რომ სევდანარევს ამაღლებული განცდით გეფიქრება: „მხოლოდ კოლხეთშია, ნეტავ, თოვლი ასეთი სპეტაკი, თუ..“

ბატონი რეზოს გამოფენის თაყვანისმცემლებს, დარბაზი ვერ იტევს. ესწრებიან ცნობილი მსახიობები, პოეტები, ხელოვნებათმცოდნეები, ხელოვნების მოყვარული ქართველი თუ უცხოელი სტუმრები. მოსულები აღფრთოვანებას ვერ მალავენ ნანახით და განცდით. გთავზობთ რამოდენიმე ამონარიდებს მათი გამონათქვამებიდან.

„რეზო ადამიას გამოფენა ჩემთვის დიდი აღმოჩენაა მიუხედავად იმისა, რომ მას დიდი ხანია ვიცნობ, როგორც დიდებულ ფერმწერს. მისი აღმასვლა ალბათ დაუსრულებლად გაგრძელდება და სახელს და დიდებას მოუტანს არა მარტო მას, არამედ ქართულ საზოგადოებასაც.“

დიმიტრი ხახუტაშვილი

„სამწუხაროდ, ჩვენს უძველეს კოლხეთს რეზო ადამიას ქმნილებანი თუ გადაარჩენს და საბედნიეროდ მართალს, თავისი დიდი სევდითა და მწუხარებით, როგორც მეგრული სიღერებია. სიმღერები,

რომელსაც ისმენ, საქართველოს ისტორიას ფურცლავ.

რეზო ადამიას „კოლხეთს“ ისაა, რასაც ეს-ესაა სულზე მივუსწარით და „გადავარჩინეთ“.

ოტია იოსელიანი

„საქართველოში ამ დაბრუნებამ სულის სილ-მემდე ამალეღვა. მადლობთ და „ბრავო“

პიერ რიშარი

„მინდა მივულოცო ბატონ რეზო ადამიას ასეთი მშვენიერი ნარმატება. უპირველეს ყოვლისა, აღვნიშ-ნავ მის მრავალფეროვან ფერწერას, რომელიც ირეა-ლურია და მხატვრის ქართული სულიერი საყაროს ნაწილია. პარიზული ხედები კონტრასტულ ხილვაში ნარმოგვიდგება და სწორედ ეს არის ბატონი რეზო ადამიას მხატვრული ფერწერის ეშხი; მადლობას ვუხდით მას ამდაგვარი მშვენიერი ფერებისთვის“.

ფელიქს ბრუნო

გთავაზობთ შესანიშნავი ქართველი მხატვრის, ინტერვიუს.

-ბატონო რეზო, გთხოვთ გვიამბოთ თქვენს შესახებ, როგორც ქრისტიანი მართლმადიდებელი და როგორც ხელოვანი ადამიანი.

-მე ბავშვობიდანვე გახლავართ, მართლმადი-დებელი მორწმუნე. ჩემი ოჯახი იყო ქრისტიანული სულისკვეთებით განმსჭვალული. ბებიჩემი გახ-ლდათ მორწმუნე, დადიანის თავადის ქალი. ბაბუჩემი-მამარის მწერალი. ჩვენი ოჯახი გახლდათ გაკულა-კებული. სკოლაში, როდესაც შემეყვანეს პიონერის ყელსახვევი არ გავიკეთე და კომკავშირელიც რასაკ-ვირველია არ ვიყავი. ბავშვობიდანვე ეკლესიაზე გახ-ლდით შეყვარებული და ვხატავდი ეკლესიებს: გუმბა-თოვანს, ბაზილიკას მაგრამ სკოლაში მიკრძალავ-დნენ. მე-5 კლასში, როდესაც ვიყავი ძალიან მცემბა ისტორიის მასწავლებელმა, „არ მოეშვები ეკლესიე-ბის ხატვასო“. სამხედრო სამსახურის მოხდის მერე სწავლა განვაგრძე სოხუმის სამხატვრო სასწავლე-ბელში, შემდეგ ჩავირიცხე თბილისის სამხატვრო აკადემიაში, ფერწერის ფაკულტეტზე. სამხატვრო აკა-დემიის დამთავრების შემდეგ ვმუშაობდი ხატწერაზე, ფრესკებზე. ვმუშაობდი როგორც საგნობრივ ხელოვ-ნების მიმართულებით ასევე უსაგნო ხელოვნების, აბ-სტრაქციის დარგში. ჩემი ძირითადი ჟანრებია: ხატწე-რა, პეიზაჟი, ფიგურული თემატიკა, პორტრეტი და ნატურმორტი.

როგორც მართლმადიდებელი ქრისტიანი ყო-ველთვის მქონდა ფიქრი, რომ აღმედგინა, ჩემი რაიო-ნის სოფელ ძველისენაკის ეკლესია. უწმინდეს და უნეტარესს ილია მეორეს ვთხოვე, რომ მოეცა კურ-თხევა ეკლესიის აღდგენისა. მან მომცა გარკვეული თანხა. კომუნისტების დრო გახლდათ, ურთულესი პე-რიოდი. ცეკაში იყო რელიგიის განყოფილება. მათ ვთხოვდი, რომ არ შეშალათ ხელი ეკლესიის აღდგე-ნისთვის. წმინდა ტაძარი განადგურებული იყო, სან-ყოზად ჰქონდათ გადაკეთებული, დავასუფთავეთ, გა-დავხურეთ და დაახლოებით 8 წელი დასჭირდა, ეკლე-სიის აღდგენას. აგრეთვე აღვადგინე ნოქალაქევის წმინდა ტაძარი.

წმინდა ტაძარი ჩემთვის უდიდესი ბედნიერე-ბაა. ეკლესია არის ღმრთისმ სახურების აღსასრუ-ლებლად განკუთვნილი შენობა, ღმრთისა და კაცის ურთიერთობის ადგილი. მის შესახებ თვით უფალი ბრძანებს: „სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ენო-დოს“. (მათე 21.13)

სამი პატრიარქის მომსწრე გახლავათ, ეფრემი II (სიდამონიძე), დავით VI (დევდარიანი) და უწმინდესი და უნეტარესი ილია II.

როდესაც დავით მეოთხე ბრძანდებოდა პატრი-არქი მე და მურთაზ ჩახავა (სუხიშვილების მოცეკვა-ვე), მივედი დავით მეექვსე დედარიანთან და გავან-დეთ ჩვენი სურვილი. ჩვენ მივატოვეთ ჩვენს სასწავ-ლებლებს და გვთხოვთ გავვიშვათ ლენინგრადის სა-სულიერო აკადემიაში სასწავლებლად. პატრიარქმა გვირჩია მოგვეფიქრებინა და აგრეთვე მოგვცა ამონა-წერი, რომ აგვისტოს თვეში მოიტანთ საბუთებს და მიგიღებთ სასულიერო აკადემიაში, მაგრამ უფლის ნებით ვარ მხატვარი, ხატმწერი. წმინდა სახარების მიხედვით, შემთხვევით ამქვეყნად არაფერი ხდება, რომ ყველაფერს ღვთის განგებულება განაგებს. რო-გორც წმინდა მამები გვასწავლიან, უფლის გზები გა-მოუცნობია და ადამიანს თავისი მწირი სულიერი და გონებრივი შესაძლებლობებით ყოველთვის ზუსტად არ შეუძლია განსაზღვროს, თუ რატომ იწება ზეცი-ურმა განგებულებამ ამგვარად და არა იმგვარად.

- რას გვეტყვით ჭეშმარიტი სარწმუნეობის, მართლმადიდებლობის და კულტურის, ხელოვნე-ბის ურთიერთაკვშირსა და ურთიერთგავლენაზე?

-ჩვენ უნდა გვახსოვდეს, რომ უნიკალური კულტურის მქონე ერი ვართ, გაგვაჩნია მართლმადი-დებელი სარწმუნეობა და ისეთი რეალური საგანძუ-რი, რომლითაც შეუძლია იამაყოს მთელმა მსოფლი-ომ. ჩვენი მაღალი კულტურის თვალსაჩინო მაგალი-თებია ჩვენი ეკლესიები და მონასტრები ხელნაწერე-ბი, მხატვრობა, არქიტექტურა, მინიატურა, პოეზია, და არქელოგიური გათხრებით აღმოჩენილი უძველე-სი კულტურის აღმნიშვნელი ხელოვნების ნიმუშები. ხელოვნება უნდა ემსახურებოდეს იმ ღვთიურ მად-ლსა და სიკეთეს, თუ გვსურს საზოგადოების წინსვლა უნდა ვიზრუნოთ მის კულტურის ამალეღვაზე, რაც გულისხმობს ადამიანში ადამიანურობის გამოვლე-ნას.

ვფიქრობ, ჩვენი ერი ყველაფერს გააკეთებს იმისათვის, რომ ქართული კულტურა, ზნეობრივი თუ ეროვნული ფასეულობანი შევინარჩუნოთ.

-ბატონო რეზო, რას ნარმოაჩინთ საქართვე-ლოს კულტურისა და ხელოვნების ტრადიციები-დან, მონაპოვრიდან და მიღწევებიდან, რომლებიც ნარმოჩინდება ქვეყანა მსოფლიო ცივილიზაცია-ში?

-ვეგენიოსი ერთ-ერთ წერილში აღნიშნავს: „კა-ცობრიობის ცივილიზაცია იწყება კოლხეთიდან“.

არსებობდა კოლხეთის სამეფო..

კოლხეთის ამალეღესი რიტორიკული სკოლა, კოლხეთის აკადემია. III და VI სს-ში არსებული უმაღ-ლესი საფეხურის სასწავლებელი. ბერძენი ფილოსო-ფოსი თემისტოის ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა და-ახლ. 317-388 წწ. თემისტოისსაც ამ სასწავლებელში რიტორიკული განათლება მიუღია. სკოლის აღსაზ-რდებლები რიტორიკულ ხელოვნებაში ინთობოდნენ და ელინთა დღეობებზე ბრწყინავდნენ. თემისტოისის ცნობიდან ისიც ჩანს, რომ კოლხეთი უმაღლესი რი-ტორიკული სკოლა თავისი შინაარსითა და მიზანმი-მართულებით ძვ. ბერძნულ და რომაულ რიტორიკულ სკოლებისაგან ბევრად არ უნდა განსხვავებულიყო. ისე-ვე როგორც რომაულ რიტორიკულ სასწავლებელში, კოლხეთის აკადემიაშიც ასწავლიდნენ ლიტერატუ-რას, ასტრონომიას, მუსიკას, მათ. ელემენტებს, ძირი-თადად კი ფილოსოფიას და სამართლის საფუძვლებს. რიტორიკულ ხელოვნებას იმჟამინდელ საქართვე-ლოში დიდი გამოყენება ჰქონდა.

საქართველომ მოგვცა ხელოვნება და კულტუ-რა. მოგვცა დავით აღმაშენებელი და რუსთაველი,

რომელნიც გაუტოლდებიან რენესანსის ეპოქის ნე-ბისმიერ ევროპული ქვეყნის დიდ ჰუმანისტებს.

თავად ბუნება არის საოცრად ლამაზი და ბუნე-ბა ბადებს ნიჭიერს. ბრეგმა, როდესაც იმოგზაურა საქართველოში და იხილა საოცარი ბუნება, მან აღ-ნიშნა ეს ქვეყანა დაბადებს დიდ მახატვარს და ამ დროს ფიროსმანი ბავშვია, იბადება და ყალიბდება რამოდენიმე წელიწადში.

-ბატონო რეზო, რა პრობლემებსა და წინააღ-მდეგობებს წარმოაჩენთ კულტურასა და ხელოვნე-ბაში?

-ჩვენ გადაუჭრელი პრობლემების ზღვაში ვცუ-რავთ და ჯერჯერობით უკეთესობისკენ შესამჩნევი სვლა არ იგძნობა. ერი სოციალურ-ეკონომიკური, დე-მოგრაფიული ზნეობრივი კატასტროფის წინაშე აღ-მოჩნდა. სავალალო დღეშია, ყველა სფერო, მათ შო-რის მეცნიერება, განთლება, კულტურა, ხელოვნება. რა ხანია აღარ მოგვისმენია, ახალი ქართული ოპერა, სიმფონია.

სირთულეების მიუხედავად, მაინც სიყვარულია მთავარი და რწმენა. როცა შენ დაიბადე პოეტად, მხატვრად, ნებისმიერ სირთულეს გადალახავ და შექ-მნი ნაწარმოებს. უფალი გეხმარება, რომელმაც მოგ-ცა ნიჭი.

ჩემს მიერ შექმნილი ხატები დაბრძანებულია საქართველოს სხვა და სხვა ეკლესიებში და აგრეთვე პარიზში, ლონდონში, ვაშინგტონში დედა ტერეზას საზოგადოებაში და მსოფლიოს სხვა და სხვა ქალაქში. დავწერე მავედრებელი ღვთისმშობელი, მთავარანგე-ლოზი. წმინდა ნინოს 12 კომპოზიცია შევქმენი, რომე-ლიც უცხოეთში დიასპორამ დაიტოვა.

უნმინდესი მეუბნება: „რეზო შენ გაქვს შენი ხელწერა“. აღნიშნავენ რომ, ჩემს მიერ დაწერილი ხა-ტები, არის თანამედროვე. ეს იმიტომ რომ თანამედ-როვე ბიჭების და გოგონების, რომლებშიც შეზავებუ-ლია იდეალური, ამაღლებული, უბრალოებით და დი-დებულებით შინაგანი კეთილშობილებითი გამომეტ-ყველი სახე გადმომაქვს ხატზე, მაგრამ თანამედროვე ადამიანების სახე კი არ არის არამედ კონსტრუქცია მათი. ზოგჯერ ბავშვს დავინახავ წმინდანია. იბეჭდე-ბა ჩემში მისი სახე და ვქმნი ხატს. მაგალითად, რეფა-ელმა, რომ დახატა „სიქსტეს მადონა“ 100 ულამაზე-სი ქალბატონიდან აირჩია ერთი და შექმნა ხატი, რო-მაელები განრისხდნენ. მიუვარდნენ რაფაელს სახე-ლოსნოში, ჩაქოლვა სურდათ, იმისათვის, რომ მიწი-ერი ადამიანი როგორ დახატა ხატადო და სახელოსნოს კარი რომ შეაღღეს ნახეს ღვთისმშობლის ხატი და დაი-ჩოქა განრისხებულმა ხალხმა და თაყვანისცა. რაფა-ელს სახე დაეხმარა, რომ შექმნა ხატი, როცა ასეთ ტექნიკას არ გამოიყენებს ხატმწერი. რუსული, ბერ-ძნული ან უძველესი ხატების გავლენის ქვეშ აღმოჩ-ნდებიან და ხატში სული არ არის. ხატში უნდა იყოს სული და მადლი უნდა გადმოდიოდეს. მხატვარმა უნ-და შესძლოს სულის ხატვა, მწერალმა, სულის ხატვა-ნაწარმოებით. პოეტმა-ლექსით. აი, ეს არის მთავარი.

გულნაზი ხარაიშვილი

შედეგები და მარადიულობა რეზო ადამიას შემოქმედებაში

(აკროსტიქი)

შ—უქს ასხივებს, მზეს ირეკლავს შენი ფუნჯი,
ე—ს ნიჭი, შენ, უშურველად ღმერთმა მოცვა,
დ—ედო ზარს სცემ, გიყვარს ფერი — მუქი ლურჯი,
ე—სმის უფალს, ჩემი კალმით მეც რომ გლოცავ.
ვ—ერ ჩავენვდები შენს სიღრმეთა ნიჭის არეს,
რ—ოგორ ვცდილობ გზა გავკვალო, სულის ცელით.
ე—ს თქვენა ხართ, მიღმიეთის ციურ მთვარე,
ბ—ინდ ლამეში დედამინა შუქს რომ ელის,
ი—ქ ამედოს რომ ადარებ დილის ცისკარს,

დ—იდ ვანგოგასაც ქების სიტყვებს არ დააკლებ,
ა—მიტომაც ლექსს დაგინერ ახალს, ცინცხალს,

მ—ზეა შენში, ღვთის ქვაბში რომ ოქროს ავლებ,
ა—ი ისე, ჩემი კალმის ფიქრის ფონზე,
რ—ამდენჯერმე ვილიღინებ იდილიას,
ა—ვაცეკვებ ლამაზ სიტყვებს ალიონზე,
დ—იდ მხატვარზე ლექსის წერა ადვილია.
ი—ის სურნელს შემოვაფრქვევ შენს ნახატებს,
უ—ფრთხილდები ღვთის შედეგებს მოკრძალებით,
ლ—ამაზად რომ კვლავ სიცოცხლის რწმენას მმატებს,
ო, — ცეცხლია, იწვის ფერთა აალებით.
ბ—ობოქარი ზღვის ტალღაა, ხანაც თერგი,
ა—თასნაირ სახეებით მაჯადოვებს.

რ—ა სითბოა, დაჭყუმალობს წყალში გედი,
ე—ს სიმდიდრე გულის კედლებს მიფართოვებს,
ზ—ოგჯერ სივრცეს, შორს კოსმიურ ცასაც სწვდები,
ო—რაგულებს ამხმარკალებ შენ ხის ფუნჯით.

ა—ისის დროს ფიქრის ტბასთან აყვავდება
დ—ა იქმნება შედეგები მეფე ქუჯის.
ა—ცისკროვნებ წინაპრების განვლილ გზებსაც,
მ—ილიონშიც არ გადაცვლი შენს ფიროსმანს,
ი—ქ მხატვრების საფლავებთან რგავ იებს და...
ა—მიტომაც გინოდებენ ღვთის დიდ მგოსანს.
ს—ასწაულობ, ფუნჯით ხატავ რაღაც უცხოს,

შ—ავ ღრუბლებს რომ გადადენის მიღმის იქით,
ე—ფერები შენს აფხაზეთს იმედს უხმობ,
მ—აღლა დიდ ღმერთს ადღეგრძელებ, ფუნჯის ჭიქით.
ო,— ამღერებ ზღვის გედივით ყველა ნახატს,
ქ—არბორბალას ჩამოახრჩობ შედეგებით...
მ—გონი ჩავენვდი, როგორ აკრავ სხივით არტახს,
ე—რთი სიტყვით დაგიპყრია მთათა ზღვრები.
დ—ედ-მამის სულს გაახარებ, გენიოსო,
ე—სმით მშობლებს, შენი შრომით ცას რომ გასცდი,
ბ—არაქა გაქვს, გულით აღარ დაიკვნესო,
ა—ხლა მივხვდი იდეებს რომ ღმერთი განვდის.
შ—ენ გახურავს, უფლის მადლის, წმინდა ქუდი,
ი—სე გშვენი, მტერსაც ბევრჯერ შემურდება.
გაიხარე, აიცილე თოვლის გუნდი,
და გჯეროდეს აფხაზეთიც დაბრუნდება!



თამარ ჯაჭვავძე

სიყვარული სიყვარულის წილ
გულნაზი ხარაიშვილის ერთი აკროსტიქის სამყაროში

პოეტები, ძალიან ხშირად, ერთ უცნაურ სიტყვას ხმარობენ საკუთარი ლექსის მისამართით — "დაინერა". მორფოლოგიას რომ გვერდი ავუაროთ, ეს სიტყვა უბრალოდ, უზუსტობაა, იგი ავტორის იქ არყოფნას გულისხმობს და ყოველთვის უცნაურ შთაბეჭდილებას სტოვებს. ჩემი აზრით, ალბათ ამაში ამპარტავნული თავმდალობაც იგულისხმება. ამიტომ არასოდეს მომწონდა ეს სიტყვა.

ორიოდე წლის წინ, ჩვენი დროის უდიდესი მხატვრის, ილია პატაშურის გალერეაში მოვხვდი. ძნელია იმ გრძნობის და შთაბეჭდილების გადმოცემა, რაც იმ კოპნია სამყაროდან წამომყვა. ვცადე სიტყვაში გადამეტანა აალებული ფერებით დაშუშული სულის ბორცვა და წინასწარ რომ არც მიფიქრია, ისე მოულოდნელად დამენერა შთაბეჭდილება. უფრო სწორედ, დიდმა მხატვარმა თვითონ დანერა საკუთარი სადიდებელი, მე უბრალოდ ქალაქზე სიტყვებზე გადავიტანე. ის ორიოდე ფურცელი, ალბათ დღის სინათლეს ვერასოდეს იხილავდა, რომ არა გულნაზი ხარაიშვილის ჟურნალი "ათინათი". ჩვენი დროის მექანიზირებული პრესა, (იშვიათი გამონაკლისების გარდა), ადამიანური სულისაგან დაცლილი, ამ სულის მაგინებელი, კინკლაობის ასპარეზი და მეტი არაფერი. გაიშვიათდა დონკიხოტური კეთილშობილება და სასაცილო გაგვიხდა, უკვე მერამდენედ!

ოტია იოსელიანის მსგავსად, მეც არ მიყვარს "სხვათა მოხმობა", მაგრამ არსებობენ ტიტანები, რომელნიც ყოველი გასაჭირის და დასალხინის ჟამს, თუ მოუხმობ, უსათუოდ გვერდით დაგიდგებიან. გალაკტიონს მოვიშველებ: "ანგელოზსაც დაინახავს მოდარაჯე კაცის თვალთ".

წამდვილად ძნელია შეამჩნიოს ადამიანმა, ამდენ მუქ ფერებში გამოძკრთალი სინათლისა და სიკეთის პანია სხივი. შეამჩნიოს და დღის სინათლეზე გამოიტანოს, მოუფეროს იმ პატარა სასიკეთო სხივს, რათა ადამიანებმა ერთმანეთის თანადგომა არ დაივიწყონ. მოდარაჯე ან ჩასაფრებული კაცი იოლად ხედავს გასაკიცხს და ეშინია სხვისი მიღწევის დანახვისა, რათა თავად არ მიადგეს ჩრდილი. ასე ნელ-ნელა მოსაწყენი და სამიძიც კი ხდება სხვისი ქება-დიდება, მაგრამ მრავალი დამეთანხმება, გადაჭარბებული ძვირის თქმას, გადაჭარბებული ქება მაინც სჯობია, რადგან ადამიანური ბუნება ასეთია, თუ ხშირად გაუმეორებ — ძლიერი ხარო, არ შეიძლება არ ეცადოს გაძლიერებას. ზოგჯერ დუმილი ყველაზე ბევრის თქმას, მაგრამ დუმილიც მთავრდება მაშინ, როდესაც რაღაც გაიძულებს ხმა ამოიღო, ანდა კალამი აიღო ხელში.

გულნაზი ხარაიშვილისათვის ბევრს უთქვამს: — კალამი ხელში ამაღებინე და ლექსი დამანერინეო. შეიძლება ვეებერთელა ქართულ მწერლობას შედეგები ველარავინ შეუქმნას, მაგრამ სულიდან წამოსული სიტყვა სალბუნად რომ დაადო, თუნდაც ერთი ადამიანის ჭრილობას, ეს ხომ დიდი მარადისობის კანონის გაგრძელება იქნება! სწორედ სხვათა ტკივილებზე სალბუნება დასადებ სიტყვას ეძიებს ქალბატონი გულნაზი, ეფერება დიდსა და მცირეს. დუმილით გვერდს აუვლის ამპარტავნებითა და შურით გაჯერებულ სხეულებს და ეძებს სიკეთის მარცვალს, რათა გულის სითბო უშურველად დააფრქვიოს და იმ პატარა მარცვლიდან ხე სიკეთისა აღმოაცენოს.

მრავალტკივილგადატანილი პოეტი ქალი, ზოგჯერ ჩაფიქრდება და იტყვის: "მეც მიწა მოფერება!" მოსაფერებელი კი წამდვილად არის: დედა, პოეტი, რანდენიმე კრებულის ავტორი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მრავალპროფილიანი აკადემიის პრეზიდენტი, კოლეჯი "გრაალის" დამაარსებელი... და ტიტულომანიას რომ თავი დავანებოთ, მშვენიერი ჟურნალის "ათინათი" რედაქტორი და სულისჩამდგმელი.

საზოგადოებრივ საქმიანობაზე წერა შორს წავიყვანს, ამჯერად ერთი ლექსით შემოვიფარგლოთ. ლექსი ჩვენი დროის უდიდესი ფერმწერის, ილია პატაშურის ნახატების დათვალიერების შემდეგ მიღებული შთაბეჭდილებაა.

ილია პატაშურის საოცარმა ფერწერამ ბევრ პოეტსა და კრიტიკოსს აალებინა ხელში კალამი. დიდი მხატვრის მზისფერად აალებული სამყაროში შეღწევისთანავე, გულნაზი ხარაიშვილის მუზას, ერთი დიდი ქართული ტკივილი შეეფეთა. ლეგენდარული არაგველების შთამომავალს, მებრძოლი და მარადიულად ჯაჭვგაუხდელი სულის მხატვარს, საკუთარ სიცოცხლეზე მეტად შეყვარებული ტილოების შესახებ უთქვამს პოეტი ქალისათვის: "ყველა ჩემს ნახატს მივცემდი, ოღონდ საქართველო გამთლიანებულიყოს და აფხაზეთი დაგვიბრუნდესო". ეს დღევანდელი "ქართლის ჭირი" და მოუშუშარი ტკივილი გადაეჯაჭვა ილია პატაშურის ნახატებიდან აჩრდილებივით გადმოსულ, თორ-აბჯარში ჩაჭედო რაინდებს, ლანდებს, ზეცის თალიდან მზის სხივები მახვილით რომ ჩამოაქვთ დედამიწაზე... თვალისმოჭრელი ფერების ელვარება აირეკლა მთელ სამყაროზე, ხილულსა თუ უხილავ საგნებზე, აჩრდილივით თან გამოჰყვა ამ ჯადოსნურ ფერთა ციალი პოეტ ქალს და მანამდე აწვალვდა მის სულს, სანამ ქალაქზე ლექსად არ გადმოიღვარა:

"ბევრი ვიფიქრე, დამეუფლა წერის სურვილი, ამოვალაგე ყველა სიტყვა, რაც კი მებადა"...

დამეთანხმება ყველა პოეტი, როდესაც სული სხვა განზომილებაში გადადის და დიდი ძიების პროცესშია, მაშინ ლექსის ტექნიკურ მხარეზე ლაპარაკი ზედმეტია. რაოდენ ძნელია ამ დროს აკროსტიქის არსებობა გაიხსენო კი არა, ზერთული წინადადება გამოიყენო და თავკიდური ასოებით 96 სტრიქონიანი აკროსტიქი ერთი ამოსუნთქვით დანერო. "ბატონო ილია, თქვენი ნახატების დათვალიერებით ზღაპრულ ლაბირინთში მოვხვდი, გზა ამებნა და ფერთა პალიტრაში დავგრჩი". ალბათ ამისთანაზე უნდა თქვას ავტორმა "დაინერაო".

ილია პატაშურის ყოვლისშემძლე ფუნჯით ნაგებ და ამავე ფუნჯით დანგრეულ სამყაროში, პოეტი ქალის თვალი კარგად ამჩნევს, რომ აქ "არხეინად სახლობს ნალველი" და "ოხრავს ფუნჯი", რადგან დედა საქართველოს სხეულის ნაწილი "ინვის, ალშია აფხაზეთი, ტირის ნალვერი"... "დუმან ეკლესიის გუმბათები", გაუდაბურებულა სალოცავი სამშობლო და გაქცეულან საჯიშე შვილები, "ლომის ბოკერები უცხო მხარეს დაბადებულნი".

გულნაზი ხარაიშვილი ის პოეტური სულით ანთებული ქალია, რომელსაც ვინ იცის, სხვაზე ათასგზის მეტად სტკენია ის მოურჩენელი ტკივილი, რომელსაც აფხაზეთი ჰქვია, რომელსაც ზვიადის იდეებთან მდგარი, საკუთარი ძმის სახელი ჰქვია, დიდ პოე-

ზიასთან წილნაყარი, ნაადრევად მზეგადასული ბეჟან ხარაიშვილი და რა გასაკვირია თუ მის "ხელში კალამმა უნებურად დაინყო თრთოლვა".

დიდი მხატვრის ტკივილიანმა თემატიკამ და კოსმიურმა ფერებმა მასაც "აუცრემლა თვალი" და ამოაკვნესა: "საით წაგიყვანს ბედისწერა არ გეკითხება"... მაგრამ მენყერივით მოვარდნილი ურჩი ფერები, ვინრო ჩარჩოებში ვერდატეული, სივრცეში გადმოღვივრილი და პოეტის სულზე არეკლილი, მარად უკვდავი და უზბერებელი იმედის ნალვერდალს აღვიძებს გულში, ფრთებს შეასხამს ქართვლის დედას და პოეტიც მოკრძალებით გაგიმხელს, რომ მის "ნაწვიმარ გულში ალილინდა იმედის გედი". ეს დიდი ტკივილებით მიღწეული მარადისობის გზაა, სადაც ხორციელი ითრგუნება და რჩება სასოების შუქით განათებული და ამაღლებული, ზეადამიანური ხელოვნება, რომლის მჭვრეტელი, მარტო პოეტის კი არა, ყველა ადამიანის "სულის ზარი აწკრივდება" და მთელი სამყაროდან "აიკრიფება დილის სხივით ნამის წვეთები". შეხედავ გამჭვირვალე ეთერს და უხილავი მახვილით დაჭრილი ირემივით მთის წყარო მოგწყურდება, მერე კი პოეტის ყურთასმენას მისწვდება წყლის ჩხრიალი, აცეკვებულ ფერებში დაინახავს, რომ აქ სადღაც "მდინარეა... ჩაკვალ წყურვილი." ესეც ერთი უცნაური თვისება ყოფილა დიდი ხელოვნებისა, არა მარტო სულიერი, არამედ ფიზიკური წყურვილიც მოგიკლას და ზერეალურ სამყაროში გადაგისროლოს.

მართლაც და კოსმიურია ფერთა გრადაციები და გრეხილები, რომელიც სცილდება ერთი ადამიანის შესაძლებლობებს, სცილდება რეალობას და მარადისობას უერთდება. მკრეხელობაა ასეთი დიდი ხელოვნება, მკრეხელობაა ისიც, პოეტს რომ აიძულებ ამოიძახოს: "აცეკვებულა შენს ხელებში მთელი სამყარო", მაგრამ ამ მკრეხელობას თვით უფალი გაპატიებს, რადგან უბრალო სახელმოძებნილი "მუზა", ეს თვით უფლის ხელია, რომელიც შედის შემოქმედის სულში და აიძულებს სასწაულები მოახდინოს. თავად "პოეტებს ღვთით გვეძლევა დავალებები" – ამბობს პოეტი ქალი და იგი მართალია ღმერთთან და საკუთარ თავთან. მართალია, როცა ათას ენაზე ამეტყველებულ, მომღერალ ფერთა ჰარმონიაში, მისთვის მაინც მშობლიური "ისმის ურმული", რომელსაც თარგმანი არ სჭირდება. ამ მეთყველ ფერებს შეუძლია ნატყვიარიც მოგირჩინოს და პირიქით ტკივილებაც შემოიჭრას სულში. ეს ტკივილი "სულის გადარჩენა" იქნება და დიდი ხელოვნების გაგრძელება ხელოვნებაში.

ილია პატაშურის ხელთუქმნელი მხატვრობა რომ მიუწვდომელი და ჩაუღწევადია, ამას ერთეულე-

ბი ხვედებიან. დადგები გრანდიოზული ტილოების წინ და გიჭირს სულიდან ამოვარდნილი კვილის შეჩერება... მერე კი, როცა შენელდება პირველი მძაფრი შთაბეჭდილება "იბრძვის კალამი", ეს კიდეც ერთი დიდი მადლია და ღვთიური ნიჭი - დაგსვას და განერიწოს დაუსრულებელი სადიდებელი, რომელიც სულ გეჩვენება, რომ არასრულია და კიდეც და კიდეც გინდა მეტი დანერო, მეტად შეაქო და მოეფერო დიდ ხელოვანს. ეს გულნაზი ხარაიშვილის ცხოვრების სტილია, თბილი სიტყვა არ დაიშუროს შემოქმედისათვის, რომელსაც ჩვეულებრივ ადამიანებზე ათასჯერ მეტად ფაქიზი და მგრძნობიარე სული აქვს, ეს თბილი სიტყვა, მარტო მხატვარს კი არა, თავად პოეტს აძლევს არსებობის ძალას.

მაინც რა არის ილო პატაშურის ფერწერა? წარმოსახვითი თუ რეალური სამყარო, როგორც პოეტი ამბობს: "ჩრდილია მთვარის" თუ "შმაგი თერგია", "ცივი მთების ედელვაისი" თუ "ცხელი უდაბნო", "ბროლის მძივია"-? ან იქნებ "ენძელებია, გეფინება ნითელ ხალიჩად"... ეს საოცრად ზუსტი მიგნებაა გულნაზი ხარაიშვილისა, სწორადაც რომ ნითელ ხალიჩად ეფინებიან მოლბერტს ილია პატაშურის თეთრი ენძელები... მერე გადმოდიან ჩარჩოებიდან, ფეხს აიდგამენ და მარადისობაში მიაბიჯებენ... ასეთ დროს ვინ არ დაგიჯერებს, რომ უთხრა შეუძლებელიც შესაძლებელიაო. თუნდაც ტილოებში, თუნდაც ყველაზე თამამ ოცნებაში "აფხაზეთიც დაგვიბრუნდება"... "და იმედებით გაბრწყინდება კვლავ საქართველო", რადგან "ნაომარ მიწებს" თვით "ნახატშიც სტკივით" უკვე იმედნარევი დიდი ეროვნული ტკივილი, ის ტკივილი, რომელიც უკვდავი სულივით შემოქმედის მარადიული მეგზურია და ურომლისოდაც არც ფუნჯის და არც კალმის მოსმა არ შეიძლება.

გულნაზი ხარაიშვილი დიდი ეროვნული ტკივილის მეგზურობით შევიდა ილია პატაშურის ფერთა გალერეაში და იქიდან უფრო დიდი ტკივილით და სიხარულით გამდიდრებული დაბრუნდა პოეზიაში. "დილო მხატვარო, ეგ სიმდიდრე უფლით გრგებია" – აღმოხდა ბოლოს მის კალამს და ეს ხომ კიდეც ერთი ჭემმარიტებაა.

ილია პატაშურის "აზვირთებულ ნიჭს" მართლაც, ღვთის ხელი მართავს, დიდი შემოქმედის ხელი. პოეტის „მთვარის ჩრდილები“ გულნაზი ხარაიშვილის ხელით შექმნილი, მალამოდ ეფინება მკითხველის გულს. მხატვრის ლაბირინთებში დარჩენილი პოეტი კალმით ეძებს მზის დასალიერს.

მთვარის ჩრდილები (აპროსტიქი)

ბატონო ილია, თქვენი ნახატების დათვალიერებით ზღაპრულ ლაბირინთში მოვხვდი, გზა ამებნა და ფერთა პალიტრაში დავრჩი.

- ბ—ევრი ვიფიქრე, დამეუფლა წერის სურვილი,
- ა—მოვალაგე ყველა სიტყვა, რაც კი მებადა,
- ტ—კვილით გული მნარედ არის გულდამდულრული,
- ო—მის სურათებს ნახატებში ჩვენთვის ებარდნა.
- ნ—ანგრევ ადგილში არხეინად სახლობს ნალველი,
- ო—ხრავს ფუნჯი და დარდი ფიქრში დაბუდებულია.

ი—წვის, ალშია აფხაზეთი, ტირის ნალვერი,
 ლ—ომის ბოკვრები უცხო მხარეს დაბადებულა.
 ი—მიტომ დუმიან ეკლესიის გუმბათები და...
 ა—ისი არ ჩანს, ჩანისლულა ირგვლივ მიდამო.

თ—ოვლში ნაზ კვირტებს არ ეშლებათ თეთრი ბაფთები,
 ქ—არიშხლის დროსაც გამარჯვება უნდა ვინამოთ.
 ვ—ხედავ მხატვრობით დაგიპყრია მყინვარის ქედი,
 ე—სხმება ფრთები ქართველის დედას, იძრობს მანტიას,
 ნ—ანვიმარ გულში აღილინდა იმედის გედი,
 ი—სმის ურმული, სურათებით მირჩენ ნატყვიარს.

ნ—აისრი მკლავი კვლავ გაუძლებს ურჩხულთან ბრძოლას,
 ა—მოფოფინდა სხივები და ბრიალებს ალი...
 ხ—ელში კალამმა უნებურად დაიწყო თრთოლვა,
 ა—მოჩუხჩუხდა ანკარა და იმედის წყალი.
 ტ—უჩების კვნეტა დავივიწყე, უსიტყვოდ ვდუმდი,
 ე—ხლაც მაჟრჟოლებს, ქალი ცაში როგორ ბრძოლობდა.
 ბ—ევრი ნალველით, გულო ჩემო, ნუ გამიხუნდი,
 ი—სევ დამთოვა, მზე მინდოდა ახლოს მყოლოდა.
 ს—აით წაგიყვანს ბედისწერა არ გეკითხება,

დ—არდით ივლი თუ მეფესავით გინევს ცხოვრება,
 ა—ისი ბევრჯერ ახლოსაა, ხან ქარით ფრთხება,
 თ—ოვს და ქარიშხლით ტკივილები განმეორდება.
 ვ—კვნესი და ცრემლი წამწამების გახდა მოსახლე,
 ა—ტირდა ფუნჯი, ნახატები თითქოს ფერდება.
 ლ—ომივით ბიჭებს როს იგულებ სხვების მოახლედ,
 ი—მათი დარდით ტკივილები წინ გეფეთება.
 ე—რთხანს ვიფიქრე, არ მივხედავ გრძნობით ნახატებს,
 რ—ამდენჯერ უნდა ამიცრემლონ თვალი ფერებმა?
 ე—ს სურათები ცოდნას მისცემს დიდს და პატარებს,
 ბ—როლის მძივია... თუმცა არის მშვენიერება.
 ი—ფეთქებს ნუში და ტყემალი აყვავილდება,
 თ—ავთავებით შენ უხვად დაყრი დოვლათს კალოზე,

ზ—არზეიმებით სულის ზარი ანკრიალდება.
 ლ—ონის მოკრეფით ვილიდინებთ საქართველოზე.
 ა—იკრიფება დილის სხივით ნამის წვეთები,
 პ—ირს გიკოცნის მზე, ის სითბოთი ცრემლებს გაგიშრობს,
 რ—იჟრაჟია და ქარო, სულში ნუ ეფეთები,
 უ—ღიმის მთვარე, მწვერვალები უნდა დაიპყროს.
 ლ—ურჯთვალა იამ აგიცეკვა მხატვარს ხელები,

ლ—ომივით მთიულს ღმერთმა მოგცა დიდი წოდება.
 ა—მ დროს პოეტებს ღვთით გვეძლევა დავალებები...
 ბ—ევრ ლექსს მოგიძღვნი თუ კი ეს შენ მოგენონება.
 ი—ის სურნელმა მომნიბლა და თითქოს დამათრო,
 რ—იჟრაჟზე ნამმა, ყვავილებმა, ოდამ, ნალიამ...
 ი—ასამნებმა სილამაზის ხიბლით ჩამათბო,
 ნ—აომარ მიწებს თუმც ნახატშიც სტკივათ ძალიან.
 თ—ითქოს გულისთქმას შეიგრძნობ და შენში სახლდება,
 ე—სხივფერება შენს პალიტრას მზის ათინათი.
 ბ—ევრი ტკივილით, ქარიშხლებით დღენი გაკლდება,
 შ—ურით და ომით ეს დღეები ხდება წარმართი.
 ი—აგუნდების სამყაროში რას ჩხავის ყვავი?

მ—ოვარდნილ ფერებს ხატავს დარდით შენი მარჯვენა.
 ო—მგადახდილებს აგვინკეპლეს ისევე კანი,
 ვ—იცო, რომ უფლით კვლავ ეწვევა სულს გადარჩენა.

ბ—ოხოზივით მსურს პურის ყანებს გადავუფრინო,
 ვ—ელზე გავიჭრა თუკი ნისლით არ დაბინდდება,
 დ—ედა თბილისში ყვავილები გზებზე დავფინო...
 ი—ბრძვის კალამი, ნახატებზე წერა მინდება.

გ—რაალი არის ყველა შენი სულის ნახატი,
 ზ—ღვა არის ლურჯი, სადაც დიდი ვეშაპი ცურავს...
 ა—ისი არის გაზაფხული, ომის დროს მარტი,

ა—ზვირთებულ ნიჭს ღვთის ქუდი რომ ხურავს მეფურად.
 მ—დინარე არის... ხანაც ნატვრის ხესაც კი ვადრი,
 ე—ნძელებია, გეფინება ნითელ ხალიჩად.
 ბ—ევრ სურვილს ვიტყვით, მნამს სუყველას გვეწვევა მადლი,
 ნ—უგეში არის, ძილში გიდევეს თავქვეშ ბალიშად.
 ა—ნგელოზია... ჩაგრურჩულებს, დახატე ბევრი!

დ—ედაა შენი... ჩაგაძინებს მკლავზე ნანათი,
 ა—ლუ გასწავლა, გაგზარდა და გამშვენებს წვერი,

ფ—უნჯით უფალმა აგატარა დიდი აღმართი.
 ე—ს რამოდენა მდინარეა... ჩაკალ წყურვილი,
 რ—იონი არის დაკაშკაშებს მთვარე ზეციდან.
 თ—ითები ცეკვავს, მომეძალა წერის სურვილი,
 ა—ღვთოვანება დიდ მწვერვალებს უკვე გასცილდა.

პ—ალმები არის და ვარდების ნაზი სუნამო,
 ა—აცისკროვნებ ფუნჯით სიოს, სუნთქავს ბუნება.
 ლ—ამაზი არის შენს ხელებში ცხელი უდაბნოც,
 ი—სმის ურმული... აფხაზეთიც დაგვიბრუნდება!
 ტ—ოროლა მღერის, ვაზი ყურძნით გადახუნძლულა,
 რ—ამდენს შრომობ, რომ ააცეკვო ფუნჯით სამყარო,
 ა—ღარასოდეს არ დავეცეთ ასე უძლურად,
 შ—არს და ქარიშხალს ხელოვნებით უნდა გაგვყარო.
 ი—ფეთქებს ხელში სიყვარულით გულის სიუხვე,

დ—ა იმედებით გაბრწყინდება კვლავ საქართველო.
 ა—აფაქიზებს ნახატები მთებს და ჭიუხებს,
 ვ—ინ იცის დიდმა ხელოვნებამ მთლად გაამთელოს...
 რ—ა დიდი ზღვაა... ცივი მთების ედელვაისი,
 ჩ—რდილია მთვარის, ხანაც კიდევე შმაგი თერგია,
 ი—ალბუზიდან გამარჯვების ხმები გაისმის,
 დიდო მხატვარო, ეგ სიმდიდრე უფლით გრგებია!



ნიჭიერი მხატვრის ხელოვნება ხალხის სულიერი სიფიქრია



შარაბ ხოჭოლავა დაიბადა 1945 წ. ცხოვრობს თბილისში. 1971 წ. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია. ფერწერის ფაკულტეტი (კინო-ტელემხატვრის სპეციალობით). 1971-1975 წ.წ. მუშაობდა კ/ს „ქართულ ფილმში“ დამდგმელ მხატვრად. 1965 წლიდან მონაწილეობს რესპუბლიკურ და საერთაშორისო გამოფენებში. 1965 წ. მოსკოვი. 1969-1979 წ.წ. მოსკოვი. 1976 წ. იაპონია. 1977 წ. პოლონეთი 1980 წ. ტაშკენტი. 1991 წ. გერმანია. 1971 წ. მუშაობდა მოსკოვის სენევის შემოქმედებით ჯგუფთან ერთად. 1975 წ. მუშაობდა განათლების სამინისტროს ესთეტიკის ცენტრის მთავარ მხატვარ-რედაქტორად. 1992 წ. მუშაობდა ქ. მიულჰაუზენში ფრანც გოლშტეინის ფირმაში „რესტავრაცია და ხატწერა“ - ხატმწერად. 1998 წ. მუშაობდა ხატწერის კურსის ხელმძღვანელად ჰოლანდიაში ქ. ლეოვარდენი. 1998 წ. ნინო ხოჭოლავასთან ერთად მოაწყო ქართული კულტურის დღეები ჰოლანდიაში. 1988 წ. პირველი პერსონალური გამოფენა თბილისში ე. ახვლედიანის მუზეუმში. 1989 წ. პერსონალური გამოფენა პოლონეთში ქ. ლოძი. 1991 წ. პერსონალური გამოფენა ქ. მიულჰაუზენში. 1992 წ. პერსონალური გამოფენა ჰოლანდიაში ქ. ლეოვარდენი. 1998-1999 წ.წ. პერსონალური გამოფენა ჰოლანდიაში, ქ. როტერდამი, ქ. ჰააგა.

2010 წ. პერსონალური გამოფენა თბილისში, სამების ტაძრის ახალგაზრდულ დარბაზში.

მისი ნამუშევრები დაცულია თბილისის სახელმწიფო ხელოვნების მუზეუმში, ე. ახვლედიანის მუზეუმში, თბილისის და მოსკოვის კულტურის სამინისტროს ფონდში.

კერძო კოლექციებში: მოსკოვი, პოლონეთი, იაპონიის, გერმანიის, ჰოლანდიის, ჩეხოსლოვაკიის კერძო მფლობელებთან; მისი შემოქმედებითი მონაცემები შეტანილია საქართველოს ხელოვნების ლექსიკონში „ვინ ვინ არის“ (თბილისი 2003 წ.) და „მსოფლიო ხელოვნათა ლექსიკონში“ (ლაიბციგი, 1998 წ.)

მისამართი: პეტრიაშვილი 19, ტელ: 23-50-71.

შარაბ ხოჭოლავა ქართველ მხატვართან იმ ჯგუფს მიეკუთვნება, რომელმაც ხელოვნებაში საკუთარი ხელწერით ახალი სიტყვა თქვა მე-20 საუკუნის დასასრულსა და 21-ეს დასაწყისში.

ერთი შეხედვით ჩუმი, უწყინარი და სიკეთით აღსავსე გამომეტყველების ადამიანი, მრავალფეროვან შემოქმედებით მოღვაწეობას ეწევა, რომელიც მის შინაგან ბუნებაში აზრთა ჭიდილის უწყვეტი პროცესის რეალური შედეგია.

შარაბ ხოჭოლავა ბავშვობის წლებიდან ეზიარა მხატვრობის იმ ურთულესი გზის დასაწყისს, რომლის განსაკუთრებულმა სიყვარულმა და მისწრაფებამ შემდეგში იგი დიდი ხელოვანის კვარცხლბეკზე აიყვანა.

მხატვრის ბუნებრივი, თანდაყოლილი ნიჭი მის ასაკობრივ ზრდასთან ერთად, მუდამ დიდი შრომით ჩარჩოვშია მოქცეული, პარალელურად იგი ხელოვნების ფორმირების ყველა საფეხურს გადის კლასიკური განათლების თვალსაზრისით, ხატვის საბავშვო წრე, სამხატვრო სკოლა, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია..., ამასთან ერთად, მის ცხოვრებაში ნიშანდობლივი ფაქტია ის, რომ სტუდენტობის პერიოდის ნახევარზე მეტი დრო, მან იცხოვრა და ისწავლა ისეთი დიდი ქართველი მხატვრის სახლ-მუზეუმში, როგორც ელენე ახვლედიანია. რა თქმა უნდა, ეს ფაქტი ნიჭიერი ახალგაზრდისათვის ნამდვილი ტრამპლინი გახდა დიდ ხელოვნებაში.

შარაბ ხოჭოლავას მაღალი ხელოვნების დამადასტურებელი ფაქტია ის, რომ იგი მრავალჯერ ყოფილიყო, როგორც ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკების, ასევე მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის ჯგუფური თუ პერსონალური გამოფენების ღირსეული წარმომადგენელი. მისი შემოქმედებითი მონაცემები შეტანილია საქართველოს ხელოვნების ლექსიკონში „ვინ ვინ არის“ (თბილისი, 2003 წ.) და „მსოფლიო ხელოვნათა სახვითი ხელოვნების ლექსიკონში“ (ლაიბციგი, 1998 წ.).

ამ ნიჭიერმა მხატვარმა 1965 წლიდან დღემდე შექმნა 300-ზე მეტი ალიარებული სურათი, რომლებიც დადებითად მუხტავს დამთვალეირებლებს და მათში სულიერ კმაყოფილებას იწვევს. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ შ. ხოჭოლავამ თავისი შესანიშნავი ნახატებით კიდევ უფრო გაამდიდრა ქართული, დიდი ტრადიციის მქონე შემოქმედებითი სივრცე.

ალიარებულ შემოქმედს ამ ხანებში დაბადებიდან 65 წელი შეუსრულდა, რომელიც დედაქალაქის საზოგადოებამ მისი ნახატების პერსონალური გამოფენით (სამების ტაძარში) აღნიშნა. მე ამით იმის თქმა მინდა, რომ ბატონი შარაბის შემოქმედებითი ღწვა ჯერ კიდევ აღმავლობას განიცდის და მისგან კოლეგები და მოყვარულები ბევრ სიახლეს ელოდებიან.

ჩემი დამოკიდებულების შესახებ სახვითი ხელოვნებისადმი, რამდენიმე სტატიაში მაქვს აღნიშნული, რის შესახებ აქ მინდა მოვიყვანო ამონარიდი ჩემი ერთ-ერთი ნიგნიდან „გენიალური ნახატები და მნახველთა ემოციები“... - „გასული საუკუნის სამოცდაათიან წლებში, პეტერბურგში (მაშინ ლენინგრადი) ასპირანტურაში სწავლის პერიოდში, მქონდა ბედნიერება, მრავალჯერ დამეთვალეირებინა მსოფლიოში განთქმული პეტერბურგის ერმიტაჟი (იგი ფრანგული სიტყვაა და ქართულად „საოცრებათა ადგილს“ ნიშნავს). მომდევნო წლებში მოსკოვში მოღვაწეობის პერიოდში ხშირად ვყოფილვარ ტრეტიაკოვის გალერეაში და ღვთიური ნიჭით დაჯილდოებულ ხელოვნათა მიერ შექმნილი შედეგებით დავმტკბარვარ. ასე გავიცანი გენიოსი მხატვრების - სანდრო ბოტიჩელის, ტიციანის (ტიციანო ვეჩელიო), ლორენცო ლოტოს, სიმონ ვუეს, ლეონარდო და ვინჩის, ალ. ივანოვის, რა-

ფაელის (რაფაელო სანტი), ჟაკ-ფრანსუა დე ტრუას, რუბენის (პიტერ პაული), ჯოტოს, რემბრანდტის (ჰარმენს ვან რეინი), ჟაკ-ლუი დავიდის, მიზანოს, კ. კაულბახის და სხვათა გენიალურ შედეგებს“.

ვიცნობ და გარკვეული წარმოდგენა მაქვს ცნობილი ქართველი მხატვრების ნამუშევრებზე, რომლებმაც ღირსეულად დაიკავეს საპატიო ადგილი მსოფლიოს გამოჩენილ ხელოვანთა შორის, ესენია ფიროსმანი, ს. ქობულაძე, ლ. გუდიაშვილი, ი. თოიძე, დ. კაკაბაძე, უ. ჯაფარიძე, ე. ახვლედიანი, თ. აბაკელია და სხვ...

თბილისში ცხოვრების პერიოდში მეტ-ნაკლებად გავიცანი თანამედროვე ნიჭიერ ქართველ მხატვართა ნამუშევრებს, რომლებიც თავიანთი ხელნერით ღირსეული მემკვიდრეები გახლავთ წინა თაობისა. ესენია გია ბულაძე, ილია პატაშური, ნიკო ხერველაძე, რეზო ადამია, შარაბ ხოჭოლავა, გოგი გეგეჭკორი, რადიმ თორდია, ირაკლი სუთიძე, გოგი თოთიბაძე, ზაურ გაბისკირია, ალექსანდრე თოდუა, ზაალ ზურაბიანი და სხვ. მოქანდაკეები - ჯუმბერ ჯიქია, გელა ლარიამეილი, გიქარი ზაქარაია და სხვ.

მხატვრის ნიჭი, ხელოვანის დონე საბოლოოდ სურათის დასრულების შემდეგ ასახული ტილოზე, უპირველეს ყოვლისა დიდ კმაყოფილებასა და სიამოვნებას იწვევს ავტორში, მაგრამ ეს შინაგანი ემოციები სრულებითაც არაა საკმარისი მისი ქმნილების შესაფასებლად. ასეთ შემთხვევებში იგი გარედან - საზოგადოებიდან ელის. ერთი დიდი მეცნიერის გამონათქვამი, უადგილო არ იქნება ამის დასადასტურებლად: - ადამიანი და მისი შემოქმედება მარტო იმით არ ფასდება თუ რას ფიქრობს ის თავის თავზე, არამედ იმით, თუ როგორ აფასებენ მას სხვები. ამ შემთხვევაში, შემოქმედსა და მის შემფასებლებს შორის „შუამავალი“ ის ქმნილებაა, რომელიც მხატვარმა შექმნა და მიანოდა საზოგადოებას - ეს მწერალია, მხატვარია, მოქანდაკეა თუ სხვ. აქედან გამომდინარე, შარაბ ხოჭოლავა ნელგამართული მხატვარია, რომლის შემოქმედება ღრმად წვდება როგორც ეროვნულს, ასევე ზოგადკაცობრიულ მოვლენებს თუ ფაქტებს.

შეიძლება დაასკვნათ, რომ მისი სურათები მუდმივ კავშირშია საზოგადოებაში და ბუნებაში მიმდინარე ცვლილებებთან. ის მუდამ ცდილობს დააფიქსიროს ამა თუ იმ ციკლის ყველაზე დამახასიათებელი და საინტერესო მონაკვეთი, რაც მას უდაოდ გამოუდის.

ამ პუბლიკაციაში ჩემი მიზანია შარაბ ხოჭოლავას რამდენიმე სურათის შესახებ ჩემი მოსაზრება გავუზიარო მკითხველს, რამეთუ მისი ნახატების დათვალიერების, შემდეგ მუდამ სულის ამამალლებელი ემოციები მიუფლდება.

ჩემი განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია შ. ხოჭოლავას სურათმა „გუთნის დედა“, ალბათ ავტორის მიერ შერქმეული ეს სახელწოდება კანონზომიერია და ფილოსოფიურიც. აღნიშნული სურათი, ერთი შეხედვით მარტივ კომპოზიციას წარმოადგენს, მაგრამ თუ მის ცალკეულ სიუჟეტებს ჩაუფიქრებთ და ჩაუღრმავდებით, აღმოჩნდება, რომ მხატვრის ლოგიკური აზროვნების სამყაროს რთული ბილიკებისკენ მივყვართ, სადაც იწყება სულიერი და მატერიალური ძალების გაერთიანება, სადაც ბუნების გარდაქმნის პროცესი უნდა განხორციელდეს. კომპოზიციის სანყის სიუჟეტებიდან ჩანს, რომ „გუთნის დედა“ ანუ გონიერი ადამიანი, რაღაც დიდი გარდაქმნის სამზადისშია. ცოტაც და ხარებს უღელი დაედგება, გუთანიც მიებმება, იწყება ბუნების გარდაქმნის მაცოცხლებელი პროცესი - ხვნა, თესვა, აბიზინებული ყანა, უხვი მოსავალი, მადარი საზოგადოება, რომელიც განვითარების ახალ საფეხურზე ადის. ამასთან ერთად, მხატვარი სიუჟეტებში ოსტატურად იყენებს ფერებს. ფერები კი მხატვრობაში აღიარე-

ბულია, როგორც ძირითადი სამუშაო საშუალება, რაც ნამუშევრებს სანახაობრივი თვალსაზრისით მიმზიდველს და საინტერესოს ხდის. მარტივად რომ ვთქვათ, ნახატის ცენტრში მდგარი გამრჯე, ღონიერი და გონიერი გლეხი, თავისი მუშა ხარებითა და სათანადო ინვენტარებით, ბუნების სასიკეთოდ გარდაქმნილის გარანტად გვევლინება, რაც საზოგადოების განვითარების სრულიად გარკვეულ საფეხურზე მიუთითებს. მე ვფიქრობ, რომ სურათის ავტორი, ჩანაფიქრის მიზანს აღწევს, აქ შინაარსი და ფორმა სრულ ჰარმონიაშია.

ასევე დამთვალეობელთა შეფასებით, შ. ხოჭოლავას ნახატი „მეგი“ საინტერესო ნამუშევრებადაა მიჩნეული. დაინტერესებული პირი ადვილად შეამჩნევს, რომ მათი უმეტესობა ამ სურათის წინ მცირე დროით მაინც აყოვნებს და სიამოვნებით უმზერს მას. მათ აინტერესებთ თუ რა არის იმის მიზეზი, რომელმაც გამოიწვია პატარა (2,5-3 წლის) „მეგის“ განცვიფრებული გამოხედვა, ან საით იცქირება ეს პატარა, რომელიც ამ შემთხვევაში მთლიანად ვილაცის მიმართ ყურადღებადაა ქცეული. რა თქმა უნდა ამაზე სხვადასხვა დამთვალეობელს ალბათ განსხვავებული პასუხიც ექნება. ამ მიზნით, როგორც ყურნალისტმა შეკითხვით მივმართე ერთ დამთვალეობელს ახალგაზრდა ქალს, რომელსაც 2,5-3 წლის, გოგონა ახლდა თან. მას ვთხოვე ეპასუხა პატარა „მეგის“ გაცვიფრებული გამოხედვის მიზეზის შესახებ და მოეცა მას ამაზე მისეული მოსაზრება. აი, რა მიპასუხა მან: - როცა დედები იძულებულნი ვართ ჩვენი პატარები (თან თავის პატარაზე მიანიშნა) ბინაში ან საბავშვო ბაღში დავტოვოთ, ამაზე ისინი ხშირად ცუდად რეაგირებენ, ცხარედ ტირიან და კატეგორიულად ითხოვენ ჩვენთან ერთად წამოსვლას, რა თქმა უნდა რაც ვერ ხერხდება. ამის შემდეგ ბინაში ოჯახის წევრები და ბაღში მასწავლებლები უამრავ სათამაშოებს აწვდიან და ართობენ მათ. როცა გარკვეული დროის შემდეგ ვბრუნდებით ჩვენს ბავშვებთან, მათ უფრო შორი მანძილიდან ვეძახით ხოლმე, რაზედაც ისინი სწრაფ რეაგირებას ახდენენ და მათი ყურადღება მიმართულია, საიდანაც ეს ნახატი და საოცნებო ხმა მოესმით. მე მეგონა, ამბობს რესპოდენტი, მხატვარს ეს ნამუშაო აქვს დაფიქსირებული თავის ნახატში და იგი ამ შემთხვევაში სინამდვილეს ასახავს, - იყო მისი პასუხი, რასაც მთლიანად ვეთანხმები. ნახატი „მეგი“ ფერების სიუხვითა და სიმწვავეთ არ ხასიათდება, მაგრამ სურათი მთლიანობაში ემოციური მუხტის მატარებელია. აქაც, ამ სისადავეში, მხატვარი თავის სიმალეზე დგას და ნამდვილად იწვევს დამთვალეობელთა მადლიერებას.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ფერი ხელოვნების ყველა დარგში ერთ-ერთი ძირითადი კომპონენტია, მაგრამ იგი ფერწერაში უფრო დომინანტობს. დიდი ხელოვნების მიმდევრები ფერს ჯადოსნური ძალით მუხტავენ, რაც მნახველის უნებლიე ემოციებს იწვევს. ამ მხრივ შარაბ ხოჭოლავას ნახატი „ქალი მარათი“, ერთ-ერთი გამორჩეულია მის კოლექციაში. ერთი შეხედვით აღნიშნული სურათი თავისი შინაარსით უფრო მონოტონურ იერს გამოხატავს, მაგრამ აქ მხატვარი ფერების შერჩევით, მათ ერთმანეთთან შეხამებაში გასაოცარ ოსტატობას ავლენს, ყველა ფერი, როგორც ქალის მკერდისა და სახის გამონახულებაში, ასევე მის გარშემო სივრცეში, ზედმიწევნით რაციონალურია, რაც ერთიანობაში ქმნის საინტერესო და მიმზიდველ კომპოზიციას.

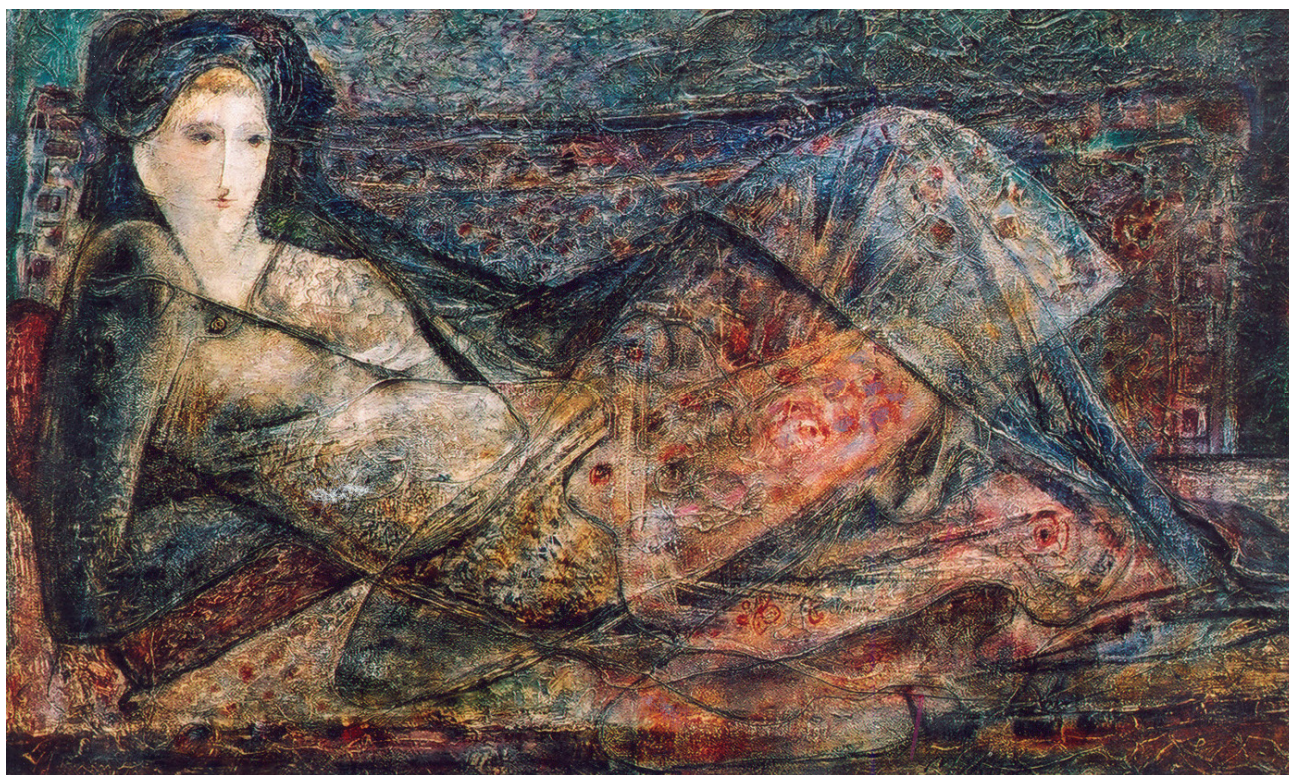
შარაბ ხოჭოლავას ნამუშევრებზე, მის მრავალფეროვან შემოქმედებაზე დღემდე საკმაოდ ბევრი დაწერილია. იმედა, ეს ტრადიცია შემდეგშიც წარმატებით გაგრძელდება, რამეთუ შემოქმედი ამჟამადაც აღმავლობის გზაზეა. ვუსურვებთ წარმატებებს.



გუთნის დედა

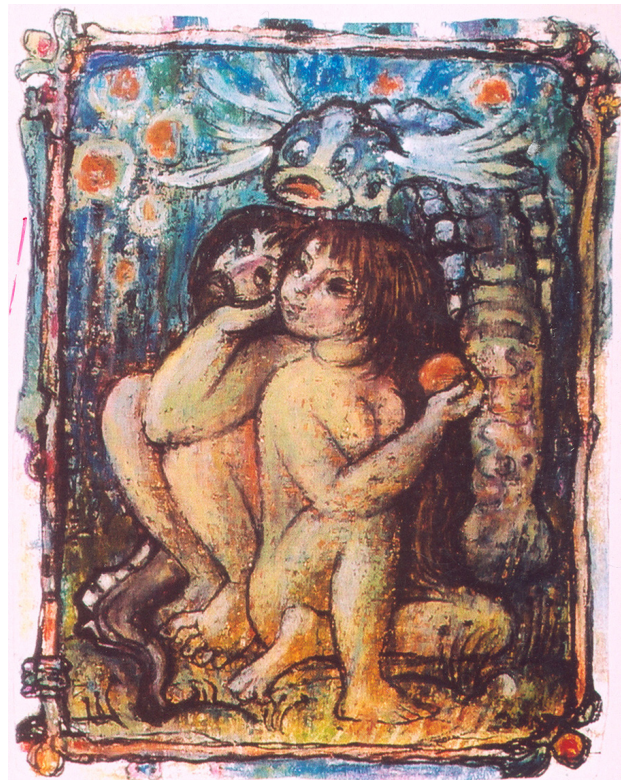


პატარა მეგი



ქალი ფიქრებში

სცენები ქრისტეს ცხოვრებიდან



ადამი და ევა

გულნაზი ხარაიშვილი

მდიდარია საქართველო ნიჭიერი ხალხით, მხატვრობა ეს სულის სიღრმეა, იდუმალეა... რომელსაც ვერ ჩანვდები. პოეზია სარკეა, ნერ იმას რაც გტკივა ან რაც გინარია, თუმცა პოეზიასაც გააჩნია თავისი ფილოსოფიური სიღრმეები. ბატონი ნიკო ხერკელაძე დიდი მხატვარია.

ნიკო ხერკელაძე დაიბადა 1953 წელს 17 აგვისტოს დაბა ახალგორში, მოსამსახურის ოჯახში.

1977 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია, შემდგომ შემოქმედებითი ასპირანტურა.

არის მხატვართა კავშირის წევრი 1983 წლიდან. საერთაშორისო სამხატვრო ფონდის წევრი 1984 წლიდან.

არის ეროვნული სამხატვრო აკადემიის პროფესორი 2003 წლიდან.

არის ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი 2003 წლიდან.

ნიკო ხერკელაძის ნამუშევართა გამოფენები მოეწყო, როგორც საქართველოში, ასევე გერმანიაში, იაპონიაში, ბულგარეთში, რუმინეთში, იტალიაში, საფრანგეთის ქ. დიჟონში, რუსეთში, მათ შორის მრავალჯერ მოსკოვში, მის ნამუშევრებს მიღებული აქვს მედლები და დიპლომები. მისი ნამუშევრები დაცულია მოსკოვში – ტრეტიაკოვის მუზეუმში, გერმანიაში ქ. კარლ-მარქს შტადგის მუზეუმში.

ნიკო ხერკელაძის ნამუშევრები შექმნილი აქვთ მოსკოვის მიერ ი. ლუშკოვს, რუსეთის პრემიერ-მინისტრ ვ. ჩერნომირდინს, რუსეთის პრესიდენტ – ბ. ელცინს, თურქეთის ელჩს საქართველოში ს. დემირელს, ირანის პრესიდენტს რასფანჯანის და ასევე დაცულია სხვა კერძო კოლექციებში.

ნიკო ხერკელაძე უდავოდ დიდი მხატვარია, მის ტიტულზე თვით მისივე შემოქმედება ლაპარაკობს. ნამდვილ შემოქმედს რომ პოეტური გარემო სჭირდება ეს ხომ ჭეშმარიტებაა, ისიც არაა მოულოდნელი, რომ ბუნებისა და თვით სამყაროს ნიაღში დაეხეტება ხელოვანი. ამ დროს, ის ძალიან განიცდის, რადგან სახლში ელოდება, პალიტრა... იგი თვითმყოფადი, თავისებური გროტესკული ხედვის მხატვარია. ნიკო ხერკელაძის განტიერთვა ნადირობა იყო, ბუნების ხელით შექმნილი ფერთა გაღერეა, ერთხელ ნადირობისას წინ დათვის ბელი შეხვედრია სხვა მონადირეებისგან დაჭრილი, როცა მის თათებს შეხებია, ისეთი სიბრაღული უგრძენია, სახლში წამოუყვანია. არ დაუკლია ყურადღება, მაგრამ ბელი მომკვდარა. ნიკო ხერკელაძეს დაუშუშავებია და ფიტულისათვის სასტუმრო ოთახში განსაკუთრებული ადგილი მიუჩენია. იარაღი იქვე ჩამოუკიდია გულდანყვებილ მხატვარს და იმ დღიდან ნადირობა აუკრძალავს.

ნიკო ხერკელაძე არა მარტო დიდი მხატვარია, მას საკუთარი ძალა მწერლობაშიც უცდია. გამოცემული აქვს წიგნი “ცრემლში ნალესი ხმალი” იგი გიორგი სააკაძის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას ეხება.

მხატვრის ლამაზი ბუნების, ადამიანური სულის და დიდი ხელოვნების პატივისცემით, მკითხველს ვთავაზობ ჩემს შთაბეჭდილებას ლექსად.

“ცრემლში ნალესი ხმალი ნიკო ხერკელაძის შემოქმედებაში”
(აკროსტიქი)

ც—რემლში ლესავ ისტორიის მოგონებას,
რ—ომ შენ ცდილობ მოიხადო ვალი ღმერთთან,
ე—ს შენში ზის საუფლოდან შთაგონება.
მ—უხლს მოიყრი, ნერ და ხატავ წარსულს ერთად.
ლ—უარსაბის სიყვარულის გაშმაგებამ,
შ—ეურია მეფის სისხლი დაბალ ფენას.
ი—მ სიყვარულს ეშმამ ავნო და განგებამ,

ნ—ექტრის ნაცვლად შეახვედრა ცრემლთა დენა.
ა—შკარაა, რა საოცრად გამოხატავ,
ლ—ომ გიორგის თუ რა ხვედრი ერგო წილად...
ე—გ სურათი ქსნის მებრძოლთა, რჩება ხატად,
ს—ამშობლოსთვის, ძმების სულის თავგანწირვად.
ი—ქ, შორს მთებში ნადირობდი მთიულ გულით,

ხ—ო, რა ჟინით ერეოდი ბუნავს მხეცთა,
მ—ერე დათვის ბელი ნახე დაკარგული,
ა—რ გინდოდა რომ მოგეკლა, ტყვია შეცდა.
ლ—ოცულობდი გადარჩესო, ღმერთს შესთხოვდი,
ი—ს თვალეში განწირული გიყურებდა.

ნ—ადირობა იქვე დაგმე, დადექ ოხვრით,
ი—მ ბელივით გულს დასჭირდა განკურნება.
კ—აცთა მოდგმამ ჩაგაფიქრა, სისხლს ინმენდდი,
ო,—გტკიოდა... ღმერთო, მხატვარს მიუტევე,

ხ—ო, ცრემლს ღვრიდი, დაიჭერი და ითმენდი...
ე—ს შეცდომა სულის სიღრმით დაიტოვე.
რ—ამხელა ხარ, მიჭირს კალმით შეფასება,
კ—ალამი კი, იმ ბელივით დაბურდღუნობს.
ე—ს ცრემლები “ნალეს ხმალი” ასმაგდება,
ლ—ოცვას ვიტყვი, სანთელთან მსურს ვიღუღუნო.
ა—სჯერ გლოცავ ხელოვანო, სულის ხსნისთვის,
ძ—ირძველ ადათს მოყვასში რომ გააღვიძებ.
ი—ს სხივი შენ მოგიწყვეტავს მალლა მზისთვის,
ს—ამკურნალოდ ვიყიდით და ჩვენ შევიძინებ.

შ—ენი სული მე წმინდანად მსურს შევრაცხო,
ე—ს ხატები მირონია შენს ხელთ ქმნილი,
მ—ინდა ყველა ქართველს ფრთხილად რომ მოვაცხო,
ო,—მაშინ კი, ერის შვილნი ლოცვით ვივლით.
ქ—არის დროსაც ძმობის ხიდი უნდა გავდოთ,
მ—ივუტევოთ ავის მსურველს, მხატვარივით,
ე—ს ახლავე, ხვალისათვის არ გადავდოთ,
დ—ა თუ არა, მამ ვიბრძოლოთ გიორგივით.
ე—რს ასწავლე, ხელოვანო, ხმალის ლესვა,
ბ—ელში ღმერთმა გაგიღვიძა სიყვარული.
ა—ბა ერთად, ჩვენ მშვიდობის ყანნი შევსვათ,
შ—ემოვძახოთ “ჩაკრულოთი” კვლავ მაყრული,
ი—ქნე ისევ, კვლავ დაგვეთმო კანისთვის,
და არ ვლესოთ თუნდ მტერთათვის მკვლეელი ხმალი,
მადლობა შენ, ღვთის რჩეულო, სულის ხსნისთვის,
რომ ყველაფრით მოიხადე ღმერთთან ვალი.

ოქმორი გზად და ხიფად

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი



მიხეილ სააკაშვილს

შენს სიკეთეს, ყველას მაინც
მთლად ვერ გააგებინებ,
სადაც მოხუცებულს ნახავ,
ტრიბუნას აგებინებ.
სიმაღლეზე თვალს ვერ განვდენ,
ცაში ისე აიჭერ,
ასაკიანს ყველას კოცნი
გზაზე ვისაც დაიჭერ.
ვინ გვიცნობდნენ, დღეს სახელი
ქვეყანაზე აანთე,
ქურდისა და ავაზაკის
ბუნდლა როგორ გააქრე.
თუმც ტყუილად, ზოგიერთი,
თვალში ნაცარს გვიყრიან,
მანქანები ეზოებში,
სულ უშიშრად გვიყრია.
მიყრუებულს, ჩაბნელებულს
გზას, სინათლით ამშვენებ,
თითო ავადმყოფის წილად
სავადმყოფოს აშენებ.
ჯარი გვყავდა, თანა სჭამდა,
მკბენარების არია,
დღეს ბიჭები, მოწოდებით,
ავლანეთში არიან.
მისხალ-მისხალ დაგვიბრუნე
ჩვენი ერის მეობა,
უცხად მოსპე ქვეყანაზე
დიდი მექრთამეობა.
ახლა თავები წამოყვეს,
ვაი-ვიშით, ჩოჩქოლით,
ტკბილად ლოგინში ეძინათ,
როს აფეთქდა ჩოლოქი.
სცხვენოდეთ, ვინც გვერდით გედგნენ,
ენის ასე ბრუნება,
აღარა მსურს სიბნელეში,
პირადად დაბრუნება.
მოკეთისგან არის რთული
ნაკბენები, თან მტრული,
ჩვენი ყოფის სასიკეთოდ
ფეხზე გიდგას პატრული.
ზოგს ისე სურს შენი მტრობა,
ხშირად ერთურთს ძაბავენ,
რეფორმებში, კანონებში,
სხვა ქვეყნები გვბაძვენ.

მაინც ის სურთ ზოგიერთებს,
რაცა სურდათ მტარვალებს,
არ ელირსოთ... ამ შენს ნაღვანს...
ერთ დღეს დაიპარავენ.
ვინც გამტყუნებს რვა წლის ომში
და გზვერავდნენ ჩეროდან,
ზუსტად ვიცი, არცერთს, სხვა გზით,
კბილი არ შერჩებოდა.
იმის ნაცვლად ერის საქმე
და მოკეთე ამრავლონ,
სტიქია რომ შემოგვიტევეს,
ლამის შენ დაგაბრალონ.
დაგიფარავს ამისთვის
ყველა ძალა ცისანი,
სიღნაღი თუ ბათუმი,
მცხეთა ძლივსლა ვიცანი.
მაგათ ფარსადანობას
დრო, ვიცი, რომ გაარკვევს,
ალბათ ამათთანებმა,
ქრისტე ჯვარზე გააკრეს.
მოითხოვეს ჩემგანაც კი,
მათ ჭკუაზე ტარება,
თუმცა მათზე უკეთესად,
ვიცი ჯიპის ტარება.
მშრომელს, ღვანლს არვის უკარგავ,
ამბობ საქებს ყველაზე
რომელ ქვეყანაშიც შეხვალ,
საუბრობ მათ ენაზე.
უმრავლესობას უყვარხარ,
დიდებსა და პატარებს,
განმაცვიფრე, ჩემს წინ, ბუში
ცეკვიტ ჩამოატარე,
უშპარგალკოდ, ზეპირ თქმაში
ყველას სჯობნი პრეზიდენტს,
ამას არ აღიარებდეს,
ვერვის ნახავ დღეს ისეთს.
შენი სახე საქართველოს,
საუკუნოდ გასწვდება,
რეიტინგით პრეზიდენტი
ერთი, ორი, ძლივს გწვდება.
წინა პლანზე წამოსწიე
ყველა საქმე საერო,
არ იცოდნენ რას ნიშნავდა,
ზოგმა, სიტყვა: „გაერო“
უთაო მეთაურის დროს
პურს ვქექავდით ქატოში,
დღეს თუ ხვალე, გაჯგიმული,
შევაბიჯებთ: „ნატოში“.
ამენებულს ხელი სტაცონ,
თუმც ოცნება დიდია,
„ქართულ ოცნების“ ოცნება,
სულ ცალ ფეხზე გკიდია,
ყველა სიძნელეს თავს მუდამ
გმირის დონეზე ართმევ,
ერთი მტკაველით ავმალდდი,
ობამას ხელს რომ ართმევ.
მიგვაგინე ძველი ყოფა,
დანგრეული იერი:
ავგიშენე ქალაქები,
სახელმწიფო ძლიერი!

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

პუტინს, მედვედევს

დარბაისლური ნათქვამი,
ხალხამდის ერთიც არ გააქვთ,
სიმაღლე ერთი კაცის აქვთ,
ტვინი - ერთისაც არა აქვთ.
შემთხვევით მოხვდნენ მაგ სკამზე,
მასსოვს, მიტომ არ ვიცინი,
ვინ მიართმევდათ მაგ ადგილს,
თუ არა, ლოთი ელცინი.
მიტინგზე ითოშებოდნენ
ყინვისგან, ხალხს ურჩევია,
ეს ზუსტად ვიცი, არც ერთი,
მათ რომ არ აურჩევია.
ბესლანში და იმ ნორდ-ოსტში,
ხალხთან მგუდავ გაზს უშვებენ,
ორი ჩია ზის ატომთან
და მსოფლიოსკენ უშვებენ.
ჩეჩნებისა თუ ქართველთა,
ნაცრად აქციეს ოდები,
მნირი კალამი რას მოთვლის
კისრად რომ ადევთ ცოდვები.
მიტინგზე მხოლოდ: „ვორ-პუტინ“!
არ აქვთ სიტყვები უშვერი,
ორ ლილიპუტის დიდ პარპაშს
მხოლოდ ხალხი თუ უშველის.

დავით გოგიჩაიშვილს

ნაკლებად მასსოვს სიცხეც და
აღარ ვკანკალებ სიცივით,
როცა შენს შოუს ვუყურებ
მუცელი მტკივა სიცილით.
მაკვირვებ ღრმა აზროვნებით,
დიდ იუმორის პატრონო,
მარტო ღიმილის კი არა,
სიცილის მეფე ბატონო!

გიორგი აფციაშუს

სააკაშვილის ბაძვაში
პაროდისტი ხარ პირველი,
მიმიკას ზუსტად აჯავრებ,
ესაა გასაკვირველი.
შენი გამოსვლა სცენაზე
გაოცებისგან მაშეშებს,
პრეზიდენტი ხარ, ნამდვილი...
მხოლოდ... მანდატის გარეშე...
ანსახიერებ სიკეთეს,
არ გხიბლავს შენ ომობანა,
არ გიცნობს, თორემ ითხოვდა,
შენთან შეხვედრას ობამა.

ანრი ჯონსაძეს

უძლიერესო ბულბულო!
სიმღერით ამბობ შენს სათქმელს,
პაროდისტობას არ გირჩევ,
უნდა შეემეფა მაგ საქმეს.
რადგანაც მე მეშინია,
ხალხი მაგით არ შეშალო,
უფრთხილდი ბადრი ბინაძეს,
ნინოში არ შეეშალო.

ნიკა გრიგოლიას

პაროდისტად რომ შემეცნე,
მოვუნდი დღეებს და კვირებს,
პირველად სულ არ მომწონდი,
მერე კი მთლად გამაკვირვე.
ერთში მაინც ვერ ვერკვევი,
რომ გიძღვნა დიდი ვარდია,
„შორენა ბეგაშვილი თუ
დათო ხარ აქუბარდია?“

ვანო ჯავახიშვილს

პოლიტიკაში სიცილი,
ვხედავ, რომ ხურმა გგონია,
ჯავახიშვილებს ყოველთვის
ხალასი ნიჭი ჰქონია.
თუმცა ვშიშობ, რომ ერთხელაც
ხვანჯი არავინ დაგიგოს,
და მოწმენდილზე უეცრად
ფეხქვეშ არავინ გაგიდოს.
პირადულზედაც იფიქრე,
საფრთხეზე, შენს წინ რაცა დგას,
უნდა უფრთხილდე ნანულის,
რქები უცბად არ დაგადგას.
არაფრით დაეჩაგრინო,
თავით ფეხამდე ნიჭი ხარ,
რატომ თავგასიებული:
ძაანაც კარგი ბიჭი ხარ!

მიხა ანდლულაძეს

ყველა როლს ზუსტად ერგები,
მომღერალიც ხომ კარგი ხარ,
ერთი კი არა, ეკრანზე,
ორიათასი კაცი ხარ.
ხელებზე ზოგს ტყავი სძვრება,
ფული იშოვოს სარჩოსი,
მწვერვალსაც ადვილად იპყრობ,
ისე გიხდება ნაჩოსი.



ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

ვასო გიჭიკაშვილს

შენი ადგილი სცენაზე
ნეტა ვინ შეანახინა,
მედოლეცა ხარ, მეგრელიც,
ხან ვინა ხარ და ხან ვინა.
„სიხარულიძე“, შენ შეგაქვს
ხალხში სიცილის აურა,
დუბლიონკით გცნობ სიცხეშიც,
რომ კასპელი ხარ, ზაურა.

ვასო ფსაკაძეს

სხვისი იერი მიიღო
სულ ზიხარ ალბათ სალონში,
სცენაზე შენ თავს ისე გრძნობ,
როგორც საკუთარ ბალკონში.

ვხედავ, სხვის ხმით სიმღერისთვის,
გული ნაღდად გაქვს სულ ღია,
მიკვირს, მართლაც რა მაგრად გგავს;
სურამელაშვილი გია.

გივი სინარულიძეს

როლში ხარ უსაყვარლესი,
მიკროფონს ხომ მთლად უხდები,
სად, ვის, რა, როგორ ეუბნო,
მთელი სიზუსტით უხვდები.
ლექსიც გაქვს ენანყლიანი,
აბა ამით ხარ ცნობილი,
მეც, სხვებთან ერთად, მიგულე
შენს ნიჭის წინ დამხობილი.
ქალის ტრფობაში ვერ გჯობნის,
ცნობილი, ვერც რასპუტინი,
შენს ლამაზ გვარს შემოეცლოს
მედვედევი და პუტინი.
მაგ მართლაც ნიჭიერებას
ხალხის სიყვარული მოწმობს,
სულ ერთადერთი ნაკლი გაქვს
საჭესთან ქალი არ მოგნონს.
ვიცი კვლავ შექმნი მრავალ როლს,
მეც სულ სიხარულით ვივლი,
ოცდახუთჯერ გაგიმარჯოს
შენ, სიხარულიძე გივი.

მარინა ბერიძეს

კარგია, ხელში არა გაქვს,
პატრულის ჯოხი ან მილი,
ეკრანზე მაგრად გიხდება
ჯეოსტარული ღიმილი.
გული თბილი გაქვს, ხან ცხელი,
და ხმაში გიდგას ხან ყინვა,
ქვეყნად არ ვიცნობ შენებრ ქალს
შვენოდეს სხვისი დაცინვა.

ბია სურამელაშვილს

არ ვიცნობ ისეთ მომღერალს
ქალებს უყვარდეს შენსავით,
ინაბებიან, სცენაზე
რომ გაიბრწყინებ მზესავით.
მე კი ვნატრობ სკულპტორობას,
ან დაგხატო და ან გძერწო,
სულ ერთხელ მაინც მეჩვენე,
უმძივებოდ და უძენკვოდ!
არმიკვირს მანდილოსნების,
როცა შენს თვალებს ფიცავენ.
მაღე მსოფლიო შეიტყობს,
რომ ქალებისგან გიცავენ.

მაია ასათიანს

დღეს საქართველოს მედიას,
აქვს სიმპათია შენდამი,
დაკარგულებს რომ ჰპოულობს,
საოცრება ხარ, შენ, ამით.
გზიბლავენ ქუჩის შვილებიც,
ზოგი რომ არქმევს ველურებს,
ეკრანთან იხმობ სუყველას,
დღეს ნიჭით გამორჩეულებს.
თვითეულ წამს, საეთეროს,
იყენებ დიდ გემოვნებით,
ხუთშაბათს ველით ათ საათს,
გიყუროთ სიამოვნებით.

გივი ჯახუას

ახლოს გიცნობ, არ მჭირდება,
სათქმელისათვის ფიქრები,
ქალაქის ავტორიტეტი,
იყავი, ხარ და იქნები.
არ გისესხია არასდროს,
სხვისი აზრი და რითმები,
ჩვენთვის ჯეკ ლონდონიცა ხარ,
შენზეა ნეტა რით მეტი.
პროზითა ხატავ რუსთავის,
ძეგლებს, ქუჩებს თუ ფასადებს,
სიტყვები გაქვს ზომიერი,
ყველა ამიტომ გაფასებს.
სუყველამ ვიცით, როგორი
მომპარავი ხარ ცხენისა,
უბადლო რედაქტორი ხარ
რადიოსი და პრესისა.
ცოდნით, გონებით ვერავინ
იტყვის ვინმეზე უკან ხარ,
ერთი ამდენიც იცოცხლე,
რადგან ყველა ქალს უყვარხარ.



ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

ღია ბარათი სარძლოს (მოვიდა სატყვა)

ზოგი ითხოვენ თამამად,
შეპარვით, ხან არაკებით,
ხოდა, მეც მიინდა სარძლოსგან
მანქანაც, აგარაკებიც.
მზითევეში ჰქონდეს დიპლომი,
ორი, სამი, სამსახური,
საჭმელი თავად აკეთოს,
სახლში არ მიყვარს მსახური.
მოასწროს სამსახურამდე,
არგუმენტია მთავარი:
ოთხ-ხუთნაირი სადილი,
საჭირო მეტი არ არი.
ოთხ ან ხუთ უცხო ენაზე
ლაპარაკობდეს ადვილად,
ოთხი, ხუთი, ბინა ჰქონდეს,
მეტს არ მოვითხოვ ნამდვილად.
ბინას იმას ვერ დავარქმევ
აქირავებდეს ნავთლუმში,
„ბარხატნი“ სეზონისათვის
ბინას მოვითხოვ ბათუმში.
შემდეგი იყოს სვანეთში,
ანდა სხვა, მთიან მხარეში,
დასასვენებლად არ მიყვარს
ნაკნაკი საზღვარგარეთში.
მზითევეში მოჰყვეს კომპლექტი
ავეჯი-ჭურჭელ-ჩანგლები,
მშობლებმა ზიდონ მანქანით
პროდუქტით სავსე ჩანთები.
ჩემ წინ თავდახრა და რიდი,
ზრდილობა, მუდმივად მართებს,
არ მენწყინება, მზითევეს თუ
კიდევ რამეს დაამატებს.
დიდ ხათაბალას რძლის ყოლის
სხვაგვარად თავს რად შევუშვერ,
ასეთ მზითევეს გარეშე
სახლში არავის შევუშვებ.
უცაბედ არც კი მოვქაჩავ
დედამთილობის მარნუხებს,
თავისიანის სტუმრობით
ვიცი, რომ არ შემანუხებს.
ოჯახში აუცილებლად
ციბრუტივით ტრიალებდეს,
როგორც დავიხდი, იმ წუთში,
ფეხსაცმელს აპრიალებდეს.
შელავათს ვაძლევ, არ ვითხოვ,
რომ იყოს მხოლოდ ვეკილი,
ჯანდაბას, იყოს მხატვარი
და ანდა კარგი ექიმი.
თან უნდა იყოს ლამაზიც,
გვართაც საუკეთესო,
ალზრდილი, რომ ვანყენინო,
უცაბად არა თქვას: აფრენსო.
და იყოს მთლად უკომპლექსო,
მულ-მაზლთან სულ უვნებელი
ამ მცირე ჩემს მოთხოვნებში,
რა არის შეუძლებელი.
მეზობლებზე კი, ნებას ვრთავ,
თუნდა ჰაერში დაჭამოს,
იყოს მუდმივ დიეტაზე,
საჭმელი თუნდ სულ არ ჭამოს.

თან უნდა იყოს ყოჩალი,
უნარი ჰქონდეს უღევი,
იშოვოს, (თუნდაც მშობლებთან),
აქეთ მოზიდოს ფულები.
ჯერჯერობით ვერ ვიხსენებ
სხვა მოსატანებს შევეხო,
რაცა ვთქვი, ეს შეასრულოს,
ვინძლო კარგ თვალზე შევხედო.
სიტკობო თუ უნდა ოჯახში,
არ წაუხდინოს ნირები:
მულეებს, მაზლს, სამამამთილოს,
მოართვას სუვენირები.
დაპირებას არ მივიღებ,
მათობლონ, თითქოს სადღაც დევს,
თან საქმე. ზემოჩამოთვლილს,
მოვითხოვ პირველსავე დღეს.
ოჯახის მძიმე უღელი,
გასწიოს სულ უხმაუროდ,
ვინ არის სარძლო ასეთი,
გთხოვთ, რომ გამომეხმაუროთ.

სარძლოს პასუხი (დახვდა ძვა)

ასეთ დედამთილს ვეძებდი,
არ ვცემ პატივს დესპოტ-ურჩებს,
ბარათის შემდეგ დიდ სანთლით,
დაგეძებ მასეთ, ნაზს, უთქმელს.
აზრზე მოვედი, მაღლობა,
მსურს, რომ მოგიძღვნა უღევი,
ქედს გიხრი, კისრად დავიდგა,
ასეთ ოჯახის უღელი.
ამ ულტიმატუმის მერე,
იმედით შევცქერი მერმისს:
სხვა მრავალ უცხო ენასთან,
დედამთილის ენაც მესმის.
ოციც რომ იყოთ, სულ უხმოდ,
მოგივლით ოჯახის წევრებს,
თუ რამ გამოგრჩა, მზითევეში,
ჩემს „ადრესზე“ მოინერე.
მამამთილის ფეხსაცმელსაც,
შენსასაც - გავაპრიალებ,
ყველაფერს სახლში რაცა გაქვს,
უცაბად არ დავატრიალებ.
უმწეოს, სათქმელს ახლავე,
გეტყვი, არა ღირს ლოდინად:
სულ ია-ვარდზე დაგანვენ,
რომ ჩავარდები ლოგინად.
უკვე დავინწყე გროვება,
თუმც, აქამდე არ ვფიცობდი,
მზითევი რომ მჭირდებოდა,
მთლად ასე არც კი ვიცოდი.
მიხარია და ვამაყობ,
შორიდანაცვე, რომ გიტან,
უცებ საიდან... ორმოც წელს...
მაცალე და მზითვს მოვიტან.
თან ბელგის სახით, არა გთხოვ,
ლალს, ზურმუხტს, ბეჭედს, ძვირფას ქვას,
ორმოც წლის მერე თუ დამხვდი,
დანარჩენი კი, მერე ვთქვათ...

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

„სიდედრიჩი“

ოცი წელია სიძე მყავს,
დაინვას მისი გამჩენი,
წუთისოფელმა რად მარგო
ასე მძიმე განაჩენი.
განათლება რომ არა აქვს,
ეს ჩემი შვილის ბრალია,
და რომ სულ უსაქმოდ იჯდა,
ვიფიქრე ჩემი ვალია.
შევკადრე თუ სად შეეძლო,
იმ უსაქმოს სამსახური,
მიტხრა: - ვიცო, „დედიკო“,
შოფრობა სხვის შესაშური.
სხვა რა გზა მქონდა, ვიყიდე,
ის მშვენიერი მარშუტა,
ჩემი ტანჯვა და ნამება,
უფრო დაინყო მას უკან.
სიდედრებს ემდურებიან,
შემძულდა სიძის სახელი,
„პრავის“ ალებაც რომ გახდა,
კვლავ ჩემი თავში სახლელი.
შოფრებში არ აკეთებდა
არაფერს, გარდა ქაქანის,
სახლში ფული არ მოჰქონდა,
ფერს ინუნებდა მანქანის.
მერე სხვა ფერი ვუყიდე,
მერე ვუყიდე ხაზები,
საშველი მაინც არ ჰქონდა,
ნამომაკიდა ვალეები.
მეგონა, რომ შემხვდებოდა
სიძე საქვეყნოდ საჩენი,
შვილები შეეძინა და
ისინიც ჩემი სარჩენი.
მე ამდენ ფიქრს და განცდაში,
წლები სახეზე მაჭკნება,
ის კი, ჩემს ღია ბალკონში,
მთელი დღე ჩიტებს აჭმევდა.
მთლად უარესი ის იყო,
არაფერს ვკარგავ გამხელით,
თავად ქალაქმა დაარქვა,
მას „სიდედრიჩის“ სახელი.
ნეტავ, ჩემს შვილს შეხვედროდა,
ქმარი, რამე ხელობისა,
რადგან მცხვენია, რომ სიძე
მყავს ჩემი სახელობისა.

სიქე აზრინა პასუხი

როცა ჩემ სიძემ გაიგო,
რომ იმაზე ვწერ არაკეს,
შემომითვალა: - „დედიკო“,
სიდედრების ხმას არ აჰყვე.
შენი მაგ იგავ-არაკით,
არ გიმლი, გული იჯერე,
წყნარად ვარ, არცერთი სიძე,
შენს ნათქვამს არ დაიჯერებს.
მიბრძანდი „სიდედრიჩებთან“,
ჩემი ბიჭობა იკითხე,
ლექსები თავით დაიდე,
ხან წერე და ხან იკითხე.

წერა რომ გიყვარს, ეს ვიცი,
წერას რომ ხარ ატანილი,
ვინ გკითხავს, ამ ჩემს ნაბიჯებს
ჩემ ნალებულს და მოტანილს.
სასჯელად შენი ყურება
გამიხდა თავში სახლელი,
ჩემს ტანჯვას ისიც ეყოფა,
სიდედრი გქვია სახელი.
ჩიტების კვება, ამ ქვეყნად,
სულაც არ არის სიახლე,
ჩემს გაკეთებულს ვერ ხედავ,
ხოდა თავში ქვა იხალე.
ბოლოს და ბოლოს შევთანხმდეთ,
მოვუხმოთ უფრო აზრს, სალებს,
მადლობა თქვი, მაგ ენიანს,
შენ რომ შვილი გაგისალე...
და კომპრომისზე შევჯერდით,
ალარ აყვეები სხვა იჭვებს,
ისიც მაფიქრებს... სიდედრი
რომ ეყოლება ჩემ ბიჭებს.

მუზა და ქმარი

ლექსების წერა ქალისთვის
ჭირს, ვალიარებ ნამდვილად,
ისე კი, მუზა, თავისით,
უცაბედ მოდის ადვილად.
თან არ იკითხავთ რადა ჭირს?
ვპატრონობ სახლში პატარებს,
განსაკუთრებით წერა ჭირს,
როცა მანქანას ვატარებ...
მუზა რომ მოდის, „რულის“ დროს
და თანაც შუა ქუჩაში,
მოდი და პატრულს უხსენი,
რატომ გავჩერდი... შუაში.
იმ დროსაც ლექსებზე ვფიქრობ,
თუნდა გავნმინდო ფარები,
იმ დღეს, ხელებს რომ ვიქნევდი,
ქმარმა გაალო კარები.
იცის, რომ გიჟი არა ვარ
და მხოლოდ მუზა მანვალებს,
თმები შევიჭერ მოკლედ, რომ
არა მწვდომოდა ნანნავებს.
მუზა ხან ბუნდოვნად მოდის,
რითმებს ხან ძლივს განვალაგებ,
სახლი ლამის მტვრით ამევსოს
იშვიათად თუ ვალაგებ.
წერის დროს სადღაც დავფრინავ,
საჭმელს არ ვჩივი, ამავე დროს,
ლამის ჩემს ლექსებიანად
ქმარმა სახლიდან გამაგდოს.
როგორც სიძე და სიდედრი
ნაომი დილა ადრიან,
მუზა და ეს ჩემი ქმარი
ერთურთში ისე არიან.
სულ ვარ მუზასთან ჭიდილში,
და ვცდილობ იმის დაძლევას,
ჩემისთანა ცოლის ხელში
ვაი, ჩემი ქმრის გაძლებას.

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

ნასაკითხ-არ-გამოსაქვეყნებელი
(ვან-ცინს)

ჩვენს მულამს ვერვინ გაიგებს
კიდევაც დადგენენ ყირაზე,
სულ ვიექსპრომტოდ მე და შენ
სხვა პოეტების ჯინაზე.
მე და შენ სხვა მირონი გვაქვს
შენ მეტი და მე ნაკლები,
სიცილით მოვაფხანინოთ
თუ სად ვინმეს აქვს ნატკენი.
და თუ ვინმეს შეშურდება
ეს ჩვენი ნიჭი ღვთიური,
რითმის მიგნებას ვასწავლით
გადაგვიხადონ... დღიური.
ეს ჩვენი რითმ-აზრ-ლექსობა
ბოდიშს ვის რაში მოუხდის,
ჩვენს იუმორის სიღრმესთან
კოჭი არავის მოუხტის.
გვიხარია რომ იცინონ
შორსაა ჩვენგან სხვის გმობა,
არასდროს არა გვექონია
ერთურთში შური და მტრობა.
პირიქით, ვგრძნობდით ერთმანეთს,
თუმც, ურვა ბევრი შეგვეხო,
ორივეს ნიჭს შემოველოს
ვინც ცუდი თვალთ შეგვხედოს.
ჩვენი ექსპრომტი ცინცხალი
ზეცამდის ისვრის ცხელ შხეფებს,
ხოდა გვიყურონ ახლოდან,
როგორც ექსპრომტის დიდ შეფებს.
ჩვენით არავის ვექადნით,
არცმუზით და არც ქონებით,
მე და შენ ერთ დროს შავ „ვოლგებს“,
ორასით დავაქროლებდით,
ერთად ვართ შეპყრობილები,
მუზების საპყრობილეთი,
გვაქვს წერის ერთი მანერა
მუზის ჭიდილის ილეთი.
თუ ვინმე თვალის საკვრელად,
გადაგვიზომავს გარემოს,
მოსვლით ახლოსაც ვერ მოვლენ
ხოდა გვირბინონ გარშემო.
ჩემთვის ვანიკო, ქვეყნისთვის
ვან-ცინ-ცინ-ნიფნარ-ვან-ცინო,
მოდი და დაღვრემილები
ხანდახან ერთად ვაცინოთ.
თუ ირონია შეგვკადრეს
არცაა გასაკვირველი,
მე მეორეზე ვლილინებ
შენ მქუხარე გაქვს პირველი.
ღერ სტრიქონს ვერ შეგვირხევენ
მოპოეტოთა ენები,
კარგად იციან რომა ვართ
სიცილის ფენომენები,
ჩვენი ჰობია სატირა
და იუმორი ულევი,
ჩვენს ლექსებს საკუთარი ხმა,
გუთნის დედის აქვს ულელი.
ზოგჯერ სარკაზმად, ხან სტრიქონს,
ვუღენთავთ პატარა სიცივით
ხალხი, რომ ხან გავალიმოთ,
მთლად არ გავგუდოთ სიცილით,
არასდროს გავჯიბრებულვართ,
პაოლოსა და ტიცინას,
სამწუხაროა, რომ ზევით
ჩვენი ფასიარიცია.

ყოველთვის ვინვეთ ინტერესს,
მტერ-მოყვარესთან, საცა ვართ,
მოკლედ, გვიყარონ კაკალი,
მე და შენა ვართ, რაცა ვართ.

P.S.
ყველა ზემოდან დაგვეცქერის,
რის ჩინი, ან რის მენდლები,
ფასი რომ ჰქონდეს იუმორს
გავხდებით მილიონერნი.

ვანო ცინცაქის

თუმც მოგეფერე მრავალჯერ,
ახლა უნდა ვთქვა მთავარი,
სიცილ-ხარხარით აიკელ
შენ საქართველოს მთა-ბარი.
შენ, ნაღლო იუმორისტო,
ერთად უტევდით სუფრაზე,
ერთად მიგქონდათ ჭაპანი,
შენ, ბოლქვაძეს და დუმბაძეს.
არ დაგეცინოს, გეცინოს,
ექსპრომტად კვლავაც ცინცხალზე,
ქართველთა დიდო კორიფევ,
ჩემო ვანიკო ცინცაძე.

სახელი

ჩემი ქმარი, ჩემს სიყვარულს,
არასოდეს იქადდა,
თუმცა, რომ დაიძინებდა,
სულ ჩემს სახელს იძახდა.
დღისით ზედ არ მიყურებდა,
მძინარე გიჟდებოდა,
ლამე ისე ბორგავდა, რომ
ღილით ძლივსლა დგებოდა.
ზედაც რომ არ მიყურებდა,
მე მეგონა სცხვენოდა,
არ იკითხავთ? თურმე ჩემთვის,
სულაც არა სცხელოდა.
მე სულელს რა მიხაროდა,
გვიან გახდა ნათელი,
როცა მივხვდი იმის სატრფოს...
ერქვა ჩემი სახელი.

დაქალი

ჩემს ქმარზე რომ ვჭორობდი
სულ მისმენდა დაქალი,
არასოდეს არ მიჰქონდა
ქმართან ჩემი ნათქვამი.
გულისწყრომას მიწონებდა,
ილღებოდა ქაქანით,
სუვენირებსაც მწუქნიდა,
მიზიდავდა მანქანით.
როგორც იყო გავეყარე
და ვუშველე თავს ამით,
გვიან მივხვდი სისულელეს,
როცა ვნახე მანქანით
რომ მიჰყავდათ სასიძო და
საპატარძლო ნარნარით,
ჩემი ქმარი სიძე იყო,
საპატარძლო - დაქალი.
სჯობდა მიწა გამსკდომოდა
არ მენახა ნამდვილად,
ჩემსავით, ჭკვა ვისაც არ აქვს,
ქმარს ართმევენ ადვილად.
მახსენდება პატარძალი,
ყვავილებს რომ იქნევდა,
ქმრებს სუყველა გაუფრთხილდით,
თორემ გვიან იქნება.

ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი

გოიგები

მამამთილი მყავს ლობიო,
 სულ დადის ცოლის ჭკუაზე,
 ის ქალბატონიც, ამას წინ,
 კინამ გავფხრინე შუაზე.
 ორივე ბებრუცანა და
 ძველმოდურები არიან,
 ჩემი ისე ეშინიათ,
 სულ აქეთ-იქით დარბიან.
 უკვე იციან იცოცხლეთ,
 ოჯახში ჩემი ადგილი,
 თუმც მათი ეს მორჯულება,
 არც ისე იყო ადვილი.
 მალიარებენ მას შემდეგ,
 როგორც ძლიერს და გონიერს,
 ერთურთის თანდასწრებით, რომ
 გავულანუნე ორივეს.
 ამჯერად აღარ სჭირდებათ,
 არც ჩიჩინი და არც ცემა,
 ტვინი გაეხსნათ და მიხვდნენ,
 მომაგონ პატივისცემა.
 არა და მათი აჯობებს...
 ცუციკებით გავნაბავ...
 ორივე გოიმს, როცა მსურს...
 ძალის ბაგაზე დავაბავ.

ვ ე ძ ე ბ...

ვირის კუდივით მოკლეა
 ეს კობტა ნუთისოფელი,
 გათხოვება გადავწყვიტე
 საქმრო არა მსურს სოფლელი.
 მე მეტი დარდი არა მაქვს
 ვმწყემსო ძროხა და ვირები,
 ქალაქის ცენტრში ცხოვრობდეს
 მხოლოდ ასეთზე ვირევი.
 ჩემი საქმრო უნდა იყოს:
 მაღალი, ცისფერ თვალებით,
 მაყუთი ჰქონდეს, არ იყოს,
 გადატენილი ვალებით.
 თუნდ იყოს დედიკოს ბიჭი,
 (თუმც დედა თუნდ სულ არ ჰყავდეს),
 როდესაც ჭიბს გამოვიჩენ...
 არავის სიტყვას არ აჰყვეს.
 არ ენეოდეს სიგარეტს
 არ მაკლდეს უზრუნველყოფა,
 მე რომ ვენევი ისიც კი
 ვითომ რატომ არ გვეყოფა.
 არ გაიხედოს ქალისკენ,
 თუნდ ანგელოზიც კი იყოს,
 უხმოდ მელოდოს დილამდე
 როცა რესტორანში ვიყო.
 სახლში მოვიყვან როცა მსურს,
 ხან გოგოებს და ხან ბიჭებს,
 კარგად ვატარებ მანქანას
 თითონ სახლში უნდა იჯდეს.
 შარვალი მოკლე მიხდება,
 ამავე დროს, მიყვარს დეკოლტი,
 ოჯახი წყნარი გვექნება
 ენას თუკი დაიმოკლებს.
 ხანდახან თუკი გადავკრავ,

თვითონ არ სვამდეს ამავე დროს,
 პირობას წინასწარა ვდებ
 არ ნავეთაქებ არასდროს.
 თუ ვერ გამიგებს სურვილებს
 ასეთ ყოფას რა ფასი აქვს,
 აღრენილი რომ ვიქნები
 უნდა მიწყობდეს ხასიათს.
 არ გამაგონოს არაფრით
 საეჭვიანო ფიქრები,
 მაშინ უნდა დაჯდეს რულთან
 როცა ნასვამი ვიქნები.
 უნდა გაიგოს კაცურად
 როცა სხვას გავებლინძები,
 გარეთ არა თქვას არვისთან
 თვალეში რომ მაქვს ლინზები.
 ქალთა დღეს უნდა მომართვას
 ლამაზი იის კონები,
 არ დასცდეს გარეთ ვინმესთან
 რომა მაქვს სილიკონები.
 არ შეეშალოს არასდროს,
 სახლის გზას, სადმე გამოსცდეს,
 ტუჩი რომ დაბერილი მაქვს
 ეს არსად უნდა წამოსცდეს.
 არ დამითვალოს მოსვლის დრო
 დილით, თუ ღამით ნასულზე,
 არ ჩამომიგდოს არასდროს
 სიტყვები იმ ჩემს ნარსულზე.
 ძმაკაცები არ გაეუგო
 რის მიხო და ან რა მახო,
 ნუ გამომიყვანს წყობიდან
 უნებურად არ გავლახო.
 მე თუ ვინმე მევესება
 სუყველას უხმოდ უგებდეს,
 ოჯახში რომ დავბრუნდები
 უცბად ყავას მიდულებდეს.
 ყოველ სახლიდან გასვლისას
 მაკიაჟი შემიმონნოს,
 არ გამიბედოს არასდროს
 ოდნოკლასნიკი მიმონნოს.
 თავისით უნდა ფიქრობდეს
 რით გამახაროს, რა მარგოს,
 ასაკით იყოს უმცროსი
 სუყველაფრად რომ ივარგოს.
 დღესასწაულის გარეშე
 მომიწყოს სიურპრიზები,
 აუცილებლად მისრულოს
 ჩემი ყველა კაპრიზები.
 თუ ბნელში სადმე შემნიშნოს
 თვალეში უცბად არ ჭყიტოს,
 არ მაკადროს მობილურში
 მესიჯში რომ ჩაიჭყიტოს
 მაყუთი მისით მითვალოს,
 არ გამიბედოს, მე ვთხოვდე,
 დედამ მაშ რისთვის გამზარდა
 აბა მაშ რისთვის გავთხოვდე.
 ტკბილ-ტკბილ სიტყვად იღვრებოდეს,
 ვითარც ბადაგი ბოთლიდან,
 არსად წამოსცდეს არასდროს:
 რომ თავადვე ვარ სოფლიდან...
 როცა წავალ სატასაოდ
 არ სურდეს, რომ მყავდეს გვერძე,
 მე ასეთ საქმროს სულ მალე
 ვიპოვი, როგორსაც ვეძებ.

ეთერ ფირცხალავა

ვალნავ პედავს — ქალხია თუ ქორნილი

საჭმელ-სასმელი სახლში ყოველთვის ბლომად მაქვს, მაგრამ საკუთარს ვუფრთხილდები, ვეძებ მუქთას. იმ დილით კარები გამოვიხურე და გზას გავუდექი. შაბათია. ქელეხს ან ქორნილს გამოვკრავ ხელს და ჩემებურად მოვერგები. უხურავ დაგეშილ ძალს. აჰა, ვხედავ ყვავილებით ხელში მოდის რამდენიმე ადამიანი, მათ წინ გადავუდექი და ვეკითხები: —გამაგებინეთ ხალხო, ვინ დაიღუპა ჰა? ერთმა მიპასუხა, სარას დედამთილიო. —ვაი ჩემს თავს, ვაი, ვაი, რა ქალი დაღუპულა! დედა, რატომ ვარ ცოცხალი, კიდევ კარგი თქვენ წაგანყდით, თორემ ვერც გავიგებდი და თავიც მომეჭრებოდა! შევუერთდი მათ. ჩემთვის ვფიქრობ, ახლა დიდი საზრიანობა მმართვებს, არავის არ ვიცნობ, ჩემს მიერ ჩანყობილი “ნომერი” არ გაიშიფროს. მიცვალებულს რომ შემოვუარეთ, მე კიდევ მეორედ შემოვუარე და ხმამალა დაავატრე — ძმაო, ძმაო, რატომ გვიღალატე, რატომ

დაგვტოვე. ოხ, რა დაუნდობელია ეს ნუთისოფელი, შენისთანა ვაჟკაცები აქაა საჭირო — მეთქი და ცრემლების ნიაღვარი გადმოვიდინე. ერთმა გამისწორა: —ეს სარას დედამთილია-ო. ტირილის აზარტში შესულს, კვლავ გადამავინყდა, მიცვალებული ქალი რომ იყო

და ისევ დავჭექე: —არა ძმაო, არ გაგიშვებ, ყველას გეფიცები! უცებ მომაგონდა, რომ ვიღაცა ქალი იყო. თავის გამოჩენის მანერამ დამძლია და ვიღრიალე: —გოგო, რატომ უღალატე შენს ქმარ-შვილს, არ ნახვიდე, არ გაგიშვებ იცოდე! და ხელიც წავატანე. ამ დროს ერთი ამოსანყვეტი მეუბნება: —მაგას ქმარი რამოდენიმე წელია რაც გარდაეცვალო. მე სიბრაზისაგან კბილები დავაჭრიალე “ნეტა შენ ვინ გაკითხავს — გავივლე გულში — ჩემი საქმის მე ვიცი!” სამაგიეროდ ისე მაგრად გამოვიბესტები, რომ სამი დღე არაფერი მენდომება. ბრწყინვალე მეთოდი მაქვს!

მოსაგვარებელი პრობლემა

სოფლის გამგებელმა თავის მცხოვრებლებს თავი მოუყარა და უთხრა: —ზეგ კომისია ჩამოდის, ყველა თქვენთაგანის პრობლემების მოსაგვარებლად, ჩამოთვალეთ, ვის რა განუხებთ, მე გადავცემ და ყველაფერი მოგიგვარდებათო. პირველი ძუკუ წამოდვა: — მე შიშები მანუხებს და მოხსნა მინდაო. —აბა მომახსენე რისი შიშები გაქვს? — რა და შარშანწინ 5 ლარი ავიღე ქრთამი, ეს საქმე რომ გასკდეს, დღესაც მაკანკალებს. მეორე, გვანჯი არაჰამიას ცოლი მომწონს, მაგრამ გვანჯის შიშით ვიფერფლები, მესამე, ამ შემოდგომას ატამი კურკითვე გადამეყლაპა და ნეტა რა მომივა?

—აბა, შემდეგი!

მამანტი წამოდვა და ამბობს: —კაცო, საჭმელი მაქვს, მაგრამ ჭამისთვის ვერ ვიცლი, ქორნილში თუ ქელეხში რომ წავალ ერთი სამი დღის “ზაპასი” მინდა შევჭამო და ეს არ გამომდის, მეორე ჩემი პრობლემა ჩემი ცოლი ხან მე მინვება, უფრო ხშირად სხვებს, აი, ესეც. გმადლობთო და დაჯდა.

ახლა ლინტუ წამოდვა და ამბობს: —სახლში სიდედრი რომ მენვება, ენა ბყუილს იწყებს და მუცელში მივარდება, ცოლის გარეშე სიდედრის მოცილება მინდა. ჩემი სიდედრი კი არ დადის, დაფრინავს, ორივე თუ არა, ცალი ფრთა მაინც მოტეხოს...

საკმარისია, ხვალ კვლავ შევიკრიბოთ და გავაგრძელოთ. თქვა გამგებელმა.

მიხო ცოლს ეუბნება: —ხვალ 10 საათზე ტენდერი მაქვს და ველავო. მაროს სიხარულის ალი მოედო და ქმარს ეკითხება: —მიხო, რისი ტენდერი დაგინიშნეს? მიხო ქირქილით პასუხობს: —შე ჩემა, ასეთი ბატი

როგორა ხარ, კოსმოსში საფრენ თანამგზავრის ტენდერს ხომ არ დამინიშნავდნენ. ბოსლი დახვეტა-დასუფთავების ტენდერში უნდა გავიმარჯვო, გესმის?



სერგო წურნუშია

ომარ გრიგოლის ქე ფერცულიანის გახსენება



აფხაზეთის კონფლიქტში დაღუპულია ოჯახების შერიგებისა და თანადგომის ჰუმანიტარული მომსახურების კავშირი „დიოსკურია – 2005“-ის პრეზიდენტი და მისი წევრები ღრმა მწუნარებით იუწყებიან, რომ გარდაიცვალა საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი, აფხაზეთის კონფლიქტში დაღუპულთა ოჯახების შერიგებისა და

თანადგომის ჰუმანიტარული მომსახურების კავშირი „დიოსკურია – 2005“-ის თავჯდომარის მოადგილე, მრავალი ჯილდოთა და ორდენით, მათ შორის მშვიდობის ოქროს დროშისა და მშვიდობის ოქროს ვარსკვლავით დაჯილდოვებული, გენერალ-მაიორი ომარ გრიგოლის ძე ფერცულიანი.

აფხაზეთის შინაგან საქმეთა მინისტრის ყოფილმა მოადგილემ სამეურნეო დარგში, ბატონმა ომარ ფერცულიანმა განვლო პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი ცხოვრების საინტერესო გზა 60-იანი წლებიდან თანამედროვეობამდე. მას, დიდი ავტორიტეტისა და გამოცდილების მქონე პიროვნებას, დიდ პატივს სცემდნენ აფხაზეთსა და სრულიად საქართველოში, ვინაიდან თავდაცვ უზადო პატივისცემით იყო გამსჭვალული სხვათა მიმართ, განურჩევლად სოციალურ-თანამდებობრივი მდგომარეობისა. 60-იან წლებში, როდესაც მთელს აფხაზეთში ადგილი ჰქონდა საყოველთაო გამოსვლებსა და მანიფესტაციებს კრასნოდარის მხარესთან შეერთების მოთხოვნით, ბატონ ომარს დიდი წვლილი მიუძღვის სიტუაციის განვითარება- განმუხტვასა და მშვიდობის შენარჩუნებაში.

ყოველივე ზემოთქმული შერწყმულია მთელი მისი მოღვაწეობის განსაკუთრებულ თვისებურებასთან: ომარ ფერცულიანის, კაცის, რომლის გარეშეც არ ჩაუვლია აფხაზეთის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების არცერთ მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვან მოვლენას სამოციანი წლებიდან დღემდე, მის ნააზრევთან იყო დაკავშირებული ყოველივე ის, რაც აფხაზეთის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ აზროვნებასა და პოზიციას წარმოაჩენდა. მის კალამს ეკუთვნის მრავალი მემუარი და მოგონება, სტატია და წიგნები - „სისხლით მორწყული სოფელი“ და „გამარჯვების მედროშე“, რომელიც ერმა და ბერმა გულთან მიიტანა. ბატონ ომარს დარჩა გამოუქვეყნებელი მემუარი „გულით დანახული აფხაზეთი“, რომელსაც მკითხველი სულ მალე იხილავს. ამ სასიქადულო მამულიშვილს წლების განმავლობაში ხელი ედო აფხაზეთის პულსზე და ეს ხელი ქართულად მგრძნობიარე, საიმედო, მრავლისმეტყველი გახლდათ!

ბატონ ომარს გული შესტკიოდა აფხაზეთიდან ლტოლვილ გაჭირვებულ ოჯახებზე და შეძლებისდაგ-

ვარად ეხმარებოდა მათ, ხელს უმართავდა. ასევე, აქტიურად მონაწილეობდა „დიოსკურია – 2005“-ის საქმიანობაში. ქველმოქმედების მიზნით, მან კავშირს ანდერძად დაუტოვა სახსრები, რომელიც აფხაზეთის ომში დაღუპულთა უკვდავსაყოფად აღსამართ მემორიალურ ობელისკსა და აფხაზეთიდან დევნილ ქართველთა და აფხაზთა გაჭირვებულ ოჯახების შემოწობას მოხმარდება.

ომარ ფერცულიანის პიროვნების უკვდავსაყოფად, მისი სახელი ამოტვიფრულია მე-5 ბატალიონის თავგანწირული რაინდების მემორიალურ დაფაზე ქ. თბილისში. არსებობს მისი სახელობის კლინიკა, „დიოსკურია – 2005“ კაბინეტის ხელმძღვანელია ჯენეტი წურნუშია.

ასეთი იყო ომარ ფერცულიანი, ასეთად იცნობდნენ მას აფხაზეთის მაშინდელ შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და სრულიად საქართველოში.

ასეთი ერისკაცი დაკვარგეთ ჩვენ!

საშვილიშვილო საქმეში შეტანილი წვლილის გამო აფხაზეთის კონფლიქტში დაღუპულთა ოჯახების შერიგებისა და თანადგომის ჰუმანიტარული მომსახურების კავშირი „დიოსკურია – 2005“-ის პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით, ამიერიდან აფხაზეთს კონფლიქტში დაღუპულთა ოჯახების შერიგებისა და თანადგომის ჰუმანიტარული მომსახურების კავშირი „დიოსკურია – 2005“-ის მიენიჭა ომარ ფერცულიანის სახელი.

ბატონმა ომარმა დატოვა ბრწყინვალე ოჯახი: მეუღლე – ნინო ქებურია-ფუცელიანი, მეცნიერ-მუშაკი, მრავალი სასახელო ქართველის პედაგოგი, ღირსეული შვილებისა და შვილიშვილების აღმზრდელი.

უფალი იყოს ამ ბრწყინვალე მამულიშვილის ოჯახის მფარველი!

დღეს ხორცი ესხმება ამ დიდებული, სულნათელი პიროვნების ოცნებებს – აფხაზი და ქართველი ერის შერიგებისა და გამთლიანებისაკენ ბევრი სასიკეთო ნაბიჯი იდგმება და მისი ანდერძიც სიტყვასიტყვით სრულდება.

უკვდავია მისი სახელი!

ღმერთმა ნათელში ამყოფოს ბატონი ომარის სული!

ღრმა პატივისცემით —

საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა აკადემიის პრეზიდენტი, „დიოსკურია – 2005“-ის თავჯდომარე, გენერალ-ლეინტენანტი, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემიის ვიცე პრეზიდენტი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მრავალპროფილიანი აკადემიის აკადემიკოსი სერგო წურნუშია.

„ათინათის“ მთავარი რედაქტორი და ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის პრეზიდენტი გულნაზ ხარაიშვილი მიმართავს ბატონ ომარ ფერცულიანის ოჯახის წევრებს: დაუკავშირდნენ „ათინათის“ რედაქციას და მოაწოდონ მასალები, რათა მეოთხე ნომერში სპეციალური გვერდი მიეძღვნას მის ხსოვნას.

საკონტაქტო ტელ: 593 65 79 21

მიწოდება



„ათინათის: რედაქცია დაბადების დღეს ულოცავს, ლალი ხვედელიძე-თაბორიძეს, პოეტ გიული შალიკაშვილის ქალიშვილს. იგი ამერიკაშია...

ლალიკო, იყავი ბედნიერი დედა და ბედნიერი ქართველი. გისურვებთ საქართველოში მალე დაბრუნებას.

შენ თბილი სიტყვებით გეფერება, შენი დედიკოს მეგობარი, ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი:

ზესახელმწიფოს სტუმარო!
ფიქრებში ნუ ჩავარდები,
საქართველოში გელიან:
დედის გული... და ვარდები


ჟურნალი „ათინათი“ გულს გაგიტობთ, მონატრებულ შვილებს.

რედაქტორი

ლუარა სორდიას მეცნიერებათა სამყაროში კლასიკა, რომელიც უკვდავია...


ლუარა სორდია

გალაკტიონ ტაბიძის
ესთეტიკის საკითხები



ლუარა სორდია

ანტიციპაცია
XX საუკუნის
ქართულ
ლიტერატურაში



ლუარა სორდია


ტენცი
გვანულის
ბედისწერა



ლუარა სორდია

მეოცე საუკუნის
პირველი ნახევრის ქართული
ოპოზიციური ლირიკა

მეოცე საუკუნის პირველი ნახევრის
ქართული ოპოზიციური ლირიკა



ლუარა
სორდია

ვეფისტოფელის საუკუნე
და
გალაკტიონ ტაბიძის პოეზია



ს ა რ ჩ ე ვ ი

გულნაზი ხარაიშვილი — გული მსურს მოგცემთ, მა სახელად “სიკეთე” მძვინა..... 2
 ჩვენი ძველების ნუბეში..... 3

ჭ რ თ ბ ე

გულნაზი შოთაშვილი — ბედი თუ უბედობა..... 4-7
 რაფიელ გელანტია — ანჟი ანჟა..... 7-12
 გიორგი გამხიტაშვილი — წლები ბელადი..... 12-13
 ქეთევან გელაშვილი — ის, რაც არ დავაფასე..... 13-15
 გულნაზი ხარაიშვილი — ცრემლში ჩაფუჭებული რვა მარტი..... 15-19

ქ თ ე ზ ი ე

იკა ქადაგიძე — ლექსები..... 20-21
 ტიტე მოსია — ლექსები..... 21-22
 გივი სიხარულიძე — ლექსები..... 22
 ეთერ ზარიძე — ლექსები..... 22-23
 თამარ ჯაჭვიაძე — ლექსები..... 23-24
 მაია რაზმაძე — ლექსები..... 25
 გიული შალიკაშვილი — ლექსები..... 25-26
 მანანა დანგაძე — ლექსები..... 26-29
 ლამზირა შეყილაძე — ლექსები..... 29-31
 ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი — ლექსები..... 32-33
 სიმონ ზაქარაია — ლექსები..... 34-35
 ბეჟან ხარაიშვილი — ლექსები..... 35-36
 გულნაზი ხარაიშვილი — ლექსები..... 37-39
 იამზე ჭელიძე — ლექსები..... 40-41
 ლელა ბასილაშვილი — ლექსები..... 41-42
 თინიკო ხაბურზანია — ლექსები..... 42
 ავტორი თავის ვინაობას არ ამხელს — ლექსები..... 43
 მერი თამაზაშვილი — ლექსები..... 43-44
 ნუნუ მალაზონია — ლექსები..... 44
 ნარგიზ ტატიშვილი — ლექსები..... 45-46
 იური ჯინჭარაძე — ლექსები..... 47
 დიკი რიმნისთაველი — ლექსები..... 47
 ქეთევან ნათელაძე — ლექსები..... 48
 ეთერ ფირცხალავა — ლექსები..... 49
 ელგუჯა სხირტლაძე — ლექსები..... 49

წ ე ლ ი ჯ ე ბ ი

ტიტე მოსია — ფედერიკო გარსია ლორკა და მისი „კანტა ხონდო“..... 50-53
 ლუარა სორდია — სიყვარული — ყოფნა — არსებობის კარი..... 53-55
 დარიკო ფიფია — შოთა ჩანტლაძის მწერლური სამყაროს ზოგიერთი ასპექტები..... 55-56
 ნოდარ ბერულავა — „ვიკინგთა ეპოქის“ კაროლინგური მახვილები (VIII-X სს.)..... 57-58
 მადლენა ოჩიგავა — სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი შორისდებულთა
 ფუნქციონირების ბოლოდროინდელი მდგომარეობის სამწერლო ენაში..... 58-60
 ირა დანელია — „მხატვრული ტექსტის კომპლექსური შეხედვლა ენობრივ ფაქტორებზე“..... 60-62
 ლამარა გერგედავა — სერვანტისის „დონ კიხოტის“ არქიტექტურა
 ქართულ ლიტერატურაში..... 62-66
 სიმონ ზაქარაია — ყველა დროის ღირსეული დასტაჟირი ვიქტორ ზარძუა — 85..... 67-69
 ლუარა სორდია — მსოფლიო მოგზაურის ბინების რეკონსტრუქცია..... 69-71
 გივი ხაზალია — ალფრედი-სნაპლერის საკითხებთან დაკავშირებული მოსაზრებები..... 72-73
 ნიკო ხერკელაძე — პოეტ ნიკოლოზ გარათაშვილის დამოკიდებულება გ. სააკაძის
 ფენომენთან და მარტყოფის ომის შესახებ..... 74-75
 ლია ნურნუშია — თეიმურაზ 1-ლის პოეტური სამყარო..... 76
 სიმონ ზაქარაია — ცოტა რამ ვლადიმერ ვახანიას ნიშნზე — „კოლხეთ-საქართველოს
 ეპოსი, ძრისტის ბოლო სიტყვები; ლაზარუს ალფანა“-ს შესახებ..... 77
 ლუარა სორდია — სიტყვით ნათლისმცემელი (სახისმეტყველების ერთი ასპექტი
 მერაბ კოსტავას პოეზიაში)..... 77-80
 ჯუღელთა ძაძუა — კონსტანტინე გამსახურდიას ნოველის — “ზარები გრიბალში”
 — პოეტური სამყარო..... 80-82

<i>ნანა ჯალალონია</i> — სიცილი – სულიერი თავისუფლება.....	82-83
<i>ლია ყანჩაველი</i> — „სუბ-გონება“ როგორც გონების საფუძველში ჩადებული წარმონაქმნი.....	83-84
<i>ალმარ ლომიძე</i> — ართურ ლანსტი და საქართველო	85-86

თ ე რ გ მ ე ნ ე ბ ი

<i>მარინა სხირტლაძისა</i> — პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის სათავეებთან	87-88
<i>თინათინ ხოხობაშვილი</i> _ Hatural renewal of Chestnuttree (Castanea sativa) in Lagodekhi State Reserve	88-89

მ ე ტ ნ ი ე რ ე ბ ე

<i>მანანა კვატაია</i> — ამბივალენტურობა ენიგმისა.....	90-97
<i>ნანა შენგელაია</i> — ფესტოსის დისკოს ამოკითხვის შესახებ	97-101

ი ს ტ თ რ ი ე

<i>ანა ხუნაშვილი</i> — „ლექსს უფრო ყურსა უბდედენ“.....	102-104
<i>ნუგ ზარ ნადარაია</i> — ფაზისი კოლხური ცივილიზაციის გვირგვინი.....	104-106
<i>სიმონ ზაქარაია</i> — ნიგნიდან – “დევილეზი გოლგოთის გზაზე” რუსეთი კავკასიაში უზიცილებს არ თმობს	106-108
<i>გიორგი ბეჟიტაშვილი</i> — საქართველოსა და აზერბაიჯანის მეგობრობის ისტორიიდან..	109-111

ს ე მ ე რ თ ე ჯ ი

<i>ბელა კვანტალიანი</i> — მორალი და სამართალი	112-113
<i>დარიკო ონიანი, ირა ონიანი</i> — აღმინის უფლებები და აზრთა თავისუფლება	113-115

ხ ე ჯ თ ვ ნ ე ბ ე

<i>ელისო ცანავა-კვაშილავა</i> — ხელოვნება ღვთისგან მონიჭებული სიკეთეა	116-118
<i>თამარ ჯაფრიაძე</i> — სიყვარული სიყვარულის წილ გულნაზი ხარაიშვილის ერთი აკროსტიქის სამყაროში	119-120
<i>გულნაზი ხარაიშვილი</i> — მთვარის ჩრდილები (აკროსტიქი).....	120-122
<i>სიმონ ზაქარაია</i> — ნიჭიერი მხატვრის ხელოვნება ხალხის სულიერი სიმდიდრეა.....	123-126
<i>გულნაზ ხარაიშვილი</i>	127

ი ყ მ თ რ ი გ ბ ე ჯ ჯ ე ს ი ჯ ე ჯ

<i>ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი</i>	128-134
<i>ეთერ ფირცხალავა</i> — ვალნევი შედეგს — ქელენია თუ ქორწილი	135

გ ე ს ს ე ნ ე ბ ე

<i>სერგო ნურნუშია</i> — ომარ ბრიგოლის ქე ფერცულიანის გახსენება	136
--	-----

მ ი ჯ თ ტ ვ ე

<i>„ათინათის“ რედკოლეჯის მილოცვა</i>	137
--	-----

<i>ახალი წიგნები</i>	138
----------------------------	-----

ჟურნალ ათინათის მთავარი რედაქტორი:
გულნაზ ხარაიშვილი 593 65 79 21

1. დავით კაპანაძე (გამომცემელი რედაქტორი) პედაგოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი.
2. სიმონ ზაქარაია (პასუხისმგებელი მდივანი) დოქტორი
3. ლუარა სორდია (სამეცნიერო განყოფილების უფროსი) პროფესორი
4. ტიტე მოსია (ლიტ. განყოფილების რედაქტორი) პროფესორი
5. ვანო შუშტაკაშვილი (საერთაშორისო ურთიერთობის განყოფილების უფროსი) პროფესორი
6. ანა ხუნაშვილი (ბოღბელი) ენათმეცნიერი
7. გია კვაშილავა ფრესტოსის დისკოს მკვლევარი
8. ელისო ცანავა ინგლისური ენის სპეციალისტი
9. დარიკო ფიფია ფილოლოგიის დოქტორი
10. ირა დანელია (ასოცირებული პროფესორი
11. მარინე სხირტლაძე საქართველოს პარლამენტის ი. ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნული ბიბლიოთეკის მთავარი სპეციალისტი
12. გიორგი ბეჟიტაშვილი პროფესორი
13. ჯულიეტა ძაძუა ენათმეცნიერი — ფილოლოგიის დოქტორი
14. ლამზირა შეყილაძე (პოეტი)
15. ჯუმბერ ლეჟავა მსოფლიო მოგზაური, გინესის რეკორდსმენი
16. ბრუნო თრიბურგი (საფრანგეთი)
17. იური მამედოვი (აზერბაიჯანი)
18. ლიანა მელიქიძე-ოსიაშვილი (იუმორისტული განყოფილების უფროსი) 593442483
19. თამარ ჯაჭვაძე პოეტი (კორექტორი)

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: ნანა სხირტლაძე

ჟურნალი დაკაბადონდა გამომცემლობა „უნივერსალში“
რედაქციის მისამართი: თბილისი, აკაკი წერეთლის გამზირი I ხელოვნების აკადემის, IV სართული

ტელ: 593657921; 08341227287.

ფასი სახელშეკრულებო

ავტორთა თვალსაზრისი შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს რედაქციისას

ჟუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემია
ათინათი 2012 წლის I ნომერი (III)

გარეკანის პირველ გვერდზე „წმინდა ნინო“ – ავტორი ემელიანე (რეზო) ადამია, ხატმწერი და პროზაიკოსი. დავით აღმაშენებლის, გალაკტიონ ტაბიძის, ვაჟა-ფშაველას პრემიების ლაურიატი. მხატვართა კავშირისა და მწერალთა კავშირის წევრი.

გარეკანის მეორე გვერდზე „მწუხარე დედა“. ავტორი ილია პატაშური, მხატვართა კავშირის წევრი, პროფესორი, ჩოხოსანი, ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, პრემიის ლაურეატი.

ჟურნალის შიგნითა გვერდზე „ფიროსმანის ობლობა“ და „თამარ მეფის ვარძია“. ბოლოს შინგითა გვერდი ეკუთვნის ნიკო ხერკელაძეს. ნიკო ხერკელაძე არის მხატვართა კავშირის წევრი, პროზაიკოსი, ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, პროფესორი. საერთაშორისო ფონდის წევრი, მისი ნამუშევრები დაცულია კერძო კოლექციებში.

ჟურნალის 141 გვერდზე იხილეთ მხატვრის გალერია. შარაბ ხოჭოლავა არის მხატვართა კავშირის წევრი, საქ. მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეას“ აკადემიის აკადემიკოსი.

ავტორთა საყურადღებოდ!

ჟურნალი „ათინათი“, არ მიიღებს პოლიტიკურ წერილებს და არც სხვათა მისამართით საქილიკო მასალებს ჟურნალი არის სამეცნიერო შემეცნებითი, მოიცავს ყველა დარგს თესავს: სიტბოს, სიყვარულს, სიკეთეს... მეტი ყურადღება ეთმობა მეცნიერებასა და საზღვარგარეთთან ურთიერთობების საკითხებს.

შეგიძლიათ მასალები გადმოგზავნოთ იმეილით. gulnazi5@bk.ru

შემოწირულობები ჩარიცხეთ ამ ანგარიშზე:

თიბისი ბანკი

საბანკო კოდი — TBCBGE 22

მიმღების დასახელება — შპს „ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი ანგარიშსწორების ანგარიში _ GE51 TB73 1333 6080 1000 01

ტელეფონი 593 657 921; 0341 227 287



გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის ბაზ. 19, ☎: 222 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge



თამარ მეფის ვარძია



ქალი სარკით

